

BIBLIOTHECA INDICA ;
A
COLLECTION OF ORIENTAL WORKS
PUBLISHED
UNDER THE SUPERINTENDENCE
OF
THE ASIATIC SOCIETY OF BENGAL.
NEW SERIES
Nos. 301, 321, 322, 323, 324, and 334.

Śāma Veda Śāñhitā,
WITH
THE COMMENTARY
OF
ŚĀYANA ĀCHĀRYA.

EDITED BY
PANDITA SATYAVRATA ŚĀMAŚRAMĪ,
EDITOR OF THE HINDU COMMENTATOR.

—
VOL. II.
—

Calcutta.

PRINTED BY N. K. SIRCAR AT THE GANESA PRESS

1876.

सामवेदसंहिता,

तत्र

छन्दश्चाङ्घ्रिकः,

तत्रापि अग्नेयैन्द्रेति पर्वहयाम्बकः

अध्यायचतुष्कः प्रथमोभागः

भगवत्सायणाचार्य्य-विरचित-भाष्य-सहितः ।

श्रीलक्ष्मी

वङ्गदेशीयासियाटीक्-समाजाभ्यर्थनया

अधीतवेद्-“प्रब्रह्मन्मन्दिनी”-सम्पादकेन

श्रीसत्यव्रतसामश्रमिभट्टाचार्य्येण

वङ्गसामगेन

टीकितो यथावसरं शोधितश्च ।

कलिकाता

गणेशयन्त्रे मुद्रितः

शकाः १८१७ ।

•

॥ चार्चिकस्य परिच्छेद-सूची ॥

परिच्छेदः	पृष्ठं	परिच्छेदः	पृष्ठं
अथ पावमानं पर्वं ...	२	(इति पावमानं पर्वं—अथ पञ्चम- प्रपाठकीयाः शेषाः ऋचः २०+षष्ठ- प्रपाठकः समपः ८८ = सङ्कलनया ११८ ऋचः) ।	
(अथ पञ्चम-प्रपाठकान्निभाः नवम- दशम-दशदासकाः १० ऋचः । तत्र ८ मे दश, १० मे दशेति)			
अथ षष्ठः प्रपाठकः ...	४३	अथ चारुणं पर्वं ...	१४४
= २ ऋक्षौ = ८ दशतः = (१मे दशति १० ऋचः, १ये १४, ३ये १९, ४ये १०, ५मे १२, ६ठे ८, ७मे १२, ८मे १२, ९मे ८) ८८ ऋचः ।		= ५ दशतः = (१मे दशति ८, २ये ७, ३ये १२, ४ये १२, ५मे १४) ५५ ऋचः ।	
		अथ महानाम्नाः ...	१७२

॥ गोयगानस्य परिच्छेद-सूची ॥

परिच्छेदः	पृष्ठं	परिच्छेदः	पृष्ठं
अथ द्वादश-प्रपाठकीयो द्विती- यार्हः (प्रथमाहंस्तु ऐन्द्रे पर्वेति मतः)	२	अथ चतुर्दश प्रपाठकः ...	५५
= ११ सामानि ।		= २ ऋक्षौ = (२६—२०) ६६ ।	
अथ तयोदश प्रपाठकः	१४	अथ पञ्चदश प्रपाठकः ...	८१
= २ ऋक्षौ = (१८—१५) ७१ ।		= २ ऋक्षौ = (१६—१०) ६६ ।	
		अथ षोडश प्रपाठकः ...	१४९
		= २ ऋक्षौ = (२८—१५) ७४ ।	

॥ कन्दार्चिक-परिशिष्टभूतस्य आरण्यगानस्य
परिच्छेद-सूची ॥

परिच्छेदः	पृष्ठं	परिच्छेदः	पृष्ठं
अथ अर्क-पर्व	३८७	अथ व्रत-पर्व	४६४
अथ प्रथमः प्रपाठकः	३८७	अथ चतुर्थः प्रपाठकः	४६४
= २ खण्डौ = (२७—२८) ५५ ।		= २ खण्डौ = (२०—२०) ४० ।	
अथ द्वितीयः प्रपाठकः	४१७	अथ पञ्चमः प्रपाठकः—	४८७
= २ खण्डौ = (३४—३२) ५६ ।		= २ खण्डौ = (२२—२२) ४४ ।	
अथ इन्द्र-पर्व	४३६	अथ षष्ठः प्रपाठकः—	५०४
अथ तृतीयः प्रपाठकः	४४६	= २ खण्डौ = (१६—११) ४० ।	
= २ खण्डौ = (३०—२५) ५५ ।			

॥ अथ कन्दार्चिक-परिशिष्ट-परिशिष्टरूपस्य
स्तोत्रस्य परिच्छेद-सूची ॥

परिच्छेद	पृष्ठं	परिच्छेदः	पृष्ठं
अथ प्रथमः प्रपाठकः	५१८	अथ द्वितीयः प्रपाठकः	५२९
= द्वौ खण्डौ = (८—१४) २२ ।		= एकौऽर्धः = ११ ।	

॥ अथ कन्दार्चिक-द्वितीय-परिशिष्टस्य परिच्छेद-सूची ॥

परिच्छेदः		पृष्ठं
अथ भारखं साम	...	५४३

॥ अथ कन्दार्चिक-तृतीय-परिशिष्टस्य-परिच्छेद-सूची ॥

परिच्छेदः		पृष्ठं
अथ तनयप्रवीणं साम	...	५४६

॥ अथ सायणभाष्यस्य परिच्छेद-सूची ॥

परिच्छेदः	पृष्ठं	परिच्छेदः	पृष्ठं
अथ पञ्चमोऽध्यायः	...	अथ षष्ठोऽध्यायः	...
= ११ कथाः = (१-१०, १-१०,	१	= ५ कथाः = (१-८, २-०,	१४३
२-१०, ४-१४, ५-१२, ६-१०,		३-१२, ४-१२, ५-१४) ५५	
७-१२, ८-८, ९-१२, १०-१२,		कथः = चारुण पर्यं।	
११-८) ११८ कथः =		अथ सप्तमोऽध्यायः	...
इति पावसानं पर्यं।			१६६

॥ कन्दार्चिकस्य कन्दः-सूची ॥

परिच्छेदः	पृष्ठात्-पृष्ठान्तम्	परिच्छेदः	पृष्ठात्-पृष्ठान्तम्
अथ त्रायसत्रधिकारः (४४ कथः)-		अथ वृषत्यधिकारः (१२ कथः)-	
	१-१८		७०-१०५

परिच्छेदः	पृष्ठात्—पृष्ठानाम्
अथ त्रिष्टुभधिकारः (११ ऋषः)—	१०६—१४८
अथाउष्टुभधिकारः (८ ऋषः)—	१५०—१६८
तत्र वृद्धती ..	१६० ।
अथ जगत्यधिकारः (१२ ऋषः)—	१००—२००
अथोम्बिगधिकारः (१२ ऋषः)—	२०१—२२२
अथ ककुभधिकारः (८ ऋषः)—	२२२—२४२
तत्र, यवसंध्या—२२२ ।
—प्रगाथः	२२०
(इति पावसानं पर्व = पावसानं	
काण्डं = पञ्चमोऽध्यायः =	
एकादश अध्यायः =	
षष्ठ प्रपाठकश्च)	
वृद्धती	२४४
त्रिष्टुप्—२४६, २५०, २६८, २८२, २८५,	

परिच्छेदः	पृष्ठात्—पृष्ठानाम्
	२८८, २८९, २०१, २०४, २०६, २१०, २२६ ।
गायत्री—२४८, २५४, २५६, २६२, २६०,	
२६८, २०१, २८०, २२८, २४२, २४६,	
२४८, २५१, २५१, २५४, २५४, २५४, २६०,	
२६०,	२६०
अनुष्ठाद्गायत्री	२४८, २५१
एकपाद्गायत्री	२५२
जगती—२६४, २८०,	२२५
अउष्टुप्—२०२, २८२, २८६, २१५, २१६,	
२१०, २१८, २२०,	२२५
सप्तपंक्तिः—	२०२
पंक्ति—२१२,	२१२
(इति चारण्यं पर्व = चारण्यं काण्डं	
षष्ठोऽध्यायः = षष्ठ अध्यायः	
= चारण्यक-प्रपाठकश्च)	
अथ ब्रह्मर्ष्यादि ..	२०१—२८४
(इति सप्तानाम्)	

॥ कन्दार्चिकस्य देवता-सूची ॥

परिच्छेदः	पृष्ठ	परिच्छेदः	पृष्ठ
अन्नम्	२५०	आत्मा २१५, २४९,	२५० वा
अग्निः २८०, २८८, २८२, २१०, २१२, २२५		इन्द्रः २४४—२४८, २६९, २६०, २६८,	

परिच्छेदः	पृष्ठं	परिच्छेदः	पृष्ठं
२०२—२८१, ४०४, २१४, २२१, २६६ ।		रात्रिः ..	१८६
इन्द्रानृचस्यगी	२०२	वहस्यः ...	२४८
ऋतुः	२१४	वायुः ..	२०१
गौः	१२३	विश्वे देवाः ...	१५२, १६८, १०१
आवापृथिवी	२१२	वैश्वानरः ...	२८७
पक्मानः २५१, २५४, २५६, २६५, २८४		सर्वात्मा (अग्निः) ..	२००
पुत्रवः २१५, ४१६, २१७, २१८, २२०		सूर्याः २३६—२६५, २५१—२६० ।	
प्रजापतिः	२८२	सोमः (पावमानः) ...	१—२४१ ।

॥ इन्द्रार्चिकस्य ऋषि-सूची ॥

परिच्छेदः	पृष्ठं	परिच्छेदः	पृष्ठं
अग्निः (चाक्षुषः) १०३, २१६, २२१		उग्रनाः (काशः) ..	१०८
अग्निः (भौमः)	१८८	उग्रनाः (काशः) ...	१२६
अमहीशुः (आङ्गिरसः) ६, १६, २३, ४०, ४४, ५१, ५३, ७०, २५४, २५६		कर्जसथा (आङ्गिरसः) ...	१२७
अमहीशुः (वाषाङ्गिरः) ..	१६२	ऋजिश्वा (भारद्वाजः) ..	१६१, १६८
अमहीशुः (बार्हस्पत्यः) ..	१६८	ऋजिश्वा (भारद्वाजः) ...	२२८, २४१
अथास्यः (आङ्गिरसः) ...	६८	अथवः (आङ्गिरसः) ..	१३५
अथरारः (काश्यपः) ...	५८	ऋभुः (काश्यपः) ...	१६४, १६६
असितः (काश्यपो देवस्यो वा)	६५	ऋषिगणः (सिकतानिवारौ)	१८९
इन्द्रप्रमतिः (वासिष्ठः) ...	१३२	कथवः (घोरः) ...	१३८
आत्मा (?)	२४७	कविः (भार्गवः) [भारद्वाजः अतु०]	६७
उरः (आङ्गिरसः)	१३८	१७०—१७८, १८४, १८७	
अवध्यः (आङ्गिरसः) ...	५४, ५८	कश्यपः (मारीचः) २१, २६, २७, ६४, ६५, २४७	

परिच्छेदः	पृष्ठं
कश्यपः (आसितः) [देवस्यः अतु०]	२८
	३०, ४१, ४२, ४६
कुल्यः (आङ्गिरसः)	... १४४, ३३८
कृतयशाः (आङ्गिरसः)	... १३२
कृगणः ? (?)	... १८७
कृत्समदः (आङ्गिरसः)	२५१, २७१, २८२
कौतमः (राजगणः)	... २८२
कौटीवीतिः (शाक्तः)	... २२५
कवः (मानवः)	... २०५
कमदग्निः (भारद्वाजः)	... १३ अतु०
कमदग्निः (भार्गवः)	२४, ३४ वा, ५७ वा
कितः (आप्तः)	... १८, ३९, २१९
कितः (आप्तः)	... २१७, २२२
कृत्तुतः (आगस्त्यः)	... २५
कारदः (श्रेष्ठो, अप्सरसः)	२०७, २०८, २१८, २१८
कारायकः (?)	२१५, २१६, २१७, २१८, २१९
किभुविः (काश्यपः)	३८, ४८, ५०, ६०, ६१
कृमेधः (आङ्गिरसः)	... २७२
कौधाः (गौतमः)	... १३७
पराशरः (शाक्तः)	११४, १३१, १४५
पराशरः (सुवानः)	... १२९
पर्वतः (वेदः, काश्यपिः)	१०७, २०८, २१८—२१९
पुरुमेधः (आङ्गिरसः)	... २७२
पवित्रः (आङ्गिरसः)	२००, २६५
प्रजापतिः (वासः)	१६८, ३६६—३८६

परिच्छेदः	पृष्ठं
प्रतर्दनः (दैवीदासिः)	११८, १२७, १२८
प्रथः (?)	... २६८
प्रद्युम्नः (प्रसेगावी)	... ४७
प्रकृषुः (कावचः)	१२४, १४८, २५१—२६०
प्रकृषुः (आङ्गिरसः)	... ४५
भरद्वाजः (वार्हस्पत्यः)	२४४, २८७, ३०१
भरद्वाजादयः सप्त ऋषयः (१ भरद्वाजः, २ काश्यपः, ३ गौतमः, ४ ऋषिः, ५ विश्वामित्रः, ६ जमदग्निः, ७ वसिष्ठः)	७६—१०५
भृगुः (वारुणः)	१३, २४, ५७, ६३
मधुच्छन्दाः (वैश्वामित्रः)	१०, २६७, २६८, २८७
मनुः (आप्तः)	... २१३
मनुः (सावरणः)	... १६०
मन्युः (वासिष्ठः)	... १४१
मृडीको (वासिष्ठः)	... १२५
मेधातिथिः (कावः)	... ४८, ५५
ययातिः (नाऊषः)	... १५५, १५८
रेणुः (वैश्वामित्रः)	... १८८
वसिष्ठः (नैत्रावकचः)	११६, १२१, १३९, २४६
वसुः (भारद्वाजः)	... १८९
वत्सः [वत्सः सा०] (भालन्दनः)	१८५
वामदेवः (गौतमः)	२४८, २५६, २८२, २८८, २९६, ३०३, ३१९, ३१९, ३२२—३२२, ३२२—३२२
विश्वामित्रः (माषी)	... ३०७, ३१०

परिच्छेदः	पृष्ठं	परिच्छेदः	पृष्ठं
वेनः (भार्गवः)	१८१	श्रुतकवः (?)	१६२
नृपत्रयः (वासिष्ठः)	११०	शार्पराज्ञी (?)	१४३—१५०
वैश्वानसाः (ब्रह्म)	१३५	सूनुः (काश्यपः)	१६४, १६६
ब्रह्मिः (वासिष्ठः)	२२७	सूर्य्यपुत्रः (?)	१३६
शूनः श्रेयः (आजीमितिः)	१४८	श्विरण्यसूपः (?)	१०४
आवाचः (आत्रेयः)	२१, १५३		

॥ मन्त्राणामकारादिक्रमेण सूची ॥

परिच्छेदः	पृष्ठं
अक्रान्द्यमुद्गः (६, १, ४, ७ = मे १५, २, ११ = १)	१२२
अग्रथायूषि (३, ५, १ = आ ६, १, ५ = १)	१३५
अग्निमीडे (३, ३, ४ = आ ४, १, १३, १८ = ९)	१८०
अग्निरस्त्रिजम्बना (३, ३, १२ = आ ५, १, ९ = १)	१०७
अचिक्रदद्गुणा (६, १, २, १ = मे १४, १, १ = १)	५५
अचीदसी (६, २, ९, २ = मे १६, २, ७—१९ = ६)	१०४
अस्रतेव्यस्रते (६, २, २, ११ = मे १६, २, २१—२३ = ३)	१८७
अद्वत्रस्रस्रकेतवो (३, ५, ८ = आ ६, २, ११—१२ = ९)	१५१
अधियदग्निन् (६, १, ५, ७ = मे १५, २, २३ = १)	१२७
अध्वयौषद्विभिः (६, १, २, ३ = मे १४, २, ५—७ = ३)	५७
अहुप्रत्नास० (६, १, ९, ६ = मे १४, १, ८ = १)	६१
अनाशरतिरोचना (३, ५, ५ = आ ६, २, ६ ; ८ ; १८ = १)	१४६
अपद्मत्रयपतेमघो० (६, १, २, १४ = मे १४, १, २० = १)	६८
अपद्मत्रयपतेमघः (६, १, १, ६ = मे १३, २, ८ = १)	४८

श्रीरश्मिः	पृष्ठं
अपत्येतायवो (१, ३, ० = आ ६, २, ११-१२ = ९) ...	१५१
अपानीवेदं (६, १, ५, १२ = गे १६, १, ६ = १) ..	१५८
अभिचिपृष्ठं (६, १, ४, ६ = गे १५, २, १० = १) ..	१२०
अभियुक्त्वृष्टु (६, २, ४, २ = गे १७, १, ६-८ = २)	१२६
अभिप्रियाषपवते (६, २, १, १ = गे १६, २, १-६ = ६)	१७१
अभिखोमासआयवः (६, १, ३, ८ = गे १५, १, १४-२१ = ८)	८६
अभीनवन्ते (६, २, १, ६ = गे १६, १, २१-२२ = १)	१६२
अभीनोवाजसातमं (६, २, १, ५ = गे १६, १, २६-३० = ४)	१६१
अयंविचर्षिर्षिर् (६, १, २, १२ = गे १४, १, १७ = १)	६७
अयम्युषार्षिर् (६, २, १, २ = गे १६, १, १९-२५ = ६)	१५४
अयापवस्त्रधारया (६, १, १, ० = गे १३, २, २० = १)	५०
अयापवापवस्त्रेणा (६, १, ५, ८ = गे १६, १, १-२ = २)	१४२
अयावोती (६, १, १, ८ = गे १२, २, २२-२४ = २)	५२
अयावोमसुस्त्यया (६, १, २, ११ = गे १४, १, १६ = १)	६६
अयुक्तसप्त (३, ५, १२ = आ ६, २, १५ ; १६ = २) ...	३६०
अरुदसदुषसः (२, २, २ = आ ३, १, ८-१० = २) ...	२६४
अर्षासोमद्युमनमो (६, १, १, ७ = गे १४, १, १०-१२ = ३) ...	६२
असर्जिर्ष्यो (६, १, १, ४ = गे १२, २, २६ = १) ..	४६
असर्जिर्वक्त्रा (६, १, ५, ११ = गे १६, १, ५ = १) ...	१४६
असाविसोमोअरुवो (६, २, २, ८ = गे १६, २, १७-२८ = २) ...	१८१
असाव्यंशुर् (५, २, ४, ० = गे १२, १, २१-२८ = ८)	२२
असृज्जतप्र (५, २, ५, ६ = गे १२, २, ८-११ = २) ...	२६
अस्राभ्यन्ता (६, २, ३, १० = गे १७, १, २५ = १) ...	२१८
अस्यप्रेवाचेमना (६, १, ४, ४ = गे १५, २, ४-५ = २)	११५
अहमस्मिप्रयमजा (१, १, ८ = आ २, १, २४ = १) ..	२५७
आतेदधं (६, १, २, २ = गे १४, १, २-४ = २) ...	५६
आपवस्त्रसर्षिषं (६, १, २, ५ = गे १५, १, ८ = १) ...	६०

परिच्छेदः	पृष्ठ
आप्रानाद्भद्रा (१, १, ७ = आ ४, २, ६ = १) ...	१८६
आधिष्ठानभिष्टिभिः (म० १, २ = मा० १, १) ..	१७१
आकर्मोः (३, ५, ४ = आ ६, २, २-६; ७ = २) ...	१७२
आसोतापरि (६, १, ४, २ = मे १०, २, १०-१५ = ६) ...	११८
आविज्ञानकर्म (६, १, १, २ = मे १२, २, २४-२५ = २) ...	४५
आसोमसानो (६, १, २, २ = मे १४, २, १६-१८ = ४) ...	८४
आहर्षतायधृष्यत्रे (६, १, १, ७ = मे १३, १, २४-२७ = ४) ...	१६४
इन्द्रःपविष्टचेतनः (५, २, ४, ५ = मे १३, २, ६-८ = ३) ...	२४
इन्द्रुर्वाजोपवते (६, १, ५, ८ = मे १५, २, २७-२९ = ४) ...	१३८
इन्द्ररहयोः (१, २, २ = आ० २, १, ११ = ॥) ...	१६०
इन्द्रश्वेत्त (१, १, १ = आ १, १, २४ = १) ...	२४४
इन्द्रनभस्यसातथे (म० ३, १ = मा० १, २) ...	२०८
इन्द्रमण्डलुता (६, २, २, १ = मे १०, १, १-५ = ५) ..	२०१
इन्द्रवाजेषु (२, २, ४ = आ ३, १, ११ = ॥) ...	१६८
इन्द्रश्वतुर्वीर्याधि (३, २, ११ = आ ४, २, १० = १) ...	२०५
इन्द्रावपवते (६, १, २, १० = मे १४, १, २३-२५ = ३) ...	१०१
इन्द्रावसोमःसुवतः (६, २, २, ८ = मे १६, २, २५-२६ = २) ...	१८०
इन्द्रायेन्द्रो (५, २, ४, ६ = मे १२, १, १२-१० = ८) ...	१८
इन्द्रोराजात्मतः (१, १, २ = आ० १, १, ८-१० = २) ...	२४६
इक्ष्वाकवत् (१, १, ६ = आ २, १, १२ = १) ...	२५२
ईन्द्रिज्जस्रसतथे (म० २, २ = मा १, २) ...	१७६
इषेपवत् (६, १, २, ८ = मे १४, १, १४ = १) ...	६४
उचातेजातम् (५, २, ४, १ = मे १२, २, १-१२ = १२) .	२
उद्युतमं वदत् (१, १, ४ = आ १, २, १३ = १) ...	२४८
उद्यामेविरजः (३, ५, ११ = आ ६, २, १५-१६ = २) ...	२६०

[अ]

परिच्छेदः	पृष्ठं
उपोषुजातम् (६, १, १, १ = मे १३, २, २०—२२ = ३) ...	४३
एतमुत्थमद्वयतम् (६, २, ४, ४ = मे १७, २, १६—२१ = ६) ...	२२०
एनाविप्रान्यर्थेषु (१, १, ८ = आ २, १, १२ = १) ...	२५६
एवाह्विशक्रो (म० १, ३ = मा० १, १) ...	२७१
एवाह्वेव (१० = मा १, ४) ...	३८४
एषप्रकीर्षे (६, २, २, ३ = मे १६, २, १३ = १) ...	१७८
एषस्थतेमधुमान् (६, १, ४, ८ = मे १५, २, १४ = १) ...	१२५
एषस्थधारया (६, २, ४, ० = मे १७, २, २१—२५ = ५) ...	२२७
कनिष्कान्निहिरा (६, १, ४, ८ = मे १५, २, १२—१९ = २) ..	१२२
गोमन्त्रद्वन्द्वो (६, २, ३, ८ = मे १७, १, २४ = १) ...	२१८
श्विनन्देवान् (३, ५, ३ = आ ६, २, १ ; ४, १८ = ३) ...	३३८
संवःसन्वायो (६, २, २, ४ = मे १७, १, १६—१८ = ३) ...	२०८
सन्वयदौ (६, १, ५, ५ = मे १५, २, २२—२३ = २) ..	१३४
सतोविराड्जायत (३, ४, ० = आ ५, १, १७ = १) ..	३२०
सरश्चिर्विचद्वर्ततो (३, ५, ८ = आ ६, २, १२—१४ = २) ...	३५४
सरत्पुमन्दौ (६, १, २, ४ = मे १४, १, ७ = १) ..	५८
सवाह्वसोम (६, १, ३, ६ = मे १५, १, १—५ = ५) ...	८१
सावानस्यमहिमा (३, ४, ६ = आ ५, १, १६ = १) ...	३१८
तिशोवाचर्हयति (६, १, ४, ३ = मे १५, २, १—३ = ३) ...	११२
तिशोवाचउद् (५, १, ४, ५ = मे १३, १, ५—१२ = ८) ...	१६
मेमन्वतप्रथमं (३, ३, ५ = आ ४, १, १७—५, २, १८ = २) ...	२८८
विश्वहामविराजति (३, ५, ६ = आ ६, २, ८ = १) ...	३४८
विपाद्द्वन्द्व (३, ४, ४ = आ ५, १, १४ = १) ..	३१६
विराजसत् (६, २, २, ७ = मे १६, २, २४ = १) ..	१८८
संज्ञाप्रदेश (६, २, ४, ६ = मे १७, २, २७—३० = ४) ...	२२३

[ट]

परिच्छेदः	पृष्ठं
त्वमिमाञ्चोषधीः (१, २, ३ = आ ४, १, १० = १) ..	२८५
त्वमेतदधारयः (१, १, १ = आ० १, १, २०—१२ = १) ..	२६२
त्वयावयं (१, १, ५ = आ १, १, ७—८ = २) ...	२५१
वर्त्तादिवः (६, २, १, ५ = मे १६, १, १८—२० = २) ...	१८३
नियुत्वान्वायवा (२, २, ६ = आ ३, १, ७ = १ ...	२०१
परिक्रीमं (६, २, ३, १२ = मे १७, १, ३८ = १) ..	१९९
परित्यंर्च्यं (६, २, १, ८ = मे १६, १, ३८ = १) ...	१६७
परियुचं (६, १, १, १० = मे १२, १, २५ = १) ...	५३
परिप्रासिष्यदत् (५, २, ५, १० = मे १२, २, १८ = १) ..	४२
परिप्रिया (५, २, ४, १० = मे १३, १, ३०—३८ = २) ...	२८
परिखानासद्वन्द्वो (५, २, ५, ८ = मे १२, १, १६—१८ = ३) ...	४०
परिखानोमिरिष्ठाः (५, १, ४, ८ = मे १२, १, २१—२६ = ६) ...	२६
परैतोषिषता (६, १, ३, २ = मे १४, २, १—१५ = १५) ...	७७
पवतेच्यते (६, २, ३, ११ = मे १७, १, ३६—३८ = २) ..	२२०
पवमानास्यस्यत (६, १, ३, १२ = मे १५, १, २७ = १) ..	१०५
पवमानोञ्जौजनद (५, २, ५, ८ = मे १२, १, १४—१५ = २) ..	३८
पवस्वदक्षसाधनो (५, २, ४, ८ = मे १७, १, २८—३० = २) ...	१४
पवस्वदेवषायधम् (५, २, ५, ७ = मे १३, २, १२—१३ = १) ..	३७
पवस्वदेववीतये (६, १, ३, ६ = मे १७, १, २४—२ = २) ...	२१३
पवस्वमधुमम (६, २, ४, १ = मे १७, १, १—५ = ५) ...	२१३
पवस्वनाजसातमी (६, १, ३, ११—मे १५, १, २६ = १) ..	१०३
पवस्वसोममधुमान् (६, १, ४, १० = मे १५, २, १५ = १) ...	१२६
पवस्वेन्द्रीष्टा (५, १, ५, ३ = मे १३, १, ३ = १) ...	३२
पविवन्म विततं (६, १, २, १२ = मे १६, १, ३४—३५ = १) ...	१८८
प्रात्यग्निर्विपो (२, ३, १३ = आ ५, १, ३ = १) ...	३१०
पुमानःसोमजानृविर् (६, १, १, ८ = मे १५, १, २२ = १) ..	१००

परिच्छेदः	पृष्ठ'
पुमानःसोमधारथा (६, १, २, १ = मे १४, १, ११-३६ = १६)	... ७०
पुमानोश्चक्रमोद् (६, १, १, २ = मे १३, १, १३ = १)	... ४४
पुरुषरवेदंसर्व (३, ४, ५ = आ ५, १, १५ = १) ११८
पुरोजितौवीर्यम्बसः (६, २, १, १ = मे १६, १, ०-१२ = ६)	... १५१
पर्वस्त्वयमे (म० ३, २ = मा० १, २) १०८
प्रकाशमुग्रनेत्र (६, १, ४, २ = मे १५, १, १३-१६ = ४)	.. १०८
प्रक्षय्यहृन्मो (३, ३, ८ = आ ४, २, ० = १) १८७
प्रगायताभ्यर्चाम (६, १, ५, ३ = मे १५, २, २० = १)	... १३१
प्रतुद् (६, १, ४, १ = मे १४, १, २८-३२ = ५)	... १०६
प्रत्यहृद्देवानांविश्रः (३, ५, १० = आ ६, २, १२-१४ = २)	... ३५४
प्रते धारामधुमतीर् (६, १, ५, २ = मे १५, २, १८ = १)	... ११०
प्रथय्यस्य (२, २, ५ = आ ३, १, ५-६ = २) २६८
प्रदेवमश्वा (६, २, २, १० = मे १६, २, ३० = १) १८४
प्रधन्वासोम (६, २, ३, २ = मे १७, १, ६-१० = ५)	... २०३
प्रगहृन्सोमश्चे (६, १, २, १३ = मे १४, १, १८-१८ = २)	... ६८
प्रपुमानास्यवेधसे (६, २, ३, ८ = मे १७, १, ३२-३३ = २)	... ११६
प्रथङ्गावोन (६, १, १, ५ = मे १३, २, २७-२८ = २)	... ४४
प्रसुम्भानाय (६, २, १, ८ = मे १६, १, ३८ = १)	.. १६८
प्रसेनानीः (६, १, ५, १ = मे १५, २, १६-१८ = ३)	... १२८
प्रसोमदेववीतये (६, १, २, ४ = मे १४, २, २०-२४ = ५)	.. ८६
प्रसोमासोमद्व्युतः (५, २, ५, १ = मे १३, २, १ = १)	... ३०
प्रसोमासोविषश्चितो (५, २, ५, २ = मे १३, २, २, = १)	... ३१
प्रश्चिन्मानोजनिता (६, १, ५, ४ = मे १५, २, २१ = १)	.. १३३
प्राक्कामिमुर् (६, २, ३, ५ = मे १७, १, १८-२३ = ४)	... ११९
प्रीचय्यासोद् (६, २, १, ४ = मे १६, २, १४-२८ = ५)	... १०८
प्राजन्नाग्रमे (३, ४, १ = आ ५, १, ५ = १) ३१९
मन्द्रयासोम (६, १, २, १० = मे १४, १ १५ = १) ६५

परिच्छेदः

पृष्ठं

मधिरवर्षो (३, २, १ = आ ४, १, ७ = १)	२८२
मङ्गलत्वोमो (१, १, ५, १० = मे १६, १, ४ = १)	१४५
मन्वेवाग्देवा (३, ४, ८ = आ ५, १ १८, २१ = १)	२१२
मन्वमानः सुचक्ष्णा (६, १, ३, ७ = मे १५, १, ६-१२ = ८)	२८७
मत्तद्विद्यापथि (६, १, ४, ८ = मे १७, १, ३२ = १)	२४०
मत्तद्विद्या (१, १, ७ = आ ३, १, ८-२५ = ८)	२७१
महर्षीश्चिरकक्ष (३, ४, १० आ ५, १, १-१० = १०)	५२
महोमाद्यावापुथिवी (३, २, १० = आ ४, १, १२ = १)	२०२
मन्वेमदीयरेष् (५, १, ४, ४ = मे १२, १, १-४=४)	१४
मन्वेदमारजो (१, १, २ = आ १, १, ११ = १)	२४८
मेनापावकक्षक्षसा (३, ५, = १ आ ६, १, १२-१४ = १)	२५४
मेमंश्चिडोमघोमा० (म० १, १ = मा १, १)	२०६
मसन्मद्गु० (३, ४, २ = आ ५, १, ८ = १)	२१२
विदाममवन्विदा (म० १, १ = मा० १, १)	२७
विदारारोपुवीर्यं (म० १, १ = मा १, १)	२०५
विभासुवृक्षत् (३, ५, १, = आ ६, १, ७ = १)	२२७
विश्वेद्वामम् (३, ३, ८ = आ ४, १, ८ = १)	२०१
वषामतीर्णा (६, २, १, ६ = मे १६, १, २१-२२ = २)	१८५
वषासोम (६, १, १, ८ = मे १४, १, १२ = १)	६२
वषापवस्यारया (५, १, ४, २, = मे १२, १, २३-२४ = १)	१०
वषास्यसि (५, १, ३, ४ = मे १२, १, ४-५ = १)	२२
वषावषामीपीदत (६, १, १, २ = मे १७, १, ११-१५ = ५)	१०६
वसन्म्राय (१, १, ७ = आ २, १, १२ = १)	२५४
वसन्पयासि (३, २, २ = आ ४, १, ८-५, १, ११ = २)	२८३
वपवस्यव्यावियेन्म (६, १, १, ८ = मे १२, १, २ = १)	५१
वसन्नाश्चरिमो (३, ५, १४ = आ ६, १, १५-१६ = १)	२६०

परिच्छेदः	पृष्ठं
समन्यायम्युतं (१, २, ६, = चा ४, ९, १-४ = १)	१८९
ससुन्वे (६, ९, ४, ५ = मे १०, ९, १२-१६ = ५)	१९३
सहर्षभाः (२, ४, १२ = चा ५, ९, १८ = १)	१९४
सहस्रस्रदम्भ (१, ४, ११ = चा ५, ९, १७ = १)	१९९
सहस्रश्रीर्षाः (१, ४, २ = चा ५, ९, १२ = १)	२०५
साकमुचो (६, ९, ५, ६ = मे १५, ९, २४ - २५ = १)	१९६
सुतासोमधुमनसाः (६, ९, १, २ = मे १६, ९, १६ - २३ = ८)	१५५
सुखवावेदिनो (म० २, २ = मा० १० २)... ..	२०८
सोमसव्याहः (६, ९, २, ५ = मे १४, ९, २५-३० = ६)	८
सोमःपवते (६, ९, ४, ५ = मे १५, ९, ६-८ = ५)	११०
सोमःपुमानउर्मिषा (६, ९, २, ० = मे १०, ९, २६-३१ = ६)	२१४
सोमाःपवन्मद्वयो (६, ९, १, ४ = मे १६, ९, २४-२५ = १)	१५८
सादिष्ठया (५, ९, ४, २ = मे १२, ९, १४-२२ = ८)	०
सरीस्रदम्भ (१, ४, ८ = चा ५, ९, १२ = १)	२१४

...

॥ अमः सामवेदाय ॥

सामवेदसंहिता ।

अथ पञ्चमाध्यायः ॥

यस्य निःश्वसितं वेदा यो वेदेभ्योऽखिलं जगत् ।
निर्ममे तमहं वन्दे विद्या-तोर्थ-महेश्वरम् ॥ १ ॥
द्वतीयं पर्वं सोमस्य पवमानस्य संस्तुतिः ।
उच्चातइति गायत्राद्यत्वारिंशच्चतुर्युताः ॥ २ ॥

• गतमाग्रे यं पर्वं, गतचैन्द्रम्; इदानीमिदं द्वतीयं सम्प्रवर्तते । अथ पर्वस्य सोमस्य देवस्य संस्तुतिः रूपते, प्राधान्येनेति यावत् । अस्मि सोमः पञ्चार्थाभिषुतः षोडश-विशेषः—

“सोमं मन्वतेपपिधान्वत्सम्यग्मन्थोषधिम ।

सोमं यं ब्रह्माणो विदुर्नतस्मान्नाति तकस्य ॥”

(ऋ० १०, ७, १, ४)

-इति श्रुतेः. “सोमं मन्वते पपिधान् यत् सम्यग्मन्थोषधिमिति, इद्याद्युतमसोम-
माह—सोमं यं ब्रह्माणं विदुरिति, न तस्यान्नाति कश्चनाद्यन्वैत्यधियन्नम्”—इति च
शास्त्रकृत-तदुक्त्यास्मानात् । स एव सोमः पवमान इत्युच्यते पूयमान इति च तदर्थः ।
अस्मि च सोमस्यन्द्रमावाचकः, “सोमोरूपविशेषैरोषधिसंन्द्रमावा”—इत्यादि शास्त्रोक्तैः
(दे० ५, ५) । तदर्थं कतरस्य पञ्चममित्याह्रह्मां चारषितुं पवमानस्येति विशेषणम् ।
एतेन चन्द्रमसो वाहतिः । एवमेव पर्वस्य चाप्यन्यं कर्षः चूचने विश्वेभ्यो वाभावे

१ ख,

तत्र प्रथमे खण्डे—

सैषा प्रथमा ।

^{३ १ २ १ १ २२ ३ १ २२}
उच्चातेजातमन्धसोदिविसङ्गम्याददेः* ।

^{३ २ ३ ३ १ २}
उग्रशर्ममद्विश्रवः ॥ १ ॥ १ †

^{५ ४ २२ २ १ ०}
धोम् ॥ (आजिगम् ॥) उच्चा । तेजाश्तामन्धासा रेः ।

^{१ २ २ ३ १ २ १ २}
दिविसङ्गम्याददाइ । उग्रशारश्मा ३ । मारश्चारश्श ।

^{५ २ २ १ २ ५}
धौहोवा । उप् । आश्शवाः ॥ १ ॥

^{२ १ २ ५ २ १ ५}
(आभौकम् ॥) उच्चातेश्शजा । तमन्धारश्शसाः ।

सर्वासामेषां पवमानः सोमो देवतेष्वं बोधितश्चेदं—पावमानं पर्वेति । “उच्चाते”-इति पञ्चम-द्वितीय-चतुर्थस्य प्रथमा ऋक्, इत्यनेवाख्य पर्वण्येपि प्रथमा; एतदादि-षष्ठ-प्रथम-द्वितीयाभिसामानाः इत्यचतुष्टयात्त्रिकाः चतुर्थुताश्चत्वारिंशद्वयः माथत्राः माथत्रोऽन्धस्ताः ।

०. “दिविसङ्ग”-इति ऋ० ।

† उ० १, २, ८, १ = ऋ० ०, १, १८, ५ = चार० १, २, २२ ;— २, १, २८—२, १, १२ =
ऊ० १, १, १ ;—१, १, १२ ;—६, १, ८—१० ;—०, १, १२ ;—८, २, १२ ;—१०, १, १०—११ ;—
११, १, १४ ;—१२, १, १—२ ;—१२, २, ० ;—१२, १, १० ;—१५, १, २-४-५ ;—१८, १, ११ ;—
२०, १, ६-७-८ ;—२०, २, १४=ऊञ्जे २, २, १ ।

दा३३दाइ । जया३एचाइ । शार्मा३चाइ । मचा ३ होमे-
 ३ । आ३ वा २ ३ ४ औचोवा । म्वा २ ३ ४ भौः ॥ ६ ॥

(इन्द्राण्याः साम ॥) उच्चातिजातमा । धासा३ः ।

ओमो३वा । दिविसङ्गु । मियादा३दे३३ । ओमो३वा ।
 उया३ए शार्मा३३ । ओमो३वा । मचाये३ । आ३वार
 ३४औचोवा । ऊ३३३४पा ॥ ७ ॥

(शैशवे द्वे ॥) उच्चातिजातमन्वासाः । दिविसङ्गु म्याद-

दाइ । उय३शार३४र्मा । मचा३इआपुवा३पु३ः ॥ ८ ॥

उच्चातिजातमन्वा३साः । दिविसङ्गु । म्यादा३३दाइ ।

उ । म३शार३३र्मा । मचा३३ । चा३३इ । औ३चो३३इ ।

अवा३३ः । चा३३इ । औ३चो३३इ । इया३चो३इ । इयो३३

४पुवा३पु३ः । ऊ३३३४पु ॥ ९ ॥

(देवसाम ॥) उच्चा३४औचोवा । तेजा३३ । तमा३४पु ।

३ ५ २ १ २ २ २ २ १ ० १ १
 धार३४साः । दिविसद्भूम्याददे । उग्रशार३र्मा । मच्चि
 १ १ १ ४ ५ ४
 श्रवो । औश्चोवा । चौ५इ । डा ॥ १० ॥

५ २ २ २ २ २ २ २ ५
 (दीचीयसाम ॥) उच्चातिजातमन्धसोदीच्चाइदोच्चाइए ।

१ १ २ २ २ २ ५ १ ० १ १ १
 दिविसद्भूम्याददे । दोश्चाइ । दोश्चाइए । उग्रशार३
 १ ५ १ ५ १ १ १ १
 र्मा । दोश्चाइ । दोश्चाइए । मच्चिशार३वा३४इः । और
 ३४५इ । डा ॥ ११ ॥

२ २ २ २ ४ २ ५ १ १
 (इन्द्राण्याः साम ।) उच्चातिजातमन्धसाः । दिवाइ

५ १ १ २ २ १ २ ५ १ ५ १
 सार३४द्भू । मिया२ददे । ओम् । औश्वा । औश्वा ।
 १ १ १ १ ५ १ ५ १
 ववार३चोइ । उग्रशार३र्मा । औश्वा । औश्वा ।
 १ १ १ २ २ १ १ ५ १ ५ २ २ २
 ववार३चोइ । मच्चिश्रवोर । या २ ३ ४ औश्चोवा । ययु
 १ १ १ १ १
 ऐर३४५ ॥ १२ ॥

५ २ २ ४ २ ५
 (आमचीयवम् ॥) उच्चाताइजातमन्धसाः । दिवा

इसा॒र॒द॒भू॑ । मिया॒र॒द॒दाइ॑ । उ॒य॒श॒र्मा॑ । म॒हा-
 २३३ । अ॒वाउ॑ । वा॒३ । स्तौषि॑३४५ ॥ १३ ॥ १

अमहीयुर्ऋषिः* । हे "सोम!"† "ते" तव सम्बन्धिनः
 "अधसः" रमस्य ‡ "उच्चा" उपरि॥ "जातम्" जन्म ।

* "आङ्गिरसः" इति ऋषि-शैलेयः ।

† "सोमः" निघण्टौ देवतकाण्डेऽन्तरिक्ष-विभागीयसत्तुष्टिं ज्ञप्तमो देवः, वायु-
 साक्षर्योश्च भव्यते, यथा च राज्ञवानौक्षवनेन भवति राज्ञः क्षुतिः, भवति च मासखान-
 नेन वर्षस्य क्षुतिः; तथैवास्त्र खवनेन वायोरेष क्षुतिः । तथाहि—

“यज्ञादेवप्रपिबन्ति तदाप्याचसे पुनः ।

वायुःसोमस्यरक्षितासमानां मासश्चाहतिः ॥”

(ऋ० १०, ७, १, ५)

“यत् त्वा देव ! प्रपिबन्ति तत् आप्याचसे पुनरिति नारायणसामभिप्रेत्य पूर्वपद्यापर-
 पद्याविति वा । वायुः सोमस्य रक्षिता वायुस्य रक्षितारमाश्च साक्षर्योश्चक्षरसादा ।
 समानां संवत्सराणां मासश्चाहतिः”-इत्यादि शास्त्रकृतं तद्वाक्यान्म । अतएव “निरु-
 एव देवताः (नि० दे० १, ५)”-इत्याद्युक्तिरदोषा । स च षोडश-विशेषः, तथाहि
 “षोडशः सोमः (सुनोतेर्यदेममभिषुञ्चन्ति) वज्रस्यस्य शैवशुक्लं ह्यमासाद्यंमिन्
 प्राधान्येन”-इत्यादि नि० ११, २-३-४-५ । स च दुग्धाम-रस-विश्लिष्ट-वह्नौभ्यः अरित-
 पदार्थः सुतरां दुग्धामरसरूपः, तथाच ज्ञयते—“सोमोदुग्धामिरसाः” (ऋ० १, १, ५,
 ५ द्वितीयः पादः) “सोमो दुग्धाम्भ्यः अरति”-इति च तद्भाष्यम् (५, १) ।

‡ “अन्वदत्यन्ननामाभाजोयं भवति । * * * । तसोऽप्यन्वत्पन्ते नास्मिन्
 ध्यानं भवति न दर्शनमन्वन्मदत्त्वमिभावन्ते । अथमपीतरीन्व रतस्मादेव ।”-इत्यादि
 नि० ५, १ ।

¶ अस्ति हि उच्चैरेवं उच्यते, तस्मैव “निपातस्य (६, २, १२६)-इति दीर्घे
 रूपमुच्चा-इति ।

अथ द्वितीया ।

२ २ २ १ २ २ १ २ २ १ २
 स्वादिष्ठयामदिष्ठयापवस्वसोमधारया ।

१ २ २ १ २ २ २

इन्द्रायपातवेसुतः ॥ २ ॥ २ *

१ २ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 (आजिगम्॥) स्वादाइष्टाया । मदाइष्टाया । पवस्वसो ।

१ २ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 माधा१रा२३या । इन्द्रायापा । तवाइसूर३ना३४३ः । ओ
 २३४५इ । डा ॥ १४ ॥

अपिष । “दिवि” द्युलोके “सत्” विद्यमानम् “उयम्”
 उहूर्णम् “शर्म” सुखं‡ “महि” महत्त्वा “अवः” अन्नञ्‡
 “भूम्याददे” [इत्यत्र यमामनन्ति । विसर्जनौयलोपः सांहितिकः]
 भूमिः भौमजन्यः अस्मादृशः; भूमिष्ठैरादीयतइत्यर्थः ॥ १ ॥ १

* उ०१,१,१५,१ = ऋ०७,७,१६,१=आ० १,२,२ ;—२,१,७=क०१,१,८ ;—८,१,
 १० ;—१०,१,१० ;—११,१,७ ;—१२,१,४ ;—१३,१,८ ;—१४,१,१५—१६ ;—१८,१,
 १८ ;—२०,२,१० ;—२१,१,१०=कञ्चो २,१,२ ;—४,१,१२ ;—४,२,१८ ।

† उयम् वसवत्-इति वि० ।

‡ ‘शर्म’ अरचम्-इति वि० । शर्मेति अरच-नामसु शैकविंशतितमं पदम्
 मै० ३, ४ ।

¶ महत्, महः, महिः-इति पाठभेदेन पठ्यते मै० ३, ४, १ ।

§ “अवः”-इति अन्ननामसु चतुर्थं पदम् (वि० १, ७) ।

अथ तृतीया ।

^{११ १११ १११ ११}
 वृषापवस्वधारयामरुत्वतेचमत्सरः ।

^{१ ११ ११ १}
 विश्वाद्धानञ्जीजसां ॥ ३ ॥ ३ *

^{४२ ५ २ ४ ४ १}
 (सप्तद्वितम् ॥) स्वादिष्ठयाम् । दापुइष्ठया । पवार२ ।
^{१ १ १ १ १ १}
 स्वार३से । मधार२राया । आ२इन्द्रा । यार२पा ।
^{० १ २ ५}
 तवार३ । हाउवार३ । सूर३ष्ठताः ॥ २२ ॥ २

^{५२ १२१ १}
 (सोमसाम ॥) वृषापत्रा । स्वधाराया२ । मरुत्वताइ ।
^{१ १ १ १ ५२ २ १}
 चमत्सार३राः । वाइश्चार३ । दा३धार३ष्ठपौद्देवा । न-
^{१२ १११११}
 आञ्जसार३ष्ठ ॥ २३ ॥

मधुच्छन्दाऋषिः । हे "सोम !" "इन्द्राय" "पातवे" ऋषिः
 पातुं "सुतः" अभिषुतस्व "स्वादिष्ठया" स्वादुतमया "मदिष्ठया" ॥
 अतिशयेन मादयिष्या "धारयाऽ" "पवस्व" चर ॥ २ ॥ ३

० ५०१, १, १०, १ = ५००, १, १, ४ = ५०१, १, १९; — ४, १, १ — १ — ३; — ४, १, १; — ०, १, १ — १; — ११, १, १४ — १५; — १८, १, १८ — १९; — २०, १, १; — २२, १, २ — १० ।

† "वैशामिनिः" - इति ऋषि-वैशामिनिः । ‡ तुमर्षे तवेष्ट मत्वकः (३, ४, ९) ।

१ "तुच्छन्दि (५, १, ५९)" - इतीडम् । § इयत्पत्न्यात् ।

(सोमसाम् ॥) वृषाद्वा । पार३४वा । स्वाधारा३४या ।
 मार३४ह । त्वा३४ताइ । चामत्सार३४राः । वाइश्वाद्
 धार३ । नार३ओ३४चीहोवा । जा३४सा ॥ २४ ॥

(आशुभार्गवम् ॥) वृषापव । स्वधाराइया । मारुत्वता
 इइ । चामारत्सार३४राः । विश्वादा३धार् । नओ३ ।
 जा३४सेइइ ॥ २५ ॥

(वैश्वदेवम् ॥) आइवृषा । पवा । इहा । औहो ।
 स्वधारा३४या । मा । ह । त्वतेइहाइ । च । मा ।
 त्सार३४हाइइ । विश्वाद्वाद्वाड । नओजसाद्वाड ।
 वा इ ४ ३ ओ ३ ४ ५ वा इ ५ ई । असोरायाउतत्रवा ३ ३
 ४ ५ ॥ २६ ॥

(वैश्वदेवम् ॥) वृषा । पवार । इहिया । स्वधार । रया३४
 औहोवा । मारुइइ । औहोवा । त्वतेचमाश्वा३राः ।

राया३ । मा॒रु॑र॒त्वार॑३४ताइ । आइ । चमा॒र३ । चमा॒र
 त्सा॒र३४राः । औ॒द्दो॑द्दो॒द्दाइ । विश्वा । दधा॒र॒ना॒र३४ओ ।
 जा॒सा॒र३४औ॒द्दो॑वा । ओइ । ज्वर॒आ ॥ ३० ॥

(यौक्तोत्तरम् ॥) वृषा॒औ॒द्दो॑द्दो॒द्दाइ । पवा॒श्वाधा

१राया३ । मा॒रु॑र॒त्वार॑३४ताइ । चमा॒र३इ । औ॒द्दो॑ ।
 चमा॒र॒त्सा॒र३४राः । विश्वाऔ॒द्दो॑द्दो॒द्दाइ । दधा॒र॒ना॒-
 र३४ओ । जा॒र॒सा॒र३४औ॒द्दो॑वा । औ॒द्दो॑इ । जू॒र३४-
 वा ॥ ३१ ॥ ३

॥ इति ग्रामे गेये द्वादशः प्रपाठकः ॥

भृगुर्वारुणिऋषिः* । हे “सोम !” त्वं “वृषा” स्तोतृणा-
 मभिमतस्य वर्षकः† सन् “धारया” त्वदीयया “पवस्व” द्रोण-
 कलश‡ मागच्छ । [पवतिर्गतिकर्मा॥ । आगतस्त्वं यदास्माभि-

* अथवा जमदग्निः भारद्वाजः (अतु०) ।

† दृषन्निति नामस्य रूपमिदम् । प्रथमे अक्षरे २८८, २०१, ३१८, ५०१, ५४५, ७००, ८३४ पृष्ठासु च व्याख्यातम् ।

‡ सोमस्याधारपात्रविशेषम् । अथैव सोमरच ६,१,२,७ — ४,१०—५,८ अतु-
 विदितम् ।

॥ निवन्द्यो गतिकर्मेण “पवते”-इत्यस्याद्योत्तरगतमन्त्रेण दर्शयाम् (२,१४) ।

अथ चतुर्थी ।

१ ३ २ २ १ २ २ १ १ २ १ १
यस्तेमदोवरेष्यस्तेनापवस्त्वान्धसा ।

३ १ २ ३ २
देवावीरघशंसहा ॥ ४ ॥ ४ *

ओम् ॥ (भासम् ॥) यास्ताइ । मादो । वाराधोरश्वा ।
धीरश्वाः । ताइना । पावा । स्वाध्याधोरश्वा । धा-
रिन्द्राय दीयते तदा] “मरुत्वते” सहाया मरुतो बस्य सन्ति
तस्मै इन्द्राय “मत्सरः” ‡ मदकरश्च भव । कौटुशः ? “विष्णा”
विष्णानि सर्वाणि व्याप्तानि वा धनानि “धीजसा” धाम्नीयेन
बलेन युक्तः सन् स्तोत्रभ्यस्तानि प्रयच्छन् त्वं मादयिता भवेति
समन्वयः ॥ ३ ॥ ३

* उ० २, १, १४, १ = ऋ० ७, १, २१, ४ = ऊ० १, १, ५; — ४, १, १०; — ६, १, ७; — ८, २, ८;
— ११, २, ८—१०—२०; — १२, १, ८; — १३, १, १०; — १४, १, ११—१२—१३; २०, १, २—२-
४ = ऊ० १, २, १; — २, १, ४—१४—१० ।

† अस्मि मद्यत् अस्मिन्नामसु (३, १८) — रूपनामसु (३, १७) — चिररुणामसु च
(१, २) निघण्टौ । तत्रैव देवतकाष्ठेऽकारिणश्चेत्तासु च “मत्सरः” इति दृश्यते । अथ
च तेषामेव देवतकानां पदचम्; तथा च ज्ञयते—“अस्मि सोमो”-इत्यादि (प्र० १८१५०)
मद्यतानिन्द्रसहायभूतत्वञ्च “इवस्व ता”-इत्यादौ (प्र० ६५६५०) ज्ञयतरथ ।

‡ अदिवातो रौकाद्रिके सरप्रत्यये रूपम् । अत्र सोत्तरदान्यवाचि चतुर्थं (१, १,
१, ३—३, ८—११—४, १०) ओषन्ने मत्सर इति ।

§ सुप चाले रूपम् (७, १, ३८) ।

१ ४ ५ १ ५ १
 २३४सा । दाइवा । वाइरा । घाशाओ२३४वा । सा२-
 ५
 ३४वा ॥ १ ॥

(सीमसाम ॥) यक्तेमदाः । वराइणियोः । ताइनापावा-
 २ ३ ३ २ १ २ ५ ५
 ३स्वा३ । अन्धसा । दाइवावाइरा३४ । हाउ । घशा
 ५
 पु२सदा । होपुइ । डा ॥ २ ॥

(प्राजापत्यम् ॥) यस्ताइमा२३४दाः । वराइणाया ।
 १ ५ २ ३ ५ २ १ २ २
 आ२३४वा । हा । ओ२३४वा । हाइ । ताइनापव ।
 १ २ ३ ५ २ ५ ५ २
 स्वान्धासा । ओ२३४वा । हा । ओ२३४वा । हाइ ।
 १ २ ३ ५ २ ५ ५ २
 दाइवावाइरा । ओ२३४वा । हा । ओ२३४वा । हाइ ।
 १ २ ५ ५ २ १ १ १ १ २
 घारगार३४ओ३वा । सहरयीइठार३४पुः ॥ ३ ॥

(सीमसाम ॥) यस्ताइमा२३४देवरेणियाः । ताइनापव ।
 १ २ १ २ २ ५ ५
 स्वान्धासा२ । दाइवा२वाइरा२३ । घशा२३४वा । सा५
 ५
 होइहाइ ॥ ४ ॥

अथ पञ्चमी ।

^{३ २७ ४ १ २ ३ १ ० ३ १ २}
 तिस्रोवाचउदीरतेगावोमिमन्तिधेनवः ।

^{५ २ १ ४ ५ ४ ५ १ २}
 (भासत्साम ॥) यस्ते । माइदा । वा । इया । राइणा
^{१ २ २ ६ २२ २२ २ १}
 १यारः । ताइनापव । स्वा । औइहो । वाहा । धसार ।
^{१ १ ३ ५ २ २ २ ३ २}
 दाइवार३ । वारइरार३४ औहोवा । घशत्साहा ॥ ५ ॥

^{५ २ २ २ ५ २ २ २ २}
 (अइउर्द्धङ् सोमसाम ॥) यस्मिदोवरेणियाइए । तेना-
^{२ ५ २ २ २ २ १ २ १}
 पवस्वान्धसा । देवावौरार३ । हाइ । घाशाउवा । सा-
^{२ १ १ ५}
 हाउवा३ । ऊइ२३४पा ॥ ६ ॥ ४

अमहोयुर्द्धङिः* । हे “साम !” “ते” तव “देवावोः”†
 देवकामः “अघशंसहा” राक्षसानां इन्ता‡ । “वरेष्यः” सर्वैर्वर-
 णीयः “मद्ः” मद्गरः “यः” रसोविद्यते तेन रसेन “अन्धसा”
 आदरणीयेन॥ “पवस्व” चर ॥ ४ ॥ ४

* “आङ्गासः”-इति ऋषि-नैजेयः ।

† देवावीरिति ‘वीकानौ (अदा०उ०)-इत्यस्य रूपम्, कान्तिरिषेष्ठा । देवान्
 वेति संछे स देवावीः, अन्धेवामपीति (३. १, १३०) पूर्वपददीर्घः ।

‡ “अघशंसः”-इति सेननामसु त्रयोदशं जीवष्टकम् (३, २४) । ‘अघं पापं,
 यः शंसति, तस्य अन्ता’-इति वि० ।

५ आदरणीयेनाज्ञेनेति भावः । ‘अन्धसा अज्ञेन’-इत्येव वि० ।

^{१ १ ३ १ २}
हरिरेतिकनिक्कदत् ॥ ५ ॥ ५ *

(वैष्टम्भे द्वे ॥) ^{५ २ २} तिस्त्रोवाचाः । ^१ उदाइ । ^२ उदा३१उ ।
^२ वायेइ । ^{५ २ २} रा२३४ते । ^{२ २} गावोमिमा । ^२ तिधाइ । ^२ तिधा३१उ ।
^२ वायेइ । ^५ ना२३४वाः । ^२ हरिरेती । ^{२ १} कनाइ । ^२ कना३१उ ।
^२ वायेइ । ^५ कार३४दात् ॥ ७ ॥

^{५ २ २} तिस्त्रोवाचाः । ^{१ २ २} उदाइरा३ते । ^{१ २ २} गावोमिमान्निधा३इ-
^{२ २} ना३वाः । ^{२ ३} हरिरेतो२३४चाइ । ^{१ २ २} कारना२३४ओचोवा ।
^० कार३४दात् ॥ ८ ॥

(पाष्टौ द्वे द्वे ॥) ^{२ २ १} तिस्त्रोवाचो२३४चाइ । ^{५ २ २ १} उदीरताइ । ^{२ २} गा-
^{२ १} वोमिमा२३४चा ^{५ २ २ १} तिधेनवाः । ^{२ १} हरिराइतो२३४चाइ । ^५ क-
^{१ २} नायेइ । ^{१ २} कारदा२३४ओचोवा । ^{२ १ २ २} अस्मभ्यक्तातुवित्तमा२-
^{१ १ १} ३४५म् ॥ ९ ॥

०. उ०२,२,१४,१ = ऋ०६,८,२३,४ = ऊ०२,१,२० ; —०,१,१६ ; — ६,१,७ ; —
१५,१,१८ ; —२०,१,१०—११ ; —ऊ० ३,२,१३ ।

^{५ ४ २ २ ५ ४ ५ ४ ४} तिस्त्रोवाचउदीरता । ^५ वाद्वाइ । ^{२ २ २} गावोमिमाइ ।
^{१ १ १} तीर्धेनारइवाः । ^५ चारीराइती । ^{४ ५ ४ ५} कारनारइओद्देवा ।
^२ कारइदात् ॥ १० ॥

^{४ ३ २ ४ २ २ २ ५} (स्रुक्कवेष्टमम् ॥) तिस्त्रोऽध्वा । ^{२ २ २ ५} चाइउदीरताइ ।
^{१ २ १} गावोमिम । ^{१ २} तिधाइनाश्वाइः । ^{१ २ २} होवाइद्वाइ । ^{१ २} चराइरा-
^{१ २ २} इतीरइ । ^{१ २} होवाइद्वाइ । ^{१ २ २} कनायेइ । ^{५ २ २} कारदारइओद्देवा ।
^२ दीरइश्वाः ॥ ११ ॥

^{४ २ २ २ ४ २ २ २} (पाष्ठौचम् ॥) तिस्त्रोवाचापुउदीरताइ । ^{२ २ २} गावोमिम-
^{२ २ २} तिर्धेनवः । ^२ हरिरारइइती । ^१ कनौइ । ^१ ऊवाइ । ^{५ २} होइवाइ ।
^{१ १ १} कारदीरइओद्देवा । ^{५ २ २} चोद्देवा । ^{२ २ २ २ २ २} होवाइइइइइ ॥ १२ ॥ १
 त्रितच्छविः* । “तिस्त्रोवाचः” ऋगादिभेदेन त्रिविधाः †

*—“चात्राः”—इति छवि-वैशेषः ।

†—“चत्वारिंशत्परिमिता”—इत्यादौ (ऋ० १, २२, ८, ४५) जुनौ तु व्याक-
 चारिणा वाचा वाचां चतुष्टुम् । तथाच तस्मैन याक्यकृतं याज्ञानाम्—“ओद्दारी-
 मवावाइत्यथेयः”म् ; नामाण्यु ते ओपसर्गनिपाताद्येति वैयाकरणः ; मन्त्रः कस्यपि
 प्राज्ञस्य, चतुर्वीं व्यावहारिकीति चान्निकाः ; ऋवो यजुषि यानानि, चतुर्वीं व्यावहारि

अथ षष्ठी ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 इन्द्रायेन्दोमरुत्वतेप्रवस्वमधुमत्त मः ।

१ १ १ १ १ १ १ १
 अर्कस्ययोनिमासदम् ॥ ६ ॥ ई *

४ २ २ २ १ २ १
 (इषोवृधीयम् ॥) इन्द्रायेन्दाउ । मरुत्वताइ पवस्वा-

“उदौरते” सूतोः प्रोहायन्ति ऋत्विजः । “धेनवः” आशिरेश
 प्रोणयिचरः “गावः” “मिमन्ति” † शश्यायन्ति दोहार्यम् ।
 “हरिः” हरितवर्षः सोमश्च “कनिष्कदत्” ‡ शब्दं कुर्वन्ति
 गच्छति कलशम् ॥ ५ ॥ पू

● उ०४,१,११,१= ऋ००,१,४०,१=क०३,१,१६-१८-१८-१८-१०-२१ ;
 -८,१,४ ; -१०,१,४ ; -१६,१,१२ ; -२२,१,१६कण्ठो १.१,१० ।

कीनि नैवत्ताः ; सर्पाणां वान् वयसां चन्द्रस्य सरीसृपस्य, वसुधीं वावचारिकीत्येके ।
 पशुषु तूष्णेषु मृगेष्वात्मनि चेत्यात्मत्रयादः । अथापि ब्राह्मणं भवति—सा वै वाक् सुहा
 च तुर्हा अमवदेब्बे च लोकेषु चीचि, पशुषु तुरीयम् ; वा पृथिव्यां साग्नौ सा रत्ननरे,
 वाकारिचे सा वायौ सा वामदेब्बे, या दिवि साहित्ये सा इहति सा लनयिन्तौ ; अथ
 पशुषु ततो वा वागत्यरिच्यते तां ब्राह्मणेभ्यश्च लक्षाद् ब्राह्मणा उभवीं वाचं यदन्ति—
 वा च देवानां, वा च महृष्याणाम्—इति नि० पू०१, ६ ।

†—‘मां ब्रह्मे (जु० आ०)’-इत्याक्ष्य पुर्वपद्यत्ययेन (१, १, ८५) कंप् ।

‡—निरन्तरब्रह्मकार्येऽर्थे विद्यमानस्य सुरादेवमवपदिनः ब्रह्मेः सार्वज्ञाधिके
 (१, ४, ६) कृत्वा “ हाचते (०, ४, ६५)”-इत्यादिमाचक्षेरेत् द्विर्वचनमभ्यासस्य
 अज्ञाभावो निब्रान्तमथ निपातितः ।

॥—द्रोहमिति प्रसिद्धम् ।

मा२ । धुमत्तमाः । अकंस्ययो२ । निमा२३ । सा२-

दा२३४ औ३३वा । इषीवृधे१ ॥ १३ ॥

(इन्द्रसाम ॥) आ२३४इन्द्रा । या२३४इन्द्रा । मरु-
त्वते३ । पा२३४वा । स्वा२३४मा । धुमात्तमा३ः । आ-
२३४र्का । स्या२३४यो । निमासदा२३४पुम् ॥ १४ ॥

(वैश्वदेवे द्व ॥) इन्द्रायाइन्दो२३ । हा । औ३३वा ।
मरुत्वाते२३ । हा औ३३वा । पवस्वामा२३ । हा ।
आ३३वा । धुमत्तामा२३ः । हा । औ३३वा । अर्का-
स्ययो२३ । हा । औ३३वा । निमासादा२३४म् । हा ।
औ३३वा३४३ । ओ२३४पुइ । डा ॥ १५ ॥

इन्द्रायेन्दो । एपु । मरु । त्वताइ । पवस्वमधु-
मत्ता२३माः । ऊवाइ । हो३वा । अर्कास्या२३यो । ऊ-
वाइ । हो३वा । निमासा२३दा३४३म् । ओ२३४पुइ । डा ।
॥ १६ ॥

(आग्नेये द्वे ॥) इन्द्रायेन्दोश्चाउ । म । छ । त्वतेश्चाउ ।
 पवस्वमधु । मा । तमारश्चाउ । अर्का । स्योरोश्चाउ ।
 निमारश् । शेरश्चवा । साप्रदोश्चाउ ॥ १७ ॥

इन्द्रायेन्दोवा । आवा । मरुत्वतोवा । आवा ।
 पवस्वमोवा । आवा । धमत्तमोवा । आवाश् । अर्काश्चाउ ।
 स्योश्चाउ । निमोवाश्चोश्चाउ । साप्रदोश्चाउ ॥ १८ ॥

(वैश्वदेवम् ॥) इन्द्रायेन्दोमरुत्वाते । ओश्चाउ पव-
 स्वमधमत्तमः । ओश्चाउश्चाउ । ओश्चाउ । अर्कास्यायोश्चाउ ।
 नारश्चाउश्चाउश्चाउ । उप् । सारश्चाउ ॥ १९ ॥

(आग्नेयम् ॥) इन्द्रायेन्दोमरुत्वात्ताइ । पवस्वम ।
 धुमात्ताश्मारश्चाउ । अर्कास्योनिमाश्चाउ । साप्रदोश्चाउ ।
 ॥ २० ॥ ई

कश्यप ऋषिः* । हे "इन्दो" सोम ।† "मधमत्तमः"

* "मारोचः" इति ऋषि-नैमेयः ।

† ६० ८८४ पृ०३० ।

अथ सप्तमी ।

१ १ ३ १८ २२ ३ १८ २२ ३ १
 असाव्यञ्चर्मदायासुदक्षोगिरिष्ठाः ।
 ३ २७ ३ १ २
 श्येनोनयोनिमासदत् ॥ ० ॥ ७ *

(श्रेष्ठवानि चत्वारि ॥) आसा । वियञ्चुर्मदायासुदक्षो ३ ।
 ५ ४ ५ ४ ५ २ २ १ १ १ १
 दार३४या । आप्छदाक्षाः । गिरा३१उवाये३ । छा२३४पुः ।
 १८ १८ १ ५
 श्येनोनार३यो । निमा३१उवा३३ । सार३४दात् ॥ २१ ॥
 ४ ५ ४ १ ० १ ० १
 असाविया । शुर्मदा३ । य । आप्छदाक्षाः२ । गा-
 २२ १ २ १ २ ५ ४
 इरिष्ठाः । श्याइनो१नायो२३ । निमो२३४वा । सापुदो-
 ५
 ईक्षाइ ॥ २२ ॥

अतिशयेन मधुमान् “अर्कस्य” अर्चनीयस्य+ यज्ञस्य “योनिं”
 स्थानं “आसदम्”ः उपवेष्टुं “मरुत्वते” “इन्द्राय” इन्द्रार्थं
 “पवस्व” चर ॥ ६ ॥ ई

● उ० २,२,१६,१=७० ०.१,२४,४,= चार १,२,१२= अ २,१,१ ;—०,२,१८ ;—
 १६,१,४ ;—२०,२,२ ।
 † प्र० ८८८ पृ० ३० । अर्करति अर्चते रूपम् ।
 ‡ ‘आसदम् आसीद्’ इति वि० ।

^{५ ८} असा । ^{३ २ ३} वियाञ्चोर३४वा । ^५ शूमदाया । ^{१० २} आ२३४वा । ^१ आ-
^{१ ३} प्साञ्चोर३४वा । ^५ दक्षीगिराइ । ^{१ ३} ष्टाञ्चोर३४वा । ^{१ १ १ ८} श्येनोनयो-
^{८ २ ३ १ १ १ १} निमासदार३४पुत् ॥ २३ ॥

^{५ ८} असा । ^{१ २ १ १} वियौवाञ्चोर३४वा । ^५ शूमदायौ । ^{१ ३} वाञ्चोर३४वा ।
^{१ ३ १ ३} अप्सु । ^५ दक्षौवाञ्चोर३४वा । ^१ गिराइ । ^{१ ३ ३} ष्टौवाउर३४वा ।
^८ श्येनः । ^{३ १ ३} नयौवाञ्चोर३४वा । ^५ निमा । ^१ सादौवाञ्चोर३४वा ।
^४ होपुइ । डा ॥ २४ ॥

^{४ ५ ८} (आवनानि चत्वारि ॥) असा । ^{४ ५} व्युज्जवाहाइ । ^१ अ-
^{१ ८ ८} शूमदायाप्लदक्षीगिरिष्टाउज्जवार३होइ । ^१ श्यार३इनोइ ।
^{१ ३} नार्योर३४औहोवा । ^{५ ८ ८} निमासदार३४पुत् ॥ २५ ॥

^{४ ५ ८} असाव्युः । ^४ औहोवाहाइ । ^{५ ८} मदार३या । ^१ आ-
^{१ ८} प्लदक्षीगिरिष्टाः । ^{१ १ १ १} श्याइनोना३योइ । ^{१ ३} नारइमार३४औहो-
^{१ ३} वा । ^५ उप । ^१ सार३४दान् ॥ २६ ॥

अथाष्टमी ।

२ ३ १२ ३ १२ ३ १२
पवस्वद्क्षसाधनीदेवेभ्यःपीतयेदरे ।

२२ २ ५२ ४ ५२ ४
इद्वा३१२३४ । इद्वा । साव्यं शुर्मदाय । इद्वा ।
१ १ २ १ ३ ५ १२ १२ ३ २
अप्वदक्षीगिरिष्ठा३४पुः । ई२३४ द्वा । श्येनोनयोर्निमा-
३४पु । ई२३४द्वा । आ२सदा३४पुत् । ई२३४द्वा ॥ २७ ॥

३ ५ १ ५ ५
असा२३४ । वियं शुः । मदा२३४याई । द्वाउ ।
२ ३ ५ १ ५ १ २
आप्वदा२३४क्षाः । गिराद्वा२३४द्वाइ । श्याइनोना३-
२ १ २ १ ५ ५
यो३ । नाइमा२३४द्वा३३इ । सा२३४दोईद्वाइ ॥ २८ ॥ ७

जमदग्निऋषिः * । “गिरिष्ठाः” पर्वते जातः “अंशुः”
सोमः “मदाय” मदार्थं “असःवि” अभिषत्तः । “अप्व” सती-
वरीष् “दक्षः”† प्रवृत्तश्च भवति । किञ्च । “श्येनोन” यथा
श्येनो वनादागत्य स्थानमासीदति तद्वद् “अयं” सोमः “योनिं”
स्वकीयस्थानम्‡ “आ सदात्”¶ आसीदति ॥ ७ ॥ ७

● “भार्गवः”-इति ऋषि-नैत्रेयः ।

† दक्षइति बलनामसु नैषण्डकम् २, ८ । ‘दक्षः शीघ्रः’-इति वि० ।

‡ द्रोणकलशमिति यावत् ।

¶ सेढो रूपम् (३, ४, ७)

३ १ २ ३ २ ३ १ २

मरुञ्जीवायवेमदः ॥ ८ ॥ ८ •

(प्राजापत्ये हे ॥) पवस्वदौ । औँहीवाहाइ । सा-

साधनाः । औँरहो३४इ । औँरहो३४इ । औँहो ।

वाहाइ । देवेभ्यःपाइ । तयेहरा३इ । औँरहो३४इ ।

औँहो । वाहाइ । मरुञ्जीवा३ । औँरहो३४इ । औँहो ।

वाहाइइ । यारवार३४औँहोवा । मार३४दाः ॥ ८ ॥

पवस्वदक्षसाधनः । औँवा । देवेभ्यःपीतया३औँइ ।

हरा३इ । मरुञ्जीवा३ । ओर३ । यवोवा । मापुहोइ

हाइ ॥ ३० ॥ ८

दृढच्यत आगस्य ऋषिः । हे “हरे” हरितवर्ण पाप-
हर्ता सोम ! “दक्षसाधनः” दक्षोवल्लभस्य साधकः † “मदः”
मदकरस्य‡ त्वं “पवस्व” हर । किमर्थम् देवेभ्यः इन्द्रादिभ्यः

* उ०२,१,१०,१ = अ० ६,८,१५,१ = उ० २,१,८;—१५,१,८;—१६,२,१=अ०
१.१,८।

† ‘दक्षसाधनः श्रीवृषाधनः’-इति वि० ।

‡ ‘मदः मदनीयः’-इति वि० ।

अथ नवमी ।

१ २ ३ १ २ ३ २ ३ २ १ २
परिस्वानोगिरिष्ठाःपवित्रसोमोअक्षरत् * ।

१ २ ३ २
मदधुसर्वधाअसि ॥ ८ ॥ ८†

(आद्यं वैदन्वतम् ॥) पारौ । स्वाणोगिरिष्ठाः । प-

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५
वाइत्रे२३४सो । मोअक्षारात् । मदाइषूसा३ । ई३-
२ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५
या३ । वर्धा२३४वा । आपुसाईहाइ ॥ ३१ ॥

(द्वितीयं वैदन्वतम् ॥) प । र्येपारौ । स्वानोगिरिष्ठाः ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५
पवाइत्रे२३४सो । मोअक्षारात् । मदाइषूसा३हा३ ।
१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५
वर्धा२३४औहावा । ए३ । असी२३४पु ॥ ३२ ॥

“पीतये”‡ पानाय । तथा “मरुद्वाः” वायवे च पीतये पानाय
“पवस्व”क्षर ॥ ८ ॥ ८

* “सोमो अक्षाः”-इति उत्तर-भाष्याने वि० ।

† उ०४,१,१७,१=४०४,८,८१=क०३,२,८-८-१० ; -८,१,८ ; -८,१,६ ; -
१०,१,१८ ; -१२,१,४ ; -१४,१,९ ; -१५,१,८- ८-१०-११-१२ ; -१५,१,०=
क० १,१,२० ; -२,२,१२ ; -४,१,१४ ; -६,१,१२ ।

‡ “मन्वे वृषेवपच (३, ३, ८६)”-इति त्रिच दातच ।

(तृतीयं वैदन्वतम् ॥) पाऽपूरी । स्वानोऽगाह्रिष्ठाः ।

पवित्रे^१सो । मो^२अ^३क्षरात् । पवित्रे^४ । सोमो^५२३ । ऋ-

रात् । ओ^६इ । म^७दौ । वा^८३४५ओ^६३४वा । षु^९वा । सर्वधाः ।

असा^{१०}ये^{११}३ । मा^{१२}२दा^{१३}३४ओ^{१४}हो^{१५}वा । ए^{१६}३ । पु^{१७}सर्वधा^{१८}अ^{१९}सी-

२३४पु ॥ ३३ ॥

(चतुर्थं वैदन्वतम् ॥) औ^१३हो^२इ । इ^३ह^४हा^५ह^६हा^७इ ।

औ^८३हो^९२३४वा । परा^{१०}इ^{११}स्वा^{१२}२३४ नो । गिरा^{१३}२३४इ^{१४}ष्ठाः ।

पा^{१५}वित्रे^{१६}२३४सो । मो^{१७}अ^{१८}क्षरात्^{१९}३४रात् । म^{२०}दौ^{२१}इ^{२२}पू^{२३}२३४सा ।

र्वधा^{२४}आ^{२५}२३४सी । औ^{२६}३हो^{२७}इ । इ^{२८}ह^{२९}हा^{३०}ह^{३१}हा^{३२}इ । औ^{३३}३हो^{३४}-

२३४पु^{३५}वा^{३६}इ^{३७}पु^{३८}ई । ए^{३९}३ । उ^{४०}पा^{४१}२३४पु ॥ ३४ ॥

(आङ्गिरसस्य पदस्तोभौ द्वौ ॥) पा^१ । र्ये^२खानाः ।

गा^३२इ । रि^४ष्ठा^५२या । हा^६हा^७इ । औ^८वा^९२३हो^{१०}इ ।

पा^{११}वित्रे^{१२}सो । मो^{१३}अ^{१४}क्षारात्^{१५}३४रात् । हा^{१६}हा^{१७}इ । औ^{१८}वा^{१९}२३हो^{२०}इ ।

मदा^१र^२इषुसा^३ । चा^४हा^५इ । आ^६वा^७र^८इ^९हो^{१०} । र्व^{११}धो^{१२}र^{१३}इ^{१४}ष^{१५}वा^{१६} ।
 आ^{१७}पु^{१८}सो^{१९}इ^{२०}हा^{२१}इ ॥ ३५ ॥

पर्यो^१हो^२वा^३हा^४इ^५स्वा^६नाः । गा^७र^८इ । रि^९ष्ठा^{१०}र^{११}था । ओ^{१२}र^{१३}इ^{१४} ।
 हो^{१५}हो^{१६}इ । हा^{१७}हा^{१८} । हो^{१९}वा^{२०} । हो^{२१}वा^{२२} । प^{२३}वि^{२४}त्रे^{२५}सो^{२६} । मो^{२७}ष^{२८} ।
 च्चा^{२९}रा^{३०}र^{३१}त् । ओ^{३२}र^{३३}इ^{३४} । हा^{३५}हो^{३६}इ । हा^{३७}हा^{३८} । हो^{३९}वा^{४०} । म^{४१}दा^{४२} ।
 र^{४३}इ^{४४}षु^{४५}सा^{४६} । ओ^{४७}र^{४८}इ^{४९} । हा^{५०}हा^{५१}इ । हा^{५२}हा^{५३} । हो^{५४}वा^{५५} । हो^{५६} ।
 वा^{५७}इ । र्व^{५८}धो^{५९}र^{६०}इ^{६१}ष^{६२}वा^{६३} । आ^{६४}पु^{६५}सो^{६६}इ^{६७}हा^{६८}इ ॥ ३६ ॥ ६

अस्याः परस्याश्च कश्यपोऽसित* ऋषिः । अयं “सोमः”
 “पवित्रे”† “पर्यञ्चरत्” परिञ्चरति । “स्वानः” सुवानः‡
 अभिषूयमाणः “गिरिष्ठाः” गिरिस्थायी गिरौ वर्त्तमान इत्यर्थः ।
 स त्वं “मदेषु” मादकेषु स्तोत्रकेषु “सर्वधा असि” सर्वस्य धाता
 दाता वा भवसि ॥

“स्वानः”-“सुवानः”-इति, “अञ्चरन्”-“अञ्चा”-इति च
 साम्प्रतश्चः पाठः ॥ ६ ॥ ६

* अथवा कश्यपो देवकः (ऋ० ऋतु०) ।

† ‘पवित्रे कर्षमये’-इति वि० । पवित्रश्च दद्यापवित्रमित्यनुपदम् (इतश्चतुर्थे)
 वक्ष्यति सायकः ।

‡ साम्निकवज्रवचनान् उच्यते विकल्पः (७, ३, ६७) ।

अथ दशमी ।

^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५}
परिप्रियादिवःकविर्वयाः^१सिनप्रजोर्हितः ।

^{३ १ २ ३ १ २}
स्वानैर्यातिः^२कविक्रतुः ॥ १० ॥ १० +

॥ चतुर्थ-दशति ॥

(पूर्वमौर्णायवम् ॥) परिप्रियादिवःकावीः । वयाः^{५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२}

^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५}
सिनप्रोर्हितः । स्वानैर्यारश्ती । आया^१र । इया^२रई-

^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५}
श्या । कविक्रतो^१र । यार^२श्छा^३श्चौ^४श्चौ^५वा । ई^६र^७श्छ^८पु ॥ ३७ ॥

(उत्तरमौर्णायवम् ॥) परिप्रियापुदिवःकवाइः । वया^{४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२}

^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५}
र^१श्छा^२वाः^३सिनप्रजो^४वो^५र्हितः । स्वानैर्यार^६श्ती । ऊ^७वा ।

^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५}
श्चौ^१वा । शौ^२वा । ऊ^३वा^४रई । ई^५श्या । कविक्रतो^६र ।

^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५}
यार^१श्छा^२श्चौ^३श्चौ^४वा । ई^५श्या^६र^७श्छ^८पुम् ॥ ३८ ॥ १०

॥ इति त्रयोदशस्यार्द्धः प्रपाठकः ॥

० "सुवानोयाति"-इति ७०-वाक्याने वि० ।

+ ७० ३,१,१८,१ = ७० ६,०,२१,१ = ७० १,२,१५, —०,१,८ ; —१५,१,१० ; —
१६ २,११ ; —१०,१,१० = ७० ४,१,६ ।

अथ द्वितीये खण्डे—

सैषा प्रथमा ।

१८२८ १ १ ३ १ २ ३ १ २
प्रसोमासोमदच्युतःश्रवसेनोमघोनाम्* ।

१ १ ३ १ १
सुताविदथेचक्रमुः ॥ १ ॥ ११ †

शीं ॥ (सौभरे द्वे ॥) प्रसोमार३४साः । मदच्युतः ।

कविर्मैधावी । “कविक्रतुः” अन्तःप्रघ्नः क्नान्तकर्मा वा सोमः “नप्तोः” अधिषवणफज्जयोः ‡ “हितः” निहितः । “द्विवः” द्युलोकस्य “प्रिया” प्रियाणि “वयांसि” वयन्ति गच्छन्तीति वयांसि यावाणः ॥ तानि । [तथाच मन्त्रवर्णः—“श्येना प्रतिथयः पर्वतानां ककुभः”—इति ।] “स्वानैः” अभिषुण्वद्भिरध्वर्युक्तानि “परियाति” गच्छति ॥

“स्वानैः”—सुवानैः—इति साञ्जऋचः पाठः ॥ १० ॥ १०

इति त्रिसायणाचार्य-विरचिते सामवेदार्थप्रकाशे छन्दोव्याख्याने
पञ्चमस्याध्यायस्य प्रथमः खण्डः ॥ १ ॥

* “मघोनः”—इति ऋ०, उ०-भा० वि० च ।

† उ० १, २, २१, १=ऋ० १, ८, २१, १=ऋ० १, २, १४ ;—२१, १, २० ।

‡ “यावापृथिव्योः चक्षोरानघोर्वा”—इति वि० ।

॥ “वयांसि चक्षानि पृथिव्यो वा”—इति वि० । यावावस्य सोमामिषवाग्नांनि पावविज्ञेषादि “चक्षिरक्ष्वे”—इति ऋषो व्याख्यानं इत्यम् (प्र० १७२ पृ०) । निषद्यौ तु प्रावइति पर्वतइति च जेवनाससु पठ्यते १, १० ।

अथ द्वितीया ।

१८ २८ ३२ ३ १ २ ३ १ २
प्रसोमासोविपश्चितोपोनयन्तजर्मयः* ।

१ २ ३ १ २
वनानिमहिषाद्व ॥ २ ॥ १२ १

१ २ २ १ २ ५ १ ०
चौरश्चोवाश् । अवारसारश्चद्वनाः । औदमघोनाश्चम् ।

१ १ २ ५ ८ ८ २८ ३ १ १ १ १
सुतारश्च । वारद्वदारश्चौ चोवा । ये अक्रमूरश्चपुः ॥ १ ॥ ११

५ ८ ८ १ २ १ २ १
प्रसोमासाः । वाद्वपश्चितः । आपोश्नायाश्च । ता

श्यावाश्च ऋषिः‡ । “सोमासः” ॥ सोमाः “मदश्चतः” मद-
स्त्राविणः “सुता” सुतः § अभिषुतः सन्तः “मघोनां” हवि-
सतां ॥ “नः” अस्माकं सम्बन्धिनि “विदधे” यज्ञे “अवसे” **
अवाय कौत्तये वा “प्राक्रमुः” प्रगच्छन्ति ॥

“मघोनां”—“मघोनः”—इति पाठौ ॥ १ ॥ ११

* “अपांनयन्तजर्मयः”—इति ऋ० ऋ, उ०-आ० पि० च ।

† उ० १, २, १८, १ = ऋ० ६, ८, २२, १ = क० ६, २, १२;— ११, २, ११;—१४, १,
११—१२—१४;—१८, १, ११;—१८, २, १५—१६ ।

‡ “आचेपः”—इति ऋषि-नेत्रेणः ।

॥ अस्तुकि रूपम् (७, १, ४०) ।

§ सुताइति आन्ते रूपम् (७, १, २८) ।

॥ मघं घनम्, दध च तत् घनीरूपम् अस्मानिनि भावः ।

** “विदधः”—इति यज्ञ-नामसु पञ्चमं नेत्रेणुषम् ।

अथ तृतीया ।

१२ ३ १२ ३२ ३१ २ ३ ३ १२
पवस्वेन्दोवृषासुतःकृधोनोयशसेजने ।

३ २३१ १
विश्वामपद्विषोजहि ॥ ३ ॥ १३ *

१ २२ १ २ १ १ २ १ २ २
जर्मयः । वानाश्निमार । आश्रौश्चो । द्विषाइव ।

१ २ ३
इडारश्भाश्छ । आरश्छपूइ ॥ २ ॥ १२

द्वितच्छेषः† । “विपश्चितः” मेधाविनः “सोमासः” सोमाः
“प्र नयन्त” पात्राणि प्रति गच्छन्ति । किमिव ? “अपजर्मयः”
[अपइति षष्ठौ व्यययेन द्वितीया ‡] । [अपामूर्मयः अतएव
बहुचाः—अपात्रयन्तीति पठन्ति] ते यथा सततमुद्भवन्ति तद्वत् ।
[बाहुष्येज्यं दृष्टान्तः । अर्थतो गमने दृष्टान्तान्तरमभिधीयते-
“वनानि महिषाः” प्रहृहा मृगा इव । अथवा स्वाश्रयात् प्रद्वेषे
प्रथमो दृष्टान्तः । द्वितीयस्तु दशापविचादधःप्रदेशे ॥ २ ॥ १२

* उ० २,१, २,१= ऋ० ०,१, २२, २ ।

† “आश्रौः”—इति ऋषि-नैमेयः ।

‡ ‘अत्ययो बहुलम्’-(नै० ३, ३, ८) बाष्पान्तर्ध्वं पुरस्तात् (प्र० २, १५ पृ०—)
मृगेषु यो मद्यान् मृगः तस्य तु नामौ महिष इति प्रसिद्धम् । तथाहि—

“मद्या देवानाम्यद्वोः कवीनामृषिर्विप्राणां महिषोमृगाचाम्”

—इति ऋग्वेदीया ऋषिः (८, ५, ११, ६) । “महिषो मृगाचामित्येषन् चि मद्या
भवति मृगाचाम्”—इत्यादि तद्वशात्तानं बाष्पम् ।

अथ चतुर्थी ।

२३ १ २ ३ १ २ ३ १ २

वृषाच्चसिभानुनाद्य् मन्तन्वाह्वामहे ।

१ २ ३ ३ १ २

पवमानस्वर्द्धशम्* ॥ ४ ॥ १४†

४ २ २ ४ १ १ २

(वृषकाणि त्रीणि ॥) पवस्वेदोऽपृषासुताः । कृधी

२ २ ३ १ २ ५ १ २
 नोयशसेजनाये३ । वाइश्वाआर३४पा । द्वारइषार३४

५ २ २ ३ ५
 औहोवा । जार३४हौ ॥ ३ ॥ १३

४ ५ २ १ १ २ १ २ १
 वृषाच्चिया । सिभान्२३ना । द्युमन्तन्वाह्वावाश्माह्वा

३ २ १ २ १ ५ ३ ५
 र३४इ । पवार३ । मानसुवोर३४वा । दृर३४शाम् ॥ ४ ॥

अमहोयुर्द्धषिः‡ ॥ हे “इन्दो” सोम ! “सुतः” अभिषुतः
 “वृषा” सेक्ता त्वं “पवस्व” धारया चर । “जने” जनपदेषु “नः”
 अस्मान् “यशसः” यशस्विनः “कृधि” ॥ कुरु । “विश्वा” सर्वान्
 “द्विषः” द्वेष्टन् शत्रून् “अप जहि” मारय ॥ ३ ॥ १३

* “पवमानस्वाधः”-इति ऋ० ।

† उ० २, १, ४, १ = ऋ० ७, १, १, ४ ।

‡ “आडिः”-इति ऋषि वैशेषः ।

॥ ‘दुमन्तुपृषाद्यन्वसि (६, ४, १०१)’-इति सिद्धं कधीति । ऋषि तु
 “कधी”-इति दीर्घान्पाठः, स च “दुषः (६, २, १२५)”-इति बौध्मिभिर्जातु पाठः ।

अथ पञ्चमी ।

११ ३११ ३१ १३१ ३२
इन्दुःपविष्टचेतनःप्रियःकवीनाम्नतिः * ।

४२ २४ ११ २२ १५८ २
वृषाद्यियापुसिभानुना । द्युमन्त्वाह्वारमहे ।

१ ५ २ १२२ १२
हाइइ । ऊरे । होश्वा । पवमानसुवर्द्धशम् । हा-

२इ ऊरे । होश्वा । ऊवोश्शुइ । डा ॥ ५ ॥ १४

भृगुर्द्धिः † ॥ हे “सोम !” त्वं “वृषा” अभिलषितफलानां
वर्षिता “असि हि” भवसि खनु । तस्मात् हे “पवमान”
पूयमान पुनान ‡ वा सोम ! “स्वर्द्धश” सर्वस्य दृष्टारं
“भानुना” तेजसाः § “द्युमन्त” दीप्तिमन्तम् अतिशयेन तेज-
स्विनमित्यर्थः । स्तुतिमन्तं वा “त्वा” त्वां “हवामहे” ॥ यज्ञेषु
आह्वयामहे ॥ ४ ॥ १४

* “मती”-इति ऋ० ।

† “वाद्यिः भार्गवोऽमदग्निवा”-इति ऋषि-भेदेः ।

‡ अभिपूत शोधित इत्यर्थः ।

§ प्र० ४८० पृ० ३० ।

॥ भातुइति निष्पट्टावर्धनामपु (१, ८) इत्यते परमिह सर्वेषु रश्मिवाचकत्वेन
वाच्यातमाचार्येण—(प्र० २१८ पृ०, ४५८ पृ०) ।

॥ ऋः चन्द्रवारह-वाङ्मोन रूपमिदम् (१, १, २५) ।

३ १ २ ३ ४ १ २
इजदस्ररथीरिव ॥ ५ ॥ १५ *

३ १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९
(कौम्भ्यस्य सामानि त्रीणि ॥) इन्दुरौहोवाहाइ । पावी ।
१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
ष्ठचारइ । तनोर३४हा । हाहोइ । हो३हा । प्रियाः-
२२ २२ २३ ५ २२ १ ६ ९
कवी । नाम्म । तिरोर३४हा । हाहोइ । हो३हा ।
१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
इजारत् । अश्वोर३४हा । हाहोइ । हो३हा३ । रार
३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
यार३४ औहोवा । ईर३४वा ॥ ६ ॥

४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२
इन्दुःपविष्टचेतनःप्रियःकवाइ । ऊ३म् ऊ३म् । नाम्मा-
५ १ २ ६ ९ १ १ २ ३
र३४तौः । इजादार३श्वाम् । ऊ३म् ऊ३म् । रारथा-
५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२
र३४औहोवा । ईर३४वा ॥ ७ ॥

४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४
इन्दुःपविष्टचेतनःप्रियःकवीनाम्मातिःइ । जापृदश्वाम् ।
१ १ १ २ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४
औवा३३ । औवा३३ । रार थार३४ अ होवा । ई २ ३ ४
५
वा ॥ ८ ॥ १५

• ५०, १, २३, ५ ।

अथ षष्ठी ।

१२ २२३ १२ ३१२ २२ ३२
अष्टक्षतप्रवाजिनोगव्यासोमासीअश्वया ।

३१ २ ३१२ २२
शुक्रासोवौरयाश्वः ॥ ६ ॥ १६ *

५ २ ४ ५ ४ ५ १
(कार्तवेशस्य त्रीणि ॥) अष्टक्षताप्रवाजिनाः । गा-
व्या२सोमा२ । सो१अश्वयाश१क्रा२सोवो२रे । रया२-
१२ १
श्वः । आ२२४५इ । डा ॥ ८ ॥

५ २ ५२ २१२ २ २ २
अष्टक्षताप्राईवाजिनाः । गव्यासोमासीअश्वया२३-

अस्याउत्तरस्याश्च कश्चपञ्चषिः† । “चेतनः” प्रज्ञापकः “प्रियः”
देवानां प्रीतिकरः “इद्” सोमः “कवीनां” क्रान्तकर्मणां
स्तोत्रृणां “मतिः”‡ मत्या स्तुत्या “पविष्ट”§ पवते । “अश्वं”
हयं “रथीरिव” रथीव जर्मिं ॥ “सृजत्” सृजति ॥ ५ ॥ १५

* उ० ४, १, १, १ = ऋ० ७, १, २६, ४ ।

† “मारीचः”-रति ऋषि-नैत्रेयः ।

‡ प्र० २२८ पृ० ३० ।

§ सादेश्चे रूपम् (७, १, २८) ।

§ छोटः सिप्पचे रूपम् (२, ४, ८४) ।

॥ “पङ्कतीक्षतानामज्ञानां नमनोऽन्नमाहतिः । अतिवेगसमायुक्ता गतिरुर्मिहदा-
हता”-इत्यश्विनानामभिः ।

अथ सप्तमी ।

१२ ३ १२ ३ १२ २२ ३ १ २
पयस्वदेवआयुषगिन्द्रङ्गच्छतुतेमदः ।

३ १२ २२ ३ १
वायुमारोद्धर्माणा ॥ ७ ॥ १७ १

१ २ १२ २ १ ११ १ २ ५२
हाइ । शुक्रासोवाइइ । रया२३ । शारवार३४औ-
२ ३ ५
हावा । ग्वार३४भी ॥ १० ॥

३ ४ ३ ४२ ५ १ ४ ५२ १
आसृक्षतप्रवाजिनाः । ए३ । गव्यासोमा । सो३

१ २ २ १ ३ ५ २१ ५ ४
आश्राइया । शुक्रासो२३४वी । रया२३४वा । शा५-
५
वोईहाइ ॥ ११ ॥ १६

“वाजिनः” बलवन्तः‡ “आश्रवः” वेगवन्तश्च “सोमासः” सोमाः
“गव्या” गवेच्छया ॥ “अश्रया” अश्वेच्छया § “वोरया” वीरे-
च्छया च ॥ “आसृक्षत” ऋत्विग्भिः प्रकर्षणं सृज्यन्ते ॥ ६ ॥ १६

● “दे वा यु०”-इति ऋ०, उ०-आ० वि० च ।

† उ० ५,१,२५,१ = ऋ० ७,१,२४,२ = ऊ० ४,२,१७-१८-१९-२० ; -१७,१,
१=ऊ० १,२,२ ।

‡ “अप्रवन्तः”-इति वि० ।

¶ प्र० २२२ पृ० ३० ।

§ ४ प्र० ४१२ पृ० ३० ।

॥ अश्रयेतिवत् साधः ।

अथाष्टमी ।

१२

३ २ ३ १ ८ २ २ ३

पवमानोऽभजौजनद्विचित्रन्नतन्यतुम् ।

(शाम्भदे द्वे ॥) पावस्वदि । वया३ । वारया२३४

५२२ २ ४ ४ ५ ४ ५ २२
 औँँवा । यू२३४षाक् । आइन्द्रं गच्छा । तुता३इ ।

१ २ ५२२ ३ ५ २२
 तूरतार३४ औँँवा । मार३४दाः । वायूर२३४ौँँइ ।

१ २ २२ १ २ ५२२ ३
 आर३रे । हधा३ । हारधार३४ औँँवा । मार-

५
 ३४णा ॥ १२ ॥

२४५२२ १ २ ५ २२ १
 पवस्वदेवरे । औँँौँौँ३४या । आयुषागैरौँँरे

३ २ १ २ १ ३ २ १
 रौँँौँया । इन्द्रं गच्छतुतेमदरे रौँँरे रौँँौँया । वायुमा-

२ २१ ५ ४ ५
 रो३१२३ । हधोर३४वा । मा५षोईहाइ ॥ १३ ॥ १७

निध्विः काश्यपऋषिः । हे सोम ! “देवः” द्योतमानस्त्वं
 “पवस्व” धारया चर । अपिच तव “मदः” मदकरोरसः “आ-
 युषक्” अनुषक्तं * यथा भवति तथा इन्द्रं प्रति गच्छतु । अपिच

* सचते रूपम् । आनुषक् आयुषक् इति शाकामेदेन पठ्यते “आनुषमिति
 नामानुपूर्वस्यानुषक्तेभवति”-इति वि० ।

^{१ २ ३ २ २ २ २}
ज्योतिर्विश्वानरम्बृहत् ॥ ८ ॥ १८*

^{४ ५ १२ १२ २ ५}
(जनित्रे द्वे ॥) पावा । मानो । अजीजारश्चनात् ।

^{१ १ २ १ १}
दिवश्चित्राम् । नतन्यतुम् । ज्योतिर्विश्वारश् । नाररा

^{५ २ २ ५}
२३४ औक्षोवा । वृ२३४ छात् ॥ १४ ॥

^{५ २ १ २ २ १ १ १}
पवमानाः । अजाइजाश्नात् । दिवश्चित्रारश्

^{१ १ २ ५ २ ५ २}
श्वाइ । नातन्यारश्छतुम् । ज्योरश्छती । वारश्छइ

^{५ ५ ५ ५}
श्वा । नरोवा । वृपूक्षोईच्छाइ ॥ १५ ॥ १८

त्वं “वायु” “धर्मणा” धारकेणा रसेनः “आरोह” प्राप्नुहि ॥
“देवआयुषक्”-“देवायुषग्”-इतिपाठौ ॥ ७ ॥ १७

* उ० १, १, २, १ = छ० ७, १, २१, १ = ऊ० १२, १, २२ ;—१८, १, ८—८ ।

† ‘धर्मणा कर्मणा’-इति वि० ।

‡ धर्मचेति विविधं व्याख्यानम् । तथाहि—“जातः परेण (प्र० २४८ पृ०)”-इत्यत्र ‘धर्मणा चाधानादि-कर्मणा’-इति, “घृतवती (प्र० ७७७ पृ०)”-इत्यत्र ‘धर्मणा धारणेन’-इति इह ‘धर्मणा धारणेन रसेन’-इति ; एव मुत्तरत्रापि (छ० ६, १, २, ८—उ० २, २, ८, २—२, १, १, २—२, १, १०, २—२, २, २०, २—४, २, २, ७—७, १, ७, २) कश्चिद्भवति ।

अथ दशमो ।

२ २ १ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ १ १
परिप्रासिष्यदत्काव.सिन्धोरूर्मावधिश्रितः ।

वार३हा२ईया । मदायबर्हणागिरा । ओवा२३होवा
२३हा२ईया । मधोअर्षन्तिधारयाओवा२३होवा२३हा
२ईया२ । वार३४ओहोवा । ऊर३४पा ॥ १७ ॥

(निक्रीडम् ॥) पाऽपुरी । खाना३सा३इन्दवाः ।
मदारयबर्हणा२गिरा । मधो२३अर्षा । ऊर्मि२रिवा२ ।
ई३या । तिधारया । ओ३होवा । हो३इ । उ ॥ १८ ॥
॥ १९ ॥

हयोः काश्यपोऽसितऋषिः* । “खानासः” सुखानाः अभि-
षूयमानाः “इन्दवः” दीप्ताः । “वर्हणा” महत्याः† “गिरा”
स्तुतिरूपया वाचा “मधो” इति विभक्तियत्ययः(३,१,८५) ।
मधवो मदकराः सोमाः “धारया” सह देवानां “मदाय” तदर्थं
“पर्यर्षन्ति”‡ दशापवित्रादधः चरन्तीत्यर्थः ॥

“मधो”—“सुता” इति साम्प्रतः पाठो ॥ ९ ॥ १९

* “देवलो वा”-इति ऋषि-नेत्रेणः ।

† “वर्हणा परिवेष्टनेनेति वि० ।

‡ “अपगतौ (तु० ष०)-इत्यस्य रूपम् । अरुपति, अरुपति-इति च नतिकर्मण्ड
वि० २, १४ ।

इत्य,

२ १२ २२ ३ १ २
 कारु^{*}ग्बिभ्रत्पुरुस्पृहम् ॥ १० ॥ २०[†]

॥ इति पञ्चम-दशति ॥

॥ इति पञ्चमः प्रपाठकः ॥

(औशनम् ॥) परिप्रासि । ध्यदत्कावीरः । सिन्धो

२२ ० १२ १ ३ ५२ २
 रूर्मावाधिश्रिता[‡]रः । कारु[‡]२३म् । बारइभ्रार[‡]३४ औक्षी

२ १ २ १ १ १ १
 वा । पुरुस्पृहार[‡]३४पुम् ॥ १६ ॥ २०

“परि प्रासिध्यदत्” परिस्यन्दते “कविः” मेधावी “सिन्धोरूर्मावधिश्रितः” अश्रितः सन् “पुरुस्पृह” बहुभिः स्पृहणीयं “कारु” स्तोतारंः “बिभ्रत्” धारयन् सोमः परिस्यन्तते-इति सम्बन्धः ॥

“कारु” — “कारम्” - इति पाठौ ॥ १० ॥ २०

इति त्रीसायणाचार्य-विरचिते सामवेदार्थप्रकाशे छन्दोव्याख्यानं पञ्चमस्याध्यायस्य द्वितीयः खण्डः ॥ १ ॥

● “कारु” - इति छ० ।

† छ० ६, ८, २, १ ।

‡ “कारु” - इति ऋग्वेदनामसु तृतीयं नैषधु कम् (३, १६) ।

अथ तृतीये खण्डे—

सैषा प्रथमा ।

^{२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २}
उपोषुजातममुरङ्गोभिर्भङ्गमपरिष्कृतम् ।

^{१ २ ३ १ २}
इन्दुन्देवाअयासिषुः ॥ १ ॥ २१ *

(यामानि त्रीणि ॥) इच्चा२इच्चा । उपोषुजातमा२
^१मुराम् । इच्चा । इच्चा२इच्चा । गोभिर्भङ्गमपरा२इष्कृ
^१ताम् । इच्चा । इच्चा२इच्चा । इन्दुन्देवाअया२सिषुः ।
^१इच्चा१ ॥ २० ॥

^{१ २ २}उपोषुजातमा२मुराम् । उपा । गोभा२इच्चाइ ।
^१भङ्गमपरा२इष्कृताम् । उपा । इन्दु२इच्चाइ । देवा
^{१ २}अया२ । सिषुरा३ओवा२३ । ऊ३२३४पा ॥ २१ ॥

^{४ ५ २ ४ २}उपोषौ । ^५द्वौजाताम् । ^{१ २ ३}आमू३राम् । ^{५ २}औइच्चौ३
^२वाइ । गोभिर्भा२३४ङ्गाम् । औइपारिष्कृता२म् । इन्दू
^{२ २ ५ २}२३म् । देवाइ४औच्चौवा । अयासिषूर३४पूः ॥ २२ ॥ २१

* उ० १,२,१८,२—५,१,२०,१ = छ० ७,१,२०,२ = क० ६,१,५ ;—१६,२,११ ।

अथ द्वितीया ।

^{२ १ २ ३ ३७ ४ २ ३ १ २}
 पुनानोअक्रमोद्भिविश्वाग्मृधोविचर्षणिः ।

^{२ २ ३ १ २ ३ १ २}
 शुभ्रन्तिविप्रन्धीतिभिः ॥ २ ॥ २२ *

(वैरूपम् ॥) पुनानोआ । क्रामोदार३४भी । वि-
^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२}
 चारमार३४र्द्धाः । वीचर्षार३४णीः । शुभ्रारतार३४इवी ।
^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२}
 प्रारघार३४औहोवा । तीर३४भीः ॥ २३ ॥ २२

अमहीर्युर्द्धिः† । “सुजातं” सम्यक् प्रादुर्भूतम् “अप्तं”
 वसतीवरीभिः प्रेरितं‡ “भङ्ग” शत्रूणांभक्षकं॥ “गोभिः”
 गोविंकारैः पयोभिः “परिष्कृतम्” अलङ्कृतम् संस्कृतम् । “इन्द्र”
 सोमं “देवाः” इन्द्रादयः उपायासिषुः “उपगच्छन्ति ॥ १ ॥ २१

‡ “विचर्षणिः” द्रष्टा॥ “पुनानः” सोमः “विश्वाः” सर्वाः

* उ० २,१,१२,१ = ऋ० ६,८,२०,१ = उ० १,१,११;— २२,१,११—११—११ ।

† “आङ्गिरसः”—इति ऋषि-नैवेद्यः ।

‡ ‘अप्तु भवतीति अप्तुर्भू’-इति वि० ।

॥ ‘भङ्ग’ भक्ष्यते प्रायभिः-इति वि० ।

§ नैवेद्यं सायज्योर्षिर्षवादी दहन्ते, तद्विद्यं च मूलं सोमकप्रमादमित्यनुमीयते,
 “दृष्टन्तिः आङ्गिरसः”—इति तु ऋषि नै० ।

॥ “विचर्षणिः”—इति पञ्चतिसर्षणं षष्ठं नैवेद्यकम् (३, ११) । ‘विचर्षणिः’
 विविधं पञ्चान्नि सर्वे वा पञ्चान्नि-इति वि० ।

अथ तृतीया ।

२ २ २ १ २ ३ २ ३ २ १ २ २ २
 आविशन्कलशसुतोविश्वार्षन्नभिश्चयः* ।

३ १ २
 इन्द्रिन्द्रायधीयते† ॥ ३ ॥ २३†

(औशने द्वे ॥) ^{५२} आविशन्कालाईश^२सुताः । ^१ वाइ-
^{१८ १ २} श्वार्षन् । ^१ अभाइआयाइः । ^५ ओइइइ । ^{१ २} ओवा । ^१ ओ
^{३ १} २३४इइ । ^१ इन्दु२३ः । ^{१ २} आइइन्द्रा२३४ओइवा । ^{५२ २} यधी
^{३ १ १ १ १} यते२३४५ ॥ २४ ॥

“सृष्टः” ॥ शत्रुसेनाः “अभ्यक्रमीत्” अभिक्रामति § । “विप्रं”
 मेधाविनं तं ॥ सीमं “धीतिभिः”** शुचिभिर्वा “शुभन्ति”††
 अलं कुर्वन्ति ॥ २ ॥ २२

* “सृष्टः”-इति, † “शूरोमगोषुतिष्ठति”-इति च छ ।

‡ छ० ७, १, १०, ४ ।

॥ “सृष्टः”-इति सङ्ग्राम-नामसु विंशं नैषष्टकम् । ‘सृष्टः—सङ्ग्रामान् जेतुम्’-इति च वि० ।

§ सार्वकालिकोलुक् (१, ४, ६) ।

॥ “विप्रः”-इति मेधाविनामसु प्रथमं नैषष्टकम् (१, १५) ।

०० “धीतयः”-इति अङ्गुलिनामसु सप्तमं नैषष्टकम् (१, ५) । ‘धीतिभिः-कर्मभिर्बुद्धिभिर्वा’-इति वि० । वस्तुतोधीतिशब्दो वक्तव्यः ।

†† “शुभ शोभायाम् (भा०प०)”-इत्यस्य रूपम् । ‘शुभन्ति शोभन्ते अलङ्कुर्वन्ति’-इति च वि० ।

अथ चतुर्थी ।

१२४ २३ १२ ३ १२ १४ १८ ३ २
असर्जिरथ्योयथा०पवित्रे चम्बोःसुतः ।

१२ ३ १ २
कार्यन्वाजीन्यक्रमीत् ॥ ४ ॥ २४†

४८ ३ ४ ५ ३२ ४ ५ १२
आविशन्कलशम् । सुताः३ । वाइश्राः । अर्षन् ।

१ २ ३८ ८ ५ १ १८
अभाइश्राया । औहोहोर३४वा । औहोहो१इ । इ-

१ १८ १ ४८ ८ १
न्दूरा१इन्द्रा२ । य । धीयारतार३४औहोवा । ऊ-

५
२३४पा ॥ २५ ॥ २३

‡“सुतः” अभिषुतः “सोमः” “कलशं” द्रोणम् “आ विशन्”
“विश्राः” सर्वाः “त्रियः” सम्पदः “अभ्यर्षन्”॥ अभितो गमयन्
“इन्द्रः” दीप्तः सोमः § “इन्द्राय” इन्द्रार्थं “धीयते” दशापवित्रे
अध्वर्युभिर्निधीयते ॥ ३ ॥ २३

० “यथा”-इति ऋ० ।

† ऋ० ६, ८, २८, १ ।

‡ इच्छति सायणोद्यमिसंवादोनास्ति । “असितः काश्रपः”-इति ऋषि-नैत्रेयः ।

॥ “अवपति”-इति गतिकर्मसु पठ्यते, तस्यैव रूपमिदम् (नै० १, १४) ।

§ योगार्थो दीप्तः स इह विशेषणम्, कठार्थः सोमः स एव विशेषणं पदम् ।

॥ “अभिसृष्टः”-इत्येव विवरण-सम्मतः पाठः, अतएवोक्तम्,—“अपन् अरति, अभि-
सृष्टः स्युषहोयाः”-इति ॥

अथ पञ्चमी ।

२७ १ १ ११ ३ २ ३ २ ३ १ २

प्रयङ्गावोऽनभूर्णयस्त्वेषाम्प्रयासोऽक्रमुः† ।

१ २ १ १७ ३ २ २

घृन्तःकृष्णामपत्वचम् ॥ ५ ॥ २५ †

(सोमसाम ॥) ^५ असर्जिरा । ^१ थि । ^{१२} योयारश्था । ^२ प-

^{१२} वित्रे । ^१ चा । ^० मुवोरः^१खरश्ठताः । ^{२२} कार्मन्वारश्जी । ^१ नि-

^{२१} यक्रमाइत् । ^५ औरश्चोवा । ^५ चोपुइ । ^५ डा ॥ २६ ॥ २४

प्रभूवसुऋषिः‡ । “रथ्योयथा” रथसम्बन्धी अश्व इव स यथा विसृज्यते यस्ते तद्वत् “चम्बोः” अधिषवण-फलकयोः “सुतः” अभिषुतः सोमः “असर्जि” “पवित्रे” सृष्टोऽभूत् । तथाभूतो “वाजी” वेगवान् ॥ सोमः “कार्मन्” § कार्मणि युद्धे इतरे-तराकर्षणात् । अत्र देवानामाकर्षणवति यज्ञाख्यसङ्ग्रामे “न्य-क्रमीत्” नितरां क्रामति ॥ ४ ॥ २४

• “प्रमेगावी” इति ऋ० ।

† उ० १, १, ३, १ = ऋ० ६, ८, ११, १ ।

‡ “आङ्गिरसः”-इति ऋषि-नैमेयः ।

॥ ‘वाजी अश्वान्’-इति वि० ।

§ “कार्मन्”-इति सुवसुकि रूपम् (७, १, ३८) । युद्धार्थे प्रवृत्तिनिमित्तमाह—
‘इतरेतराकर्षणादिति । यज्ञवाचित्वाऽपि तदेव प्रवृत्ति निमित्तमिति दर्शयन् दृढान्त-
विधिं सङ्गमयति अत्र त्यादिना ।

४ ५ २२ २ १ २

(कार्ष्णे द्वा ॥) प्रयद्वाउ । गावोनाभूर्णाश्यार३४ः ।

३२ २ १ ५२ २ १ २

त्वेषाः । आयारसोअक्रमुः । घ्नन्ताःकार३ष्णाम् । अ

१ २ २ १ १ ५२ २ २ १ ५

पात्वचम् । औक्षोरहार३४औक्षोवा । ऊ३२३४पा ॥ २७ ॥

२ १ २ ४२ ५२ १ २ १ २ १ ०

प्रयद्गा३वेनभूर्णयाः । त्वाद्देषाअया । सोअक्रमूर३ः ।

१ २ ५ १ ० ५२ २ १ २ १ १ १ १ १

घ्नार३४न्तोद्वाइ । कार३ष्णार३४औक्षोवा । अपत्वचार३४

पूम् ॥ २८ ॥ २५

मेध्यातिथिचर्चिः* । “यत्” ये “भूर्णयः” क्षिप्राः “त्वेषाः”
दीप्ताः † “अयासः” अयाः गमनकुशलाः “कृष्णां” ‡ “त्वम्”
“अप घ्नन्तः” अभिषवेण निरस्यन्तः [त्वक्षिः, सम्बरणकर्मा §
(तु० प०) । इदृग्भूताः सोमाः “प्राक्रमुः” यज्ञं प्रवर्त्तयन्ति ।
तत्र दृष्टान्तः—“गावान्” उदकानीव ॥ तानि यथा क्षिप्रमधः
पतन्ति तद्वत् । गावएव वा उपमीयते तायथा स्वगोष्ठमाशु

* “काशः”-इति ऋषि० ने० ।

† ‘भूर्णयः भरवशीलाः’-इति वि० । भूर्णयः-भमवशीलाः, भरवशीलाद्यान्वव
(प्र० ६१० पृ० ३०) ;

‡ ‘त्वेषदीप्तो (आ० उभ०)’-इत्यस्य रूपम् । ‘दीप्ता-महान्तः’-इति वि० ।

§ कृष्णां राशिं कृष्णारूपाम्, अपत्वचं अपर्चां राशेः कृष्णां च-इति वि० ।

॥ सम्बरणमाष्टादनम् ।

॥ गोशब्दो वचयः परमदकार्षो न नैवशुक्लः ।

अथ षष्ठी ।

२ १ २ २ १ २ २ १ २ २ २
 अपपन्नपवसेमृधःक्रातुवित्सोममत्सरः ।
 ३ १ २ २ २ ३ १ २
 नुदखादेवयुंजनम् ॥ ६ ॥ २६ *

(वैश्वदेवम् ॥) अपपन्नौ । होइपावा । साइमाशर्द्धा

१ २ २ १ २ १ २ १ २
 २ः । क्रातुवित्सो । ममात्साशराः । नुदारः । स्वा-
 ३ ४ २ २ १ १ १ १ १
 रदारः ३४ श्रीहोवा । वयुंजनाः ३४पुम् ॥ २८ ॥ २६

गच्छन्ति[†] तदत् । अथवा गावः स्तुतिवाचः[‡] ता यथा स्तुत्वं
 प्रति क्षिप्रं प्राप्नुवन्ति, तदत् यन्नं प्रवर्त्तयन्ति[¶] तान् स्तुवे—इति
 शेषः ॥

“यत्”--“ये” इति साम्प्रदायिकः पाठो ॥ ५ ॥ २५

अस्याः परस्याश्च निधिविर्त्तपिः[§] । हे “सोमः !” “मत्सरः”
 मदत्सरः ॥ यः त्वं “मृधः” हिंसकान् शत्रून्^{||} “अप पन्न” कारयन्

* उ० ५, १, १५. २ = ऋ० ७, १, ३४, ४ = ऊ० ४, २, १७ — १८ — १९ — २० ; — १७, १, १ ; — ऊ० १, २, २ ।

† अथर्वो गाव उवसां वाचनभूताः (१, १५ नै०) ।

‡ निधिवि-प्रथमैकादशं द्रष्टव्यम् ।

¶ ‘गावः रश्मवः’-इति वि० । ‘गावः’-इति रश्मिनामसु तृतीचं नैचव्यु कम् (१, ५) ।

§ “आश्रयः”-इति ऋषि-नैमेयः ।

|| ‘मन्मथिभेषचीयध’-इति वि० ।

.. ‘मृधः शत्रूनाम् पापानम्’-इति वि० ।

अथ सप्तमी ।

१ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३
अथापवस्वधारयाययास्यस्यमरोचयः ।

३ १ २ १ २ ३ २
हिन्वानोमानुषीरपः ॥ ७ ॥ २७ ॥

(वैश्वदेवस्यस्यसाम ॥) एअथापवा । स्वधा २ । र

१ २ ५ १ २ २ १ २
या३१उवा२३ । ऊ३४पा । ययास्यस्यमरो२ । चया३१

२ ५ १ २ २ २ १
आवा२३ । ऊ३४पा । हिन्वानोमानुषा२२इर्षा३ । आ-

१ १ ५
पआ३१उवा२३ । ऊ३२३४पा ॥ १० ॥ २७

“ऋतुवित्” अस्मभ्यं प्रश्नां प्रयच्छन् † “पवसे” चरसि स त्वं
“अदेवयु” अदेवकामं जनं‡ राक्षसवर्गं “नुदस्व” प्रेरय ॥ ६ ॥ २६

हे सीम ! “मानुषीः” मनुष्याणां हितानि † “अपः” उद-
कानि “हिन्वानः” प्रेरयन्‡ त्वं “यया” धारया “स्यस्यम्”

● उ० ५, १, ८, १=४० ७, ११, १ ।

† ‘ऋतुवित् ऋतुवित्’-इति वि० ।

‡ यो देवान् यष्टुं न कामयते इत्यर्थः ।

§ ‘मनुष्याणां भवाः’-इति वि० ।

§ हिन्वान इति ‘हिवि प्रोचने (सा० प्र०)’-इत्यस्य रूपम् । ‘हिन्वानः सेवसाव-
-इति वि० ।

अथाष्टमी ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
 सपवस्वयन्नाविथेन्द्रं वृत्राय हन्तवे ।
 १ १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
 ववृवांसमक्षीरपः ॥ ८ ॥ २८ †

(वार्त्रन्नम् ॥) सक्षीरपः ३४३३ । पवस्व । यथा २
 १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००
 विथा । इन्द्रं वृत्राय । या हन्ता २३४वे । ओवा ३ओवा ।
 २ १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००
 वत्रिवा २३साम् । माक्षीरपा । औक्षीवा । क्षीपुइ ।
 डा ॥ ३१ ॥ २८

“रोचयः” प्रकाशयः । तथा “अथा” अनया धारया “पवस्व”
 चर ॥ ७ ॥ २७

अमक्षीयुर्ऋषिः‡ । हे सोम ! यस्त्वं “मक्षीः” महतीः
 “अपः” महास्युदकानि “वत्रिवांसं” निरन्धानं॥ “वृत्राय”
 वृत्रं§ “हन्तवे”॥ हन्तुं “इन्द्रम्” “आविथ” अरक्षः॥ ‘स’
 त्वं “पवस्व” धारया चर । सोमं पीत्वा मत्तः सन्निद्रो महास्यु-
 दकानिरन्धानं वृत्रं जघानेत्यर्थः ॥ ८ ॥ २८

● “वत्रिवांसं”-इति सर्वशास्त्रात्-सप्तः पाठोगानपन्वसप्ततश्च ।
 † ऋ० ७, १, १२, २ ।
 ‡ “आक्षीरसः”-इति ऋषि-नैगेयः ।
 § “वत्रिवांसं चरसस्वभावम्”-इति वि० ।
 § “वृत्राय मेघाय” इति वि० ।
 ॥ “तुमर्षे सेसेम् (३, ४, ९)”-इत्यादिना सिद्धम् ।
 ०० “आविथ अवेक्षर्षावर्षस्य, तर्षयसि”-इति वि० ।

अथ नवमी ।

२ २ २ १२ १२ २ १ २ २ २ २
अयावीतीपरिस्त्रवयस्तइन्द्रोमदेष्वा ।

२ १ २ २ २ २
अवाहन्नवतीर्नव ॥ ८ ॥ २८*

(सोमसामानि त्रीणि ॥) ^{५ २ २} अयावीती । ^{२ २ १} पारिस्त्रवा ।

२ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
यस्तइन्दाउ । मादाइषुवा । अवाहाश्नाश् । वतीर्श्
^५ ४वा । ^५ नापुवोइहाइ ॥ ३२ ॥

२ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
अयावीता । औहोवा । औहोश्छइ । औ । होर ।

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
वारश्छ । औहोवा । परिस्त्रव । यस्तइन्दा । औहो
वा । औहोश्छइ । औ । होर । वारश्छ । औहोवा ।

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
मदेष्पुवा । अवाहन्ना । औहोवा । औहोश्छइ ।

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
औ । होर । वारश्छ । औहोवा । वतीर्नवारश्छपु ॥ ३३ ॥

४ २ २ ४ २ ४ ५ १ २ २ १
अयाऽपुवी । ताइपाश्त्रिस्त्रवा । यास्तइन्दी । मदा

०. ४०. ५. १, ६, १ = ४०. ६, ७, १८, ११ ।

३ १ २ ३ २ ३ २

स्वानोऽर्षपवित्राणां ॥ १० ॥ ३० *

॥ इति प्रथम-दृशति ॥

(भारद्वाजम् ॥) परिद्यक्षाम् । औइ । सनद्रायी

२म् । भरद्वाजा२म् । औइ । नोऽन्वसा२३४ । स्वा

२ नोऽ४अर्षा३ । पविवा । चापुयोईक्षाइ ॥ ३५ ॥ ३०

॥ इति ग्रामे गेये त्रयोदशः-प्रपाठकः ॥

उवथ्यऋषिः† । “द्यक्ष” दीसं‡ । “सनत्” दीयमानं॥
 सैन्यं वा “रयिम्” धनं यस्य तादृशं “वाजं” बलं “अन्वसा”§
 अन्नेन सह सोमः “नः” अस्माकं॥ “परिभरत्” परतोहरतु
 प्रयच्छत्वित्यर्थः । अथ प्रत्यक्षस्तुतिः--हे सोम ! “स्वानः”
 सुवानोऽभिषूयमाणस्त्वम् “पवित्रे” “अर्षे” आभिसुख्येन-क्षर ।

“द्यक्षः सनद्रयि”-“द्यक्षः सनद्रयि”-इति, “स्वानः”-“सु-
 वानः”-इति च साम्नाऋचः पाठौ ॥ १० ॥ ३०

इति त्रिसोपनिषत्-विरचिते सामवेदार्थप्रकाशे छन्दोव्याख्याने

पञ्चमस्याध्यायस्य तृतीयः खण्डः ॥ ३ ॥

* ऋ० ०, १, ९, १ ।

॥ ‘सनत् क्षिरकनम्’-इति वि० ।

† “आङ्गिरसः”-इति ऋषि नै० ।

§ ‘अन्वसा तर्पितः’-इति वि० ।

‡ ‘द्युतौ क्षिरकनइति द्युक्षम्’-इति वि० । ॥ “नः अस्मान् प्रति”-इति वि० ।

अथ चतुर्थे खण्डे—

सैषा प्रथमा ।

१२ ३२ ३१२३ २ ३१२ २२३२
 अचिक्रदद् वृषाच्चरिर्महान्मित्रो नदर्शतः ।

१२ ३२
 सःसूर्येण दिद्यते ॥ १ ॥ ३१

ओम् ॥ (वर्षाच्चरम् ॥) अचिक्रदाश्त् । अचिक्रदा
 पूदे । वृषाच्चराश्इ । वर्षाच्चराश्इ । वृषाच्चरापुण ।
 महान्मित्राश्ः । महान्मित्रापुण । महान्मित्रापुण । नद-
 र्शताश्ः । नदर्शताश्ः । नदर्शतापुण । सःसूरियाश्इ ।
 सःसूरियाश्इ । सःसूरियापुण । णादिद्युताश्इ । णादि
 द्युताश्इ । णदापुइद्यताउ । वा ॥ १ ॥ ३१

मेध्यातिथिर्ऋषिः† । “वृषा” कामानां वर्षकः “हरिः” हरित-
 वर्णः “महान्” पूज्यः “मित्रो न” यथा सखा तद्वत् । “दर्शतः”
 दर्शनयोग्यः सोमः “अचिक्रदत्” शब्दङ्करोति सोयं सोमः
 “सूर्येण” सह “दिद्यते” दिवि प्रकाशते ॥ [“दिद्यते”-“रोचते”
 -इति साम्प्रतः पाठौ ॥ १ ॥ ३१

* ४, १, ३, २ = ऋ० ६, ७, १८, १ ।

† “कावः”-इति ऋषि-वे० ।

अथ द्वितीया ।

२ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २

आतेदक्षमयोभुववङ्गिमद्यावृणीमचे ।

३ १ २ ३ १ २

पान्तमापुरुस्पृहम् ॥ २ ॥ ३२*

(वार्षानि त्रीणि ॥) ^{५ ४ २} आतेदक्षाम् । ^{२ १ २ २} मयीभूवाम् ।

^{१ २} वङ्गिम । ^१ द्या । ^० वृणी^१रमार^३४ ^५ चाइ । ^{१ २} पान्तमा^३ । ^{५ २} ईश्या ।

^१ पुरु^१र३ । ^{१ ३} स्पृ^{५ ४ २}र^१हार^३४ ^५ औ^१दोवा । ^५ ऊ^१र^३४पा ॥ २ ॥

^{२ ३} आते^१दा^३र^३४ ^५ क्षाम् । ^{२ ३} मा^५यीभू^३र^३४ ^५ वाम् । ^{३ ४} वङ्गि-

^{३ ४ ५ ४} मद्यावृणी । ^३ म^५होर^३४ ^५ चाइ । ^{१ २ २} पान्ता^३श्मा^३ । ^{५ २} ईश्या^३ ।

^{१ ३} पू^{५ ४ २}र^३४ ^३ औ^५दोवा । ^५ स्पृ^३र^३४ ^५ क्षाम् ॥ ३ ॥

^{३ ४ ५ ४ ३ ४ ५} आतेदक्षमयः । ^३ भु^५वोर^३४ ^५ चाइ । ^{३ ४ ३ ४ ५ ४} वङ्गिमद्यावृणी ।

^३ म^५होर^३४ ^{१ २} चाइ । ^{१ २} पान्ता^३श्मा^३ । ^१ पू^३रु^३स्पृ^३हम् । ^१ इ^३डार^३

^२ भा^३३४३ । ^१ औ^३र^३४ ^३ पुइ । ^३ डा ॥ ४ ॥ ३२

* ७० ४, २, २, १० = ७० ७, २, ७, २ ।

अथचतुर्थी ।

२ ३ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ २ २
 तरत्समन्दीधावतिधारासुतस्यान्धसः ।
 ३ २ ३ १ २
 तरत्समन्दीधावति ॥ ४ ॥ ३४*

१ २ ३ ५ १ २ १ १
 सीमारम्पार३४वी । औवाआशनाया२ । पुना२३ । हार२
 ३ ५ २ २ २ १ २ ३ १ १ १ १
 इन्द्रार३४औहोवा । यपातवेर३४पु ॥ ६ ॥ ३३

५ २ २ १ २ १ २
 (तरन्तः ॥) तरत्समा । दीधावा१तार३इ । धारा-
 ५ ३ ५ १ १ १ १ २ ५ २ २ १
 रसूर३४ता । स्यआर३१धा२सार३४औहोवा । तरत्सम
 २ २ ८ ३ २ १ १ १
 न्दीधावतीर३४पु ॥ ७ ॥ ३४

उच्यतेऽपिः† । हे “अध्वर्या !” “अद्रिभिः” यावभिः
 “सुतम्” अभिषुतं सोमं “पवित्रे” “आनय” प्रापय । एतदेव
 दर्शयति—“इन्द्राय” इन्द्रस्य “पातवे” पानाय “पुनाहि” पुनीहि
 पावयः‡ ॥

“पुनाहि”-“पुनीहि”-इति, “आनय”-“आहजे”-इति च
 साम्नकचः पाठः ॥ ३ ॥ ३३

* उ० ४, १, ५, १ = ऋ० ७, १, १५, १ = चार० १, २, १४ ।

† “आन्द्रिभिः”-इति ऋषि-ने० ।

‡ ‘पूतं कृष’-इति स्पष्टं विवरणे ।

अथ पञ्चमी ।

^{१ २} आपवस्वसहस्रिण^{२ १२} रयि^{३ १२} सोमसुवीर्यम् ।

^{२ १२ १२}

अस्मे^{२ १२} अवा^{१२} सिधारय ॥ ५ ॥ ३५ *

(सोमसाम ॥) ^{५२} आपवस्वा । ^{२ १} सहस्रिणम् । ऊवाइ ।

^१ ऊवारश्चे । ^{२ १२} रयि^{२ १} सोमा । ^{२ १} सुवीरियाम् । ऊवाइ ।

^१ ऊवारश्चेइ । ^{२ १२ १} अस्मे^{२ १} अवा । ^{२ १} सिधारया । ऊवाइ । ऊवा

^१ रश्चेर । ^२ वारश्चौ^{५२ २} चोवा । ^{२ ५} ऊरश्चपा ॥ ८ ॥ ३५

निघ्नविऋषिः[†] । हे “सोम !” त्वं “सहस्रिणं” बहु-
सङ्ख्याकं “सुवीर्यं” शोभन-सामर्थ्योपेतं “रयिं” धनं “आ पवस्व”
आभिसुख्येन चर । अपिच “अस्मे”[‡] अस्मासु “अवांसि”
अन्नानि “धारय” स्थापय ॥ ५ ॥ ३५

* ॥००, १, ३०, १ ।

† “काश्रपः”-इति ऋषि-ज्ञे० ।

‡ अस्मे इति, अस्मद्: सामविभक्तिरनेव रूपं भवति । तत्र सुपामित्यादि (०, १ ३९) श्रेयस्सीति च (६, १, ००) सूत्रं स्मर्यम् । तत्सप्रथैव न्यते ऋषिः ।
न्ययथा—“अस्मे ते वन्तुः (१, २, १५, ०)”-इत्यत्र वयमित्यर्थः । “अस्मे यातं जासत्याः
सखोषाः (३, ३, ३, १९)”-इत्यत्र अस्मानित्यर्थः । “अस्मे समानेभिर्हवम पौ-
स्तेभिः (३, ३, ७, १०)”-इत्यत्र अस्माभित्यर्थः । “अस्मे प्रयन्मिषवन्नृचीषिन्

अथवष्टी ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
 अनुप्रज्ञासत्रायवःपदन्नवीथीचक्रमुः ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
 रुचेजनन्तसूर्यम् ॥ ६ ॥ ३६ *

५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
 (सूर्यसाम ॥) अनुप्रज्ञासत्रायाईवाः । पदन्न
 १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
 वीथी चक्रमूः । रुचाईजना । ताऽसू । ऊम्नायेइ ।
 ५
 वीऽ३४याम् ॥ ८ ॥ ३६

†“प्रज्ञासः” पुराणाः केचिद् “त्रायवः” गमनवन्तीऽद्याः
 “नवीयः” नवतरं “पदं” “अन्वक्रमुः” अनुक्रमन्ते (रूपकव्यव-
 हारेण सोमाः स्तूयन्ते) “रुचे” दौमै तदर्थं “सूर्यम्” “जनन्त”
 जनयन्तिः ॥ ६ ॥ ३६

(६, ४, ४, १२)”—इत्यत्र अस्मिन्मितिर्थाः । “अस्मिन् चाराचिद् द्वेषः सतुतर्षुषीतु
 (६, ६, १०, २)”—इत्यत्र अस्मिदित्यर्थाः । “ऊर्व इव पश्ये कामो अस्मि (७, १, १, १०)”—
 इत्यत्र अस्माकमित्यर्थाः । “अस्मिन् धन वसवो वसुनि (७, ४, ८, ५)”—इत्यत्र अस्माकित्-
 त्यर्थश्चेति ॥

* ऋ० ६, ८, ११, २ ।

† ऋषिः स एव ।

‡ अनेद् विवरणम्—“अनुप्रज्ञासः पुरातनाः आचयः सतुद्याः वसिष्ठादयः पदं
 पश्यते उन्मासते संसारास्त्रं नवीथी नवतरं अस्मिन् कक्षे अक्रमुः क्रमितवन्तः भवे-
 दीन्द्रार्थं जनन्त जनयन्त सूर्यम् ।”—इति ॥

अथ सप्तमी ।

^{१ १} ^{३ १ १ ३} ^{१ ८} ^{१ ८} ^{३ १} ^२
अर्षासोमद्युमत्तमोभिद्रोणानिरोरुवत् ।

^{३ २} ^{३ १ ३ २}
सीदन्योनौवनेष्वा ॥ ७ ॥ ३७*

(दाढेच्युतानि त्रीणि ॥) ^{३ १} अर्षा । ^{१ ८} इहा । ^{१ ८} सोम
^१ द्युमा^१रत्तमा । ^{३ १} इहा । ^{३ १} अभाइ । ^{३ १} इहा । ^{३ १} द्रोणानिरो^३
^१ रुवा । ^{३ १} इहा । ^{३ १} सीदा । ^{३ १} इहा । ^{३ १} योनौवना^३रइषुवा ।
^३ इहा^३ ॥ १० ॥

^४ अर्षा^५हाउ । ^{१ ८} सोमद्युमत्तमा । ^{३ १} भिद्रोर^३श्णा । ^{३ १} निरा^३
^{३ १} औ^३श्हा । ^{३ १} रूवा^३रत् । ^{३ १} सीदा^३उवा । ^{३ १} योनौवा^३श्ने ।
^{३ १} ऊ^३म्नाये^३ । ^५ षू^५र^५श्वा ॥ ११ ॥

^{३ ४ ४ ४} अर्षासोमद्युम । ^{३ १} तमाः । ^{३ ४ ४ ४} अर्षासोमा । ^{३ १} द्युमत्तमः ।
^{३ १ १ १} अभिद्रोणा^३र^३श्हा । ^{३ १} निरोरुवत् । ^{३ १} साइदन्योना^३र^३श्वाइ ।
^{३ १} वनाइषू^३श्वा^३श्वा^३ । ^{३ १} आ^३र^३श्वा^३पुइ । ^{३ १} डा ॥ १२ ॥ ३७

* उ० ३, २, ११, १ = ऋ० ७, २, ४, ४ = ऊ० ३, १, ३ - ४ ; - ७, २, १२ =
ऊ० १, १, ११ ; - १, २, १२ ; - १, १, २ ।

अथाष्टमी ।

^{१ २} ^{३ १} ^{२ ३ १ २} ^{३ ३ २}
 वृषासोमद्युमा^२ असिवृषादेववृषव्रतः ।

^{३ १ २}
 वृषाधर्माणिदध्रिषे ॥ = ॥ ३८ *

^{५ २ २} ^१ ^१
 (वृषकम् ॥) वृषासोमा । द्युमा^२ आसा
^१ ^२ ^१ ^{१ २ ३} ^५ ^१ ^२
 रेड । वृषादेवारहाड । वर्षाव्रारहाडताः । वृषाधर्मा

भृगुर्ऋषिः^१ । हे “सोम !” “द्युमत्तमः” अतिशयेन दीप्ति-
 मान् त्वं “द्रोणानि” (प्रयोगवाहुल्यापेक्षमेतद्बहुवचनम्) द्रोण-
 क्लृप्तानभिलक्षीकृत्य “रोरवत्” पुनः पुनर्भृगं वा शब्दं कुर्वन्
 “अर्ष” आगच्छतु दयापविचमध्यान्निर्गतः सोमः अविच्छिन्न-
 भारया पतन् शब्दकरोति क्लृप्त । तत्र दृष्टान्तः—“वनेषु” वन-
 नीयेषुः यज्ञेषु वनसम्बन्धिषु यज्ञग्रहेषु वा ॥ “योनी” स्थानेऽ
 “आसीदन्” यद्वा । वनेषु योनौ भूमौ आसदन् पूर्वं स्थितः
 सन् यज्ञग्रहं अभ्यर्षयति सम्बन्धः ॥

“सीदन् योनौ वनेषु आसीदन्”-“य्येनीनयोनिमेतिसाम्प्रकृत्यः
 पाठौ ॥ ० ॥ ३७

० उ० २, १, ३, १ = ऋ० ०, १, २८, १ ।

† “वारु षः”-इति ऋषि-नेत्रेयः ।

‡ ‘वतु वष सञ्जाती (आ० प०)’-इत्यखेटं रूपमिदमित्यभिप्रायः ।

¶ ‘वनेषु उदकेषु’-इति वि० ।

§ “योनिः”-इति मृचनानाम् चतुर्दशं नैवत्युक्तम् (१, ४) ।

अथ नवमी ।

^{२२२ २१ १ २ १ २ १ २ २}
 इषेपवस्वधारयामृज्यमानोमनीषिभिः ।

^{१२ २१२ २२}
 इन्द्रो रुचाभिगाइच्चि ॥ ८ ॥ ३९ *

^{६ २ १ २ २ १}
 ३ । ई३या । षाड्दधिषे । इडार३भा३४३ । ओर३
 ४पुइ । उा ॥ १३ ॥

(ऐषम् ॥) ^{५२ २२ २२ १}
 इषेपवा । स्वधारयौष्टेवाइहाइ४ ।

^{५२२ १ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २}
 औष्टेवा । मृज्यमारनोमनीषिभिः । इन्द्रो रुचा । अभि

^{२२ १ ५२२ १ २२ ११११}
 गौष्टेवाइहाइ४ । औष्टेवा । उप । इहीर३४पु ॥ १४ ॥ ३९

कश्यपऋषिः† । से “सोम !” “वृषा” कामानां वर्षकस्त्वं
 “द्युमान्” दीप्तिमान् “असि” । अपिच हे “देव” द्योतमान
 सोम ! “वृषा” त्वं “वृषव्रतः”‡ वर्षणशीलकर्मासि । किञ्च
 हे सोम ! “वृषा” त्वं “धर्माणि” देवानां मनुष्याणां च हितानि
 कर्माणि॥ “दधिषे”-“दधिषे”-इति पाठौ ॥ ८ ॥ ३८

० ष० २, २, ४, १ = ष० ७, १, २८, २ ।

† “भारतीयः”-इति ऋषि-ज्ञे० ।

‡ “व्रतम्”-इति कर्मनामस्य सप्तमं नैवष्टकम् (१, १) ।

॥ ‘धर्माणि धारयानि’-इति वि० ।

अथ दशमी ।

२ १ २ ३ १ २ ३ २ १ २ १
मन्त्र्यासोमधारयावृषापवस्वदवयुः ।

३ २ २ ३ २
अव्यावारेभिरस्यः ॥ १० ॥ ४००

५ २ २ १ २ २
(श्यावाश्रमम् ॥) मन्त्र्यासो । मधारयत । वृषापा

२ १ २ १ १ १ २
रुवा । स्वदाइषारश्वः । अश्वारश्ः । वारराश्श्

३ २ २ १ २ २
श्रीहोवा । भिरस्ययूः ॥ १५ ॥ ४०

कश्यपऋषिः† । हे “इन्दो” सोम ! “मनीषिभिः” ऋत्वि-
ग्भिः‡ “मृन्वमानः” शोधमानस्त्वं “इषे” अस्माकमन्वायं॥
“धारया” “पवस्व” अथ “वृषा” रोचमानेनाश्वसाऽ‡ “माः”
पशून् “अभीहि” अभिमच्छ ॥ ८ ॥ इट्

असितऋषिः॥ । हे “सोम !” “वृषा” कामानो वर्धिता
“देवयुः” देवकामः “अस्ययुः” अस्यत्कामश्च त्वं “अश्व्या” अश्वेः

० ऋ० ६, ७, २८, १ ।

† “मारीचः”-इति ऋषि-नैवेद्यः ।

‡ “मनीषी”-इति जेषाभिराजसु एकादशं नैवेद्यकम् (३, १५) । “मन्वाय रथश्च श्रीहोः”-इति वि० ।

॥ “वृषयः”-इति अश्वनामसु चतुर्दशं नैवेद्यकम् (१, ७) ।

‡ “वृषा दीप्या”-इति वि० ।

॥ “आश्वयो देवसो वा”-इति ऋषि-नैवेद्यः ।

अथैकादशी ।

^{२ १ २} ^{२ १ २ २ २ ७} ^{२ २ २}
अयासोमसुकृत्यवामर्चात्सुभ्यवर्षथाः ।

^२ ^{१ २ २ २}
मन्दानद्दृषायसे ॥ ११ ॥ ४१*

(अयासोमीयम् ॥) ^{५ ४ ३ ४ ५} अयासोश्मसुकृत्यवा । ^{२ १ २} मर्चा

^० ^१ ^२ ^३ ^४ ^५ ^{१ २ २ १ २} ^२
त्सुम्ना । भ्यवारर्षार्षथाः । मान्दानायैश्म् । वृषार

^४
याप्रसादपूर्द्द ॥ १६ ॥ ४१

“वारैभिः” बलैः कृते दशापवित्रे “मन्द्राय” मर्दकरया धारया
“पवस्व” चर ॥

“अव्यावारैभिः”-“अव्यीवारैषु”-इति पाठौ ॥ १० ॥ ४०

ऋषिः ऋषिः† । हे “सोम !” “अया” अयया “सुकृत्यया”
शोभनया अभिषवादि-लक्ष्यया क्रियया “महान्” पूज्यमानः
“सन्” देवान् प्रति “अभ्यवर्षथाः” अभ्यवर्षथः । “मन्दानः इत्”
मोदमानः एव “वृषायसे” वृषवदाचरसि यथा मोदमानो
वृषभः शब्दं करोति तथाभिषववेलायां उपरवेणु शब्दं करोषी-
त्यर्थः ॥

“अभ्यवर्षथाः”-“अभ्यवर्षत”-इति, “वृषायसे”-“वृषायते”-
इति च पाठः ॥ ११ ॥ ४१

* ऋ० ७, १, ४, १ ।

† “मानवोऽवम्”-इति ऋषि-नेत्रेण, “भारद्वाजः”-इति चण्ड० ।

अथ हादमी ।

^{१ १८ २८} ^{१ १८ २८} ^{१ १ ९}
अथर्विचर्षणितः पवमानः सचेतति ।

^१ ^{२८} ^{२८ २९}
दिवान्माप्यंवृष्टत् ॥ १२ ॥ ४२*

(आप्यम्) ^१ आ । ^{१८ ४८} ^५ शीशोवाहाद् । ^२ अथर्विषा ।

^{१ १} ^१ ^{१८ ४८} ^५ ^२
षणाद्वाहाद् । शीशोवाहाद् । पवमानाः । स

^१ ^१ ^{१८ ४८} ^५ ^२ ^{१ ६}
चाहातात् । शीशोवाहाद् । दिवान्माप्यम् । पियौर

^१ ^५ ^५ ^५
शीश् । श्वोवा । वृष्टौश्चाद् ॥ १० ॥ ४२

जमदग्निः ऋषिः† । “विचर्षणिः” विद्वष्टाः “हितः” पात्रे
निहितः “पवमानः” शोधमानः “अथर्व” सोमः “आप्यम्” अप्सु
भवं “वृष्टन्” महत् अन्नं “दिवान्” प्रेक्षन् “सचेतति”‡
सर्वैः सज्जायते ॥ १२ ॥ ४२

* ऋ० ०, १, २५, ५ ।

† “भार्वन्”-इति ऋषि-कैत्रेयः ।

‡ “विचर्षणिः”-इति पञ्चमि-कर्मसु षष्ठं नैवष्टु कम् (१, ११) । चर्षणि शब्दवा-
च्चावापसरे वाच्यः “आप्यम्”-इत्याद्य (५, २४) । ‘विचर्षणिः सर्वं पञ्चमि’-इति वि० ।

§ ‘सचेतति सम्मानयति’-इति वि० ।

प्रथम ऋषीदग्नी ।

^{१२} ^{३१२} ^{२२} ^३ ^{१२} ^{२२}
प्रन०इन्दोमहेतुना^१ अर्भिन्नविभ्रदर्षसि ।

^३ ^{२२२} ^{२२} ^२
अभिदेवा^२ अयास्यः ॥ १३ ॥ ४३ †

(अयास्यम् ॥) ^{२४५२} ^२ ^२ ^३
प्रनइन्दो^२ । हीरे^३ ही२३४या^३ ।

^{२१२} ^१ ^५ ^२ ^{२१} ^१
महेतुन^२ र्हीरे^२ र्ही३या । अर्भिन्नविभ्रदर्षसरे^२ र्हीरे

^५ ^२ ^१ ^२ ^१ ^२ ^{५२} ^२ ^{२१२}
र्ही३या । अभाये^३ । दा^२इवा^२२४ औ^३होवा । अया

^२ ^२ ^१ ^१ ^१ ^१
सियार^२३४पुः ॥ १८ ॥

(अयास्यमुत्तरम् ॥) ^{२४५२} ^२ ^२ ^३
प्रनइन्दो । इया^३३४३इ३४या ।

^{२१२} ^५ ^२ ^{२१} ^५ ^२
महेतुनइया^२ र्ही३या । अर्भिन्नविभ्रदर्षसइया^२ र्ही३या ।

^१ ^२ ^१ ^२ ^{५२} ^२ ^{२१२}
अभाये^३ । दा^२इवा^२२४ औ^३होवा । इ३ । अया-

^२ ^२ ^१ ^१ ^१ ^१
सियार^२३४पुः ॥ १८ ॥ ४३

● "प्रथ"-इति }
† "महेतम"-इति च } -सं० ।
‡ सं० ७, १, १, १ ।

अथ चतुर्दशी ।

२ १२ १२७ ३२ ३ १२
अपघ्नन्पवतेमृधोपसोमोचराव्णः ॥

२ १ २ ३२
मच्छन्निस्य निष्कृतम् ॥ १४ ॥ ४४०

॥ इति द्वितीय-दशति ॥

(भारद्वाजम् ॥) ^{२,१} ^५ ^४ ^५
होईर३४या । २ । इयाद्याइ ।

^{२१} ^{२,१} ^{१११} ^{१,१} ^५ ^४ ^५
अपघ्नार३न्पार३४५ । होईर३४या । २ । इयाद्याइ ।

^{१२} ^१ ^२ ^५ ^१ ^१ ^{३२}
वताइ । मार । धार३४ । औचोका । अपसोमो२

^{१३२} ^{१११} ^{१,३} ^५ ^४ ^५
अरा३व्ण३४पुः । होईर३४या । २ । इयाद्याइ ।

अथास्यऋषिः† । हे “इन्द्रो” क्लियमान !‡ त्वं “नः”
अस्माकं “महे” महते “तुने”‡ धनायण “प्रार्थसि” प्रगच्छति ।
“न” संप्रत्यर्थे‡ अथास्यद्यायऋषिः तव “कर्म” तरङ्गं “विभ्रद्”
धारयन् देवान् यष्टुमभि गच्छति ॥ १३ ॥ ४३

० ७० १, ५, १, ०, १ = ५० ०, १, १२, ५ ।

† “आङ्गिरसः”-इति ऋषि-नैमेयः ।

‡ “इन्द्रुर्विभ्रद्दमतेर्वा”-इति (४, ४१) आङ्गोक्तं दमतेर्वांमार्धरवेण यष्टते ।
उन्दी क्लेदने (५० प०) ।

§ “मना”-इति धननामसु पठ्यते (१, १० नै०) ऋष्येदीचपाठोऽपि ‘मने’-
इत्येव ।

§ “अथ निपाता उवाचवेत्सर्वेषु”-(नि० १, १) इत्याद्युक्तेः ।

१ १ १ १ १ १ १ १, २ ५ ४ ५
 गच्छन्ना२३इन्द्रा२३४५ । द्यौइ२३४या । २ । इयाद्वाइ ।

१ १ १ ४ २ २ १ १ १ १ १
 स्यनाइः । कार१ । तार३४ । औद्वावा । इ२३४५ ॥२०॥ ४४

अमहीवुः ऋषिः* । “सोमः” “ऋधः” हिंसकान् यन्तूनां
 “अपन्नन्” मारयन् “अराव्चः” यत्की सत्त्वान् धनानामदावृषां
 अपन्नन् “इन्द्रस्य” “निष्कृतं”†‡ खानं “मच्छन्” प्राप्नुवन्
 “पवते” धारया चरति ॥ १४ ॥ ४४

इति त्रीसायशाखायार्थ-विरचिते सामवेदार्थप्रकाशे छन्दोव्याख्यानं
 पञ्चमस्याध्यायस्य चतुर्थः खण्डः ॥४॥

अथ पञ्चमि खण्डे—
 सेवा प्रथमा ।

१ १ २ ३ १ १ २ १ २ २ २
 पुमानःसोमधारयापोवसानोऽर्षसि ।

१ २ ३ १ २ २ २ ३ १ २ ३ २ १ २ १ २ ३ १ २
 आरन्नधायोनिमृतस्यसीदस्युत्सोदेवोऽहिरक्षयः ॥२॥ ४५५

- * “आहिरक्षः”-इति ऋषि-त्रैवेकः ।
- † ‘मूषः सङ्गामान् पावतो वा’-इति पि० ।
- ‡ ‘अराव्चः’ अच्यमानिः अरावः-इति पि० ।
- § ‘निष्कृतं संस्कृतम्’-इति पि०, परिष्कृतमित्यर्थः ।

५ अ० १, १, ८, १=अ० ०, ५, १९, ४=आ० १, १, १०=अ० १, १, १-
 २; -१, २, १०; -२, १, १; -४, १, १-५-१; -६, १, १-१२-१२; -६, २,
 २-१२; -१०, १, ११-१२-२०; -११, २, १८; -१९, १, ०-१८; -१९, २,
 १५; -१५, २, २-४; १०, १, १०-११-१६; -१८, १, ०-२०-११; -१८,
 १, २०; -२०, १, ११-१५-१६-१०; -२१, २, ४=अ० १, २, २०; -२, १,
 ८-१०, -४, १, ५; -४, २, ४-१५, -५, १, १४; -५, २, ८; -६, १, ० ।

(आयासम् ॥) पुनामः^{५ ८}सो । मार^{१ १}धार^{५ ८}श्च^{५ ८}ओ^{५ ८}होवा ।
 रा^१र^५श्च^{१ १ ८ ८}या । अपोवसानो^{१ ८}अर्ष^{१ ८}सि । आ^{१ ८}रा^{१ ८}त्ना^{१ ८}श्च^{१ ८}धाः ।
 योना^{१ ८}इ^{१ ८}मार^{१ ८}त्ता^{१ ८}श्च^{१ ८} । आ^{१ ८}र^{१ ८}सा^{१ ८}र^{१ ८}श्च^{१ ८}ओ^{१ ८}होवा । दा^{१ ८}र^{१ ८}श्च^{१ ८}सी ।
 उ^१त्सो^१दि^१श्च^१वो^१श्च^१ । आ^{१ ८}र^{१ ८}इ^{१ ८}रा^{१ ८}श्च^{१ ८}ओ^{१ ८}होवा । ष्या-
 र^५श्च^५याः ॥ २१ ॥

(माण्डवम् ॥) इया^{१ ८}र^{१ ८}श्च^{१ ८}इ^{१ ८}या । पुनामः^{१ ८}सो^{१ ८}र^{१ ८} । मधा^{१ ८}
 रा^१र^५श्च^{१ ८ ८ ८}या । अपोवसानो^{१ ८}अर्षा^{१ ८}श्च^{१ ८}सी । आ^{१ ८}र^{१ ८}त्न^{१ ८}धा^{१ ८}यो^{१ ८}नि
 मृ^{१ ८}त^{१ ८}स्य^{१ ८}सी^{१ ८}दा^{१ ८}श्च^{१ ८}सा । उ^{१ ८}त्सो^{१ ८}दि^{१ ८}वो^{१ ८}र^{१ ८}श्च^{१ ८} । आ^{१ ८}र^{१ ८}इ^{१ ८}रा^{१ ८}र^{१ ८}श्च^{१ ८}ओ^{१ ८}
 होवा । ष्या^{१ ८}श्च^{१ ८}या^{१ ८}र^{१ ८}श्च^{१ ८}पुः ॥ २२ ॥

(आपदासम् ॥) पुनामः^{५ ८ ५ ८ ५ ८}सो^{५ ८ ५ ८}म^{५ ८ ५ ८}धा^{५ ८ ५ ८}र^{५ ८ ५ ८}या । अपोव^{५ ८ ५ ८}
 सानो^{५ ८ ५ ८}अर्ष^{५ ८ ५ ८} । सो^{५ ८ ५ ८}श्च^{५ ८ ५ ८}हा । ओ^{५ ८ ५ ८}श्च^{५ ८ ५ ८}हा । आ^{५ ८ ५ ८}र^{५ ८ ५ ८}त्न^{५ ८ ५ ८}धा^{५ ८ ५ ८}यो^{५ ८ ५ ८}नि^{५ ८ ५ ८}मृ^{५ ८ ५ ८}त^{५ ८ ५ ८}स्य
 सो^{५ ८ ५ ८}द । सो^{५ ८ ५ ८}श्च^{५ ८ ५ ८}हा । ओ^{५ ८ ५ ८}श्च^{५ ८ ५ ८}हा । उ^{५ ८ ५ ८}त्सो^{५ ८ ५ ८}दा^{५ ८ ५ ८}श्च^{५ ८ ५ ८}इ^{५ ८ ५ ८}वा^{५ ८ ५ ८}रः । ओ
 श^{५ ८ ५ ८}हा । ओ^{५ ८ ५ ८}श्च^{५ ८ ५ ८}हा । चि^{५ ८ ५ ८}र^{५ ८ ५ ८}ष्या^{५ ८ ५ ८}र^{५ ८ ५ ८}श्च^{५ ८ ५ ८}या^{५ ८ ५ ८}श्च^{५ ८ ५ ८}पुः । ओ^{५ ८ ५ ८}र^{५ ८ ५ ८}श्च^{५ ८ ५ ८}पुः ।
 वा ॥ २३ ॥

(सोमसाम॥) पुनानः^{४२}सोम^{२४}धारया । आपो^१स्वासा^१
 ३ । नो^२अर्षसी^१ । आ^१स्त्रि^१लाधा^१ः । योनि^१मार्त्ता^१ः ।
 स्यसी^१दसी^१ । ऊत्सो^१रदा^१इवा^१ः । हिरण्य^१र^१श्या^१३४३ः ।
 ओ^१र^१३४^१पु^१इ । डा ॥ २४ ॥

(ऐडमायास्यम् ॥) आ^४इ^४पु^४ना । नाः^१सो । मधा^{११२}
 रया । आपो^२वसा^१३१ । नो^२अर्षसी^१ । आ^२र^१त्न^२धा^२३१ः ।
 योनि^२मृता । स्यसी^{११२}दसी^१ । ऊत्सो^१दिवा^१३१ः । हिरण्य^१
 र^२श्या^१३४३ः । ओ^१र^१३४^१पु^१इ । डा ॥ २५ ॥

(माण्डवम् ॥) पुनानः^{४२ ४ ४२ ४२ ४२}सोम^{४२ ४ ४२}धारया । पो^{४२ ४ ४}वसो^{४२ ४ ४}वा ।
 नो^{१२}अर्ष^२सि । आ^{१२}र^१त्न । धा^१उवा^१र^१३ । हो^{१२}वा^२श्चा^२इ । योनि^{१२}
 मृ^{२१२२}तस्यसी^{१२२}दसि । उ^{१२२}त्सो^२दि । वा^१उवा^१र^१३ । हो^{१२}वा^२श्चा^२इ ।
 हिर^१ण्य^१र^१श्या^१३४३ः । ओ^१र^१३४^१पु^१इ । डा ॥ २६ ॥

(उद्धत्याजापत्यम् ॥) पुनानः^{४२ ४ ४२ ४२}सोम^{४२ ४ ४२}धा । हो^४प^४र^४वा ।
 अपो^{११२}वसान^{२११}आ^१शे^१ः । वासी^१ः । आ^{१२}र^२त्न^२धा^२योनि^{२१}म^{२१}त^{२१}स्यसा

^१ हो२इ । ^१ दासी२ । ^१ उत्सा२हो१इ । ^१ दा२इवो३ ।
^{२१} ^५ ^४ ^५
 हिरो२३४वा । ण्यापुयो६हाइ ॥ २७ ॥

^{५२} ^२ ^२ ^४ ^३
 (त्रीणिधनमायास्यम् ॥) पुनानःसोमधाहाउहोवा ।
^{२१} ^३ ^५ ^१ ^२ ^३ ^५
 रायाआ२३४पो । वसा२ । नआ३४पु । पा२३४सी ।
^{१२२} ^{३२४२५} ^{१२} ^२ ^१ ^{२२}
 आरा३४ । औहोवा । लघायोनिमृता २ । स्यासा३४
^३ ^५ ^{१२} ^{३२४२५} ^१
 पुइ । दा२३४सी । उत्सा३४ । औहोवा । दाइवो२ ।
^{३२} ^२ ^५
 हिरा३४पु । ण्या२३४याः ॥ २८ ॥

^{५२२} ^४ ^{५२} ^{४२५४} ^{२१२}
 (कषवरथन्तरम् ॥) पुनानःसोमधारया । अपोवसा ।
^२ ^१ ^२ ^२ ^२ ^{२२} ^२ ^३ ^{५२}
 नो३आर्षा३सी । आरलघायोनिमृतस्यसीदसा२३४ऐही ।
^{२१२} ^५ ^{२२} ^२ ^२ ^{३२}
 उत्सादा२३इवाः । हिरा३१उवा२३ । ए३ । ण्ययआ
 ॥ २९ ॥

^४ ^२ ^३ ^{४२} ^{३२} ^{४५२}
 (तिरञ्चीनिधनमायास्यम् ॥) पुनानःसोमधारया ।
^२ ^२ ^४ ^१ ^२ ^१ ^३ ^५
 ए३ । औ३होपुवाऽ । आपो३ । वसा२ । नआ३४पु ।
^२ ^१ ^२ ^१ ^२ ^१ ^२ ^१
 पा३सी२ । आरलघाः । योनिमृता । स्यासा३आ ।

१०ख,

^१ ^५ ^५ ^{११} ^२ ^१ ^१
 औ३हो३ । दा२३४मी । उत्साऔ३हो । दाइवो३ ।
^{२२} ^२ ^{१११११}
 चिरा३४५ । ण्या३या२३४५ः ॥ ३० ॥

^५ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२
 (सटोविशीयम् ॥) पुनानःसोमधारयाओ३हाओ३हा३ण ।
^५ ^२ ^२ ^५ ^{११२} ^{२२२} ^{११} ^५ ^२ ^५ ^२
 ओ३होओ३होईवा । अपोवसानोअर्ष । स्यो३हा । ओ३हा
^२ ^५ ^१ ^५ ^१ ^२ ^{१२} ^{२१२२} ^{२१२} ^२
 ३ण । औ३होइ । औ३हो३वा । आरत्तुधायोनिमृतस्यसीद ।
^५ ^२ ^५ ^२ ^१ ^५ ^२ ^५ ^२ ^२
 स्यो३हा । ओ३हा३ण । ओ३होइ । औ३हो३वा ।
^१ ^२ ^५ ^१ ^५ ^२ ^२ ^५ ^२
 उत्सादा३इवा३ः । ओ३हा । ओ३हा३ण । औ३होइ ।
^५ ^२ ^२ ^१ ^१ ^५ ^२ ^२ ^२
 औ३हो३वा । चिर । ण्या३या२३४ओ३होवा । सटो
^{१३} ^{११११}
 विशा२३४५ः ॥ ३१ ॥

(स्ववासिनी हे ॥) औ३हो३ । वाओवा । २ ।
^१ ^१ ^५ ^२ ^२
 औ३हो३ । वाओवा३ । ओ३वा२३४ओ३होवा । पुना
^{११२} ^{१२} ^{१२} ^{१२} ^{२२२} ^{१२} ^{२१२२}
 नःसोमधारया । पोवसानोअर्षसि । आरत्तुधायोनि
^{२१२२} ^{११२} ^{२१} ^२
 मृतस्यसीदसिउशीदेवाः । औ३हो३ । वाओवा । २ ।

ओ२हो१ । वाओवा३ । ओ२वा२३४ओहोवा । ए३ ।
 हिरण्यया२३४४ः ॥ ३२ ॥

ओ३ । हो१ । वाओवा३ । ओ२वा२३४ओहोवा ।
 पुनानःसोमधारया । पोवसानोअर्षसि । आरत्नधायो
 निमृतस्यसीद । स्यो३ । हो१ । वाओवा३ । ओ२वा
 २३४ओहोवा । उत्सोदेवोहिरण्ययः । इडा२३भा३४३ ।
 ओ२३४पु३ । डा ॥ ३३ ॥

(पुवः ॥) हा । वो३हा३ । वो३हा । हा । ओ२३४वा ।
 हाइ । पू१नाना२३४ःसो । माधारा२३४या । आपोवा
 २३४सा । नोअर्षा२३४सी । आरत्ना२३४धाः । योनी
 मा२३४र्त्ता । स्यासीदा२३४सी । जत्सोदा२३४इवो । हाइ
 रण्या२३४याः । हा । गे३हा । वो३हा३ । हा ।
 ओ२३४वा । हा३४ । ओहोवा । ए३ । अतिविश्वानि
 दुरितातरेमा२३४ ॥ ३४ ॥

(रौरवम् ॥) पुनानः^{२ २} सोमा^२ धारा^१ र^५ ३४या । आपो^{१ २}
 वसानो^{२ २} अर्ष^२ स्यार^{२ २} र^{२ २} धायोनि^{२ २} मत्स्य^{२ २} सार^{२ २} इदसा^{२ २} इ । औ^{१ २} चा^२
 उवा । उ^२ त्मो^{१ २} दे^{२ २} वी^{२ २} रा^{२ २} र^{२ २} ३४इ । औ^२ चा^२ उ^२ वा । ल्य^२ या ।
 औ^२ र^२ ३४^२ वा । हो^२ पु^२ इ । डा ॥ ३५ ॥

(यौधाजयम् ॥ पुनार^{२ २} १ । ना^२ र^२ सो । म । धारा^{२ २}
 र^५ ३४या । आपो^{१ २} र^२ । वसा^२ र^२ । न^२ चा^२ ३४^२ पु । पा^२ र^२ ३४^२ सी ।
 आ^{२ २} रा^{२ २} र^{२ २} धाः । यो । नि^२ मृ^२ ता^२ र^२ । स्य^{२ २} सा^{२ २} ३४^२ पु^२ इ । दा^२ र^२ ३४^२ सी ।
 उ^२ त्सा^२ र^२ : । दा^२ इ^२ वे^२ र^२ । चि^{२ २} रा^{२ २} ३४^२ पु^२ ए^२ ष्या^{२ २} र^{२ २} ३४^२ याः ॥ ३६ ॥ ४५
 ॥ इति चतुर्दशस्यार्षः प्रपाठकः ॥

भरहाजादयः सप्त ऋषयः* । हे “सोम !” “पुनानः” शोधकः
 “अपः” वसतीवरीः† “वसानः” आच्छादयन् “धारया” “अ-
 षसि” गच्छसि द्रोणकलशे किञ्च “रत्नधा” रमणीयानां धनानां
 दाता‡ त्वम् “ऋतस्य” यज्ञस्य “योनिं” स्थानम् “आसीदसि”

* “सर्वासां सप्त ऋषयो भरहाजः काश्यपो मोतमोऽपि विंशतिमो जमदग्निर्वसिष्ठ इत्येते” इति ऋषि-वैशेषः । सर्वासां सप्त दृश्यमानां द्वादशानामित्यर्थः ।
 † “अपः उदकानि” इति वि० ।
 ‡ “रत्नान् धारयन्” इति वि० ।

अथ द्वितीया ।

२ ३ १ २ ३ २ ८ १ १ २ २ २ ३ २

परितोषिञ्चतासुतः सोमोयउत्तमः हविः ।

३ १ २ २ ३ २ ५ २ ७ ३ २ ३ २ ३ १ ३

दधन्वाङ्गोनर्योऽप्रस्वाङ्तराः सुषावसोममद्रिभिः ॥ ४६१

५ २ २ २

(अक्किद्रम ॥) परितोषी । चताश्उवारः । छ २

५ १ ५ १ २ १ २ १ ५ २ १

३४ताम् । सोमोरयउत्तमः हवोः । सोमोयज । तमा

५ १ १ २ ३ ५ १ २ १ २

३१उवारः । चारः हवोः । दधन्वाङ्गोनर्योऽप्रसुवन्तरा ।

५ २ १ ५ १ २

दधन्वाङ्ग्याः । नर्योः । आ । सुवाश्उवारः । ता

५ २ १ २ ३ ५ २ १

२३४राः । सुषावसोममद्रिभोः ३४ः । सुषावसे । ममा

५

३१उवारः । द्राः ३४भोः ॥ १ ॥

अपि च "देवः" द्योतमानः सोमः "उक्तः" प्रस्यन्दनशीलः सन् "हिरण्ययः" ऽ देवानां हितरमणीयोऽपि भवति खलु ॥

"देवो"- "देव"-इति सान्द्रऋचः पाठो ॥ १ ॥ ४५

* "खं १तरा"-इति ऋ० खरपाठः ।

† ७०५, ०, १२, १=७०, ५, १२, १=जङ्घे ५, २, १, -१-२-४-५-६; -७, १, २-४;-७, २, ३-४;-८, १, ३;-८, २, ४;-८, ३, ७-११;-१२, १, १८;-१२, १, २०;-१३, १, ६;-१४, १, १२-१३-१४;-१६, १, ५-६;-१८, १, १८-जङ्घे १, १, १-२-४-६-६-७-११;-२, २, ६-१० ।

‡ "ऋत्व्यवास्तुवास्त्वमाध्वीहिरण्ययानि कन्दसि (पा० ६, ४, १७५) ।

§ "हिरण्ययः अमृतमयः"-इति वि० ।

(रयिष्ठम् ॥) परीतोषी । चताद्धस्ताम् । औश्-
^{१ २} होश्वा । ^{५ २ १} औश्होश्वा । ^{५ १} ईश्या । ^{५ २} ईश्याश्४ । ^५ हा ।
^२ हाउवा । ^{१२ ५ १ १ २ १} सोमोरयउत्तमं ष्वोः । ^{५ २ २} सोमोयज । ^२ त
^{१ २ २} मां ष्वाश्वीः । ^{५ १ २} औश्होश्वा । ^{५ १ २} औश्होश्वा । ^{५ १} ईश्या ।
^{५ २} ईश्याश्४ । ^५ हा । ^{१२ ५ ५ १ २ १२} हाउवा । ^{५ २} दधन्वायोनर्योऽप्सुवन्तरा ।
^{५ २} दधन्वाय्याः । ^{१२ ५ १ १ २ २} नर्योः । ^५ आ । ^५ ष्वश्वान्ताश्वरा । ^५ औश्
^{२ २} हाश्वा । ^{५ १ २} औश्होश्वा । ^{५ २} ईश्याश्४ । ^५ हा । ^५ हाउवा ।
^{१२ २} सुषावसोममद्रिभौश्४ः । ^{५ २} सुषावसो । ^{२ १ १ २} ममाद्रीशभाइ ।
^{५ १ २} औश्होश्वा । ^{५ २ १} औश्होश्वा । ^{५ २} ईश्या । ^{५ २} ईश्याश्४ । ^५ हा ।
^२ हाउवाश् । ^५ जश्श्४पा ॥ २ ॥

(भारद्वाजे दे ॥) औश्होइपरीतोषी । चतासुतम् ।
^{५ १} औश्होइ । ^{३ २ १} औश्होइ । ^५ आश् । ^{१२ १} औश्होश्वा । ^{१२ ५} सोमो-
^{१ १ १ २ १} रयउत्तमं ष्वविः । ^{५ १} औश्होइ । ^{३ २ १} औश्होइ । ^५ आश् । ^{१२} औ
^२ होश्वा । ^{१२ ५ ५ १ २ १२} दधन्वायोनर्योऽप्सुवन्तरा । ^{५ २} औश्होइ । ^{३ २} औ-

१ ५ १२ २ १२ २ २ ५
 होइ। आ३। औँहा३वा। सुषावसोमद्रिभिः। औँ
 २ १२ २ १ ५ ५
 होइ। औँहोइ। आ२३४। उङ्गवाइँहाउ। वा ॥ ३ ॥

५ ५ १२ १ ५ १
 प। र्येपारी। ताषिञ्चतारसुतम्। आउवार३।

१२ ३ २२ ३ ५ २ १२ ५ १ १ १ १ १
 हाउहाउ। होइवा। सोमोयउत्तमँह्विः। आ-

१२ ३ २२ ३ ५ २ १२ २ ५
 उवार३। हाउहाउ। होइवा। दधन्वाय्येनर्यो२

१ २ १ १२ ३ १२ ५ २ १२
 सुवन्तराउ। वा२३। हाउहाउ। होइवा। सुषावा

२ २२ ३ २२ ३ ५ १ ३ २ १
 रक्षो३। हाउहाउ। होइवा। मम। द्रा२३४इभा

५ ५
 इ। उङ्गवाइँहाउ। वा ॥ ४ ॥

५ २ २ २ २ २ १२
 (आभीश्रवम् ॥) परितोषिञ्चतारसुतम्। ए। सो-

२ १ ० २ २ ५ २ १२ २
 मोयऊरत्तामँह्विः। दा२३४धा। हाइ। न्वाय्यो

२ ० १ २ ५ २ १ २ २ १
 नर्योअप्सुअन्तारा। छर३४षा। हाइ। वासोममो२-

५ ५
 ३४वा। द्रापुइँभोइँहाइ ॥ ५ ॥

५ २ २ २ २ २
 (उत्तरमाभीश्रवम् ॥) परीतोषिञ्चतारसुतम्। ए।

२२२ १ ० १ ३ ५ २ २
 ए । सोमोयज्जत्तामृचाविः । दार३४धा । चा३चाइ ।
 १२ २ २ ० २ ३ ५ २ १ १
 न्वायोनर्योअप्सुअन्तारा । छर३४षा । चा३चाइ । वा
 २ २ १ ५ ४ ५
 सोममो२३४वा । द्रापुइभोईचोइ ॥ ६ ॥

४ ५ २ ४ २ ५ २ ४ १२
 (माण्डवम् ॥) परीतोषिञ्चतासुतम् । इहा । सो
 २ २ १ २ १ २ १ २ २ २ २
 मीयउत्तमृचार३वोः । इहा । दधन्वायोनर्योअप्सु
 १ २ १ २ १ २ २ १ २ १
 वन्तार३रा । इहा । सुषावार३से । इहा । ममार३ ।
 १ ३ ४ २ २ ३ ५
 द्रा२इभार३४ओचोवा । ई२३४चा ॥ ७ ॥

४ ५ २ ४ २ ५ २ ४
 (माण्डवमुत्तरम् ॥) इहा । परीतोषिञ्चतासुतम् ।
 १ २ २ २ १ २ १ २ २
 इहा । सोमोयउत्तमृचार३वोः । इहाउवा३ । ऊ३-
 ५ २ १ २ २ २ १ २ १ २
 ४पा । दधन्वायोनर्योअप्सुवन्तार३रा । इहाउवा३ ।
 २ ५ २ १ २ २ १ २ २ ५
 ऊ३४पा । सुषावार३से । इहाचाउवा३ । ऊ३४पा ।
 २ १ २ १ २ २ ५
 ममद्रा२३इभोः । इहाउवा३ । ऊ३२३४पा ॥ ८ ॥

४ ५ २ ४ २ ५ २ ४ १ २ १ २
 (अभीवासः साम ॥) परीतोषिञ्चतासुताम् । सोमो

^{२१} यञ । ^{२१ २१} तम^१ह्वाइः । ^{१, ३} दाधा^५ओर^३षवा । ^३ ऊ^५र^३षपा ।
^{१२ २ २ २ १} न्वा^१यो^१नर्यो^१अप्सु^१वन्ता^१र^१रा । ^१ सु^१षा^१वा^१र^१सो । ^१ मा^१म^१द्रि^१
 भिः । ^१ इ^१डा^१र^१ष^१भा^१र^१ष । ^१ ओ^१र^१र^१ष^१पु^१इ । ^१ डा ॥ ८ ॥

(परिवासःसाम ॥) ^{४ ५ ४ ४ ५} परीतो^४षि^४ञ्च^४ता^४सु^४तम् । ^{५ ५} षो^५ह्वा ।

^{१२ १२ १ १ १ १} सो^१मो^१र^१य^१उ^१त्त^१म^१ह^१विः । ^१ द^१धा^१न्वा^१यो^१ष । ^१ षा^१र^१षा^१इ । ^१ न-
^{१२ १ २ १२} र्यो^१र^१प्सु^१वन्तरा । ^१ सु^१षा^१वा^१सो^१र । ^१ ष^१र^१षा । ^१ मा^१म^१द्रि^१भिः ।
^१ इ^१डा^१र^१ष^१भा^१र^१ष । ^१ ओ^१र^१र^१ष^१पु^१इ । ^१ डा ॥ १० ॥

(वैणवम् ॥) ^{४ ५ ४ ४ ५} परीतो^४षि^४ञ्च । ^{४ ४} ता^४प्सु^४ता^४म् । ^{१२ २} सी^{१२}मो^२

^१ य^१उ^१त्ता^१मा^१र^१र^१म् । ^{१२ २ २ २} षा^{१२}वी^२रः । ^१ द^१ध^१न्वा^१यो^१नर्यो^१अप्सु-
^१ वा^१र^१र । ^{१२ २ २ १ ५} ता^{१२}रा^२र । ^१ सु^१षा^१वा^१र^१सो^१र । ^५ म^५मो^५र^५र^५षवा ।
^१ द्रा^१पु^१इ^१भो^१ह्वा^१इ ॥ ११ ॥

(सीमकृतवीथम् ॥) ^{१२ २} परीतो^{१२}षा^२र^२इ । ^{१२} च^{१२}ता^{१२}सु^{१२}ता^{१२}र^{१२}म् ।

^{१२} ऐ^{१२}हो^{१२}र । ^{१२ १} ऐ^{१२}हो^१र । ^१ ऐ^१हि^१चा^१र^१इ । ^१ उ^१वा^१र^१इ । ^१ ई^१श्या ।

^{१२२} सामोयज२ । ^१ तमच्छवीरः । ^{१२} ऐची२ । ^{१२} ऐची२ ।
^{१२२} ऐच्चिहारेइ । ^१ उवा२इ । ^{५ २} ईश्या । ^{१ २} दधन्वाथ्योनर्यो२ ।
^१ प्सुवन्तरा२ । ^{१२} ऐची२ । ^{१२} ऐची२ । ^{१२२} ऐच्चिहारेइ । ^१ उवा
^{५ २} २इ । ^{१२} ईश्या । ^{१२} सुषावसी२ । ^१ ममद्रिभा२इ । ^{१२} ऐची
^{१२} २ । ^{१२२} ऐची२ । ^१ ऐच्चिहारेइ । ^{५ २} उवा२इ । ^१ ईश्या३४३ ।
^१ ओ२३४पुइ । डा ॥ १२ ॥

^{३२ ३५} (गईः ॥) ^{३२} उपाउप । ^{३२ ३५} उपा३१ । ^{३२} उपाउप । ^{३२} परी-
^{२ ३२ ३५} तोषिञ्चतासुतम् । ^{३२ ३५} उपाउप । ^{३२} उपा३१ । ^{३२ ३५} उपाउप ।
^{२२ २ ३२ ३२} सोमोयउत्तमच्छविः । ^{३२ ३५} उपाउप । ^{३२} उपा३१ । ^{३२ ३५} उपाउप ।
^{१ २ २ ५ २ २ २ २ ३२ ३५ ३२} दधन्वाथ्योनर्योऽप्सुवन्तरा । ^{३२ ३५} उपाउप । ^{३२} उपा३१ । ^{३२} उपा-
^{३५ २२ २ ३२ ३ ३ ३२ ३५ ३२} उप । ^{३२ ३५} सुषावसीममद्रिभिः । ^{३२} उपाउप । ^{३२} उपा३१ । ^{३२} उपा
^४ इजपुपाईपुई । ^४ ऊ२३४पा ॥ १३ ॥

^{५५ ५} (प्रतोदः ॥) ^{१२ २ १२} छाउछाउछाउवा । ^{१२ २ १२} परीतोषिञ्चतासु-
^{१ ३ १ १ १ १ ५ ५ ५ १ २ २ २} तम् । ^{१ २ २ २ २} उपा२३४पु । ^{१ २ २ २ २} छाउछाउछाउवा । ^{१ २ २ २ २} परीतोषिञ्च

तासुतम् । इहा । उपार३४५ । हाउहाउहाउवा ।
 परीतोषिञ्चतासुतम् । अविबृहत् । उपार३४५ । हाउ-
 हाउहाउवा । परीतोषिञ्चतासुतम् । सोमोरयउत्त-
 म७हविः । दधन्वा७योनर्यो२पसुवन्तरा । सुषावसोर-
 ३४५ । हाउहाउहाउवा । ७३ । ममद्रिभीर३४५ः ॥१४॥

(महायौधाजयम् ॥) हा३आ२३४वार । हा३आ-
 २३४वा । हाउवा । परीतोषिञ्चतासुतम् । सोमोरय-
 उत्तम७हविः । दधन्वा७योनर्यो२पसुवन्तरा । सुषाव-
 सोममा । हा३आ३३४वा । २ । हा३आ२३४वा । हाउवा३ ।
 द्रा३इभीर३४५ः ॥ १५ ॥

हे ऋत्विजः । “सुतम्” अभिषुतं “सोम” “इतः” अस्मात्
 कर्मणम् “ऊर्ध्वम्” अथवा अस्मात् प्रदेशादूर्ध्वं “परिषिञ्चत”
 वसतीवरीभिः । [“इतोषिञ्चत” इत्यत्र संज्ञितायां छान्दसं
 रोदत्वम् । आदेशप्रत्यययोरिति षत्वम्] “यष” सोमः देवा-
 नाम् “उत्तमं” प्रथस्तं “हविः” भवति । अपिच “नर्यः”

अथ तृतीया ।

१ २ ३ १२ २२ ३ १२ २२ ३ १२
 आसोमखानोअद्रिभिस्तिरोवारण्यव्यया ।

३ १२ २ १२ २२ ३ २ ३ १ २
 जनोनपुरिचम्बोर्विश्वरिःसदोवनेषुदधिषे ॥ ३ ॥ ४७०

३ ५ २ २ २ २ १
 (आश्रम् ॥) आ२३४सा । मखानो३था । द्राइभा

३ ५ १ १ २ २ २ २ १ १ २ ३ ३
 आ२३४वा । तिरोवारारणिअव्यया२३ । जानाओर३४

५ १ २ ३ ५ १ २ २ २ १
 वा । नापाओर३४वा । रिचमुवोवोरविश्वरि२३ ।

१ २ ३ ५ १ २ ३ ५ ५
 सादाओर३४वा । वानाओर३४वा । पुदापुधिषाद् ।

४
 दोपद् । उा ॥ १६ ॥

५ २ २ २ २ ३ ३ ५
 (सोमसाम ॥) आवासोमखा । नाअद्रा२३४इभीः ।

१ २ ३ ५ १ ५ २
 तिरोवार२३४रा । णिया३१उवार३ । षार३४या । जनी

मनुष्याय हितः “यः” च सोमः “अण्” वसतीवरीषु “अन्तर्”
 अरिचे वान्तर् “दधन्वान्” गच्छन् भवति । तं सोमम्
 “अद्रिभिः” यावभिः अध्वर्युः “सुषाव” अभिष्टुतं चकार तं
 परिषिञ्चतेति समन्वयः ॥ २ ॥ ४६

* ७० ८, २, १०, १=अ० ७, ५, १३, ५=ऊष्म ४, १, ८ ।

नार३४पू । राइचामूर३४वोः । विशाह१उवार३ । वा-
 र३४रोः । सदेवार३४ने । पुदा३१उवार३ । धीर३४
 षे ॥ १० ॥

आसोमस्वानोअद्रिभाइः । तिरोवाराणिआव्या१या
 र । जनोनपुरिचामू१वोः । विशाहा१रीः । सदेव-
 नाइ । घूरदधिषोर३४पूइ । उा ॥ १८ ॥

आसोमस्वानोअद्रिभिः । तिरोवाइराणिअव्यया ।
 जनोनपुरिचमुवोर्विशहरिः । औ२ । ऊवाइ । होइवा ।
 सदेवनेपुदौ२ । ऊवाइ । होइवा । धिषा । औ-
 इहोवा । होपूइ । उा ॥ १९ ॥

हे "सोम !" "अद्रिभिः" आवभिः "स्वानः" अभिषृयमा-
 चस्वम् "अव्यया" * अविमयानि "वाराणि" वास्तानि पवि-
 त्राणि "तिरस्" कुर्वन् व्यवधायकानि कुर्वाणः सन् "आ पवसे"
 आभिमुख्येन अरसि । "हरिः" हरितवर्णः स सोमः चम्बो-

* इत्यादिभ्येति कात्यायनवचनात् सिद्धम् (७, १, ४८५०) ।

अथ चतुर्थी ।

१ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २
 प्रसोमदेववीतयेसिन्धूर्नपिष्येअर्णसा ।

३ १ २ ३ २ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
 आग्शोःपयसामदिरोनजागृविच्छाकोशंमधुश्रुतं ॥४॥४८*

(त्रीणिधनमाग्नेयम् ॥) प्रसोमदा । वावोतार३४याद् ।

२ १ ३ ५ २
 सिन्धूर्नापाइष्यआ३१उवार३ । णार३४सा । आग्शोः-

३ ५ २ १ २ २ ५
 पार३४या । सामदाइरोनजा३१उवार३ । गृ,२४४वीः ।

१ २ ५ २ ५
 आक्काको२३४शाम् । मधा३१उवार३ । श्व२३४ताम् ॥२०॥

(अग्नेर्वैश्वानरस्य साम ॥) प्रसोमदेववी । तयी२३४-

५ ३ ४ ३ ४ ५ २ ५ १ १ १
 द्वाद् । सिन्धूर्नपिष्येअ । णसी२३४द्वाद् । आग्शाओर-

रधिषवणफलकप्रारूपरि स्थिते कलशे[†] “विशत्” प्रविशति ।

तत्र दृष्टान्तः—“जनोन” यथा जनः “पुरि” पुरे प्रविशति ।

स त्वं वनेषु काष्ठनिर्मितेषु पात्रेषु[‡] “सदः” स्थानं “दधिषे”

“दधिषे”-इति, साम् ऋचः पाठी ॥ ३ ॥ ४७

* उ० १, २, २०, १=क० ०, ५, १४, २=आ० १, २, १५—१६=ज० १, २, १२ ;—६, ९, १३ ;—८, १, ११ ;—९, २, १०—१८ ;—११, १, १० ;—१४, १, १५ ;—१८, १, १२—१३—१४ ;—१९, २, १० ;—२२, २, १=ज० ६, १, ५ ।

† ‘आमकुचवर्षि’-इति वि० ।

‡ ‘वनेषु चरकेषु’ इति वि० ।

५ १ २ ३ ५ ४८ ३८ ४ ५८ ३
 ३४वा । पायाँओर३४वा । सामदिरानजा । गृ२३।
 ५ ५ १ २ ३ ५ १ २ ४
 वोईर्द्वाइ । आकाँओर३४वा । कोशाँओर३४वा । मधूपुश्व-
 ताम् । ङोपुइ । डा ॥ २१ ॥

(द्विचिङ्कारं वामदेव्यम् ॥) प्रसोमा२३देववीतयाइ ।

१ २ २ २ २ २ १ २ १
 साइन्धुर्नपिथेअर्णसाँशोःपयसामदिरोनजौद्वाइ । ऊ-
 म्माँ२ गृ२३वोः । अकाकोशाम्मधौचोइ । ऊम्माँ२ ।
 १ ५ ५ ४
 श्रुताम् । और३ङोवा । ङोपुइ । डा ॥ २२ ॥

(उत्स्रिधः ॥) प्रसोमदेववीतये । सिन्धुः । नपाइ४-

३८ ४८ ५ २२ १ १ १
 औद्दोवा । येअर्णसार । द्वाइँउवारइ । ऊइ४पा ।
 ३ २ ४ ५८ ४ ५ १ २ १ २८ १ २
 अँशोःपया । औद्दोवाद्वाइ । सामदिरो । नजागृ विः ।
 १ ५ २ २ ४८ ५८ ४
 द्वाइँउवारइ । ऊइ४पा । अकाइकोशम् । ङोङोवा-
 ५ २ २ ४ २ १ १ १ १
 द्वाइ । मधूइश्वूपुताईपुइम् । ऊर३४५ ॥ २३ ॥

(निषेधः ॥) प्रसोमदाइवाइवीतयाइ । सिन्धूर्नपा-

अथ पञ्चमी ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
 सोमउध्वाणः सोनृभिरधिष्णुभिरवीनाम् ।

इ । ^{१२ १}प्ये अर्षसा^२र । ^{१२}इचा^३ । ^{१ २ ४ ५}आग्शीः^३पाया । ^१चा-
^{१ ५}होर^३इ^४चा । ^{१ २ १}सामदिरो । ^{१ २ १ २}नजागृ^२र^३वौः । ^{१ २}इचा^३ ।
^{१ २ ४ ५}षाच्छा^३काशाम् । ^{२ १ ५}चाहोर^३इ^४चा । ^{३ २ ४}मधु^३र^४सूपुता^३ईपु-
^{१ १ १ १ १}ईम् । ^{१ १ १ १ १}हेर^३इ^४पु ॥ २४ ॥

हे “सोम !” त्वं “देववोतये” देवानां पानाय* तदर्थम् “अर्षसा” वसतीवर्योख्येनोदकेन “प्रपिष्ये” प्राप्यायसे । तत्र दृष्टान्तः—“सिन्धुः न” यथा सिन्धुदकेन प्रप्यायते तद्वत्† [प्यायतेः लिटि लिटाङ्गोच्चेति पौभावः] ततः स त्व “मदिरः” मदकरः सुरादिरिव “जागृविः” जागरणशीलः‡ [यद्वा न सम्प्रचये, इदानीं मदकरो जागरणशीलस्त्वं “अग्शीः” सताखण्डस्य “पयसा” रसेन “मधुसुत” मधुररसस्य चारयितारं “कीशं” द्रोणकलशं “अच्छ” अभिगा गच्छसि ॥ ४ ॥ ४८

* देववोतये देवतपंचाय-इति वि० ।
 † प्रपिष्ये प्रवहंते पूर्यते वा-इति वि० ।
 ‡ जागृविः जागरणशीलः अप्रसक्तः-इति वि० ।
 § अच्छ आत्तम्-इति वि० ।

११ ३१२ ३१२ ३१२ ३१२
अश्वये^{*}वहरितायातिधारयामन्द्रयायातिधारया ॥५॥४८^१

(सोमसामानिषट् ॥) ^४हाउसे^५माः । ^{१२}उष्वाणा^१से
^१त्^१भोर । ^{१ ११ ११८८ २ १ १ १}आधिष्णुभिरवीरनाम् ^{१२}अश्वौ^१हे । ^{१२}येवहरि-
^{२२ १}तायाताइ^१धा^१राया^२ । ^{१ १ १}मन्द्रावा^१श्या^{३४} । ^{५२ ५ ५}जा^१ओवा ।
^{१ १२ ३११११}तिधारया^१२४५ ॥ २५ ॥

^{५२ १ ४२५ ४२ ५}सोमऊ^१ष्वाणः^१सो^१ढभाइः । ^{१ १ २२}आधिष्णुभिरवीनाम् ।
^{१ ३ ५ २१२२ २ २ २}अश्वये^१२३४वा । ^{१ १}हरितायातिधा^१राश्या । ^{१ १}मन्द्राया
^{५ १ ५ २ १ १ ४ ५ ४}२३४या । ^४ता^१२३४इ^१धा । ^४रया । ^४शौ^१हे^१क् । ^४हा^१पुइ ।
डा ॥ २६ ॥

^{४२५ २ ४५२ ४५ ४ ४ १ २}सोमउ^१ष्वाणः^१सो^१ढभिः । ^४ए^१पू । ^४अधी । ^{१ २}ष्णुभिरा^१३१-
^{५ १ १ १२ २२ १}उवा^१२३ । ^{५ १ १ १२ २}वी^१२३४नाम् । ^{५ १ १ १२ २}आ^१२३^१श्वा । ^{५ १ १ १२ २}येवहरितायातिधा-
^{५ १ १ १२ २}३१उवा^१२३ । ^{५ १ १ १२ २}रा^१२३४या । ^{५ १ १ १२ २}मा^१२३^१द्रा । ^{५ १ १ १२ २}यायातिधा^१३१उवा-
२३ । ^{५ १ १ १२ २}रा^१२३४या ॥ २७ ॥

* 'अश्वया इव = अश्वया यथा शीघ्रं गच्छति, तद्वत् शीघ्रगामिन्या'-इति वि० ।
† उ० १, २, ११, १=ऊ० ७, ५, १२, २=ऊहे १, १, ५ — १-७-८;—
२०, १, १८-२०;—२०, २, १=ऊस्ये ६, १, १-२-१०;—६, १, ६ ।

४८ ५ २ ४ ५८ ५ ५ ४ ४ १ २ १८ १
 सामउघाणःसोतृभिः । एषु । अधौ । षुभिरवीर । नाम् ।
 १८ १ ० १ २ १८ १ २
 आश्वयेव । हारिताया २ । ताइधारया । मान्द्रयायीवा ।
 २ ५ २१ २ ४ ५ ४
 तीर३४धा । रया । औ३चोवा । होपुइ । डा ॥ २८ ॥

४८ ५ २ ४ ५८ ४ ५ ४ ५ ४५८
 सोमउघाणःसोतृभिः । भाइ । अधिष्णु भिरवी । नाम् ।
 १ २ १ २ १८ १ २ २ १ २ २
 अधिष्णु भिरवीर । नाम् । अश्वयेवा । हारितायाता
 २ ५ २ ३
 र३इधा । रया३उवार३ । मार३४०द्रा । यायाती
 ५ २ २ ३ ४ ५ ४
 र३४धा । रयाऔचोवा । होपुइ । डा ॥ २९ ॥

४८ ४ २ ४ ४८ ५ ६ २ १
 सोमउघाणःसोतृभिः । औ३चोइइ । आर३४ ।
 ५ ४ ५८ १ २८ २८ १ १
 धिष्णु भिरवीनाम् । आश्वयेवहारिताया । तिधारायी ।
 १ ३ ५ २ १ २ २ ६
 वाऔर३४वा । मन्द्रयायाती३धा । ऊ३म्, ऊ३३३म् ।
 २ ५
 रा३४पूयोइइ ॥ ३० ॥ ४९

॥ इति ग्रामे गेये चतुर्दशः प्रपाठकः ॥

“सोतृभिः” षुणुभिः “स्नानः” सुवानोऽभिषूयमाणः “सोमः”
 “अवीनां अभिः” [मांसृतानामुपसंख्यानमिति वार्त्तिकेण
 सानुशब्दस्य अभावः] समुच्छिन्नैर्वालेः पवित्रैरधिवाति अधि

अथ षष्ठी ।

^{३ १ १} तवाह्^{३ १ १}सोमरारण^{३ १ २}सख्यइन्दे दिविदिवे ।

^{३ १ २}पुरुषि^{३ १ २}बभ्रोनिचरन्ति^{३ १ २}मामवपरिधौ^{३ १ २}रतिता^{३ १ २}इच्चि ॥५॥पू०॥

(वंष्णवम् ॥) ओं ॥ तवाह्^{५ २}सो^१ मरा^१रणा ।

रण । सख्यइन्दोदिवा^१इ^१ दिवाइ^१ दिवे । पुरुषि^१बभ्रो-

निचरन्तिमा^१रमवा । अ^१व । परिधौ^१रतिता^१इ^१च्चा^१इ^१इ ।

आ^१इ^१ । चार^{५ २}इ^२ । औ^१चोवा । ऊ^५इ^१इ^१पा ॥ १ ॥

(द्वितीयं वैष्णवम् ॥) तवा^{४ ५ २} । तवा^४ । अह्^{२ १ २}सोम-

अधिकं गच्छन्ति । “उ” इति प्रसिद्धौ । “अथयेव” वृहवयेव
हरितवर्ष्या धारया याति । “मन्द्रयाण” मद्रकारिण्या धारया
द्रोणकलशमधि गच्छति ॥ “उष्वाणः” “उषुवाणः”—इति
पाठौ ॥ ५ ॥ ४८

● ‘रारण रमयाधि । अथवा रथनिसुतिकर्मा तव सुति कुर्मः’-इति वि० ।

† ‘पुरुषि बभ्रुनि दुःखतानि । अथवा बभ्रुनि यजमानकुलानि चरन्ति’-इति वि० ।

‡ उ० ३, १, ११, १ = छ० ०, ५, १५, ४ = ऊ० २, १, ८ — १०—११;—८,
१, १०;—१३, २, १—२;—१६, २, १५—१६—१७—१८;—१९, १, १;—२०, १,
१४—१५—१६ = ऊ० २, १, १२;—१, २, ४;—५, २, १२;—६, १, ११—१६ ।

¶ ‘मन्द्रया बहसया’-इति वि० ।

रारण । सख्याई३०दो । दिवाऔ३षो । दाइवे२ ।

पुरुणिवभ्रोनिचरन्तिमा१मा३वा । पराऔ३षो । धाइए-

रतिमो२४४वा । आपुइ३षोइ३चाइ ॥ २ ॥

(आङ्गिरसानित्रीणि ॥) तवाइ३सोमाइरारण ।

साख्याई२३४०दो । दिवेदा२३४इवे । पुरुणिवभ्रोनिच-

रन्तिमाम् । आवा२३४चाइ । पारौधाइए । तितो

२४४वा । आपुइ३षोइ३चाइ ॥ ३ ॥

तवाइ३सोमरौ । ङोपूरणा । साख्यइन्दे ।

दिवा४४पुइ । दी२३४वे । पूरु२णाइवा२ । भोनिच-

रार । तिमा३४पुम् । आ२३४वा । पारौ२धाइए

रार । तिताए३४पु । ई२३४ची ॥ ४ ॥

तवाइ३सोमरारण । सख्यइन्देदिवेदिवाइ । सख्य

इन्देदिवेदा२३४वे । पुरुणिवभ्रोनिचरन्तिमामा२३वा ।

अथ सप्तमी ।

३ १ २

३ १२ १२

मृज्यमानःसुहृत्स्या * समुद्रेवाचमिन्वसि ।

३२ ३१ २ ३ १ २ ३ २ ३ २ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २

रयिपिशंगम्बद्दु लपुरुस्पृहपवमानाभ्यर्षसि ॥ ७ ॥ ५१†

१ पराद्धारद्दुःरा । २ तिताः२३३द्दुःरा३३३द्दुःरा ॥ ३ ॥ २३४५

इ । डा ॥ ५ ॥

(स्वारमौक्ष्णोरन्ध्रम् ॥) मृज्यमानाः । सुहृत्सि-

हे “इन्द्रो” सोम ! तव “सख्ये” सखिकर्मणि अहं “दिवे दिवे” अन्वहं “रारण” रमे [रणेर्लिङ्गि उत्तमे णलि रूपम् हे] “वञ्जो” वञ्जवर्ण ! सोम “पुरुणि” वञ्जनि रक्षांसि “मां” तव सख्ये स्थितं “न्यवचरन्ति” नीचीनं चरन्ति बाधन्ते । ये मां बाधन्ते तान् “परिधीन्” † रक्षसान् त्वम् “अतीहि” आगच्छ ॥ ६ ॥ पु०

* “सुहृत्स्या”-इति क० च० ।

† उ० ४, १, १२, १ = ऋ० ०, ५, १६, १ = चार० ५, १, १२ = ऊच्चे १, २, १-२-३-४-५; -८, १, ५-६; -२०, २, ७-८; -ऊच्चे ६, १, १६ ।

‡ ‘परिधीन् अतीहि-ये अन्ये यजमानाः परिचरन्ति, तेभ्यः परिधीन् खरवान् अतीत्य रधि मदीयं यज्ञमायाहि । अथवा दुःक्षतामि ये कुर्वन्ति अतीत्य तेषां परिधीन् आयाहि’-इति वि० ।

या३ । साम्द्रा३इवा । चमिन्वसा३इ । रायो३०पाइ-
 शा । गम्बज्जला३म् । पूरु३स्पृ३३४३३म् । पवमा ।
 ना । औ३शे । भियो३३४वा । षा३सो३इचा३इ ॥ ६॥

(षौक्ष्णोरन्ध्रम् ॥) मृज्यमानाः । सुहस्ताया३रे ।

समुद्रे३वा । चामिन्वासा३३४इ । रया३४इपिशा । गम्ब
 ज्जलंपूरु३स्पृ३इ३म् । पवा३३ । मा३ना३३४औ३शेवा ।
 भिया३३४सी३३४५ ॥ ७ ॥

मृज्यमानाः । सुह । स्तिया । सा३शमू३द्रा३इवा३रे ।

चमि । न्वसा३इ । रा३शयी३०पा३इशा३रे । गं३वज्जलंपु३रु ।
 स्पृ३इ३म् । पा३शवा३रमा३ना३३४ । भा३रया३३४औ३शेवा ।
 षा३र३४सी३ ॥ ८ ॥

(आग्नेयानित्रीणि ॥) मृज्या३इए । मानःसु३हस्तिया

औ३शे । समुद्रे३वाचमिन्वसा३औ३शे । रयि३पि३शङ्ग वज्ज

लंपुरुस्पृहाभौश्चो । पवमारश्नाश् । भियोरश्वा ।

षाप्रसोद्दहाइ ॥ ८ ॥

मृज्यमानः सुहस्त्या । वाहाइ । समद्राइवा ।

चमोरश्वाश्चो । रयाश्चपिशा । गंबज्जलम् । पूरु-

स्पृहारश्मम् । पवारश्मानाश् । भियोरश्वा । षा

पुसोद्दहाइ ॥ १० ॥

मृज्यमानाप्रसुहस्तिया । समूरद्राइवाश् । चमा-

श्चोश्वाश्चो । रयिंपिशाज्जंबज्जलंपुरुस्पृहाभौश्चो । पव

मारश्नाश् । भियोरश्वा । षापुसोद्दहाइ ॥ ११ ॥

(ऐडमौक्षोरन्ध्रम् ॥) मृज्यमानःसुहस्त्या । समु-

द्रैवावा । चामिन्वसि । रायिंपिशाश् । हाश्चा ।

गंबज्जलंपुरुस्पृहम् । पवमानाश् । हाश्चा । भियर्षा

श्चोश्वाश्चो । हाश्चा । हा ॥ १२ ॥

अथाष्टमी ।

३ १ २ ३ ३ १ २ ३ ३ १ २
 अभिसोमासश्चायवःपवन्तिमघम्लदम् ।

(वाजजित् ॥) मृज्यमानःसु^{५ ४ ५ २}हा । स्तिया^४२ ।

समू^१र^१हो । द्रेवा^२र^१हो । चा^{२ २}मिन्व^१माइ । रया^{२ २}र^१यिष्

होइ । पिशा^१र^१हो । गं^{२ २}व^१ज्जलाम् । पू^{२ २}रु^१स्पृ^१हाम् ।

पवा^१र^१हो । माना^२र^१हो । भी^{२ २}यर्ष^१सा^१श्^१उवा^{२ २}२३ । वा

जोजिगी^{२ २}श्वा^२११ ॥ १३ ॥

हे “सुहस्त्या” हस्ते भवा. हस्त्याः अङ्गुल्यः,* शोभनाङ्ग-
 लिक सोम ! “मृज्यमानः” शोध्यमानस्त्वं “समुद्रे” अन्तरिक्षे †
 कलशे वा “वाचं” शब्दम् “इन्वसि” प्रेरयसि ‡ । किञ्च । हे
 पवमान पूयमान सोम ! “पिशङ्ग” हिरण्यं रजतादिभिः पिश-
 ङ्गवर्षं “बहुलं” प्रभूतं “पुरुस्पृहं” बहुभिः स्पृहणीयं “रयिंधनं”
 “अभ्यर्षसि” स्तोत्राणामभिस्तरसि प्रयच्छसीत्यर्थः ॥ ७ ॥ पू१

* “सुपांसु (३, १, १८)”-इत्यादिना सुप आले रूपम् ।
 † “समुद्रः”-इति अन्तरिक्षनामसु पञ्चदशं नैवस्पृकम् (१, ३) ।
 ‡ “इन्वसि”-इति नतिकर्मसु पञ्चदशाधिकशततमं नैवस्पृकम् (१, १४) ।
 वाग्निकर्मसु च प्रथमम् (१, १८) । अतरव ‘इन्वसि वामोषि’-इति वि० ।

३ १२ २२ ११२ ३ १ २
समुद्रस्याधिविष्टपेमनीषिणो

३ १ २ ३ १ २
मत्सरासोमदत्तः ॥८॥ ५२०

(वैश्वदेवे) । २ २ २ २ १ २
चाश्चाइ । अभिसोमासाह्वावा-

१ २ २ १ २
श्वाश्ः । चाश्चाइ । पवन्तेमदीर्घामाशदाश्म ।

१ २ २ १ २
चाश्चाइ । समुद्रस्याधिविष्टपेमाश्नाइषाश्दृषारः ।

२ २ २ १ २ २ २
चाश्चाइ । मत्सरासोमाश्दाश्चूश्तारः । चाश्चा-

१
श्चाइ । चोश्चाइ । डा ॥ १४ ॥

४ ५ ४ ५ २ ५ ४ ५
आभीसोमा । सआश्शुवारः । वारश्शुवाः । पाव

४ ५ २ ५ ४ ५
न्नाइमा । दियाश्शुवारः । मारश्शुदाम् । सामुद्र-

४ २ १ २ २ २ ५ ४ ५
स्या । धिविष्टपेमनाश्शुवायेः । षीरश्शुषाः । मात्सा

४ ५ २ ५
रासाः । महाश्शुवारः । चूश्शुताः ॥ १५ ॥

● उ० २, २, ८, १ = क० ०, ५, १४, ४ = क० २, १, १४-१५; -४, २, ०-८-९-१०-११-१२; -०, १, १२; -०, २, १४-१५-१६; -८, १, १६; -८, २, १८; -८, २, १५; -८, २, १; -१२, १, २; -१२, २, १६; -१४, १, ८; -१४, २, ५-०; = १६, २, २-३; -१८, २, २-३-१०; -२२, २, १० = क० १, १, ६; -१, २, ११; -२, २, ८; -५, १, १०; -५, २, १०; -६, १, ८-१४ ।

१३ख,

(इन्द्रसामनोई ।) अभिसी^{२ १ २ ४२ ५२}रमास^{१ २२}पायवाः । पवन्ते

^{१ २१}मदियम्न । दा । औ^३र^२हो । आ^{१ २}औ^२र^१हो । समुद्र-

^{२ २ १२२२ १}स्याधिविष्टपेमनीषि । णा । औ^{२ २}र^{१ २}हो । आ^{१ २}औ^२र^१हो ।

^{१२२ २ १}मत्सरासोमद^{३ २}च्यु । ता । औ^{१ २}र^२हो । आ^{१ २}औ^२र^१हो ३४-

^१३ । औ^१र^२२३४^५इ । डा ॥ १६ ॥

^{५ ४ २ ५२ २}अभिसोमास^{४ ४}आ । हो^{१ २}पायवाः । पवन्तेमद्यम्नदम्य-

^{२ २१}वन्तेम । दिया^२र^{१ २}होइ । मा^२र^{१ २}इदाम् । समुद्रस्याधिविष्ट-

^{२ २}पेमनीषिणाः । मना^{२१}होइ । पा^२र^{१ २}इणाः । मत्सरासोमद

^{२१}च्युताः । मदा^२होइ । च्यु^२र^१त्ता^१३४३ः । औ^१र^२३४^५इ । डा ।

॥ १७ ॥

(खः पृष्ठम् ॥) अभा^{१ १२ २}र^{३२ ४}इसोमा^२३४ । औ^{३ ४}हो^२पा^२स^२आ-

^{४ १ ३२ २}यवाः । पभा^{३२ ४}र^४न्तेमा^४३४ । औ^४हो^१पा^१दिव^१म्न^१दाम् । समू-

^{१ ३ २}र^{३२ ४}द्र^४स्या^४३४ । औ^{१ २}हो^{१ २}पा^{१ २}धिविष्ट^{१ २}पाइ । ओ^{१ २}ये^{१ २}३ । मा^{१ २}र^{१ २}ना^{१ २}र^{१ २}३४-

^{२ २} ^३ ^५ ^३ ^५ ^३ ^{२ २ १}
औक्षोवा । षौरक्षणाः । ऊरक्षपा । २ । मत्सरासोरक्ष ।

^१ ^२ ^{५ २ २} ^३ ^५
मारदारक्षऔक्षोवा च्यूरक्षताः ॥ १८ ॥

(इन्द्रसामानित्रीणि ॥) ^{५ २ ५ ५} औक्षोवा । ^{५ ५ २ ५ २} अभिसोमास-

^{२ ५ ५} ^{५ २ ५ ५} ^१ ^{३ २ २} ^५
आयवः । औक्षोवा । पवारः । तेमाश्चोपुवाद्पुद् । दि-

^{२ १ २} ^१ ^{२ २} ^५ ^२ ^{१ ५ २} ^२
यम्नादम् । समूरः । द्रस्याश्चोपुवाद्पुद् । धिविष्टपेरमनी-

^{१ ५ २} ^५ ^२ ^{५ २ २} ^५
षिणारः । औक्षोश्चोश्च । मत्सारः । रासाश्चोपुवाद्पुद् ।

^२ ^{१ २ १ १ १ १}
मदच्युतारक्षपुः ॥ १९ ॥

^५ ^{२ २} ^२ ^५ ^२ ^{३ २ २} ^५
अभिसोमासआयाद्वाः । पवारः । तेमाश्चोपुवा-

^२ ^{१ २} ^१ ^{३ २ ५} ^१
द्पुद् । दियम्नादम् । समूरः । द्रस्याश्चोपुवाद्पुद् । धिवि-

^{१ ५ २} ^{२ १ ५ २} ^१ ^{५ २ २} ^५ ^२
ष्टपेरमनीषिणारः । मत्सारः । रासाश्चोपुवाद्पुद् । मद-

^१ ^{२ १ १ १ १}
च्युतारक्षपुः ॥ २० ॥

^५ ^{२ २} ^२ ^५ ^१ ^० ^{१ १}
अभिसोमासआयाद्वाः । पवन्ताइमा । दिवारमा-

अथ नवमी ।

२ १ २ ३ १ २ ३ २ ३ २ ३ १ २ ३ २
 पुनानःसोमजागृविरव्यावारैः*परिप्रियः ।

१२ २२ २१
 त्वं विप्रोऽभवो†‡ऋरस्तम

२ ३ १ २
 मध्वाय॑ञ्मिमिक्षणः‡ ॥ ८ ॥ पू३५

५ २ २ १ २ १ २ ४ ५
 २३४दाम् । समुद्रस्वा । धिविष्टपाद् । मनाइषाइषाः ।

१ १ २ १ १ २ ५ २ ५
 मात्सरासोर३ । मारदा३४औहोवा । चूर३४ताः ॥ २ १ ॥ पू३२

“आयवः”‡ गमनशीलाः “सोमासः” सोमाः मथं” मदकरं
 मदं आक्रीयं रसं “अभिपवन्तः” अभितो निर्गमयन्ति । कुत्रे-
 त्युच्यते—“समुद्रस्य” अन्तरिक्षस्य “अधिविष्टपे” अधिकं समु-
 ष्चितपवित्रे । यद्वा । समुद्रस्य यस्मात्समुद्रवन्ति रसाः तस्य
 कलशस्य “अधि” उपरि “विष्टपे” स्थाने “पवित्रे” निर्गम-
 यन्ति । कौटुशाः † “मनीषिणः” मनसईशितारः “मत्सरासः”
 मदकराः “मदच्युतः” मदकरेषु रसेन आवधितारः ॥

“विष्टपे”, “विष्टपि”—“मदच्युतः”, “स्वर्विद्ः”—इति च
 पाठौ ॥ ८ ॥ पू३

● “अव्योवारे”-इति
 † “वोऋरस्तमो”-इति,
 ‡ “मिक्षणः”-इति च

¶ ॥ ७, ५, १३, १ ।

§ ‘आयवः मनुष्याः’-इति वि० । ‘आयवः’-इति मनुष्यानामु च तदर्थं नैवष्ट-
 कम् (१, २) ।

अथ दशमी ।

१ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ ३
इन्द्रायपवनेमदःसोमोमरुत्वतेसुतः ।

(सोमसाम ॥) पुनानःसोमजागृविरव्याः । वारैःपा-

० १ २ ३ २
रिप्रिया२ः । त्वंविप्रोअभवोङ्गाइरा२३४ । स्तमा३ ।

१ २२ १ १ २ ५ २ २ ३ ५
माध्वायद्या२३म् । मारइमार३४औद्योवा । सार३४णाः ।

॥ २२ ॥ पू३

हे सोम ! “जागृविः” जागरणशीलः “प्रियः” प्रीणयिता* त्वं “पुनानः” पूयमानः सन् “अव्याः” मेघाः “वारैः” वासै- निर्मिते दद्यापवित्ते परिचरसि । “अङ्गिरस्तम” हे अङ्गिरसां वरिष्ठ ! “विप्रः” मेधावी त्वं पिटृणां नेता “अभवः”† भवसि । स त्वं “नः” अस्मदीयं “यन्न” “मध्वा”‡ मधुना आत्मीयेन रचेन “मिमिच्च”§ सेतुमिच्छसि । मिहेः सेचनार्थस्य (स्वा०प०) सनि रूपम् ॥ ६ ॥ पू३

* ‘प्रियः प्रियतरः, भूतानां प्रियः’-इति वि० ।

† ‘सार्धं कालिको लृष्ट’ (२, ४, १) ।

‡ छप चाले रूपम् (२, १, २६) ।

§ ‘मिमिच्च सिच्च’ इति वि० ।

३ १ २ ३ १२ २२ ३
सहस्रधारो अत्यव्यमर्षति

१ २ ३ १ २
तमीमृजन्त्यायवः ॥ १० ॥ पू४*

५ २ ३ १ १ २ २
इन्द्रायपा । वता इन्द्रमादा रः । सीमोमरुत्वता इन्द्र-
१ १ २ १ १
क्षता रः । स । हास्रधारः । अतिअव्यमा र्षाती रः ।
१ १ २ १
तमा र इमार्जा रः । तिआयारश्वाश्शः । ओरश्शपुइ ।
डा ॥ २३ ॥

५ २ २ २ २ २ १
(स्वःपृष्ठमाङ्गिरसम् ॥) इन्द्रायपा । वतेमदाः ।
२ २ १ १ १ १ २ २
सीमोमाह रः । त्वतेहो रइ । क्षता रः । स । हास्रधारः ।
१ २ ३ ५ २ ५ १
अतिअव्यमा । षाताओरश्शवा । ऊरश्शपा । तमीहो-
१ १ २ १
रइ । मार्जा रः । तिआयारश्वाश्शः । ओरश्शपुइ ।
डा ॥ २४ ॥

५ २ २ ४ ५ ४ ५ १ २ २
(सीमसाम ॥) इन्द्रायारपावताइमदाः । सीमोम-
२ २ १ २ १ १
रुत्वता इन्द्रक्षताः । स । हास्रधारः । अतिअव्यमाश् ।

अथैकादशी ।

१२ २१ २२ १८ २८ २ १ २
पवस्ववाजसातमोभिविञ्चानिवार्या ।

१ २३१ २३१८ २८
त्वत्समुद्रःप्रथमविधर्म

२१२ २२
न्देवेभ्यःसोममत्सरः ॥ ११ ॥ ५५ *

४ ५ २१ २ २ ४ ५ १ २ ५८ ८
षाती । तमाञ्चौश्चौश्च । मार्जा । तार्याश्चौश्चौ
वा । यारश्चवाः ॥ २५ ॥

४ ५ ८ ४८ २ ५ २१ २८
पवस्ववाजसा । इष्टा । तारश्चमाः । अ भिविञ्चा-
१ २८ १ २ ५८ २ २२ १८ २
निवारिया । त्वत्सारमूरश्चौश्चौवा । द्रःप्रथमेविधर्म-
२ २ १ २ ५८ ८ २ २
न् । दाइवायेश्च । भ्यारःसोश्चौश्चौवा । ममत्स-
२
राश्चः ॥ २६ ॥ ५४

“मदः” मदकरः “सुतः” अभिषुतः “सोमः” “मरुत्वते”
मरुत्स्त्विते “इन्द्राय” इन्द्रार्थं “पवते” चरति । ततः “सह-
स्रधारः” बहुधारीपेतः सोमः “अव्यम्” अविमयं पवित्रम्
“अत्यर्षति” अतिगच्छति तमिसं “आयवः” मनुष्या ऋत्विजः
“मृजन्ति” शोधयन्ति ॥ १० ॥ ५४

अथ द्वादशी ।

१२ २ २२२ ३१ २
पवमानाचक्षुक्षतपवित्रमनिधारया ।

२१२ २१२ ३ १२२२२
मरुत्वन्तोमत्सुराइन्द्रियाक्षया

३२ २ १२२
ये धामभिप्रियात्सिच ॥१२॥पुई* ॥

॥ इति तृतीय-दशति ॥

(पवित्रम् ॥) ^{४५२२} पवमानाचक्षुक्षतपवाइ । ^१ नामतिधार

हे "सोम !" "विश्वानि" सर्वाणि "वार्या" वरणीयानि स्तोत्राणि "अभि" लक्ष "वाजसातमः" अतिशयेनायस्य लक्ष-कस्य "पक्ष" चर । हे सोम ! "देवेभ्यः" देवानांः "मत्सरः" मदकारः "समुद्रः" समुद्रनशीलः ॥ "विधमन्" विश्वेषु पोषक ! ॥ त्वं "प्रथमे" सुख्ये त्रेष्ठे यज्ञे देवेभ्यस्तदर्थं चर ॥

"विधमन्"- "विधारयम्"-इति, "वाजसातये"- "वाजसातमः"-इति, "वार्या"- "वाय्या"-इति च क्रमेषु सामान्यतः पाठाः ॥ ११ ॥ पुपु

● अ० ०, ५, १६, ५ ।

† 'वार्या वरणीयेन अद्वयेन' इति वि० ।

‡ "पक्षर्वे चतुर्जोति वाचन्"—इति अ० (पा० १, ३, ६२) ॥

¶ "समुद्रनशीलः" इत्यादि निषत्तोत्तेः (२, १०) । 'समुद्रः समुद्रंश्यामीशः' इति वि० ।

॥ "विधमन्=विधमन्वि, विविधकर्मेषु कर्मकारणे देवे" इति वि० ।

१ २ २ २ २ १ २
यामरुत्वन्तोमसराइन्त्रीश्याः । ह्याः । मार३इधाम् ।

१ २ १ १ ५२२ १ ५
अभाये३ । प्रारयार३४चौहोवा । सीर३४चा ॥२०॥ ५६

“पवमानाः” पूयमानाः सोमाः “धारया” आत्मीयया “पवि-
त्रम्” * “अति” अतीत्य “असृजत” सृज्यन्ते । कौटशाः ? “मरु-
त्वन्तः” मरुद्भिर्गुक्ताः “मक्षराः” मदकराः “इन्द्रियाः” इन्द्रसृष्टाः ।
“मेधा”† स्तुतिं “प्रियांसि” अन्नानि च “अभि” लक्ष्य स्तोत्रभ्य-
उभयं कर्त्तुं वा “ह्या” यज्ञे गन्तारः सृज्यन्ते ॥ १२ ॥ ५६

इति त्रैमत्सायचार्य-विरचिते माधवीये सामवेदार्थ-प्रकाशि
छन्दोव्याख्याने पञ्चमस्याध्यायस्य पञ्चमसूक्तः ॥ ५ ॥

॥ इति बार्हतम् ॥

० “पवित्रं पुजातेः । मन्त्रः पवित्रमुच्यते । येन देवाः पवित्रे चात्मानं पुजते सदे-
त्यपि निगमो भवति ॥ रम्यश्चः पवित्रमुच्यते । ‘त्रमखिपूतोऽभिरक्रिभिः सुतरत्यपि
निगमो भवति ॥ आपः पवित्रमुच्यते । ‘अतपवित्राः खन्नेषा मदनी’ बल्लदकाः ॥
अग्निः पवित्रमुच्यते । वायुः पवित्रमुच्यते । सोमः पवित्रमुच्यते । सूर्यः पवित्र-
मुच्यते । इन्द्रः पवित्रमुच्यते । ‘अग्निः पवित्रं स मा पुजातु वायुः सोमः सूर्य इन्द्रः पवित्रं
ने मा पुजन्तु’ इत्यपि निगमो भवति” इति (नि० ५, ६) ।

† ‘मेधां प्रज्ञाम्’-इति वि० ।

१४ ख,

अथ षष्ठे खण्डे —

सैषा प्रथमा ।

१८ १८१२३२ ३ १ २ ३ १ १ ३ २ ३ १८ १८
प्रतुद्रवपरिकोशंनिषीदनुभिःपुनानोअभिवाजमर्ष ।

३ १ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३
अश्वंनत्वावाजिनंमर्जयन्तोच्छा

१ २ ३ १ २
वर्षीरशनाभिर्नयन्ति ॥१॥पु०*

(अशनम् ॥) ^२ओद्रप्रतु । ^{३ ५}इच्छा३१ । ^{३ १}द्रवा । परि

^२को३ । ^{२ ३ ४ ५}शन्निषीदा । ^{२ ३ ५}ओद्रनुभिः । ^{३ २}इच्छा३१ । ^{२ १}पुना ।

^२नो३अभि । ^{२ ३ ४ ५}वाजमर्षा । ^{२ ३ ४}ओअश्वम् । ^{३ २}इच्छा३१ । ^{२ १}नत्वा ।

^२वा३जिनम् । ^{२ ३ ४ ५}मर्जयन्ताः । ^{२ ३ ५}ओअच्छ । ^{३ २}इच्छा३१ । ^{२ १}वर्षीइः ।

^{१ ८}रशना । ^२भा३४३इः । ^{२ ४}ना३यापुन्ताइपुईइ ॥ २८ ॥

(बुधैश्चनं साम ॥) ^{४ ५}प्रतु । ^{४ ५}एप्रत्त् । ^{२ १}द्रवा । ^{२ १}द्रवा ।

^२परिको३ । ^{२ ३ ४ ५}शन्निषीदा । ^{४ ५}नुभिः । ^{४ ५}एनुभिः । ^{२ १}पुना ।

^{२ १}पुना । ^{२ १}नो३अभि । ^{२ ३ ४ ५}वाजमर्षा । ^{४ ५}अश्वम् । ^{४ ५}एअश्वाम् ।

^{२ १}नत्वा । ^{२ १}नत्वा । ^{२ १}वा३जिनम् । ^{२ ३ ४ ५}मर्जयताः । ^{४ ५}अच्छ । ^{४ ५}एअच्छा ।

• ८० १, १, १०, १ = ८० ०, २, २२, १ = कथे १, १, ४ - १८, १, ० ।

^{२१}वर्चाइः । ^{२१}वर्चाइः । ^{२ १२ २}रघनाभिः । ^{२२}नये३४ । ^{५ ५}दियाईहा-

^{२ ११११}उवा । तार३४पुइ ॥ २८ ॥

(जानस्याभीवर्तौदौ ॥) ^{४ ५ ४}प्रतुद्रा । ^{१ २}वापरिकोशाम् ।

^{१ २}निषोइदा । ^{१ १}साइदा । ^{३२ २}औचोइ । ^{३२ ५ २ १}औचोइवा । ^१नृभिः-

^{२२}पुनानोअभिवा । ^{० १}जमार३र्षा । ^{१ २}आर्षा । ^{३२ २}औचोइ ।

^{३२ ५ १}औचोइवा । ^{१ २ २}अश्वत्त्वावाजिनम्मा । ^०जया२इन्ताः ।

^{१ २}यांता । ^{३२ २}औचोइ । ^{३२ ५ २}औचोइवा । ^{१२ १ २}अक्खावर्चाइः । ^२रघ-

^{१२ २}नाभिः । ^{३२}नये३४ । ^{५ ५}दियाईहाउवा । ^{२ ११११}तार३४पुइ ॥ ३० ॥

^{५२}हाऔईहा । ^५उज्जवा३४ । ^{२ २}औईहा । ^{५ ५}प्रतुद्रवा ।

^१परिकोइ । ^{२ ३ ४ ५}अन्निषोदा । ^{२ १ २ १}नृभाइःपुना । ^{२ १}नोइअभि ।

^{२ ३ ४ ५}वाजमर्षा । ^{२ १}अश्वत्त्वा । ^{२ १}वाइजिनम् । ^{२ ३ ४ ५}भर्जयन्ताः ।

^२हाऔईहा । ^५उज्जवा३४ । ^{३ २}औईहा । ^{५ ५}अक्खावर्चाइः । ^{२ १ २ २ १}

^{२ १ २}रघना । ^२भाइ३इइः । ^{२ ४}नाइमापुताईपुइइ ॥ ३१ ॥

(निष्टुवौशनम् ॥) प्रातू । द्रवापरिकोशाम् ।

निषीश्दा । नृभाद्पुना । नोश्चभि । वाजमर्षा ।

अश्वत्वावाजिनम्ना । जयारत्ताः । अश्ववर्हिः ।

रशना । भाश्शुद्दः । नाश्याप्रुताद्दुद्द ॥ १२ ॥ ५७

उशनाऋषिः* । हे सोम ! “तु” चिप्रं† “प्रद्रव” प्रगच्छ
आगत्वा च “कोशं” द्रोणकलशं “परिनिषीद्” निषसीभव ।
“नृभिः” नेटभिः “पुनानः” पूयमानः “वाजम्” अश्वं यज-
मानार्थमुद्दिश्य “अश्वर्ष” [वाजं सङ्ग्रामं वा] “वाजिनं” वसवन्तं
“अश्वं न” अश्वमिव तं यथामार्जयन्ति तदत् ताम् “अर्ज-
यन्तः” शोधयन्तः “वर्हि” यज्ञम् अच्छ “प्रतिरशनाभिः”
रशनावदायताभिरङ्गुलीभिः “नयन्ति” अध्वर्युप्रमुखाः ॥१॥ ५७

● “कावः”-इति ऋषि-ने० ।

† ‘अच्छ आशुस्’-इति वि० । मन्त्रश्रुतौ ‘अच्छा’-इति दीर्घो निपातमात् (६, १, १३६ पा० ।)

‡ ‘रशना यूषयोजनी’-इति वि० ।

§ “तु-इत्येवोनेककला, इद्दु करिष्यतीति चेलपदेरे, कश्चु करिष्यतीत्युदृष्टे, नन्वेतदकार्षीदिति चावाप्युपमाद्यै भवति इच्छत् तु ते पुत्रङ्गतवशाः इच्छन्ते ते पुत्रपुत्र शशाः”-इत्यादि मि० १, ४ । “तु”-इति चिप्रनामसु च प्रथमश्रुत्वत् कम् (१, १४) ।

§ ‘वर्हिः प्रद्वम्’-इति वि० ।

॥ ‘रशनाः’-इति चङ्गुलिनामसु षष्ठं नेवष्टु, कम् ।

अथ द्वितीया ।

१ २८२ १ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ १ २
प्रकाव्यमुशनेवब्रुवाणोदेवोदेवानांजनिमाविवक्ति ।

१ २ ३ १ २ ३ २
मद्द्विभ्रतःशुचिवन्धुःपावकः

३ १ २ ३ २ ३ क २ ८ ३ १ २
पदावराहोअभ्येतिरेभन् ॥२॥ पू८#

(वाजसनीदे ॥) ^{४६} प्रा । ^{१८} काविया२म् । ^१ उशनेवा२ ।

^१ ब्रुवा२र३णाः । ^{१८} देवोदेवा२ । ^{१८} नाञ्जनिमा२ । ^१ विवा-

^१ र३क्ती । ^१ मद्द्विभ्राता२ः । ^१ शुचिवन्धू२ः । ^१ पवा२र३काः ।

^{१८} पदावारा२ । ^{१८} होअभिया२द् । ^{१२} तिरा३४^४ओहोवा । ^३ भा

१ १ १ १
२३४५न् ॥ ३३ ॥

^{१८} प्रकाविया२म् । ^१ उशनेवा२ । ^२ ब्रुवाणा२ः । ^{१८} देवो-

^{१८} देवा२ः । ^१ नाञ्जनिमा२ । ^१ विवाक्ती२ । ^१ मद्द्विभ्राता२ः ।

^१ शुचिवन्धू२ः । ^१ पवाका२ः । ^{१८} पदावारा२ । ^१ हो२ ।

^३ भिया३४^४ओहोवा । ^{२ १ ८ २ १ १ १ १ १} तिरेभा२३४५न् ॥ ३४ ॥

● उ० ४, २, १, १ = ऋ० ७, ४, १२, २ = कहे ६, २, ५ ; - १६, २, १८ ; - २३, २, २-६ ।

(वाजजित्स्वाम ॥) ^{२२} प्रकाव्यमुश्ने ^२ वन्न ^{१ २} इवाणो । ^३ दे-
^५ उश्ने । ^{१२२२} देवानाञ्च ^२ निमावी ^{१ २} इवाक्ती । ^१ मा ^५ इश्चौ । ^२ व्रतः
^{१ २} शुचिबन्धुः ^१ पाश्वाकः । ^५ पार ^{२२२} इश्चदा । ^{२ १} वराचोश्चभ्येतिरा-
^१ ३३ । ^{११११} हाउवाइ । ^{३५} भाश्चपुन ॥ ३५ ॥

(वाराहम् ॥) ^{५२ २} हाउहाउ । ^१ ऊप् । ^{२ १२} प्रकावियाम् ।
^{१ १ २} उश्ने । ^{२ ३ ४ ५} वन्न ^{१ २ ३ ४} इवाणाः । ^२ देवो ^१ देवा । ^{३ ४} नाश्च ^५ जनि । ^{१ २} मा ^{३ ४} वि
^{४ ५} वक्ती । ^{१ २} मच्चि ^३ व्रताः । ^४ शुचिवाइ । ^५ धुःपवाकाः । ^१ हाउ
^२ हाउ । ^१ ऊप् । ^{२ १ २} पदावरा । ^३ होश्चभि । ^४ आश्चइइ ।
^{१ ४} तीश्चरापुइभाइपुईन् ॥ ३६ ॥

॥ इति पञ्चदशस्यार्द्धः प्रपाठकः ॥

दृष्यगणो वासितच्छविः* । “उश्ने एव” तन्नामकच्छवि-
 रिव “काव्यं” कविकर्म स्तोत्रं “ब्रुवाणः” “देवः” स्तोता†

* “दृष्यगणो वासितः”-इति छवि-ने० ।

† “देवः स्तोत्रः”-इति वि० ।

अथष्टषिष्टंषगणोनाम् “देवानाम्” इन्द्रादीनां “जनिमा”
जन्मानि* “प्रविवक्ति” प्रकर्षेण वदति । [वच परिभाषणे
(अदा०प०) । व्यत्ययेन विकरणस्य श्रुः (३, १, ८५) बहुलं
छन्दसीति (७, ४, ७८) अभ्यासस्य इत्वम्] “महिन्नतः” प्रभूत-
कर्मा । “शुचिबन्धुः” बध्नन्ति श्वण्णिति बन्धूनि तेजांसि
बलानि वा दीप्ततेजस्कः‡ “पावकः” पापानां शोधकः “वराहः”
वरश्च तद्दृश्य वराहः [“राजाहःसखि भ्यष्टच्”-इति टच् समा-
सान्तः । तस्मिन्नहनि अभिषूयमाणत्वेन तद्दान् । अग्रंभादित्वा-
त्त्वर्षीयोऽच्] तादृशः॥ सोमः “रेभन्” शब्दं कुर्वन्§
“पदानि” स्थानानि पात्राणि “अभ्येति” अभिगच्छति । यद्वा ।
यदा कश्चन वराहः “पदा” पदेन भूमिं विक्रियमाणः शब्दं
करोति तद्वत् ॥ २ ॥ ५८

* ‘जन्मानि कर्माणि वा’-इति वि० ।

† ‘महिन्नतः महतः कर्मणः अन्नस्य वा धारयिता’ इति वि० ।

‡ ‘शुचिबन्धुः शोधनबन्धुः शुद्धबन्धुर्वा’-इति वि० ।

॥ ‘वराहः सोमः’-इति वि० । ‘वराहो मेघो भवति वराहारः । वरमाहार
माहारीरिति च ब्राह्मणम् । विध्यद्व्यवराहन्निरोक्षन्निमखेत्यपि निगमो भवति ।
अयमपीतरौ वराह एतस्माद्देव । इहति श्रुत्वाजि वरं वरं मूर्च्छं इहतीति वा । वराह-
सिन्दर सुषमित्वपि निगमो भवति । अङ्गिरसोऽपि वराहा उच्यन्ते ‘अङ्गिरस्यसि
इवमिर्वराहैः । अथाप्येते माध्वमिका देवमवा वराहव उच्यन्ते—‘पद्मन् विरश्चमवा-
नयो इन्द्रान् विद्यावतो वराहान्’-इति वि० ५, ४ ।

§ ‘रेभन् श्वण्ण’ इति वि० ।

अथ तृतीया ।

^{१ १८ २८ ३१८ ३८ १ १२ ३ १८ २८ ३ १}
 तिस्रोवाचईरयतिप्रवङ्गिर्हृतस्यधोतिब्रह्मणामनीषाम् ।

^{१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २}
 गावायन्तिगोपतिंपृच्छमानाः

^{२ १ १ २}
 सोमंयन्तिमतयोवावशानाः ॥ ३ ॥ पू८*

(संक्रोशास्त्रयः ॥) ^१ होइ । ^२ हो । ^{१ १} होइहोइ ।

^{२ १८ ८ २ १ २ २ ४ ५ १ १ १}
 तिस्रोवाचाः । ईरय । तिप्रवङ्गीः । होइयारइहोइ ।

^{२ १८ ८ २ १ २ २ ४ ५ २८ १ १}
 तिस्रोवाचाः । ईरय । तिप्रवङ्गीः । आ । होइयारइहोइ ।

^{२ १८ ८ २ १ २ २ ४ ५ १ २ १}
 तिस्रोवाचाः । ईरय । तिप्रवङ्गीः । होइहा । इहोइहा ।

^{१ २ २ १८ ८ २ १ २ २ ४ ५}
 औइहोइइ । इहा । तिस्रोवाचाः । ईरय । तिप्रवङ्गीः ।

^{१ २ १ १ १ २ २ १८ ८}
 होइया । इयोइया । औइहोइइ । इया । तिस्रोवाचाः ।

^{२ १ २ २ ४ ५}
 ईरय । तिप्रवङ्गीः ॥ १ ॥

(वेणोर्विशाले द्वे ॥) ^{२ २, २ ५ २ ८ १}
 इहोइह । इहोइहाइहो ।

^{१८ ० ३ ५ २ १८ ८ १ १ २ २ ४ ५ ४ ८}
 वाहोइह । तिस्रोवाचाः । ईरय । तिप्रवङ्गीः । इहो

• उ० १, १, १०, १ = ऋ० ०, ४, १० ४ = ऊ० २, १, १० = ऋ० १, १, १ ।

वापु । इक्षोवार३ । ई३४इहाइ । ईपु । इहा ।

तिस्त्रोवाचाः । ई३रय । तिप्रवङ्गीः । इक्षोवार३ ।

ई३४इहाइ । इहा । तिस्त्रोवाचाः । ई३४रय । तिप्र-

वङ्गीः । आओ३हे । आओ३हे३४ । ओ३हावा ।

हा३हाइ । तिस्त्रोवाचाः । ई३रय । तिप्रवङ्गीः । आ ।

ओ३हेवाहा३४ । ओ३हावा । तिस्त्रोवाचाः । ई३

रय । तिप्रवङ्गीः ॥ २ ॥

ओ३हे३ । ओहाओहा । ऋतस्यधाइ । ती३०ब्रह्म ।

योमनीषाम् । इ३इ३ । इ३हाइ३ । गावोयन्ताइ ।

गो३पतिम् । पृ३ह्मानाः । इ३इ३ । इ३हाइ३ ।

सोमंयन्ताइ । मतयः । वा३३३ । वा३शा३ना३५६ः ॥

॥ ३ ॥ ५८

१५४,

पराशरऋषिः* । “वह्निः” वोढा यजमानः “तिस्रो वाचः”
 ऋग्यजुःसामान्निकाः स्तुतीः प्रेरयति । तथा “ऋतस्य” यज्ञस्य
 “धीतिं” धारयित्रीं† “ब्रह्मणः”‡ परिदृष्टस्य सोमस्य “मनीषां”
 मनस ईश्वित्रीं कल्याण-वाचं च प्रेरयति । किञ्च । “गोपति” ॥
 एषभं यथा गावोऽभिगच्छन्ति तद्वत् गवां स्वामिनं सोमं “गावः”
 “पृच्छमानाः” पृच्छन्त्यः सत्यो “यन्ति” स्व-पयसा मात्रयितु
 मभिगच्छन्ति । तथा “वाधशानाः” कामयमानाः “मतयः”
 स्तोतारः§ “सोमं” “यन्ति” स्तौतु मभिगच्छन्ति॥ ३ ॥ ५९

* “शास्त्रः”-इति ऋषि-ने० । “पराशरः पराश्रीर्यस्य वसिष्ठस्य स्वविरस्य जज्ञे ।
 पराशरः प्रतयातुर्वसिष्ठ इत्यपि निगमो भवति । इन्द्रोऽपि पराशर उच्यते परा-
 शातयिता यातूनाम् इन्द्रो यातूना मभवत् पराशर इत्यपि निगमो भवति”-इति
 मि० ने० ६, ३० ।

† ‘धीतिं कर्म’-इति वि० ।

‡ ‘ब्रह्मणो मनीषां वेदोक्तानि कर्माणि’-इति वि० ।

॥ ‘गोपतिं यजमानं दक्षिणासम्बन्धेन पृच्छमाना इव, एषभं वा’ इति वि० ।

§ मतय इति श्लोडनामस्तु न दृश्यते परं मेधावि-नामस्तु द्वाविंशतितमस्यैषष्टु-
 मिति लक्ष्यते (३, १५) । ‘मतयः बुद्धयः’-इति वि० ।

॥ यास्क्याख्यामग्निरथम्—“वह्निरादित्यो भवति स तिस्रो वाचः प्रेरयत्युचो
 यजं पि सामान्येनस्त्रादित्यस्य कर्माणि ब्रह्मणो मतान्येष एवेतत् सर्वमन्तरमधीत्यधिदैवतम्
 अथाध्यात्मं वह्निरात्मा भवति स तिस्रो वाच ईरयति प्रेरयति यिद्यामतिबुद्धिमता
 दत्तस्त्रात्मनः कर्माणि ब्रह्मणो मतान्येषमेवेतत् सर्वमनुभवत्यात्मरति माचष्टे”-इति
 (प० ९, १४) ॥ विवरणकारस्तु पूर्वं अथावत् व्याख्यायानन्तरमपरमपि व्याख्यानव्यासमा-
 चिकृतवान् तद्यथा—‘वसुपि पावमानेषु सोममुज्जा खन्वा देवता न सच्यवति तथा-
 यष्टादग्ने व्याख्यातेति ह्यत्वा तेनापि व्याख्यानानुस्मरणार्थं मासिष्यत । तिस्रो वाचः ।
 ऋग्यजुःसामानि अथवा तिस्रो वाचः सत्वरजसर्माणि अथवा जायत्सप्रदुपुत्ति-
 दत्तयः । ईरयति प्रेरयति उदकरग्नीं च वचतीति वह्निरादित्यः । ऋतस्य आदित्यस्य

अथ चतुर्थी ।

३ २ ३२ ३१ २ ३ १ २ ३ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २
अस्य प्रेषा ज्ञेयना पूयमानो देवो देवेभिः समपृक्तरसम् ।

३ २ ३२ ३ १ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २
सुतः पवित्रमपर्येतिरेभन्मिनेव सद्मपशुमन्ति शेता ॥४॥६०॥*

३ २ ३ २ ४ २ ५ १ २ ३
(अगस्त्यस्य यमिके द्वे ॥) अस्या ३४ औ शेवा । प्रेषा । ज्ञे

१ २ २, ३ ४ ५ ३ २ ४ २ ३ २ ४ २ ५
मना । पूयमानः । उज्जवाइ । अस्या ३४ औ शेवा ।

१ २ २ १ २ २ ३ ४ ५ २
प्रेषा । ज्ञे ३ मना । पूयमानाः । चाइ । उज्जवा ।

३ २ २ ३ २ ४ २ ५ १ २ २ १ २ ३ ४ ५
देवा ३४ औ शेवा । देवाइ । भी ३ः सम । पृक्तरसाम् ।

धीतिः । अथवा ऋतस्य सत्यस्य ब्रह्मणः । अथवा ऋतस्य धीति रंजस्य वा
आदित्यस्य वा इय इव 'अग्नौ प्राणाऽङ्गतिः सव्यमादित्यमुपतिष्ठते' । 'ब्रह्मणो मनीषां
जावः रश्मयः तेन विच्छटा अथवा उदकानि । एतमेव गोपति रश्मि-स्वामिनं वा
पृच्छन् इव सोमं यन्नि पृथिवीं वसाना सर्वोपकाराय सोमं आदित्यं मनयः । प्रज्ञायते
विषयाः अतिप्रकाशत इति रश्मयः । वायुशाना आदित्यं यन्नि प्रविशन्ति । अध्यात्मे
वह्निरात्मा भवति । ब्रह्मादिगुरुसंयोगात् । सः तिष्ठो वाचः प्रेरयति । विद्या
बुद्धिमर्माधि । विद्या मयान् । बुद्धिरुद्वारं मन इति प्राधान्याद् भूतेन्द्रियाणि
ऋतस्वात्मनः धीतिं मनसः इष्टानि कर्माणि प्रेरयन्ति ब्रह्मणः आत्मनः । गोपाः
गोपावति । आत्मनं इन्द्रियाणि स्वामिनं पृच्छमानाः । आत्मनं तदभिप्रायेण
ब्रह्माद्यनुब्रजन्ताम् । एतमेवमात्मनं सोमह्यामयमाना इव यन्नि न भूयः तदर्थं प्रादु-
र्भवन्ति-इति ।

* ७० ६, ९, ८, १ = ५० ७, ४, ११, १ = ऊ४६१' ७,

^२ ^{३ २} ^{३ ४ ५} ^१ ^२ ^१
 छाड । ^१छोड । सुता३४^१छौछोवा । पवाइ । त्रा३म्परि ।
^{२ ३ ४ ५} ^{२ ३} ^{३ २} ^{३ ४ ५} ^१
 एतिरेभान् । चा । ^१छौछोइ । मिता३४^१छौछोवा । वसा ।
^२ ^१ ^{२ ३ ४ ५} ^१ ^२ ^२ ^४
 द्वा३पशु । मन्तिछोता । पशु । मा३४३ । ती३^४छोपु
 ताईपुई ॥ ४ ॥

^{१ २} ^{२ २ ३ २} ^१ ^{३ २} ^{१ २} ^{१ २ २}
 औछोवाचा३^२छोइ । इछा । अस्यप्रेषा । हे३मना ।
^{२ ३ ४ ५} ^{२ २ १ २} ^२ ^१ ^{२ ३ ४ ५}
 पूयमानाः । देवोदेवाइ । भी३ःसम । पृक्तरसाम् ।
^{२ १} ^२ ^१ ^{२ ३ ४ ५} ^{१ २ २ २} ^२
 सुतःपवाइ । त्रा३म्परि । एतिरेभान् । औछोवाचा-
^१ ^{३ २} ^{१ २} ^२ ^१ ^२
 ३^२छोइ । इछा । मितेवसा । द्वा३पशु । मा३४३ ।
^२ ^४
 ती३^४छोपुताईपुई ॥ ५ ॥ ई०

वसिष्ठऋषिः* । “अस्य” सोमस्य “प्रेषा” [प्रेषतिर्गत्यर्थः
 (भा० प०) क्षिपि रूपं । सावेकाच इति विभक्तेरुदात्तत्वं †
 प्रेषा] प्रेरणेण‡ “हेमना”॥ हिरण्येन “पूयमानः” हिरण्य-

* “सोवावदधः”-इति ऋषि-ज्ञे० ।

† “सावेकाचस्य लीयादिविभक्तिः”-इति पा० ६, १, १९८ ।

‡ ‘प्रेषा प्रकर्मच्छया’-इति वि० ।

॥ वाङ्मनादज्ञोपाभावः ।

अथ पञ्चमी ।

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ २
 सोमःपवतेजनितामतीनाञ्जनितादिवेजनितापृथिव्याः ।

० १ २ २ ३ १ २ २ २ ३ १ २ ३ २
 जनिताग्नेर्जनितासूर्यस्यजनितेन्द्रस्यजनितातविष्णोः ॥ ५ ॥ ६ १ *

(कालकाक्रन्दौ ॥) सोमःपवतेजनितामाश्ताइना २म् ।

२ २ २ १ १ २ २ २
 जनितादिवेजनितापृथ्वाइव्या २ः । जनिताग्नेर्जनितासू ।

पाणिभिसुषोतीति हिरण्यसम्बन्धः । तादृशः “देवां” दीप्य-
 मानः अंशुः “रसम्” आत्मीयं “देवेभिः” देवैः सह† “समपृक्त”
 सम्पर्कयति संयोजयति । [पृची सम्पर्के (अदा० आ०)
 ततः “सुतः” अभिषुतः सोमः “रेभन्” शब्दायमानः सन् “पवि-
 चम्” उर्षास्तुकेन निर्मितं‡ “पर्येति” परिगच्छति । कथमिव ?
 “हीता” देवाना माहाताण ऋत्विक् “मितेव” निर्मातेव§
 “पशुमन्ति” वक्षपशून् “सङ्ग” सदनानि यज्ञगृहान् यथा
 पर्येति तद्वत् ॥ ४ ॥ ६०

० उ० ३, १, १८, १ = ऋ० ७, ४, ६, ५ = ऊ० २, १, १८ ; — ८, ९, १ ; —

११, १, २०—१६ ।

† ‘देवेभिः देवेभ्यः षष्ठादिभ्यः’-इति वि० ।

‡ दशार्पविचमित्यर्थः ।

¶ ज्ञोतेति ऋजोरूपम् (६, १, ३४ पा०) ।

§ ‘मिता कर्त्ता’ इति वि० ।

० १ १२ १ १ १ १
रियार३स्या । जनितेन्द्रा । स्या३जनि । तो३४३ । तार

४
वापुइष्णो६५ईः ॥ ६ ॥

३ ४ ५ २ २ १ ४ १
सोमःपवतेजनिता । ए३ । औ३४ो५वाऽ । माता

१ १२ २ १२ २ १२ २ १२
र३४पुइना६५ईम् । जनितादिवोजनितापृथिव्याः । जना-

१ ५ १ २ १ ४
२इतार३४ग्नेः । जनिता । सू३४३ । री३यापुस्या६५ई ।

१ १२ १ १२ १ ११११
जनितेन्द्रस्यजनितातविष्णोर३४५ः ॥ ७ ॥

५२ ४ ४ ५
(जनित्रे द्वे ॥) द्वाउजनत् । ३ । जनद्वाउ । ३ ।

१ १ १२ १
द्वोइ । जनत् । २ । द्वाइ । जनात् । सोमःपवा । ते३

१ २ ३ ४ ५ १ १२ १ १ १ १
जनि । तामतीनाम् । जनितादाइ । वो३जनि । तापृ

५ ५ १ १२ १ १ २ २ ३ ४ ५ ५२
थिव्याः । जनिताग्नाइः । जनिता । सू३रियस्या । द्वाउ

४ ४ ५ १
जनत् । ३ । जनद्वाउ । ३ । द्वाइ । जनत् । २ । द्वाइ ।

१२ १ १ १ ४
जनात् । जनितेन्द्रा । स्या३जनि । तो३४३ । ता३वा

पुइष्णो६५ईः ॥ ८ ॥

^{४ ५} जनद्वाउ । ३ । ^{४ ५} जनदाउ । ३ । ^१ जनत् । ^१ होइ । ३ ।
^{२२ १} सोमःपवा । ^{२ १} तेऽजनि । ^{२, ३ ४ ५} तामतीनाम् । ^{२ १२} जनितादाइ ।
^{२ १} वाऽजनि । ^{२, ३ ४ ५} तापृथिव्याः । ^{२ १२} जनिताग्नाइ । ^{२ १२ २ ३ ४ ५} जनितासूरियस्या ।
^{४ ५} जनद्वाउ । ३ । ^{४ ५} जनदाउ । ३ । ^१ जनत् । ^२ होयि । ३ । ^२ जनि-
^{१२} तेन्द्रा । ^{२ १} स्याऽजनि । ^२ तोऽ४३ । ^{२ ४} ताश्वापृथिव्योऽ६पु६ः

॥ ८ ॥ ६१

प्रतर्दनञ्चपिः* । “सोमः” अभिषूयमाणः “पवते” पात्रेषु
 चरति । कौटुम्भः ? “मतीनां” बुद्धीनां । यद्वा । मननीयानां
 स्तुतीनां “जनिता” जनयिता[†] [“जनिता मन्त्रे” (६, ४, ५३)
 इति निपातेन णि-लोपः] किञ्च “दिवः” द्युलोकस्य “जनिता”
 प्रादुर्भावयिता । तथा “पृथिव्याः जनिता” । “अग्नेः” “जनिता”

* “देवोदासिः”-इति वि० ।

† अत्रेदं विवरणम्—‘सोमः पवते । विनियोगोऽस्य अतुर्थेऽजनि । अभिषूयणपत्रे
 पत्रं सोमस्य पृथिव्यादीनां । जनयित्वेन सम्भवात् । यद्वा हारेण स्थितिचेतुत्वात्
 जनयतीति जनिता मतीनां जनयिता दिवः जनयिताग्नेर्जनयिता सूर्यस्य जनयिता ।
 इन्द्रस्य जनयिता । उत अपि विष्णोर्वाग्निमतइति । जनयिता पृथिव्यादिभ्यः रसेन
 बद्धयिता । अधिदेवेनेन्द्रः सोमः अदात्मनि तदायमर्थः । सर्वमिदं अयति । आत्मा सोमः
 पवते साधयति भोक्तृत्वात् । आत्मा संस्कारण वा । प्रथमभूतेन्द्रियाणां जनयिता
 पृथिव्यादीनाञ्च द्वयोर्ब्रह्मेनात्मरिचज्ञापि अग्नादीनाञ्च स्थानानां तिसृणां विष्णोश्च
 वाग्निमतः ॥ ”

अथ षष्ठी ।

३१ २४ १२ २२ ३ १ २ ३ १ २ ३ २ २
अभिन्निपृष्ठवृषणं वयोधामङ्गेषिणमवावशन्तवाणीः ।

२ १ २ ३ १ २ ३ २ ७ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
वनावसानेवरूपानसिन्धुर्विरत्नधादयतेवार्याणि ॥ ६ ॥ ६ २ ॥ ६ ॥

२ १ २ ३ २ ३ २ ३ २
(अङ्गिरसां व्रतोपोहः ॥) ओश्चायि । ओश्चा । ओहा ।

१ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २
इयार । ओश्चाश् । अभिन्निपा । ष्टाश्वृष । षं व-

४ ५ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
योधाम् । अङ्गेषिणाम् । अवाव । शन्तवाणीः ।

२ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
वनावसा । नाश्वरूपानसिन्धुः । ओश्चायि । ओश्-

३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २
हा । ओहा । इयार । ओश्चाश् । विरत्नधाः ।

२ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
दयते । वाश् । रोश्यापूणाईपूईयि ॥ १० ॥ ६ २

प्रकाशयिता । 'सूर्यस्य' सर्वप्रेरकस्यादित्यस्य "जनिता"
"इन्द्रस्य" जनिता पानेन मदस्य जनयिता । "उत" अपि च ।
"विष्णाः" व्यापकस्य "जनिता" जनयिता । एतत्सर्वं सोमेऽ
भिषूयमाणे भवति सोमेन हि देवताप्यायन्तइति ॥ ५ ॥ ६ १

● "वाङ्वाणाम्"-इति, } ऋ० ।
† "सिन्धुम्"-इति च }

‡ उ० ६, २, ११, १=ऊ० ७, ३, १६, २=ऊ० ७, २, १७ ।

¶ अत्राह शास्त्रः—“सोमः पवते सोमः सूर्यः प्रपन्नमाज्जनिता मतोर्ना प्रकाश-
कर्मणा सादित्यरम्भोर्ना दिवो शीतनकर्मणा सादित्यरम्भोर्ना पृथिव्याः प्रपन्नकर्मणा

अथ सप्तमी ।

१२ २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
 अक्रांत्समुद्रः प्रथमेविधर्मज्जनयन्प्रजाभुवनस्यगोपाः* ।

वसिष्ठऋषिः† । “त्रिष्टुभं” त्रौषि पृष्ठानि द्रौणकलशादि-
 स्थानानि सवनानि वा यस्य स तद्योक्तस्तम् । “वृषणं” वर्षकम् ।
 “वयोधाम्” अन्नस्य दातारम्‡ । “अङ्गीषिणं” आघीषन्तं सोमं ¶ ।
 “वाणीः” स्तोत्ररूपा वाचः “अवावशन्त” कामयन्ते शब्दायन्ते वा ।
 “वना” वनानि उदकानि “वसानः” । आच्छादयन् “वरुणो न”
 वरुण इव § “सिन्धुः” अपां स्यन्दयिता पर्यन्तप्रदेशानाच्छादयति
 तद्वत् । ‘रत्नधाः’ रत्नानां दाता सोमः “वार्याणि” धनानि॥
 “दयते” स्तोत्रभ्यः प्रयच्छति ॥ ६ ॥ ई२

मादित्यरश्मीनां, सूर्यस्य लोकरचक्रमंथामादित्यरश्मीनां, विष्णोर्वाणिकर्मणा मादित्य-
 रश्मी नामित्यधिदैवतम् । अथाध्यात्मं सोम आत्माप्येतस्मादेवेन्द्रियाणां जनितेत्यर्थः ।
 अपिवा सर्वाभिर्विभूतिभिर्विभूतत आत्मोत्पाद्यमिति साचष्टे—इति प० १, ११ ।

* “भुवनस्वराज्या”—इति ऋ० ।

† “मेवाववृषः”—इति ऋषिः मे० ।

‡ “सुतः”, “सुतं”, “वयः”—इति त्रौषपि पदानि पाठमेदात् सप्तममैषखु कलेन
 न यन्ते (१, ७) । ‘वयोधा मन्त्रानां धातारं यश्चस्त्रिनं वा’—इति वि० ।

¶ “आङ्गुष्ठीसोमवापोचः “एनाङ्गुष्ठीषे वयमिन्द्रवन्तः” अनेन सोमेन वयमिन्द्र-
 वन्तः”—इत्यादि जि० ५, ११ ।

§ “वरुणः दृकोतीति सतः”—इत्यादि जि० १०, १—४ ।

॥ ‘वार्याणि वननीयानि धनानि’—इति वि० ।

१६ख,

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
 वृषापवित्रे अधिसानो अन्वेष्टो सोमो वावृधे स्वानो*—

अद्रिः ॥ ७ ॥ ६३†

(सम्यावैयञ्चम् ॥) हो । होपि । अक्रात्समुद्रः प्रथमे विधामान् ।

हो होयि । जनयन् प्रजाभुवनस्य गोपाः । हो । होयि वृ

षापवित्रे अधिसानो अन् । व्यायि । हो । हो । वृद्ध

सोमो र्वावृधे स्वानो अन् । द्रा । औः । हो वा चा उवा

इ । इः । स्वाना अन् । द्वीर ३४५ ॥ १२ ॥ ६३

पराशरऋषिः‡ । “समुद्रः” अस्मादापः सन्द्ववन्ति स
 समुद्रः अपां वर्धकः । “गोपाः” यज्ञस्य रक्षकः सोमः “प्रथमे”
 विस्तृते “भुवनस्य” उदकाखण “विधर्षन्” विधारकोऽन्तरिक्षे
 “प्रजाः” “जनयन्” उत्पादयन् “अक्रान्” सर्व्वमतिक्रामति [क्रमते-
 र्बुद्धि, तिपि, इङ्भावे इहो च कृतायां सिज्लोपे मकारस्य

* “वृषान्”—इति ऋ० ।
 † उ० ५, १, १, १=ऊ० ७, ४, १८, प= ऊ० १०, १, १;—२२, १, ५—८—९;
 ऊ० १, ५ ।
 ‡ “पराशरः”—इति ऋषि-ने० ।
 § “भुवनम्”—इति उदकनामस्य पञ्चाङ्गत्वं नैवष्टु ऋम् (१, ११) ।

अष्टाष्टमी ।

१ २ ३ २ ३ २ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ २ १ २ ३ २

कनिक्रान्तिहरिराष्ट्रज्यमानःसौदन्वनस्यजठरेपुनानः ।

१ २ ३ १ २ ३ २ १ २ ३ २ १ २ ३ २ १ २ ३ २

नृभिर्यतःकृणुतेनिर्णिजङ्गामतोमतिञ्जनयतस्वधाभिः॥८॥६४ *

मोनोघातोरिति नकारे रूपम्] “वृषा” कामानां वर्धिता
“स्नानः” अभिषूयमाणः† ॥

“अद्रिः”-“इन्द्रः” इति च साम्प्रत्ययः पाठौ ॥ ७ ॥ ६३

* अ० ०, ४, ५, ९ ।

† अत्रेदं विवरणम्—

अज्ञान् समुद्रः विनियोगोऽस्य भवसेऽहमि, क्रान्तान्नात् प्रथमे परमे उत्कृष्टे विषमेषु
धारणेन भयन् प्रजाः प्रजायन् इति प्रजाः देवाः याः भुवनस्य गोपाः भूतानां रक्षिता
इवा सक्ता पवित्रे वा स्नमाय । अधि उपरि सानो समुत्थनो अवे अधिमये । वृषत्सोम
वाहणे वदं ते स्नानः अद्रिः अदरचः । वज्रः अज्ञान् समुद्रः सामर्थ्यात् अत्यक्रमोत्
अतीतं गच्छत्युदयादसं सदा समुद्रः । आदित्यः प्रथमे प्रकृष्टे शोभन् सामर्थ्याद्दन्-
रिषे प्रजा जनयन् वर्षकर्मणा । भुवनस्य वेद्योक्तस्य गोपा रक्षिता इवा वर्षकर्मिणः ।
पवित्रे आग्निमये अधिसानः अभिषिञ्चमाचः सोम्यैः । वाहणे वदंते वृषदिति वृषद्विभ्र-
वचम् । स्नानः सुतः अद्रिरादित्य अदरचः अत्यज्ञानत् अधिष्ठितवान् । समुद्रः
आत्मा अभिद्रवत् तं भूतानि परमेभ्यः घने भूतेन्द्रियमिन्द्ररीरे जगद्यन् ज्ञानकर्मणा
बोधो ज्ञानादयन् प्रजा वर्धयन् । भुवनस्य गोप्ता प्रजाशरूपजात् । वृषा पवित्रे अत्य-
मवे आत्मा वर्धिता भवति शरीररूपेण पवित्रे ज्ञानमये अवतेर्गत्वर्थैः । अत्यर्थाश्च
वृषार्थाः । अधिसानो सम्बन्धमान-शब्दादिषु महत्प्रकृष्टे सुष्ठु वर्धितं पवित्रे । प्रवः
अद्रिः अदरचः—इति ॥

यास्तस्त्वे वं आस्नानवान्—“अत्यक्रमोत् समुद्र आदित्यः परमे अघने वर्षकर्मणा
जनयन् प्रजा भुवनस्य राजा सर्वस्य राजा । वृषा पवित्रे अधिसानो अवे वृषत्सोमो
वावृषे सुवान इन्द्र रित्यधिदैवतम् । आवाध्यात्ममत्यक्रमोत् समुद्र आत्मा परमे अघने
ज्ञानकर्मणा जनयन् प्रजाः भुवनस्य राजा सर्वस्य राजा । इवा पवित्रे अधि सानो
अवे वृषत्सोमो वाहणे सुवान इन्द्र रित्यात्मगतिमाचष्टे”—इति प० १, १९ ।

(सामसामनि द्वे॥) कानो । क्रान्तीरक्रान्तीर । हरिराद्यज्य-

माश्शनाः । सायिदान् । वाना रवाना र । स्यजठरेपुनारश्-

नाः । द्रुभीः । याता रयाता रः । कृणुतेनिरिणिजाश्श-

गाश्म् । आताः । माती रम्माती रम् । जनयतारश्स्वारम्भा

रश्शओच्चावा । भीरश्शपुः ॥ १२ ॥

कनिक्रन्तिश्चा । श्चैयि । हरिराद्यज्य । मारश्शना ।

श्चाश्चैयि । सोदन्वनस्यजठरेपुनारश्नाः । श्चाश्चैयि । नृभि

र्यतःकृणुतेनिरिणिजारश्शाम् । श्चाश्चैयि । अतोमतायिम्

जनयतारश् । स्वारधारश्शओच्चावा । भीरश्शपुः ॥ १३ ॥ ६४

प्रस्फुक्त्तपिः* । “सृज्यमानः” आ समन्ताहिसृज्यमानो-
ऽभिषूयमाणः† “हरिः” हरितवर्णः सोमः “कनिक्रन्ति” पुनः
पुनः शब्दायते [क्रन्दतेर्यञ्जुकि, तिपि, इडभावे, “दाधर्त्तिदधती
त्यादिनाः निपातनादभ्यासस्य निगागमः । अभ्यस्तस्वरः‡]

* “कायुः”-इति ऋषि-ने० ।

† “सृज्यमानः संसूयमानः”-इति वि० ।

‡ “दाधर्त्तिदधती”-इति द्रुभीर्षिबोभुतेतिष्ठेऽस्यर्षीपनीषत्तुं संनिषदत्करिन्नत् कनि
क्रन्दुभरिभदुहरिध्नोद्विद्युतत्तत्तितःसरीसृपतं वरीवृज्जन्मन्व्यामनीमनीति च”
—इति पा० ७, ४, ६५ ।

॥ “अभ्यस्तानामादिः”-इति पा० ६, १, १८८ ।

अथ नवमी ।

३२७ ३१२ ३ ३ ३ २३२ ३ १ २ ३ १ २
एषस्यतेमधुमांद्इन्द्रसोमोवृषावृष्णःपरिपवित्रेअक्षाः ।

३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ २ ३ ७ ३ ३ २ २
सहस्रदाःशतदाभूरिदावाशश्वत्तमम्बर्हिंरावाज्यस्यात्॥८॥६५*

४ ५ ४ ५ ३ २ ४ ५ २ ४ २ ५
(ऐषम् ॥) एषाएषाः । स्यता३१२३४यि । मधुमांद्इन्द्रसोमः ।

२ ३ २ ५ ४ ५ २ २
वृषावृषाईए । वृष्णो३१२३४ः । परिपवित्रेअक्षाः । सहस्रदा

५ ३ २ ५ ४ २ ५ ४ २ ५ २ ५
ईए । स्रदा३१२३४ः । शतदाभूरिदावा । शश्वक्शवाईदे ।

३ २ २ ५ २ ४ ५ ५ ५
तमा३१२३४म् । बर्हिंरावाजिपे । द्वियाईच्चाउवा स्या२

१ १ १ १
२३४पुत् ॥ १४ ॥ ६५

तथा “पुनानः” पूयमानः “वनस्य” वननीयस्य चास्य द्रोण-कल-
शस्य “जठरे” “स्रीदन्” उपविशन् शब्दायते । किञ्च “वृभिः”
कर्म्मनेतृभिर्ऋत्विग्भिः “यतः” संयतः सोमः “गाः” गो-विका-
रान् चीरादीन् आच्छादयन् “निर्णिज” शुद्धम् आत्मनोरूपं +
“कृण्वते” अहादिषु करोति । अतोऽस्मै सोमाय “मति” मननीयां
स्तुतिं “स्वधाभिः” हविभिः सह “जनयत” स्तोतारोऽजनयन्
[भस्यान्तादिशाभावः छान्दसः । अदादेशः] यद्वा हे स्तोतारः
अस्मै सोमाय स्तुतिं जनयत उत्पादयत कुरुतेति यावत् ॥ ८ ॥ ६४

* ऋ० ७, १, २२, ४ ।
† “निर्णिक्”-इति रूपनामसु प्रथमं मेघस्य ऋन् (१, ७) ।

अथ दशमी ।

१२ ३१२ ११ ३१२ १२३ १ ३१ ३ १ २
पवस्वसोममधुमा^१कृतावापावसानो^२अधिसानो^३अव्ये ।

३१ २ ३१२ ३ १ १ ३१२ ३
अवद्रोणानिघृतवन्ति^४रोहमदिन्तमोमत्सरइन्द्र-

१ १
पानः ॥ १० ॥ ईई+

॥ इति चतुर्थ-दशति ॥ ४ ॥

उशनाऋषिः ‡ । हे इन्द्र ! “वृष्णः” वर्षकस्य “ते” तुभ्यं
[चतुर्थेयं षष्ठौ] “एषः” “स्यः §” स सोमः “मधुमान्” माधुर्यो-
पेतः “वृषा” वर्षकः “पवित्रे” “पर्यक्षाः” पर्यस्त्रवत् [चरतेर्लुङि
रूपम्] स एव “सहस्रदाः” सहस्रसङ्ख्याकस्य घनस्य दाता
„गतदाः” गतसङ्ख्याकस्य दाता “भूरिदावा” ॥ ततोऽपि भूरे-
र्दाता ‘वाजी’ बलवान् सोमः “ग्रश्नत्तमम्” अतिशयेन पुराणं
“वर्हिः” यज्ञम् “अस्यात्” अधितिष्ठति ॥

“वृषा वृष्णाः”-“वृषा वृष्ण”-इति, “सहस्रसाः”-“गतसाः”
इति च साम्नाऋचः पाठाः ॥ ८ ॥ ई५

० “वृत्तवाचि”-इति ऋ० ।

† ऋ० ७, ४, ८, १ ।

‡ “कावः”-इति ऋषि-जे० ।

¶ “वृष्यर्षे चतुर्थीति वाच्यम् (२, १, ६२)”-इति कात्यायनवचनादित्यर्थः ।

§ “सहस्रस्य घञस्य (पा० ६, १, १३१)”-इतीह नन्वे स इत्यस्य षोडशोपः ।

॥ “आमोममिप् कृमिक्वमिपच (पा० २, २, ७४)”-इति वमिपि रूपम् ।

(माधुच्छन्दसम् ॥) ^{१ १ ५ २२} चाओर३४चाइ । इहा३१ ।
^{२१ २ १ १ २४५ २१२} पवस्वसो । मा३मधु । माच्छतावा । अपोवसा ।
^{१ १ २ ३२ ४ ५ २ १ २ १ १} नो३अधि । सानोअव्याइ । अवद्रोणा । नो३धृत ।
^{१ २४ २ २ ३ ५ २ २ १ १} वन्तिरोर्हा । चाओर३४चाइ । इहा३१ । मदिन्तमो ।
^{२ १ २ २ ४} मत्सरः । आ३४इइ । द्रा३पा५नार्धपूर्वः ॥ १५ ॥ ६६

प्रतर्दनऋषिः* । हे “सोम !” “मधुमान्” [मत्वर्षीयः]
 तादृशस्त्वं “अपः” वसतीवरीः एकधनाः “वसानः” आच्छा-
 दयन् “अधि” अधिकां “सानो” समुच्छिते “अव्ये” अविभवे-
 पवित्ने “पवस्व” चर । ततः “मदिन्तमः” अतिशयेन मदकरः
 “इन्द्रपानः” इन्द्रेण पातव्यः “मत्सरः” मादयिता सोमः “घृत-
 वन्ति” उदकवतः† “द्रोणानि” द्रोणकलशान् “अवरोह”
 प्रादुर्भवसि ॥

“रोद्”-“सौद्”—इति पाठौ । १० ॥ ६६

इति श्रीमत्सायणार्थ-विरचिते माधवीये सामवेदार्थ-प्रकाशे
 छन्दोव्याख्याने पञ्चमस्याध्यायस्य षष्ठः खण्डः ॥ ६ ॥

* “द्वैषोर्हासिः”—इति ऋषि-ने० ।

† “घृतम्”—इत्युदकनामसु दशमं जेष्युःकम् (१, २) ।

अथ सप्तमे खण्डे--

सैषा प्रथमा ।

१२३१२ ३ २३१२ ३१२ ३१२ ३१२
प्रसेनानीःशूरोअग्नेरथानाङ्गव्यन्नेतिर्षतेअस्यसेना ।

३२ ३१ २ ३१२ ३२ ३२७ ३ १२ ३१ २
भद्रान्कृण्वन्निन्द्रहवांत्सखिभ्यआसोमीवस्त्वारभसानि-

दत्ते ॥ १ ॥ ६७*

(कुत्सस्याधिरथीयानि त्रीणि ॥) हो४वा । उड्डवा

४ ५ २ १२ २२ १ २ २ २ २ २ ४
३ । होवा । प्रसेनानाङ् । शूरोआङ् । आइरथा
५ २ १२ २ २ २ २ ४ ५ २ १२
नाम् । गव्यन्नेताङ् । हर्षताङ् । अस्यसेना । भद्रा
१ २ २ २ ४ ५ २ १२ २ २ १
न्कृण्वान् । इन्द्रहाङ् । वांत्सखिभ्याः । आसोमीवा ।
२ १ २ २ ४ ५ २ ५ २ २ ४
स्त्वारभ । सानिदत्ताङ् । हो४वा । उड्डवाङ् । हो
५ ५
वाङ् । हाउवा ॥ १६ ॥

५ २ ४ २ ११ २ १२ २२ १ २ २ २ २
औहोश्वाङ्४५ । प्रसेनानाङ् । शूरोआङ् । आइ
२ ४ ५ २ १२ २ २ २ २ ४ ५
रथानाम् । गव्यन्नेताङ् । हर्षताङ् । अस्यसेना ।
२ १२ २ १ २ २ २ ४ ५ २ ४
भद्रान्कृण्वान् । इन्द्रहाङ् । वांत्सखिभ्याः । औहोश्

* ऋ० ७, ४, ६, १ ।

२, १११ २२ १२ २२ १ २ १ २ २
वा३४५ । आसोमोवा । स्वा३रभ । सा३४३ । नी३

दापुत्ताई५६इ ॥ १७ ॥

१२४ २, १११ २२ २२ १ २२ २ २
षौचोश्वा३४५ । प्रसेनानाइः । शूरोषा३ । ग्राइ

२४ ५ २ २२ २ २ २ ५ ५
रथानाम् । गव्यजेताइ । हर्षताइइ । अस्यसेना ।

२२ २ २ २ २, २४ ५ २ ४ २,
भद्रान्कृषवान् । इन्द्रहाइ । वांसखिभ्याः । षौचोश्वा

१११ २२ २ २२ १ २ १ २ २ ४
३४५ । आसोमोवा । स्वा३रभ । सा३४३ । नी३दा५ ।

३ १ १ १
तार३४५इ ॥ १८ ॥ ६७

प्रतर्दनञ्चिः* । “वेनानीः” वेनाना मये नेता । “शूरः”
शत्रूणां बाधकः “सोमः” “गव्यन्” † इच्छन् यजमानानां पश्चा-
दिक इच्छन् “रथानाम्” “अश्वे” पुरतः “प्रैति” प्रकर्षेण सङ्घा-
मइच्छति । “अस्य” सोमस्य “वेना” च “हर्षते” इच्छति [वाक्य-
भेदादनिघातः] किञ्च “सखिभ्यः” समानस्थानेभ्यो यजमा-
नेभ्यः “इन्द्रहवान्” तैः कृतानि इन्द्रस्य आह्वानानि “भद्रान्”
कक्षावति यथाह्वानि “कृषवन्” । आह्वतो हीन्द्रः सोमं पीत्वा

* “देवोदाचिः”—इति ऋषि-त्रै० ।

† “इन्द्रसि परेष्वाया मधि क्वञ् वत्तयः”—इति ऋषीषाशाषीष-कात्यायन-
वचनादिषु ऋषि रूपम् ।

अथ द्वितीया ।

२३२ ३१२ ३ २३२ ३२ ३१२ २२
 प्रतिधारामधुमतीरद्यन्वारयत्पूतोअत्येव्यव्यम् ।

१२ ३१० ३१ २१ २ ३२३ १२ ३२
 पवमानपवसेधामगोनाञ्जनयत्सर्यर्मापिन्वेअर्केः ॥२॥६८#

(वैयञ्च्योतिषाणि त्रीणि ॥) २२ २ २
 द्वाउद्दोवाइद्वाइ ।

२२ २ १ ० ११११ २२ २ २
 प्रतिधारामधुमाश्ताइरद्यन्वारयत्पून् । द्वाउद्दोवाइद्वाइ ।

२ २२ १ ० ११११ २२ २
 वारयत्पूतोअतौइयइषिआव्यारइधुम् । द्वाउद्दोवाइ

२ २ २२ १० ११११ २२ २
 द्वाइ । पवमानपवसेधामगोनारइधुम् । द्वाउद्दोवा

कामान् प्रयच्छतीति । “रभसानि” इन्द्रस्य वेगेनागमन-निमित्तानि “वस्त्रा” वस्त्राण्याच्छादकानि पयःप्रभृतीन्वाश्रयणानि “आ दत्ते” आ गृह्णाति † ॥ १ ॥ ६७

०. ऋ० ०, ४, १०, १ ।

† अत्र विवरणं यथा—“प्रसेनामी । सेनां नयति इति सेनामीः । शूरः विक्रान्तः । अग्ने रचामां ये देवरचाः नयन् इत्यम् । धर्मं पृथिव्यां भवं प्रीतिं प्रयाति । वर्धति अस्त्रं सेनां भद्रान् भक्तनीयानि । कुर्वन् छक्त्वा । इन्द्रस्यान् इन्द्रियाणि । शक्तिभ्यः कृतिभ्यः । एवं नृपविशिष्टः । सोमः वस्त्राणि रभसानि पतति । आदत्ते परसेन्वेभ्यः । अथवा सेनामीः कृन्तुः शूरः विक्रान्तः । अग्ने पुरतः देवरचामां नयन् । पृथिव्यां भवन्वयम् । राति गृह्णाति इदति सेन्वेभ्यः सोमइव रस्त्रोन् वस्त्राणि सेन्वेभ्यो इदति ॥”—इति ॥

अथ तृतीया ।

१२ ११२२ २ १२ २२ २ १२ २२
 प्रगायताभ्यर्चामदेवांस्त्रिमोद्विनोतमद्वतेधनाय ।

३ १२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 स्वादुःपवतामतिवारमव्यमासीदतुकलशन्दे वङ्गन्दुः॥३॥ई८*

२ २ १ ०२ ११११ २२
 श्चाद् । जनयंत्सूर्यमाहपाद्न्वोचर्काहृष्ट४५इः । चाउ

२ २ ११११
 शोकाश्चाउ । वा३४पू ॥ १८ ॥ ई८

परायरऋषिः† । तदा प्रसृज्यन्ते “यद्” यदा “पूतः”
 वसतीवरीभिस्त्व” “अव्यम्” अविभवं “वारं” वालं पवित्रम्
 “अत्येधि” अतीत्य गच्छसि । किञ्च हे “पवमान” शोध्यमान
 सोम ! “गोनांङ्” गवांणा “धाम” धीयते पीयत इति धाम पयः
 तत् वसनीकृत्य “पवसे” चरसि । ततः “जनयन्” जायमानस्त्वं
 “अकः” अर्चनीयैः स्व-तेजोभिः “सूर्यम्” आदित्यम् “अपिन्वः”
 पूरयसि ॥

“वारं यत्पूतोअत्येथव्यम्”—“वारान्यत्पूतो अत्येथव्यान्”—इति,
 “जनयन्”—“जघ्नानः”—इति च साम्प्रतः पाठो ॥ २ ॥ ई८

०. ऋ० ७, ४, ११, ४ ।

† “जात्यः”—इति ऋषि-वै० ।

‡ “गोः पादान्ते (७, १, ५०)”— इति सिद्धं गोनामिति ।

१ ‘गवां रश्मीना महकानां वा’—इति वि० ।

^{२१२} प्रगायता । ^{१ १} अभिय । ^{१, २ ४ ५} चामदेवान् । ^{२२१} सोम-
^{२ १} हिनो । ^{२ १ ४ ५} तामह । ^{१२१} तेधनाया । ^१ स्वादुःपवा । ^२ ता-
^१ मनि । ^{१ २ ४ ५} वारमव्याम् । ^{२२ २२} आसीदतु । ^{१ १} कलशम् । ^१ दा-
^{२ ४} ४४३इ । वा३आपूइन्दूईपूईः ॥ २० ॥ ६८

इन्द्रप्रमतिर्वासिष्ठऋषिः । हे स्त्रीतारः ! “प्रगायत” “सोम”
 प्रकर्षेणाभिष्टुत । वयन्तु “देवान्” “अभ्यर्चामः” अभिष्टुमः* ।
 यद्वा । देवानभ्यर्चामोऽभ्यर्चत [शुद्ध-व्यत्ययः] । किञ्च । “महते”
 महत् प्रभृतं धनाय धनं प्राप्तुं सोमं “हिनोत”† अभिषर्वाषं
 प्रेरयत [त्रियार्थोपपदस्य च कर्षणि स्थानिनः (२, ३, १४)-इति
 धन-शब्दस्य चतुर्थी] ततः “स्वादुः” मधुरः सोमः “अव्यम्”
 अविभक्तं “वारं” वासं पवित्रम् “अतिपवीताम्” अतीत्य धरतु ।
 “देवः” द्योतमानः । सोमः “इन्दुः” दीप्तः सन् “कलशं” द्रीणम्
 “अति आसीदतु” आभिमुख्येन तिष्ठतु ॥

“पवतां”-“पवाते”—इति, “देवइन्दुः”-“देवयुगं”—इति
 साप्तरूचः पाठौ ॥ ३ ॥ ६८

० ‘सोमरुचैश्च’—इति वि० ।

† “तप्तनप्तनचनाच (०, १, ४५ पा०)”—इति तर्पि सिद्धं हिनोतेति ।

अथ चतुर्थी ।

१२ २ १ २ २१२ २२२ २ २ १२ २२ २ १२
प्रह्विन्वानोजनितारोदस्त्रोरथोमवाज्मनिषन्नयासीत् ।

२१ २ १ २ २ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
इन्द्रङ्गच्छन्नायुधासश्मिशानोविश्रावसुदस्तयोराद-

२
धानः ॥ ४ ॥ ७० ॥

२२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
हाउहोवाश्चाइ । प्रह्विन्वानोजनितारोश्चइदसीयोः ।

२२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
हाउहोवाश्चाइ । रथोनवाज्मनिषाश्चइनयासीत् ।

२२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
हाउहोवाश्चाइ । इन्द्रङ्गच्छन्नायुधासाश्चइश्मिशानः ।

२२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
हाउहोवाश्चाइ । विश्रावसुदस्तयोराश्चइधानः । दधा

धुनाउ । वा ॥ २१ ॥ ७० ॥

वसिष्ठऋषिः† । “प्रह्विन्वानः” अर्धर्युभिः प्रेर्यमाणः‡
“जनितारो”॥ उत्पादयिता “रोदस्त्रीः” द्यावापृथिव्योः§ तयो-
र्जनयितृत्वं उष्टिप्रदान-हविः-प्रापणाभ्याम् । तादृक् सोमो
“वाजम्” अन्नं “सनिषन्” दास्यन् ॥ “प्रायासीत्” प्रगच्छति ।

* ऋ० ७, २, २८, १ । † “मित्रावरुचः”—इति ऋषि-भे० ।
‡ ‘प्रीचानः अच्छन् वा’—इति वि० ।
॥ “जनितारो मन्त्रे (६, ४, ५२)”—इति पा० ।
§ “रोदस्त्री”—इति द्यावापृथिवी-नामसु चतुर्थं नैघण्टिकम् (१, २०) ।
॥ ‘सनिषन् सन्नजमानः’—इति वि० ।

१ इमायाश्शरश्शन् । वरमावावशा । नारश्शुः । जुष्ट-

२ म्यताश्शरश्शम् । कलशेगाशुवः । इ । दाउ । वा ।

॥ २३ ॥ ७१

मूढीको वासिष्ठऋषिः । “वेनतः” [वैनी वेनतेः कान्ति-
 कर्मणः (दे, ४, ३८)]—इति यास्कः] कामयमानस्य “मनसः”
 [मनो मन्यतेः स्तृतिकर्मणः*] स्तोतुः “वाक्” स्तृतिस्वप्णा+
 यद्येन “तच्चत्” संस्करोति‡ । “धर्मन्” धारके॥ यज्ञे “ज्येष्ठस्य”
 प्रशस्यस्य “द्युतोः” दौम-स्तृतिकस्य [टृच् शब्दे(प्र०प०)इत्यस्मात्
 कु-प्रत्ययः] सवनस्य “अनीके” प्रमुखे यदा यज्ञेषु सवन-मुखे
 स्तोतुर्वाक् सोमं स्तोतीत्यर्थः । “आ”अनन्तरमेव “वरं” वरणीयं
 “जुष्ट” देवानां मदाय पर्याप्तं “पति” सर्वस्य पालकं “कलशे”
 स्थितं “इन्दुम्” “ईम्” एनं सोमं “वावशानाः” कामयमानाः
 “गावः” “आयन्” पयसा स्त्रीयेन मिश्रयितु मागच्छन्ति ॥

“धर्मन्”-“धर्मणि”—इति पाठौ ॥ ५ ॥ ७१

* “मन्यते”—इति लु ति-कसंघु चडविंशतौ शब्द-कम् (१, १४) ।
 † ‘वाक् सञ्चितम्’—इति वि० ।
 ‡ ‘तच्चत् करोति’—इत्येव वि० ।
 § धारणा-व-भातोः कर्त्तरि मनिषि चर्त्तं चिति ततश्चाह्वस-सुकि रूपम् ।

अथ षष्ठी ।

साकमुक्षामर्जयन्तस्वसारोदग्धधीरस्यधीतयोधनुत्रीः ।

हरिःपर्यद्रवज्जाःसूर्यस्यद्रोणाननक्षेत्रानवाजी ॥ ६॥७२*

(दाग्धस्यत्वे षे ॥) साकाम् । उक्षामर्जयन्त । स्वसा

रग्धाः । दाग्धाः । धीरस्यधीतयोधनुर्त्रनीः । हारी

रः । पर्यद्रवज्जाःहरिमात्रश्शा । द्रोणात्त्रम् । नन-

क्षेत्रानवात्त्र । हाउवात्त्र । जीर्त्त्रश्श ॥ २४ ॥

साकमुक्षाद्दृ । एत्त्रत्त्रत्त्र । मर्जयन्तस्वसारः ।

दग्धधीरत्तद्दृ । एत्त्रत्त्रत्त्र । स्यधीतयोधनुत्रीः । हरिः

पर्याद्दृ । एत्त्रत्त्रत्त्र । द्रवज्जाःसूर्यस्य । द्रोणत्तनाद्दृ ।

एत्त्रत्त्रत्त्र । क्षेत्रानवाद्दृ । हाउवा । जीर्त्त्रश्श ॥ २५ ॥ ७२

• उ० १,१,५,१ = ऋ० ७,५,१,१ = ऋ० ८,१,७ - १२,१,८ - १८,१,४ ।

अथ सप्तमी ।

३ १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
अधियदस्मिन्वाजिनीवशुभस्पृङ्गन्तेधियःसूरेनविशः ।

३ १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
अपोवृणानःपवतेकवीयान्त्रजन्नपशुवर्द्धनायमन्म ॥ ७ ॥७३*

नोधाच्छेषिः† । “साकमुच्चः” [उच्च सेचने (म्वा० प०)
क्लिपि रूपम्] तादृश्यः “स्वसारः” कर्म-करणार्थ मितस्ततः
सुष्ठु गच्छन्त्यः‡ अङ्गुलयः॥ “मर्जयन्त” सोमं शोधयन्ति [मृजू
शौचालङ्कारयोः (चु० उभ०) ताः दशसङ्ख्याकाः “धीतयः”
[अङ्गुलिनामैतत् (नै० २, ५, ७) अङ्गुलयः “धीरस्य” समर्थस्य
प्राज्ञस्य वा देवैर्ध्यातव्यस्य काम्यमानस्य वा सोमस्य “धनुद्वीः”
प्रेरयित्रो भवन्ति§ । ततः “हरिः” हरितवर्णः सोमः
“सूर्यस्य” “जाः” प्रादुर्भूता जाया दिशस्ताः॥ “पर्यद्भवत्”
परितो गच्छति । सूर्यस्य तेजसा हि आविर्भवतीति दिशां
तस्य जायात्वम् । “अत्यः” अतनशीलः “वाजी न” अश्व इव
स्थितः सोमः “द्रोणं” कलशं “ननचे” व्याप्नोति [नक्षति-
व्याप्ति-कर्मा (नै० २, १८, २) ॥ ६ ॥ ७२

* ऋ० ७, ४, ५, २ ।

† “मौतमः”—इति ऋषि नै० ।

‡ सृ म्बोपतापयोः (भ्रा० प०)—इत्यस्य रूपं स्वसेत्यभिप्रायः ।

॥ “स्वसारः”—इत्यङ्गुलि-नामसु तयोर्दशतमं नैषष्टु कम् ।

§ “दायन्ति”—इति वि० ।

॥ “अपत्यम्”—इति वि० । “जाः”—इत्यपत्यनामसु नवमं नैषष्टु कम् २, २ ।

(कश्यपस्य च शोभनम् ॥) अधियदा । स्माद्ग्वारजि

नौरवशु । भाः । स्यर्हन्तेधियःस्र । राद्नविशाः ।

अपोवृणानःपवताद् । कवीरश्यान् । व्रजन्न । पा ।

शुवर्ह । नाऽऽऽ । याऽमापूम्माद्पूर्द् ॥ २६ ॥ ७३

कण्वृषिः* । “यद्” यदा “अस्मिन्” सोमे “वाजिनीव शभः”† अस्मि यथा वस्त्रप्रभृत्यलङ्कारा भवन्ति । यदा वास्मिन् सोमे “सुरे न” सूर्ये न यथा सूर्ये “विशः” रश्मयः उदिता भवन्ति तदा “धियः” अङ्गुलयः “अधिस्यर्हन्ते” अर्हं पुरस्ताच्छोधयाम्यर्हं पुरतः शोधयामीत्यहमिकया उपतिष्ठते । ततोऽयं सोमः “अपः” वसतीवरीः “वृणानः” आच्छादयन् “पवते” पात्रेषु चरति कलशानभिगच्छति । कौटुशः ? “कवीयान्” कविरिवाचरन् । यहा । कवयः स्तीतारः तानिच्छन् । तच्च दृष्टान्तः—“व्रजं न” “मन्म” मननीयं बोद्धव्यं रक्षितव्यं गवां गोष्ठं पशुवर्धनाय गोपालः परिगच्छति यथा तथा देवानां प्रीणनाय पात्राणि पवते ॥

“सूर्ये”-“सुरे”—इति, “कवीयान्”—“कवीयन्”—इति च साम्न ऋचः पाठः ॥ ७ ॥ ७३

* “नौरः”—इति ऋचि० ने० ।

† शुभरति शुभ शोभायाम् (भा०शा०)—इत्यस्य रूपम् । विसर्गसु न दृश्यते मूले ।

अष्टमी ।

^{१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २}
इन्दुर्वाजीपवतेगोन्योघाद्इन्द्रसोमःसहइन्वन्मदाय ।

^{३ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १}
हन्तिरक्षोवाधतेपर्यरातिः

^{१ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २}
व०रिवस्कृ०ण्वन्वृजनस्वराजा ॥ ८ ॥ ७४३

(दाशस्यत्यानि चत्वारि ॥) इन्दुर्वाजी^१ पवतेगी-

^२नियोघाः । इन्द्रा^१इसीर^५३४माः । साह^१इन्वन्मदाया ।

^२हन्ता^५इरा^{१ २ ३ १ २ ३ १}३४क्षाः । वाधते^१पर्यरातिम् । वरा^२इवार^५३४स्कृ०

^{१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ ५ ४}
ण्वन्वृजानार^१क्ष्या । रा^५जीवा^२ओ^५३४वा । हो^४पृइ ।

डा ॥ २७ ॥

^{४ ५ २ ४ २ ५ २} इन्दुर्वाजीपवतो । ^{४ ५} होहोवाहाइ । ^{१ ० १} गोनियोघौ ।

^{३ ५ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १} वाओीर^१३४वा । इन्द्र^२सोमाः^५सहइ । न्वान्मदायो । वां-

^{३ ५ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ ० १} ओीर^१३४वा । हन्तिर^५क्षोवाधते । पर्यरा^१ति । वाओी-

० "वरातीर्व" — इति, + "वरिवःक्ष" — इति च च० ।
‡ ७०५, २, २०, १ = ७०७, ४, १९, ५ = अक्षे ३, १, १५ — ८, २, ५ ।

^५ २३४वा । ^{१ २ १ २ १ १} वरिवस्कृण्वन्वृजना३ । ^{१ १} स्या । ^१ रा३जीवा-

^५ शो३३४वा । ^४ शो५इ । उा ॥ २८ ॥

^५ इन्दुरीशोवाद्द्विधावाजाउ । ^१ वा३ । ^१ चाउवा ।

^{१ १ १ १} पवतेगोनियोघाउ । ^२ वा३ । ^{१ १} चाउवा । ^{१ १} इन्द्रा३सोमः ।

^{१ १} सच्चइन्वाउ । ^२ वा३ । ^{१ ३ ५ ६} चाउवा३ । ^१ मा३दा३३४श्रीशोवा ।

^{५ १ १ १ १} या३४५ । ^{१ १ १} चन्ताइरक्षी । ^{१ १} बाधाना३पाउ । ^१ वा३ ।

^१ चाउवा३ । ^{१ १ ३ ५ ६ ६} र्या३रा३३४श्रीशोवा । ^{३ १ १ १ १ १} ती३३४५म् । ^{२ ३} वरा-

^१ इवस्कृ । ^१ ण्वन्वृजनाउ । ^२ वा३ । ^१ चाउवा३ । ^१ स्या३-

^{३ ५ ६ ६} रा३३४श्रीशोवा । ^{३ १ ५ १ १ १} जा३३४५ ॥ २९ ॥

^{५ ६ ६ ६ ५ ६} इन्द्रवाजीपवतेगोनियोघाः । ^{६ ६} इन्द्रे सोमःसच्चइन्वन्म-

^{४ ५} दाया । ^{३ ३ ३ ३ ४ ५} चन्तिरक्षीबाधतेपर्यरातीम् । ^{४ ५} वरिवस्कृण्वन्वृज-

४ ५ १२ १ ५ २ २ १ १ २ ३ १ १ १ १ १ १
 नखराजा । राजाऽ४चीहोवा । ए३ । खराजा२३४५

॥ ३० ॥ ७४

॥ इति ग्रामे गेये पञ्चदशः प्रपाठकः ॥

मन्युर्वासिष्ठ ऋषिः । “इन्दुः” चरणशीलः* “वाजी” बल-
 वान् “गोन्धोघाः” गमनशील-नीचीनाय-रससङ्घातः† “इन्द्रे”
 “सहः” बलकरं रसम् “इन्द्वन्” प्रेरयन्‡ “सोमः” “मदाय”
 तस्य मदार्यं “पवते” चरति । किञ्च । “रक्षः” रक्षःकुलं
 “हन्ति” हिनस्ति । किञ्च । “धरातीः” धरातीन्‡ शत्रून्
 “परिबाधते” परितः संहरति । कौटुम्भः ? “वरिवः” वरणीयं
 धनं “ह्वयन्” स्तोत्रैः कुर्वन् “वृजनस्य” बलस्य§ “राजा”
 ईश्वरः॥ सोम इति ॥ ८ ॥ ७४

* चरण “इन्दुः”—इति उदकनामसु दृश्यते च (ने०१, ११, ८३) “उन्दे रि
 षाठेः—(७, १)—इत्यु मत्तेरिन्दु रिति ।

† गो—गमनशीलः, नी—नीचिणः, (तस्य अपे विश्वामानः) घोषः—रससङ्घातः ।
 “गोनी”—इत्यो गमनशीलात्तैःपथं च इत्युदात्तचार च पश्यते पतञ्जलिः ।

‡ “इन्द्वन्”—इति मतिकर्मसु पञ्चदशाधिकशतं भवेत्, कम् १, १४ ।

§ भाष्यकारेण च इन्द्रेदीपपाठ मनुष्यस्य भाष्येऽपि, सामवेदीयपाठसु, “धरा-
 तिम्”—इति ।

§ “वृजनम्”—इति उदकनामसु एकविंशतितमं भवेत्, कम् १, १६ ।

॥ “राजति”—इति रे चर्यकर्मसु चतुर्थं भवेत्, कम् १, ११ ।

अथ नवमी ।

^{१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १}
अयापवापवस्वैनावसूनिमांश्चत्वइन्दोसरसिप्रधन्व ।

^{३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २}
ब्रध्नश्चिद्यस्यवातो नजूति

^{१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २}
पुरुमेधाश्चि*त्तकवेनरन्धात् ॥ ८ ॥ ७५ †

(श्रीष्ठानि चीणि ॥) ^{५ ४ ३ ५} श्रीष्टोद्वाइ । ^{३ ५} पवोद्वाइ ।

^{१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १}
पवापवस्वैनावसूरनी । ^५ श्रीष्टोद्वाइ । ^{३ ५} इष्टा । ^{६ २} ईश्या ।

^{२ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २}
मांश्चत्वइन्दोसरसिप्रधारश्वा । ^५ श्रीष्टोद्वाइ । ^{३ ५} इष्टा ।

^{५ २ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १}
ईश्या । ^५ ब्रध्नश्चिद्यस्यवातो नजूरतीम् । ^{३ ५} श्रीष्टोद्वाइ । ^{३ ५} इष्टा ।

^{५ २ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १}
ईश्या । ^५ पुरुमेधाश्चित्तकवेनरान्धात् । ^{३ ५} श्रीष्टोद्वाइ ।

^{३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २}
इष्टा । ^५ ईर । ^६ याश्वा । ^{५ ४ ३ ५} श्रीष्टोद्वा । ^{३ ५} एश । ^{३ ५} दोदिशीर ॥

॥ १ ॥

^{५ ४ ३ ५} अयोद्वाइ । ^{३ ५} पवोद्वाइ । ^{१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १} पवस्वैनावसूनी । ^{३ ५} इष्टी

* “पुरुमेधश्चि” — इति ऋ० ।

† उ० ४, १, ११, १ = ऋ० ७, ४, ११, १ = ऋ० १, २, २० — ६, १, १० — १६, १, १ ।

कुक्षऋषिः* । हे सोम ! “अया” अनया “पवा” पवमानया धारया सह “एना” एनानि “वसूनि” धनानि “पवस्व” चर [पवा—पूञ् पवने (क्या० उ०) “अन्येभ्योपि दृश्यन्ते (३, २, १०१)” —इति विन् प्रत्ययः । आर्धधातुकलक्षणो गुणः । “सावेकाचः (६, १, १६६)” —इति तृतीयाया उदात्तत्वम्] । तथा हे “इन्दी” ! त्वं “मांसत्व” मन्यमानानां चातके “सरसि” उदके† वसती-वर्थाख्ये कलशे “प्रधन्व” प्रगच्छः‡ । ततः “यस्य” यं “ब्रह्म-स्यित्” सर्वेषां प्रज्ञापकः मूलभूतो वा आदित्यः॥ “वातो न” वात इव “जूति” वेगः§ कुर्वन् । किञ्च । “पुरुमेधास्यित्” बहुविधप्रज्ञ इन्द्रस्य “तकवे” [तक्तिर्गतिकर्मसु पठितः॥ । अस्मादीयादिक उन् प्रत्ययः यस्येति (२, ३, ३७) कर्मणि षष्ठी ॥ “न लोकाव्ययेति (२, ३, ६६) षष्ठी-प्रतिषेधश्चान्दसः] सोम मभि गच्छता मित्यर्थः ॥

“यस्य”-“यच्च”—इति, “जूतिं”—“जूतः”—इति,—“नरन्धात्”-
“नरन्दात्”—इति च साम्ना ऋचः क्रमेण पाठाः ॥ ६ ॥ ७५

* “आङ्गिरसः”—इति ऋषि-नै० ।

† “सरः”—इत्युदकनामस्य ऋषि-नै० १, ११ ।

‡ “धन्वति”—इति गतिकर्मसु चतुःषष्ठितमस्यैष्यत् कम् २, १४ ।

॥ “ब्रह्मः ब्रह्म, सविता वा सदान् वा”—इति वि० ।

§ जघतेवेगकर्म च जतिज्वनीत्यादिना (१, २, ६०) निपातनात् जूतिरिति ।

॥ नि० नै० २, १४, ६८ ।

अथ दशमी ।

^{३१२} ^{२२} ^{३१२} ^१ ^३ ^{१२} ^{२२} ^{२२}
महत्तत्सोमोमहिषश्चकारापांयद्गर्भोवृष्णीतदेवान् ।

^१ ^२ ^३ ^१ ^२ ^{१२} ^३ ^{१२}
अदधादिन्द्रे पवमानञ्चो जा

^{२२} ^{३२२} ^२ ^३ ^{१२} ^२
अजनयत्सूर्येज्योतिरिन्दुः ॥ १० ॥ ७ई *

(आत्रम् ॥) महत्तत्सोमोमहिषश्चाकारा^२ । अपां^२
यद्गर्भोवृष्णीता^२इदाइवा^१ रन् । अदधादिन्द्रे पवमाना^२ञ्चो^१
जा^२ रः । अजनयत्सूर्येज्यो^२रि^१ । तिरिन्द्रा^२उवा^१ र । ए^२३ ।
अजनयत्सूर्येज्योतिरि^२ । दू^२र^१३४पुः ॥ ४ ॥ ७ई

“पराशरऋषिः* । “महिषः” महान्घं पूज्यो वा “सोमः”
“महत्” प्रभूतं ॥ “तत्” कर्म “चकार” अकरोत् । किं तत् ?

* ष० ५, २, १, २ = ऋ० ७, ४, १९, १ = ऊ० १०, २, १—२२, २, ५—२२, १, ८—२२,
२, २ = ऊ० ६, २, ४ ।

† “भ्रातृः”—इति ऋषि-नै० ।

‡ अत्राह यास्कः—‘महत्तत्सोमोमहिषश्चकारापां यद्गर्भोऽवृष्णीत देवानामहिषस्य
मदधादिन्द्रे पवमानो ञ्चोऽजनयत् सूर्ये ज्योतिरिन्दुरादित्य इन्दुरात्मा’—इति
नि० प० २, १० ।

॥ ‘महत् असम्भावम्’—इति वि० ।

(वासिष्ठम् ॥) असा^१प्रौ^१हो^१ । जिवा^१कार^१ । रथ्या^१
 इया^२३४ । था^{५२} । जा^३र^१३४^१५^१७ । धिया^२प्रौ^१हो^१ । मना-
 ता^२र । प्रथमा^२मा^२३४ । नौ । षा^{५२}३४^१५ । दशा^२प्रौ^१हो^१ ।
 स्वसा^२रा^२र । अधिसा^२नो^२३४ । ष । व्या^५र^३३४^१५^१६ । मृजा^२
 प्रौ^२हो^२ । तिवा^२ङ्गी^२म् । सद्ना^२इषु^२३४ । षष्ठा^५२७ ।
 वा^{१११}३४^१५ ॥ ५ ॥ ७७

कश्यपऋषिः* । “वक्ता” शब्दायमानः [वच परिभाषणे
 (अदा०प०) वनिप्] तादृशः पवमानः सोमः “आजौ” अजन्ति
 कर्मार्थं सृत्विजइति आजिर्घ्नः तस्मिन् “धिया” कर्मणा स्तोत्रेषु
 यां साकम् “असर्जि” पात्रेषु सृच्यते† । तत्र दृष्टान्तः । “रथे
 यथा” रथे रथाहं [आजौ सङ्गामनामैतत्‍॥ अजन्ति प्रक्षिपन्त्या
 युधान्यनेति तस्मिन्] अश्वो यथा सृच्यते तद्वत् । कीदृशः ?
 “मनोता” यस्यां देवानां मनांसि प्रीतानि सा [तथाच ब्राह्म-
 णम्—“तस्यां हि तेषां मनांस्योतानि”—इति] “प्रथमा”

● “मारोचः”—इति ऋषि-ने० ।
 † ‘धिया प्रथया कर्मणा या’—इति धि० ।
 ‡ ‘सृष्टवान्’—इति वि० ।
 ¶ नि० ने० २, १७, ८ ।

अथ द्वादशी ।

२२ २२२२ २२२ २ १२२२२ २२ २२ २
 अपामिवेदूर्मयस्तर्तुराणाः प्रमनीषा ईरते सोममच्छ ।

२ २२ १ २२२ २२२
 नमस्यन्तीरूपचयन्ति सञ्चा

२२ २२ २२ २
 चविशन्त्यशतीरुशन्तम् ॥ १२ ॥ ७८*

॥ पञ्चमदशति ॥ ॥ अर्हः प्रपाठकः ॥

५ ४२ ५ ४२ ४२ ४ ५ ४२

(अपाञ्च साम ॥) अपामिवेदूर्मयस्तौ । होवा ।

५ २२ २ २२ २ १ २२ १ २२
 द्वाइ । तुराणा २३४ । द्वाहोइ । प्रमनी । षाः । ईर-

मुख्या “मनीषा” मनस ईषा मनीषा स्तुतिः तद्दान् । यहा ।
 धिया विदधाति स्तुतीरिति धीः स्तोता तेन स्तुतिः प्रेर्यते ।
 किञ्च । “दश स्वसारः” दशसङ्ख्याका अङ्गुलयः † “सदनेषु”
 यज्ञगृहेषु पाचाश्वभिमुखीकृत्य “वक्त्रं” वीठारं सोमं “सानौ”
 समुच्छ्रिते [अधिः सप्तम्यर्धांनुवादकः] “अव्ये” अविभवे
 अविवालेन कृते पवित्रे “अञ्जन्ति” प्रेरयन्ति ‡ ॥

“प्रथमा मनीषा”—“प्रथमो मनीषी”—इति, “सदनेषु”—
 “सदनानि”—इति च साञ्च ऋचः पाठः ॥ ११ ॥ ७७

* ऋ० ७,४,५,२ ।

† “स्वसारः”—इति अङ्गुलिनामसु अष्टमं नैषण्डकम् २,५ ।

‡ “अञ्जन्ति”—इति तु अन्वेदीयः पाठः, तमेवात्रावच्छब्दितं सायणेन ।

सामवेदीयपाठसु “अञ्जन्ति”—इति ; अतएव ‘अञ्जन्ति शोधयन्ति’-इति वि० ।

तेः । सोमम् । ष्वा३४ । चा३४ । नमस्य । ताः ।
 उपचा३ । यन्तिसम् । चा३४ । चा३४ । आचवि ।
 शा । तियुश । तीरुश । ता३४म् । चा३४ । औ
 होवा । वा३४२३४५ः ॥ ६ ॥ ७८

प्रस्तुतवचनः* । “अपामिव” यथा उदकानाम् “जर्मयः”
 त्वरन्ते । “इत्”—इति पूरणः । तद्वत् “तर्तुराणाः” कर्मणि
 देवान् स्तोतुस्त्वरमाणाः । [तुर त्वरणे जौहोत्यादिकः (पा०) ।
 यङ्ङमन्तस्य शानचि रूपम् । अभ्यासस्य उवर्णस्य रेफादेश-
 ष्छान्दसः । अभ्यस्तस्वरः† । तादृशा ऋत्विजः “मनीषाः” मनस
 ईश्वित्रीः स्तुतीः “सोममच्छ” सोमं प्रति प्रेरयन्ति । “नम-
 स्यन्तीः” नमस्यन्त्यः सोमं योजयन्त्यः सत्यः तम् “उपयन्ति” च ।
 उप समीपे गच्छन्ति । तमेव “संयन्ति च” सङ्गच्छन्ते । “[च वा
 योगे प्रथमा (८, १, ५६)—इति न निघातः] “उग्रतीः” काम-
 यमानाः स्तुतयः “उग्रन्तं” कामयमानं सोमम् “आविशन्ति च”
 प्रविशन्ति च । १२ ॥ ७८

इति त्रीमन्त्रायणार्थ-विरचिते माधवीये सामवेदार्थ-प्रकाशे
 छन्दोव्याख्याने पञ्चमस्याध्यायस्य सप्तमः खण्डः ॥

॥ इति चैष्टुभम् ॥

* “काञ्च”—इति ऋषि-ने० ।

† “अभ्यासानामादिः (६, १, १८६)”—इति पा० ।

पुरोजितीति-मुख्यास्तु नवर्षीं बृहतीत्यसौ—

“आह्वयतायष्ट्यावे” शिष्टा अनुष्टुभः स्मृताः* ॥

ऋषीणां विप्रकीर्णत्वात्तत्र तत्राभिदक्षहे † ॥

तत्राष्टमे खण्डे—

सैषा प्रथमा ।

२१ ३ ३ १२ २१ ३ ५१२
पुरोजितीवोचन्धसःसुतायमादयिज्ञवे ।

२१ २ ३१ २ १६२२
अपश्चान्श्रिथिष्टनसखायेदीर्घजिह्वाम् ॥ १ ॥ ७८

५२ २ ३ ५ २
(प्रह्वौ द्वौ ॥) पुरोजिती । वाअन्धार्श्रसाः । सु-

१२ १ ५ १
तायामाऽरदयाश्शुवायेश् । त्वाश्श्रवे । अपश्चान्नाऽर

● पुरोजितीतिमुक्त्वाः ‘पुरोजितीवोचन्धसः’-इतिप्रभृतयः नव ऋषयः, तत्राष्टमे खण्डे न्यून इति शेषः । तत्र आह्वयतायेति सप्तमी ऋक् बृहतीच्छन्दश्चा, शिष्टाः ऋषीणां विप्रकीर्णत्वात्तत्र तत्राभिदक्षहे ।

† ‘विभियोगत्वासां ज्योतिष्टोमे’-इति वि० ।

‡ उ० १,१,१८,१ = ऋ००,५,१,१ = चारण्ये १,२,२२ = कर्षे १,१,११-१,१,११-
२,२,१८-५,१,१२-४,१,१४-१,२,१८-०,२,१०-८,२,१५-८,२,१६-८, २,१०-
१०,१,२-१०,१,१०-१२,१,६-१२,२,११-१२,२,१२-१२,२,१२-१२,२,१४-१२,
१,६-१२,२,६-१६,१,२-१६,१,८-१६,१,८-१६,२,६-१०,१,२-१०,१,४-१०,
१,१०-२०,१,१८-२०,२,१२-२०,२,१२-(२१,२,१)-२१,२,२-२२,१,६-२२,१,
०-२२,१,८-२२,२,१२-२२,२,१५-२२,१,८ = कर्षे २,१,१-१,१,१८-१,२,२-
२,२,५-२,१,१-३,१,१८-३,२,२-४,१,८-४,२,५-४,२,८-४,२,१४-४,२,१६-
(५,१,८-५,१,१२)-५,२,१४-६,१,१२ ।

अथाश्उवाये३ । छार३४ना । सखायोदीऽरघजा३१
वाये३ । झीर३४याम् ॥ ७ ॥

पुरोजिती । वो३ओन्वा३साः । छतायमा३र । ज३र ।

हार३इ । ओऽर । दा३याइत्ता३वे । आपश्चाना३रम् ।

ज३र । हार३इ । जऽर । आ३थाइष्टा३ता । माखा

योदा३रइ । ज३र । हार३इ । ज३र३ । घा३रजार३४

शौचेवा । ए३ । झियार३४५म् ॥ ८ ॥

(कार्तियशम् ॥) पुरोहाहाउ । जा३र३४इती । वो

आओ३र३हे३ । धासाः । सुताओ३र३हे३ । यामा३इ ।

हाउवा । दयिन्नवे३र । उपा । अपश्चान३अथा३इष्टा

इना । सखाओ३र३हे३ । योदा३इ । हाउवा । घजि

झियम् । उपा३र३४५म् ॥ ९ ॥

(औद्धुं सद्मनम् ॥) पुरोजितीवीचन्धसः । औवा-
 दाइ । सुतायमादयिन्नवभोवारश्चोइ । अपश्चान्
 अथिष्टनओवारश्चोइ । साखायोदाइ । घाजिङ्कारश्
 ४५याई५६म् । सुवृक्तिभिर्नृमादनन्धरेरुषवा ॥ १० ॥

(श्यावाश्चम् ॥) पुरोश्श । जीश्ती । वाअ । धा
 शसः । एदिया । सू । तायमादा । यि । त्वाश्इ ।
 एदियाश् । अपश्चान्श्चाश्शीश् । छारश्ठना । ऐहा
 र्इ । एदियाश् । सखायोदाइर्घाश्जीश् । ङ्कारश्ठपूयो
 इहाइ ॥ ११ ॥

(चान्धीगवम् ॥) पुरोजितीवीचन्धासाः । सुताय ।
 मादाश्शया । ऊम्माश्शश् । त्वेअपश्चान्श्अथिष्टन ।
 साखाश्ठवा । योश्दौ । घारश्जी । क्लियाम् । औ
 रश्चोवा । द्वाइ । डा ॥ १२ ॥ ७९

अथ द्वितीया ।

३ २ १ २ ३ २ ७ ३ १ २ ३ १ २
अयम्यूपारयिर्भगःसोमःपुनानो अर्षति ।

३ १ २ ३ १ २ ३ २ ३ २ २ ३ १ २ ३ २
र्षतिर्विश्वस्यभूमनोव्यख्यद्रोदसीउभे ॥ २ ॥ ८०*

श्यावाश्वऋषिः† । हे “सखायः” सखिभृताः समानस्थाना वा हे स्तोतारः ! “वः” यूयं “पुरोजिती” [षष्ठाः पूर्वसवर्ण-दीर्घः‡] पुरः-स्थित-जयस्य “अन्वसः” अदनीयस्य सोमस्य स्व-भूताय “सुताय” अभिषुताय “मादयिन्नवे” अत्यन्तं मदकराय रसाय “दीर्घजिह्वी” [दीर्घा जिह्वा अस्य स दीर्घजिह्वी “दीर्घ-जिह्वी च छन्दसि (४,१,६६)—इति “ङीषन्तत्वेन” निपातितः । तादृशं] “ज्ञानं” च “अपअधिष्टन” अपअधयत॥ अपबाधध्वम् । यथा श्वा राक्षसा वा “सुतं” सोमं न लिहन्ति तथा कुरु-तेत्यर्थः ॥ १ ॥ ७९

* स० १,१,११,१ = ऋ० ७,४,२,२ = चारण्ये १,२,८—१,२,१७—१,२,१८—१,२,१९
ऊचे २,२,८—२,२,९—७,१,९—११,२,१०—११,२,१०—१३,१,९—१५,१,११—१५,१,
१४—१५,१,१७—२०,१,५—२०,२,१८—२२,२,९ = ऊचे २,१,६—२,१,८—३,१,११—३,
२,११—५,२,९—६,१,८ ।

† ‘श्यान्वीगुः श्यावाश्विः’—इति ऋषि-ने० ।
‡ सुपांशुसुनिवादिना (७,१,२९) ।
॥ ‘त्रिषिञ्जीकरोतु’—इति वि० ।

(क्रौञ्चानि चीषि ॥) अयम्यूषो^{१ १२६} । रायिर्भगाः^{१२१} । सो^{१२}

मःपुना^{१ १ ४} । नोषार्षा^{१ १ ४}पुता^{१ १ ४}इ^{१ १ ४}इ^{१ १ ४} । पतिर्विश्वो^{१ १ ४} । स्वा-

भूमनाः^{१ १ ४} । वियख्य^{१ १ ४}द्रो^{१ १ ४} । दासी^{१ १ ४}ज^{१ १ ४}पुभा^{१ १ ४}इ^{१ १ ४}इ^{१ १ ४} ॥ १३ ॥

अयम्यूषा^{१ १ ४} । अयम्यूषा^{१ १ ४} । रायिर्भगाः^{१ १ ४} । सोमःपूना^{१ १ ४}

इ^{१ १ ४} । नोष^{१ १ ४}र्ष^{१ १ ४}ता^{१ १ ४}इ^{१ १ ४} । पतिर्विश्वो^{१ १ ४} । सो^{१ १ ४}स्य^{१ १ ४}भू^{१ १ ४}श^{१ १ ४}माना^{१ १ ४}इ^{१ १ ४} ।

ओ^{१ १ ४}इ^{१ १ ४}विय^{१ १ ४}ख्य^{१ १ ४}ार^{१ १ ४}द्रो^{१ १ ४} । दासी^{१ १ ४}ज^{१ १ ४}भ^{१ १ ४} । इ^{१ १ ४}ष^{१ १ ४}ार^{१ १ ४}इ^{१ १ ४}भा^{१ १ ४}इ^{१ १ ४}इ^{१ १ ४} ।

ओ^{१ १ ४}र^{१ १ ४}इ^{१ १ ४}ष^{१ १ ४}इ^{१ १ ४} । वा ॥ १४ ॥

अयम्यूषा^{४ १४२ ५२} । सो^{१ १ ४} । रायिर्भगा^{१ १ ४}इ^{१ १ ४} । सोमा^{१ १ ४}रःपुना^{१ १ ४} ।

नषा^{१ १ ४}इ^{१ १ ४}ष^{१ १ ४} । षार^{१ १ ४}इ^{१ १ ४}ष^{१ १ ४}ती^{१ १ ४} । पतिर्विश्वस्य^{१ १ ४}भूमनः^{१ १ ४} । विय-

ख्य^{१ १ ४}ार^{१ १ ४}द्रो^{१ १ ४} । दासी^{१ १ ४}ज^{१ १ ४}र^{१ १ ४}इ^{१ १ ४}भा^{१ १ ४}इ^{१ १ ४}इ^{१ १ ४} । ओ^{१ १ ४}र^{१ १ ४}इ^{१ १ ४}ष^{१ १ ४}इ^{१ १ ४} । वा ॥

॥ १५ ॥ ८०

अथ तृतीया ।

^{२ २ २ १ २} सुतासोमधुमत्तमाः सोमाइन्द्रायमन्दिनः ।

^{२ १ २} पवित्रवन्तोऽश्वरन्देवान् गच्छन्तु वीमदाः ॥ १ ॥ ८१*

^{५ ५ ५} (त्वाङ्घ्रीसाम ॥) सुतासोमा । धुमाश्तमाः । सो-

^३ माइन्द्रायमाइ । ^३ इइ । ^{३ ३ ३} दिनश्वा । ^३ पवाइचवाइन्तोः

ब्रह्मतिर्नाइष्यतिः† । “पूषा” षीषकः सर्वेषाम्‡ । “भगः” भजनीयः॥ “रविः” धनहेतुः “अयं” सोमः “पुनानः” पत्रिके ब्रूयमानः सन् “अर्षति” कालशमभिगच्छति । तथा “विश्वस्व” सप्तमं च “भूषणः” भूषणप्रदं च “मतिः” मातृमिताई “सोमः” “उमे” “दीदसौ” अथापृथिव्यौ “व्यस्यत्” स्व-तेजसा प्रकामयति । अनेन लोकत्रयपतित्वं सूचितम् ॥ १ ॥ ८०

* ८० १,२,१५,१ = ५००,५,४ = ऊर्ध्वे २,३,२-२,३,३-२,३,४-०,१,१०-१५, १,२-१६,१,२-२०,१,१२-२०,१,१२-२२,१,११ = ऊर्ध्वे २,१,१०-४,१,०-५,१, ११-५,१,१२-६,१,१०-६,१,१५-७,१,२ ।

† ‘मातृपो मातृवः’—इति ऋषि-ने० ।
‡ ‘पूषा पुष्याते । सोमः । अथवा पूषा आदित्यः’—इति वि० ।
॥ ‘भगः सरथ सोमः शोभनः’—इति वि० ।
§ ‘आदित्यात्मवा’—इति वि० ।
|| ‘विभियोमोऽस्य द्वितीयेऽग्नि’—इति वि० ।

३ । ए३ । शरन्ना । दाइवान्गच्छा३न्तुवा३ः । ए३ । मदा-
 १
 आ ॥ १६ ॥

(जर्द्धे उवाङ्गी ॥) सुतासोमधुमत्तमाः । सीमा२
 ५ ४२ ५२ ४ ५ ४
 इन्द्रा२ । यमा३४५ । दी२३४नाः । पवित्रवन्तोअक्ष-
 १ २ १ १ १ १ १ २
 रन् । देवान्गच्छा । तुवोमा२३दा३४४ः । ओ२३४५
 इ । डा ॥ १७ ॥

(वासिष्ठम् ॥) सुतासोमधुमत्तमाः । सीमाइन्द्रा ।
 ५ ४२ ५२ ४ ५ ४
 यमन्दिनः । पावित्रावा२ । तोअक्षरन् । दाइवान्
 १ १ ० १ १ १ १ १
 गच्छीवा । तू२३४वाः । मदा । औ३४ोवा । चो५इ ।
 डा ॥ १८ ॥

(आष्कारणिधनं त्वाङ्गी ॥) सुतासोमधुमत्तमाः । सी
 ५ ४२ ५२ ४ ५ ४
 माश्वा३ । इन्द्रा३यामन्दिनारः । इन्द्रा३४ो । यमा२
 ५ १ ० १ १ १ १ १

^३दा^५३^२इ^{१०}नाः । पवित्रवा^३न्तो^१अ^२च्चार^१र^१न् । चवा^३इ^१द्यो ।
^०तो^१३^५च्चार^१इ^{१२२}धरान् । देवान्^१ग^१च्छा^१इ^१न्तू^१वो^१श^१मादा^१रः । देवा
^१इ^३न्^५द्यो^१इ । ग^१च्छो^१र^१इ^१ध^१चा । तू^१र^१वा^१र^१इ^१ध^१चौ^१द्यो^१वा । मदा-
^१इ^१च्चार^१इ^१ध^१पु ॥ १८ ॥

(वासिष्ठम् ॥) ^५सु^१ता^१सो^१म^१धु^१म^१त्ता^१मा^१इ^१ण । सोमा^१इ

^{१२}न्ना^१श्या^१म^१न्दि^१ना^१रः । दा^१इ^१ना^१रः । पवित्रवा^३न्तो^१अ^२च्चा-
^१रा^१र^१न् । च्चा^१रा^१र^१न् । देवान्^१ग^१च्छा^१इ^१न्तू^१वो^१श^१मादा^१रः ।
^१मादा^१रः । देवा^१इ^१न्^१द्यो^१इ । ग^१च्छा^१र^१इ^१ध^१चा । तू^१र^१वा^१र^१इ^१ध^१चौ
^१द्यो^१वा । मदा^१इ^१र^१इ^१ध^१पु ॥ २० ॥

(स्वारत्वाष्ट्री ॥) ^१सु^१ता^१सो^१मा^१इ^१ण । धु^१म^१त्ता^१मा^१रः ।

^{१२}सो^१मा^१इ^१न्ना^१इ^१ण । यम^१न्दा^१इ^१ना^१रः । पवित्रवा^३इ^१ण । तो-
^१अ^१च्चार^१र^१न् । देवान्^१ग^१च्छा^१इ^१ण । तु^१वो^१इ^१द्यो^१र^१इ^१ध^१ । वा ।
^१मा^१पु^१दो^१इ^१ण ॥ २१ ॥

(द्विरभ्यस्तुवाष्ट्री ॥) सुता । सोमाः । चाश्वा ।
 धुमन्तामारुः । सोमाः । इन्द्राः । चाश्वा । यम
 न्दाहनारुः । पविः । चवाः । चाश्वा । तोचवा
 रारुः । देवान् । गच्छाः । चाश्वा । तुवाश्वा
 वा । मापुदोश्वा ॥ २२ ॥

(वासिष्ठम् ॥) सुतासोश्माधुमन्तमाः । सोमा
 इन्द्रा । यमन्दिनः । पावाञ्चीरुश्वा । चवन्ताचरन् ।
 देवान् गच्छ । तुवामारुदाश्वाः । आश्वाश्वा । वा ॥
 ॥ २३ ॥ ८१

ययातिर्नाहुषच्छविः* । “मधुमन्तमाः” अतिशयेन माधुर्यो-
 पिताः अतएव “मन्दिनः” मद्कराः “सुतासः” अभिषुताः सोमाः
 “मवित्तवन्तः” † मन्त्रे वर्त्तमानाः सन्तः “इन्द्राव” इन्द्रवर्त्तम्
 “चरन्” पात्रेषु चरन्ति । अथ प्रत्यक्षसूतिः । “वः” युष्वाकं

* ‘विजिषीमोऽस्य तृतीयोऽवनि’—इति वि० ।

† ‘दशपणिनामाः’—इति वि० ।

अथ चतुर्थी ।

^{१ २} सोमाः ^{१ २ २ ३ ४ ५} पवन्तइन्द्रवो ^{१ २ ३ ४ ५} अस्माभ्यङ्गात्तुवित्तमाः ।

^{१ २} मित्राः ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} स्वानाश्चरेपसः ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} स्वाभ्यः स्वविदः ॥ ४ ॥ ८२०

(कौश्ले हे ॥) ^४ चाउसोमाः । ^५ पवाश्नाइन्द्रावाउ ।

^१ वत् । ^१ चाउवा । ^{१ १ ० १} अस्माभ्यङ्गात्तुवित्तमाउ । ^१ वाउ । ^१ चा

^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} उवा । ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} मित्राः स्वानाश्चरेपसाउ । ^१ वाउ । ^१ चाउवा

^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} ३४ । ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} सुवा । ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} धियाउः । ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} चरश्वाउः । ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} वाउ३५इन्द्रोईचा
इ ॥ २४ ॥

^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} सोमाः ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} पवन्तइन्द्रवाः । ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} अस्माभ्यङ्गा । ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} तुवित्तमाः ।

^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} माइत्राश्चोउश्वा । ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} स्वानाश्चरेपसः । ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} सुवाधियाः । ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} सुव

^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} वारइन्द्रोइदाउः । ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} चोउश्वाइ । ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} उा ॥ २५ ॥ ८२

“मदाः” मद्-हेतवो रसाः “देवान्” इन्द्रादीनां “गच्छन्तु” ॥
॥ ३ ॥ ८१

* उ० ४, १, १०, १-उ० ०, ५, १, ५ = ऊचे २, २, १२-२, २, १४-२, २, १५-२, २, १६-२, २, १६-२, २, १७-२, २, १८-२, २, १९-२, २, २०-२, २, २१-२, २, २२-२, २, २३-२, २, २४ = ऊच्चे ६, १, २० ।

† ‘वसादीनां’-इति वि० ।

अथ पञ्चमी ।

३१२ ३१२ ३१२ ३१२
अभीनेवाजसातम^२रयिमर्षशतस्पृहम् ।

१२ ३१२ ३१२ ३१२
इन्दोसहस्रमर्षासन्तुविद्यु^२न्विभासहम् ॥ ५ ॥ ८३०

(सोमसामानि त्रीणि ॥) अभीनेवा । जार^२सार^२ह

४^२चौहोवा । तार^२३४माम् । रयिमरि^२शतस्पृहम् । इन्दो

मनुः सांवरणच्छविः । “गातुवित्तमाः” अतिशयेन मार्गस्थ
लक्षकाः† “इन्दवः” दीताः‡ सोमाः “पवन्ते” अस्त्रभ्यं
मदर्थं “क्षरन्ति” आगच्छन्ति वा । क्रीडशाः ? “मित्राः”
देवानां सखिभूताः “स्नानाः” अभिषूयमाणाः “अरेपसः”
पापरहिताः अतएव “स्वाध्वः” शोभन-ध्वानाः “स्वर्विदः”
सर्वज्ञाः ॥

“स्नानाः”—“सुवानाः”—इति पाठौ ॥ ४ ॥ ८२

* उ० ५, १, १६, १ = ऋ० ७, ४, २९, १ = ऊ० ५, १, २—४, १, ४—५, १, ५—५, १, ६—
५, १, ७—५, १, ८—१९, १, १५—१९, १, १६—१७, १, १९—१७, १, २२—१७, १, २४—१७, १,
१८—१८, १, १०—१८, १, १२—१८, १, १८ ।

† “गातुः”—इति षचिबौ-नामसु विभ्रतितमं नैषष्टकम् १, १ । किञ्च निरुक्त-
वस्तुर्थे—“गातुं यन्नाय गातुं यन्नपतय इत्यपि निगमो भवति । गमनं यन्नाय गमनं
यन्नपतये”—इति च यावत् ।

‡ ‘ओतिरिन्दुः’—इत्यादि नि० नै० प० १, १७ ।

सच्चमभारश्चो । णसारम् । तुविद्युन्नविभारश्चोये

३ । सच्चमोरश्चपुइ । डा ॥ २६ ॥

अभीनोवा । जासातमम् । रयिम । षाउवारश् ।

होवाश्चाइ । शतस्पृहम् । इन्दारस । चाउवारश् ।

होवाश्चा । स्वभर्णसम् । तुवायेश् । द्युन्नारश्चश्रीहो

वा । विभासहारश्चपुम् ॥ २७ ॥

अभीश्चोइ । नेवाजाश्साश् । चातारश्चमाम् ।

रयोश्चोइ । अर्षशाश्ताश् । चास्पूरश्चहाम् । इ

न्दोश्चोइ । सच्चमभारश् । चाणार्णश्चसाम् । तुवा

श्चोइ । द्युन्नवीश्भारश् । चाइसापुद्दाईपुईम् ॥ २८ ॥

(कौञ्चम् ॥) अभीनोवाश्श्च । जसा । तमाश्

म् । रयिमर्षाश्श्च । शत । स्पृहाश्म् । इन्दो

२१ख,

साहा३१२३४ । स्रभ । णसा३म् । तुवाइद्युन्ना३१२३
म् । विभापुसहाउ । वा ॥ २८ ॥

(सोमसाम ॥) ^{४ २ २ २}अभीनोवौ^{२ ४}होपुजसातमाम् । रयि
^२मषौ^४होपुशतस्पृ^२हाम् । इन्दो^२स^२हौ^४होपुस्रभर्ण^४साम् ।
^२तुविद्यु^{२ ४}न्नी^५होपुविभास^{४ ५}हाम् । स्रहम् । तुविद्यु^{४ ५}न्नि^{४ ५}विभा^{४ ५}हम् ।
^५हाउवा । सहा^२हमे^{१११११}२३४५ ॥ ३० ॥ ८३

अम्बरीषऋजिष्णानौ* हाहृषी । हे “इन्दो” दीप्यमान सोम !
“वाजसातमम्” अत्यन्तं बलप्रदं मन्त्रप्रदं वा धनं पुत्रं “नः”
अस्माकम् “अभ्यर्ष” अभिगमय* । कौटुभम् ? “शतस्पृह”
बहुभिः स्पृहणीयम् । “सहस्रभर्णस” बहुविधभरणम् अनेक-
पोषण-युक्तं मित्यर्थः । “तुविद्युन्नि” [द्युन्निं द्योततेर्यशो वासं
वेति† यास्कः] बद्धन्नं बहुयशोयुक्तं वा । “विभासह”‡ महेतः
प्रकाशस्याभिभवितारम् अतितेजस्विन मित्यर्थः ॥

* “अम्बरीषः वार्षागिरः”—“ऋजिष्णा भारद्वाजः”—इति ऋषि-ने० ।

† अर्षेति अरुषतेर्गति-कर्मणो रूपम् (१, २४) ।

‡ “द्युन्निं द्योततेर्यशो वासं वा “अस्मि द्युन्नि मधि ररुह्य धेहि” अस्मात्तु द्युन्निं च
रत्नं च धेहि”—इति निब० नै० ५, ५ ।

॥ “विभासहः” इन्दोऽपौ एकत्रात्रैव श्रूयते विवेद-संहितास्ति ध्येयम् ।

अथ षष्ठी ।

३ १ २ ३ १ २ २ १ २ २ २ ३ १ २
अभौनवन्ते अदुहः प्रियमिन्द्रस्य काम्यम् ।

२ २ ७ ३ १ २ २ २ ३ १ २ ३ १ २
वत्सन्नपूर्व आयुनिजात्परिहन्तिमातरः ॥ ६ ॥ ८४

(आङ्गिरसानि त्रीणि ॥) आ२३४भी । ओ३नवन्त

आङ्गू१चा२ः । ओ३प्रियमिन्द्रस्य कामा१या२म् । ओ३

वत्सन्नपूर्व आयू१नी२ । ओ३ । जा२त्परिहन्तिमा१२३

४ । वा । तापुरोई३चा३ ॥ ३१ ॥

५ २ ३ २ ४ २
अभी । नवो३२ । तआ५दुहः । प्रियामिन्द्रा३ ।

१ २ ३ ५ २ १ २ ३ ५
स्याकामा२३४याम् । वत्सन्नपू३ । वा३आयू२३४नी ।

१ २ २ १ २ १ २ १ २ २ १
जाता३५चा३ । रि३चा३५ । तिमाता२३रा३४३ । ओ

२३४पू३ । डा ॥ ३२ ॥

“गतसृह”-“पुरुसृहम्”—इति, “विभासह”-“विम्बासहम्”
—इति च साम्न ऋचः पाठः ॥ ५ ॥ ८३

* अ० ७, ४, २०, १ = चारुणे १, २, २४—३, १, २—३, १, ४—४, १, १२ ।

अथ सप्तमी ।

१ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २
 आह्वयंतायधृष्णवेधनुष्टम्बन्ति०पौंस्यम् ।

१ २ ७ २ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
 शुक्राविययन्थसुरायनिर्णिजेविषामयेमहीयुवः ॥ ७॥ ८५ १

५ ४ २ ५ २ ४ ५ ४ ५ ४ ५ ४ ५ ४ ५
 अभौनवन्ते अद्रुहः । ओहाइ । प्रियमिन्द्रस्यकामि

४ ५ ४ २ ५ ४ २ ५ ४ २ ५ ४ २ ५ ४
 यम् । ओहाइ । वत्सन्नपूर्व आयुनि । औहोवाहा

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
 इ । जात०रिहोवा । तीर३४मा । तरा । औहो

५ ४ ३ २ १ ० १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
 वा । होइइ । डा ॥ ३३ ॥ ८४

ऋभ-सूनु काश्यपी इयोः‡ । यथा “मातरः” गावः “पूर्वे” प्रथमे “आयुनि” ॥ वयसि “जातं” वक्षं “रिहन्त” लिहन्ति तथा “अद्रुहः अद्रोहाः वसतीवर्याख्या आपः इन्द्रस्य “प्रियं” काश्यं सर्वैः काश्यमानं सोमम् “अभि नवन्ते”‡ अभिगच्छन्ति ॥ ६ ॥ ८४

* “वतुष्टम्बन्ति”—ऋ० ।

† ऋ० ०, ४, २५, १ ।

‡ अक्षाः परस्ताद्येत्यर्थः । न चात्र वशासङ्गम् ।

॥ “आववः”—इति मनुष्य-नामसु सप्तदशं नैवष्टु कम् (२, २) । इह तु तस्यैव द्वीपता वयोऽर्थात्ता चेहा भगवतः सायवस्य ।

§ “नवन्ते”—इति तति-कर्मसु कर्मणि शतमत्रैवष्टु कम् २, १४ ।

(गृहसमदस्य दृक्तानि चत्वारि ॥) आद्वा३। ओ२३

^५ २ १ ८ २ १ ५ २ २ १ ५ २
४वा। र्यतायष्णावे२। धनू३ः। ओ२३४वा। तन्व

^{१ ८ २ २ १ ५}
न्तिपौंसियम्। शुक्रा३ः। ओ२३४वा। वियन्त्यसु

^{२ ८ १ ५ २ १ १ ५ १ ८ २}
रायनिर्णिजे२। विमा३। ओ२३४वा। अग्नि२मघी

^{१ १ १ १ १}
युवार३४५ः ॥ ३४ ॥

^{२ २ १ ० २ २ ५ २ २}
द्वा३द्वा३। आद्दर्यता। यार३४धु। द्वा३द्वा३४।

^{५ ८ २ ५ २ २ १ ३}
ओद्देवा। ष्णा२६४वे। द्वा३द्वा३। धनू३ष्टान्वा।

^{२ ५ २ २ ५ ५ २ ५}
ती२३४पौ। द्वा३द्वा३४। ओद्देवा। सी२३४याम्।

^{२ २ १ ८ २ १ ० २ २ ५}
द्वा३द्वा३। शुक्राविय। ताअसुरा। यार३४नौ।

^{२ २ ५ ८ २ ५ २ २}
द्वा३द्वा३४। ओद्देवा। षी२३४जे। द्वा३द्वा३।

^{१ २ ५ २ ५ ८ २}
विषामाग्नी३। मार३४घी। द्वा३द्वा३४। ओद्देवा।

^२
यूर३४वाः ॥ ३५ ॥

अष्टाष्टमी ।

२३ १ २२ १८ २२ २१ २ २ १ १
परित्यञ्चर्यतञ्चरिम्बभ्रमुनन्तिवारेण ।

२ २७ २ २७ २ १२ २ १२ २२
यो देवान्बिभ्रान्चइत्यरिमदेनसहगच्छति ॥ ८ ॥ ८६*

२ ४ २ ४ २ ४ ५
(द्विरभ्यस्तमाकूपारम् ॥) परित्यञ्चर्यतञ्चरिम् ।

३ २ ४ २ २
पार३४ । रित्यञ्चौचोप्र्यतञ्चराइम् । बभ्रमुनन्ति

२ ४ २ ४ २ ४ २ ४ २
वारेण । वार३४ । भ्रमुनौचोप्रन्तिवारेणा । यादे

“शुक्रा”† शुक्रवर्णानि गो-पयांसि “असुराय”‡ बलवते
“निर्णिजे” स्वरूपाय शोधनार्थं “वयन्ति”¶ आच्छादयन्ती-
त्यर्थः ॥

“शुक्रावियन्त्यसुरायनिर्णिजे”-“शुक्रांबयन्त्यसुरायनिर्णिजम्”

—इति साम्न ऋचः पाठौ ॥ ७ ॥ ८५

* उ० ५, २, १८, १—८, २, ८, २ = ऋ० ७, ४, २४, १ = ऊ० ५, २, १८—५, २, १८—५, २, २०
—६, १, १—६, १, २, — ६, १, २—१२, २, १— १२, २, २—१४, २, १६—१४, २, १७—१४, २,
१८—१४, २, १९—१४, २, २०—१४, २, २१—१७, १, ८—१७, १, ९—१७, २, २—२०, २, ४ =
ऊ० ४, २, २ ।

† ‘शुक्राः शु.बिभ्रान्’—इति वि० ।

‡ ‘असुराय सु.वाय वसुदानवते’—इति वि० ।

¶ वयन्तीति पाठसु ऋग्वेदीयः । तमेवावलम्ब्यतेऽत्र व्याख्यानं भगवता सायणे-
नेति बोध्यम् । सामवेदीय-पाठसु विद्यन्तीति ।

अथ नवमी ।

१ २ ३ १२ २२ ३ २ ३ १ २ ३ १ २ ३
 प्रसुन्वानायान्धसोमर्त्तानवष्टतद्वषः ।

३ १ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३
 अपश्चानमराधसृष्टतामखन्नभृगवः ॥ ८ ॥ ८७*

॥ प्रथम-दशति ॥

२२ ४२ ३ ४ ५ १ २ २ २ २ ४
 वान्विश्वाद्दृत्परि । योर३४ । देवान्वौष्टोपुश्वाद्दृत्प

३ ४ २ ३ ४ ५ १ २ २
 राइ । मदेनसृष्टगच्छति । मा३४ । देनसौष्टोपुष्ट-

४ ५
 ग । चक्राप्रतोईष्टाइ ॥ ३८ ॥ ८६

ऋजिश्वाम्बरीषावृषी^१ । “हर्यतः” सर्वैः स्यृहणीयं “हरिं
 हरितवर्णं “बभ्रु” बभ्रुवर्णं च “त्यं” तं सोमं “वारिण” बालिन
 पवित्रेण “परिः पुनन्ति” परिशीलयन्ति । “यः” सोमः
 “विश्वान्” सर्वानिन्द्रादीन् “देवानित्” देवानेव “मदेन”
 मदकरणेन रसेन सह “परिणा गच्छति” इति § ॥ ८ ॥ ८६

* उ० ६,२,३,१—१,२,२२,२ = ऋ० ७,५,२,२ = ऊ० १,३,१०—१,२,१८—६,१,१०
 —६,२,२०—११,२,२—११,२,३—११,२,१३—१५,१,१६—१६,१,१४—१८,१,१०—१८,
 २,१८—१८,२,२०—१८,२,२१—२२,२,० = ऊ० २,१,४—३,२,४—६,१,६ ।

† “ऋजिश्वा भारद्वाजः—ऋम्बरीषो बार्हस्पत्यः”—इति ऋषि-जै० ।

‡ ‘परि समन्तात्’—इति वि० ।

¶ ‘परि देवं स्रष्टयित्वा’—इति वि० ।

§ ‘विनिथोगोःस्र नवमेऽवनि’—इति वि० ।

(वैहूपम् ॥) ^{११} प्रसुन्वार^{४२}नाय^५अन्धसाः । ^{११} मर्त्तः ।

^१ नवार । ^{३२३} दृतदार^५३४चाः । ^{२ २ ३ २} अपश्चानमरो । ^{३ ५} धार^{३४}सा-

^{१ १२} म् । ^२ दतामार^{३२ ४}खम् । नभृ^३गा^४पूर्वा^५ई^६पूर्वः ॥ ३८ ॥ ८७

॥ इति अर्द्धः प्रपाठकः ॥

प्रजापतिर्ऋषिः* । “सुन्वानाय” अभिषूयमाणाय [षष्ठ्यर्थे चतुर्थी†] अभिषूयमाणस्य “अन्धसः” सोमस्य “तत्” प्रसिद्धं “वचः” वचनं योषं “मर्त्तान” मर्त्यं इव कर्म-विघ्न-कारी “तवष्टन” कामयतां न शृणोत्विति यावत् । तथा हे स्तोतारः “अराधसं” साधक-कर्म-रहितं‡ । “ख्वानम्” “अपहत” । तत्र दृष्टान्तः—“मखन्”॥ यथा पुरा अराधसं मखम् एतन्नामानं भृगवोऽपहतवन्तः तथा अपहतित्यर्थः ॥

“सुन्वानाय”-“सुन्वानस्य”—इति, “वष्ट”-“वृते”—इति च साम्न ऋचः पाठः ॥ ८ ॥ ८७

इति श्रीमत्सायणार्थ-विरचिते माधवीये सामवेदार्थ-प्रकाशे

छन्दोव्याख्याने पञ्चमस्याध्यायस्याष्टमः खण्डः ॥ ५ ॥

॥ इत्यानुष्टुभम् ॥

* “वाग्धः”—इति ऋषि-ने० ।

† “षष्ठ्यर्थे चतुर्थीति वाच्यम् (१, २, ६२)”—इति का० वा० ।

‡ “अधनं धन-रहितम्”—इति वि० ।

॥ “दतामखम्”—इति मन्त्र-पाठस्य ‘दता’—‘मखम्’—इति पदकारस्य श्लेषः ।

जगत्सोऽभिप्रियाणीति मुख्या हादश सन्मताः* ।
 आद्यास्तिस्र ऋचो दृष्टाः कविनाम्ना महर्षिणा ।
 उत्तरा विप्रकीर्णत्वाद्दृश्यन्ते ऋषयः पृथक्कृः ॥

अथ नवमे खण्डे—

सैषा प्रथमा ।

३ १ ३ १ २ ३ १ २ ३
 अभिप्रियाणिपवतेचनोद्धितो

१ २ ३ २ ७ ३ १ १ १ १
 नामानियङ्कोऽधियेषुवद्धंते ।

१ २ २ ३ २ ३ ५ ७ ३
 आह्वर्यस्यवृद्धतोवृद्धस्यधि

२ ३ १ १ ३ २
 रथंविष्वञ्चमरुद्धद्विचक्षणः ॥ १ ॥ ८८ ॥

भगवान् सायणोऽपि तथैव व्याख्यानवान् । अथ नये चनेत्याकारस्य द्वयोऽनरति (६,२, १३५) द्वौषे 'दता'—इति रूपम् ॥ विवरणकारस्तु 'दत'—'अमरम्'—इत्येवं द्विदं स्वीकृत्य 'अमरं यज्ञ-वद्विष्णुतम्'—इति व्याचक्षौ ।

* अत्र नवमे खण्डे अभिप्रियाणीत्याद्याः हादश ऋचः सन्मताः पूर्वाचार्या-
 षामिति शेषः ।

+ "कविः भार्गवः"—इति ऋषिर्नै० ।

‡ तत्र हादशसु आद्यास्तिस्र ऋचः कविनाम्ना महर्षिणा दृष्टाः । उत्तराः ऋचः
 नैकेन दृष्टा इति तत्र ऋषि-विप्रकीर्णत्वम् तस्मात् तत्र ऋषयः पृथक् वक्ष्यन्ते ।

¶ उ० १,१,१८,१=४० ७,२,३३,१=आरण्ये २,१,६ ऊर्ध्वे =१,१,११—८,१,२—
 १४,१,१८—१६,१,१५—१८,१,१४=उच्छे १४,१,१—१४,१,१८ ।

^३ ^३ ^५ ^१ ^३
 ओम् ॥ (कावम् ॥) आभिप्रीर३४या । षौपावार३४
^५ ^{२२१} ^१ ^३ ^५ ^१ ^३
 ताइ । चानोद्विता२३ः । नामानीर३४या । ङोअधी
^५ ^{२२१} ^५ ^२ ^३ ^५ ^१ ^३
 र३४ये । षुवर्द्धताये३ । आरुरीर३४या । स्यावृष्टा
^५ ^{२२१} ^२ ^२ ^३ ^५ ^१ ^३
 र३४ताः । वृद्धन्नधये३ । रासंवा२३४इष्टा । चामा
^५ ^२ ^१
 र३४हात् । विचा३१उवार३ । चार३४णमः ॥ १ ॥

^४ ^४ ^५ ^{२४} ^५
 (ऐउकावम् ॥) एषु । अभिप्रिया२ । णिपवताइ ।
^४ ^४ ^५ ^४ ^४ ^२ ^४ ^५
 एषु । चनोद्विताः । एषु । नामानीया२ । ङोअधि
^५ ^४ ^४ ^५ ^४ ^४ ^२ ^४
 याइ । एषु । षुवर्द्धताइ । एषु । आरुरिया२ । स्य
^४ ^५ ^४ ^४ ^५ ^४ ^४ ^५ ^२ ^४
 वृद्धताः । एषु । वृद्धन्नधी । एषु । रासंविष्टार । चम
^५ ^४ ^४ ^५ ^४
 रुहात् । एषु । विचक्षणाः । ङोप्रइ । डा ॥ २ ॥

^५ ^२ ^२ ^२ ^२ ^४ ^५ ^१ ^२
 (वाजसनि ॥) अभ्यौद्योवाद्याइप्रियाणी । पवता
^१ ^५ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^१
 इञ्जार३४नौ । द्विताः । नामानियङ्गोअधियेषुवर्द्धताइ ।

^{२२ १ २} आह्वर्यस्य ^२ हतोवृ ^१ हन्नधाइ । ^{२ १} रथम् । ^{२ १ २} वाइषञ्चमरुचत् ।

^२ विचारश्उवारइ । ^{२ १ १ १ १ १} छाश्णाश्उधुः ॥ ३ ॥

(वाजजित् ॥) ^२ अभिप्रिया । ^१ णीपवताइ । ^{२ २ १} होइहो

^२ वाश्होयेइइ । ^{१ २} चनोहिताः । ^{५ ४} हाहो । ^{५ ४} वाहाइ । ^५ ना

^{२ १} मानिया । ^{२ २ १} ङीअधियाइ । ^{१ २ १ २} होइहोवाश्होयेइइ । ^५ पुव

^४ हताइ । ^{५ ४} हाहो । ^५ वाहाइ । ^{२ २ २ १} आह्वरिया । ^{२ २ १} स्यावृहताः

^{१ २ १ २} होइहोवाश्होयेइइ । ^{५ ४} वृहन्नधी । ^{५ ४} हाहो । ^५ वाहाइ ।

^{२ १} रथविष्ठा । ^{२ २ १} चामरुहान् । ^{१ १ २} होइहोवाश्होयेइइ । ^५ विच

^४ क्षणाः । ^{५ ४} हाहो । ^{५ ५} वाइहाउ । ^{२ २ २ १} वा । ^{२ १} वाजीजिगीहवा
२१ ॥ ४ ॥

(वाजजित्साम ॥) ^२ अभिप्रिया । ^१ णीपवताइ । ^{२ २ १} चानी

^{१ १} हिताः । ^{२ २ १} होवाश्होइ । ^{२ २ १} नामानिया । ^{२ २ १} ङीअधियाइ ।

^{२ २ १} पूवर्हताइ । ^{२ १} होवाश्होइ । ^{२ २ २ १} आह्वरिया । ^{२ २ १} स्यावृहताः ।

१२१ १ १ १ १ १२१
 बृहन्नधाइ । होवाइहो । रयविष्ठा । चामरुहात् ।

१२१ १ १ १ ५२ २ १२१२
 वीचक्षणाः । होवाइहो२ । वारइ४औहोवा । वाजी

१२१२ १२ १२८ ११११११
 जिगीवाविश्वाधना२नीरइ४पु ॥ ५ ॥

५ ४ ११२ १
 (स्वारकावम् ॥) अभ्योवा । प्रियाणिपवताइ । च

२ १ १२२ २ १ १
 नोहाइताइः । नामानियङ्गोअधियाइ । पुवर्द्दाताइइ ।

१२२ १ १ १ २ ४ ५
 आह्यस्यबृहतो । बृहन्नाधीरइ । राथाइ०वाइष्ठा ।

२ १ १ २ ४
 चमरुहाइइत् । वाइचाइक्षापूणाइपुईः ॥ ६ ॥ ८८

“चमोहितः” [चन इत्यन्ननाम* चायतेरसुनि चन इत्यौषा-
 दिक-सुप्तेषु निपातितः] चनसेऽन्नाय हितः । यद्वा । हितान्नः
 सोमः “प्रियाधि” जगतः प्रीचयिटृषि नामानि नमनशीलानि
 तान्युद्कानि “अभिपवते” अभितः चरति करोति । “येषु”
 अन्तरिक्ष-स्थितेषु उदकेषु “यद्वाः” महानहं सोमः “अधि

* “चमोन्न प्रक्षितान्नीमानि चनीषि चनो रधिन्न । चन इत्यन्ननाम”—इति
 वै० ६, १६ ।

अथ द्वितीया ।

^{२ १२ २ १ २ २}
अचोदसोनोधन्वन्विन्दवः

^{२ २ १ २ २ २ २ २ २ २}
प्रखानासोबृहद्देवेषुहरयः ।

^{१ २ २ २ २ २ २ १ २ २}
विचिदश्रानाद्रषयीअरातयो

^{१ २ २ १ २ २ १ २}
र्यानःसन्तुसनिषन्तुनोधियः ॥ २ ॥ ८८*

(आङ्गिरसामि चौणि ॥) अचोदासोर३ । नोधनूक्ता

^{२ २ १ २ २ १ २ १ २ २}
२३ । तूइन्दवाः । प्रखानासोर३ । बृहद्देवेषु३ । षू
^{१ २ १ २ २ १ २ २ १}
हरयाः । विचिदाश्राना३ । नाद्रषया३ । आरातयाः ।

वर्धते" अधिकं प्रवृद्धो भवति । अपां मध्ये सोमो वसति खलु ।

ततः "बृहन्" महान् सोमः "बृहतः" महतः परिवृढस्य

"सुधस्य" "विष्वध" विष्वग्गमनं रथम् "अधि" उपरि "विच-

चधः" † विष्वधस्य द्रष्टा सन् "आरुहन्" आरोहति । "अग्नी

प्रास्ताहुतिः सम्यगादित्य मुपतिष्ठते(म० ३, ७६)"—इति ॥१॥ ८८

* ऋ० ७, ३, ४, १ ।

† "अधि उपरि आदित्यमखलात् अनुर्थं मखलं रथं विदुस्मं नाम"—इति वि० ।

‡ "विष्वधः" विविधं प्रकाशयत इत्यर्थः—इति वि० ।

१ २ १ २ २ १ २ २ १ २ १
अर्योनाःसो२३ । तूसनाइषार३ । तूनाधिया३३उवार-

१ १ १
३४५ ॥ ७ ॥

१ २ २ २ ५ २ २ ४ ५ ४ ५ १ २ २
आचोदसो । नोधनुवन्तु । इन्दवाः । प्रास्ता
१ २ २ ३ ४ २ २ ५ ४ ५ १ २ ३ २ २ २ ४
नासो । बृहदेविषु । हरयाः । वाइचिदंश्री । नाइ
२ ५ ४ २ ५ १ २ २ ३ २ ३ ४ ५ ४
षयोअ । रातयाः । अर्योनःसा । तुसनिष । तुनो
पुधियाउ । वा ॥ ८ ॥

२ २ २ १ - २ - २ २ २ ३ २ ४
हाउहोवाइहाइ । अचोदसोनोइधा । नुवाइन्तू
१ २ १ १ १ १ १ २ २ २ २ ० २ २ २
३ । इन्दवार३४५ः । हाउहोवाइहाइ । प्रखानासोवृ३
१ २ २ ४ २ २ १ १ १ १ १ २ २ २ २
इहात् । देवेषू३ । हरया२३४५ः । हाउहोवाइहाइ ।
२ २ २ १ २ ४ २ २ २ १ १ १ १ २ २
विचिदंश्रीनाइहाइ । षयोइआइ । रातया२३४५ः । हा
२ २ २ १ २ ४ २ २
उहोवाइहाइ । अर्योनःसन्तूइसा । निषाइन्तू३ । नोधि
१ १ १
याइरउवाइ३४५ ॥ ८ ॥

(सामराजम् ॥) अचौद्वाइ । दासेनोधनुवा । तु
 इन्दावा२ः । प्रखानासेवृद्धेवाइ । षुद्धरायारः । वि
 चो२३४छाइ । अम्नो२३४छाइ । नाइषयः । अरो२३४
 छाइ । तायाः । अर्यो२३४छाइ । नःसो२३४छा । त्
 सानी२३४षा । तूना३उवा३ । धी२३४याः ॥ १० ॥

(सामराजम् ॥) अचौद्वावा । दासेनोधनुवाः ।
 तुइन्दावा२ः । प्रखानासेवृद्धेवाइ । षुद्धरायार३ः ।
 वाइचो३दाश्ना । नाइषार३४या । होइ । अरातार
 ३४याः । होइ । आर्यो३नाःसा । तूसानी२३४षा ।
 हो । तुनो३धाप्रयाईप्र६ः ॥ ११ ॥

(सिमानानिषेधः ॥) अचो । वाद्वाइ । दासे
 नोधनुवा । तुइन्द्रावाः । प्राखानासेवृद्धेवाइ । षुद्ध

१ १ २ १ २ २ ४
 राया२३ । वार३इचौत् । आ२३ । आ३४ । नाइ

३ ४ ५ १ २ १ २ १ २
 षयोअरा । ता३याः । आ२३यां । ना२३ःसा३४ ।

३ ४ ५ ३ २ ४
 तुसनिष । तुनो३धाप्रयाईपुईः ॥ १२ ॥ ८८

“अचोदसः” * अचोदनाः अजन्यप्रेरिताः “इन्द्रवः” सोमाः
 “नः” अस्माकां “प्रधन्वन्तु” प्रगच्छन्तु [धन्वतिर्गति-कर्माक्षः] ।
 कुत्र? “बृहद्देवेषु हरयः” प्रभूत-देवयुक्तेषु यज्ञेषु [यथा वा
 बृहद्देवकुलजेषु मथ्यते इति सम्बन्धः] कीदृशा इन्द्रवः? “स-
 नासः” सुयमानाः “हरयः” हरितवर्णाः ॥ क्विञ्च । “अरातयः”
 अनाहि-दान-रहितः “नः” अस्माकम् “अर्वः” † अरयः “इषयः”
 इषोऽवानि इच्छन्तः “अग्रानाः” ‡ अग्रमेन भोजनेन वियुक्त
 एव सन्तु । क्विञ्च । नोऽस्माकं “धिया” कर्माणि देव-विषयाणि
 स्तोत्राणि + “सनिषन्तु” देवान् सम्भजन्तु ॥

* ‘चोदयति’—इति वि० ।
 † ‘नः अस्माकम्’—इति वि० ।
 ‡ निघ २, १४, १४ ।
 § ‘हरयः हरवर्णोक्तः’—इति वि० ।
 § ‘अग्रानाः विनाग्रयान्’—इति वि० ।
 + ‘धियः कर्माणि प्रज्ञा वा’—इति वि० ।

अथ द्दयीया ।

^{२२७} ^{२१९} ^३
 एषप्रकीर्णमधुमा^२चिक्रद-

^१ ^२ ^३ ^४ ^५ ^६ ^७ ^८ ^९ ^{१०}
 दिन्द्रस्यवज्रोवपुषोवपुष्टमः ।

^{११} ^{१२} ^{१३} ^{१४} ^{१५} ^{१६} ^{१७} ^{१८}
 अभ्यु^१त्तस्यसुदुघाघृतसुतो

^{१९} ^{२०} ^{२१} ^{२२} ^{२३} ^{२४} ^{२५} ^{२६}
 वाश्राअर्षन्तिपयसाचधेनवः ॥ ३ ॥ ८०*

^{२२१} ^१
 (वासिष्ठम् ॥) एषप्रकीर्ण^२२ । म । धुमा^३२ ।

^{२२} ^२ ^५ ^{२१} ^{२२} ^१ ^३
 अचाइक्रार२३४दात् । इन्द्रास्यवाजा^२२ः । पुषो^३२ । व

^{२३} ^५ ^{२१} ^{२२} ^१ ^३
 पुष्टा२३४माः । अभा^३स्यतास्या^२२ । सु । दुघा^३२ः । घृ

^{२४} ^५ ^{२२} ^{२३} ^१
 तासू^३२३४ताः । वाश्रा^३अर्षान्ती^२२ । प । यसा^३२३ ।

^२ ^४
 चधाइइनापुवाईपू^३६ः ॥ १३ ॥ ८०

“देवेषु”—“दिवेषु” इति पाठौ ॥ “विचिद्गाना इषयो
 अरातयोर्षा नः सन्तु सनिषन्तु नः धिया”—इति छन्दोगाः ।
 “विधिनश्च इषो अरातयोर्षा नः सन्तु सनिषतनी धिया”
 बह्वृचाः ॥ २ ॥ ८८

* अ० ७, २, १, १ ।

अथ चतुर्वी ।

१ २ ३ २ ३ १ २ ३ २ ४
 प्रोचयासीद्दिन्दुरिन्द्रस्त्रनिष्कृतः

३ १ २ १ २ १ २ ३ १ २
 सखासख्युर्भ्रमिनातिसङ्गिरम् ।

“एषः” अयं सोमः “मधुमान्” मधुर-रसः “कीशे” द्रोण-
 कस्यै “प्राचिक्रदत्” प्रकर्षेण शब्दायते । क्रीडय एषः? “इन्द्रस्य”
 “वज्रः” वज्रस्थानीयः वज्रकरत्वेन वज्रवत् प्रहरण-साधनत्वाद्
 वज्रत्वोपचारः* । “एषः” एव हि सोमः “वपुषः” वीजानर्त-
 वसुरन्ध्रत्वात् “वपुष्टमः”† अतिशयेन वप्ता । वीजावापस्य सोम-
 कर्तृकत्वात् [सोमो वै रेतोधां इति श्रुतेः] । “वृत्तस्य”‡
 सत्वफलस्य सोमस्य धारा इति शेषः । ता “अभ्यर्षन्ति” अभि-
 गच्छन्ति§ । क्रीडयः? “सुदुषः” सुप्तु दीग्ध्यः फलानाम् । “वृत्त-
 चतः” उदकस्य रसस्य वा चारुसिन्धुः “वात्राः” शब्दयन्त्रः¶ ।
 पयसा युक्ता वात्रा घेनव इव§ सुप्तोपममेतत् ॥

“वपुष्टमः”-“वपुष्टरः”—इति, “अभ्यर्षन्ति” “अभीष्टतस्य”
 —इति, “पयसा च घेनवः”-“पयसेन घेनवः”—इति च हृन्द्गी-
 वङ्गुचानां पाठाः ॥ ३ ॥ ८०

- ‘घेने वज्रं चोत्रं समर्षः’—इति वि० ।
- † ‘दीधितारः’—इति वि० ।
- ‡ ‘अर्षन्ति चरन्ति’—इति वि० ।
- § वात्राः कामवमानाः—इति वि० ।
- § ‘चरन्ति पयः घेनव आदित्यरश्मयश्च’—इति वि० ।

^{१ २} ^{३ २ १ १ २ ३}
 मर्यद्भवयुवतिभिःसमर्षति

^{१ २ ४ १ २ ४ १ २} ^{३ २}
 सोमःकलशेशतयामनापथा ॥ ४ ॥ ८१ *

(लौशम् ॥) प्रोयार३४सीत् । इन्द्रिन्द्रार३ । स्या
^{२ २ ५} ^{३ २ २, ३ ५} ^१ ^{४ २ ३}
 हनिष्कृतम् । सखासख्यः । नप्रमिनार३ । तौ३सङ्गि
^५ ^{३ २ ३ ५} ^१ ^{४ २ ३ ५} ^{३ २ २}
 रम् । मर्यद्भव । युवतिभार३इः । सा३मर्षति । सोमः
^{२ ५} ^{१ २} ^{१ ४}
 कला । शेशतयार३ । मना३पापुथा६५ई ॥ १४ ॥

(उत्तरलौशम् ॥) प्रोयासीदिन्द्रिन्द्रस्यनिः । कृता
^{३ २ १ १ १} ^{३ २} ^{३ ५ ५ २} ^{३ २}
 म् । कृता२३४५म् । सखा३१२३४ । सख्युर्नप्रमिना
^{४ ५ ४ ५} ^{३ २} ^{५ ४ ५}
 तिसम् । गिराङ्गिराम् । मर्या३१२३४ः । इवयुवतिभिः
^{४ ५} ^{४ ५} ^{४ ५} ^{५ २} ^{५ २ ४ ५ २}
 सम । षताइषताइ । सोमा३१२३४ः । कलशेशतया ।
^{३ २ ४}
 मना३पापुथा६५ई ॥ १५ ॥

१ उ० ४, २, ०, २ = ऋ० ०, २, १५, १ = ऊ० ४, १, ०—१, २, १०—०, २, ११—१०, १, ५
 —२२, २, १५—१३, २, १८ ।

(प्रवङ्गार्गवम् ॥) ^{१२ १२} प्रोअयासाइत् । ^{२ १} इन्दुरिन्द्रा । ^१ स्या
^१ निष्कृताम् । ^{२ २ १} सखासख्युः । ^{२ १} नप्रमिना । ^१ ता^१इसङ्गि
^{२ १} राम् । ^{२ १} मर्यईवा । ^१ युवतिभाइः । ^{२ २} सा^१रमर्षताइ । ^{२ २} सो
^१ मः कला । ^{२ २ १} शेशतया । ^{१ २ २} मा^१रनापथा^{२ २ ३} २३ । ^{१ १ १ १} वा^{२ २ ३ ४ ५} २३४५ ॥
 ॥ १६ ॥

(तन्त्रम् ॥) ^{२ २ १ २} प्रोअयासाइत् । ^{२ १} इन्दुरिन्द्रा । ^{२ २} स्या
^१ निष्कृता^{२ ३} २३म् । ^{२ २ ३ ४ ५} सखासख्युः । ^{२ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८} नप्रमिना । ^{२ २ ३} तिसङ्गा
^५ २३४इराम् । ^{२ १} मर्यईवा । ^{२ १} युवतिभाइः । ^{२ २ १} सामर्षताये^२ ३ ।
^{२ २ ३ ४ ५} सोमः कला । ^{२ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८} शेशतया । ^{२ २ ३} मना^{२ ३ ४} ३पा^{२ ३ ४ ५ ६ ७ ८} ३था^{२ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०} ६५ई ॥ १७ ॥

(यामम् ॥) ^१ आ^{२ २} २इ । ^० इया । ^० प्रोअयासाइदिन्दु
^{४ २ ३ ४} रिन्द्रा^{२ ३} २३ । ^{१ २} स्या^०निष्कृतम् । ^० सखासख्यु^० न^०प्रमिना-
^{४ २ ३ ४} २३ । ^{१ ०} ती^{४ २} ३सङ्गिरम् । ^{४ २} मर्यईवा^० युवतिभा^{४ २} २३इः । ^{४ २} सा^{४ २} ३म

३ ५ १ २ १
 र्षति । आ३इ । इया । सोमः कलाग्ने१शतयार३ ।

१ ४
 मना३पा३पूया३पूई ॥ १८ ॥ ८१

ऋषिगणऋषिः* । “इन्द्रः” सोमः “इन्द्रस्व” “निष्कृतं” संस्कृतं स्थान मुदरं “प्रो अयासीत्” प्रकर्षेचैव गच्छति । गत्वा च “सखा” सखिभूतः सोमः “सख्युः” इन्द्रस्व “सङ्घिरं” सम्ब-
 गिरणाधारभूत मुदरं† “न प्रमितानि” न हिनस्ति । किञ्च । सः “मर्य इव”‡ “युवतिभिः” मर्त्यो यथा तदृशीभिः सह सङ्घतो भवति तद्वत् अय मपि सोमो युवतिभिर्मित्रश्रीलाभिर्वसती-
 वरौभिरग्निः सह “समर्षति” सङ्घच्छते अभिषवकाले । स च सोमः “शतयामना” यात्रा अनेकया मनसाधनच्छिद्रीपेतेन “पथा” मार्गे च दशापवित्रसम्बन्धिना “कलशे” द्रीषकलशे गच्छतीति शेषः । यद्वैकमेव वाक्यम् । यथा मर्यो युवतिभिः सह सङ्घच्छते एवं कलशे शतयात्रा पथा सङ्घच्छतेऽग्निः ॥

“शतयामना”-“शतयात्रा”—इति पाठो ॥ ४ ॥ ८१

* “सिकतानिवारो”—इति ऋषि-ने० ।

† ‘सङ्घिरं कृतम्’—इति वि० ।

‡ ‘निष्कृतं समवायम्’—इति वि० ।

¶ ‘मर्याः’—इति मनुष्यनामसु एकादशं नैवष्टु कम् २, १। “इन्द्रसिंहको (पा० १, १, ११२)” —इत्यादिना सिध्यति मर्यइति ।

अथ पञ्चमी ।

^{३ २ ३ १ २ ३ २ ३ २ ३}
धर्मादिवःपवतेऽह्वात्थोरसो

^{१ १ ३ १ २ ३ २ ३ १ १}
दक्षोदेवानामनुमाद्योनृभिः ।

^{१ २ ३ १ ७ ३ १ २ २ २ ३}
हरिःस्रजानोऽथत्येनसत्वभि

^{२ ३ १ २ ३ २}
वृथापाजाऽसिक्कणुषेऽनदीष्वा ॥ ५ ॥ ८२ १

(वात्साग्ररसो हे ॥) ^{२ १ २} धर्मादाइवाः । ^{४ २} ओवापुष ।

^{१ २ १ २ ४ २ २ १ २}
पवतेऽह्वात्थोरसोरासाः । ओवापुष । दक्षोदाइवाः ।

^{४ २ २ २ १ २ ४ २ २}
ओवापुष । नामनुमादीद्योनभाः । ओवापुष । ह

^{१ २ ४ २ २ १ २}
राइःसार्जाः । ओवापुष । नोऽतियोनाइसात्वाभाः ।

^{४ २ २ १ ४ २ २}
ओवापुष । वृथापाजाः । ओवापुष । सिक्कणुषाइन

^{१ २ ४ ४}
दाइषूवाः । ओवाइष । होपुइ । डा ॥ १८ ॥

• “अह्वते”—इति अन्वेदीय-पाठः ।

† च० ५, ६, १२, १ = अ० ७, ९, १, १ = चारण्ये १, २, ४—१, २, २५—१, २, २६—१, २, २७—१, २, २८ = अ० ४, २, १४—८, १, १६—१५, १, १५—१७, १, १०—२२, २, १६—२२, २, १८ = अ० ३, १, १०—४, १, ४ ।

^{५ ८ ८ ४ ५ २ १ २ ३ ५}
 धर्त्ता^५ऋ^८द्दो^८द्दो^४द्दाइ । दिवः^५ । पवते^२का । ऋ^३द्दो^५इ
^{१ २ १ ८ २ २ १ ५ २}
 द्दाइ । द्दा । त्वियोर^१सो । द^२द्दो^२देवा । ऋ^१द्दो^५इ^२द्दाइ ।
^{२ १ ८ २ १ ८ १ ३ ५}
 द्दा । नामनुमा । दियो^२नृ^१भाइः । द्दाइः^१सार्जा । ऋ^३
^{५ २ २ १ ८ २ १ ८}
 द्दो^५इ^२द्दाइ । द्दा । नो^१अतियो । नसत्व^२भाइः । वृथापा
^{२ ३ ५ २ २ १ २ ३ ५ २}
 जा । ऋ^३द्दो^५इ^२द्दाइ । द्दा । सिक्वा^१षूपा । ऋ^३द्दो^५इ^२
^{२ ३ ५ २ १ ८ २ १ ८ ५ २}
 द्दाइ । नदीषुवा । ऋ^३द्दो^५इ^२द्दाइ । द्दाइ^४ । ऋ^३द्दो^५वा ।
^{२ ३ १ ८ २}
 एइ । नदीषुवा^१ ॥ २० ॥ ८२

कविच्छिः* । “धर्त्ता” सर्वस्य धारकः सोमः “दिवः” अन्त-
 रिच्चात् अन्तरिच्चस्थिताद्ग्रापवित्रात् “पवते” पूयते । कौटुशः
 सोमः ? “कृत्वाः” कर्त्तव्यः शोध इत्यर्थः । “रसः” रसात्मकः ।
 “देवानां” “दक्षः” बलप्रदः । यद्वा । दक्षः प्रवर्द्धनीयो देवाना

* “भार्गवः”—इति ऋति-ने० ।

† ‘दक्षः शोधः’—इति वि० । “दक्षः”—इति बलनामस्य नयोदग्रं नैवद्यु कम् २, ८ ।

अथ षष्ठी ।

१२ ११२ ३२७
वृषामतीनाम्यवतेविचक्षणः

३ १२ ३१२ २२ १२
सोमो अङ्गाभ्युत्तरीतोषसा^१न्दिवः ।

२ १२ २२ २१२ १
प्राणासिन्धूनांकलशा^२चक्रद

१ २२१ १ २१२२ १२
दिन्द्रस्यदार्द्याविग्रन्मनीषिभिः ॥ ६ ॥ ८३ ॥

मर्षाय । तथा “नभिः” नेटभिक्षृत्विग्भिः “अनुमाद्यः” अनु-
मादनीयः स्तुत्यो वा । “हरिः” हरितवर्षः । “सत्वभिः” प्राणिभिः
अस्मदादिभिः “सृजानः” सृज्यमानः “अत्यो न”^१ अथ इव स
यथाश्रितोऽनयेन गच्छति तद्वत् । “वृथा” अप्रयत्नेन “पार्जासि”
बलानि^२ स्त्रीयान् वेगान् “कृणुते” कुरुते “नदीषु” ॥ वसती-
वरीषु ताभिरित्यर्थः । असिक्त इत्यर्थः । अथ मभिषव-समया-
भिप्रायः+ ॥ ५ ॥ ८२

• “अङ्गः”—इति } कन्देदीय-पाठौ ।
+ “उपसो”—इति }

‡ उ० २,१,१०,१=क० ०,२,१५,४=क० २,१,१०—८,१,५—२१,१,१०=क०
३,१,२ ।

१ “अत्यः”—इति अथ-नामसु प्रथमं नेषष्टु कम् १,१४ ।

२ ‘पार्जासि अत्रानि’—इति वि० । “पार्जः”—इत्यत्रनामसु पाठभेदेन तुतीयं
नेषष्टु कम् (२,१)—बलनामसु च द्वितीयम् (१,८) ।

॥ ‘नदीषु रश्मिषु’—इति वि० ।

+ ‘द्योतोऽस्मादभेऽपनि’—इति वि० ।

२४ ख,

(ऐडयामम् ॥) वृषामातीर३ । नापवातार३इ ।

ए३ । विचक्षणए३ । सोभोआङ्गा२३म् । प्रतराईतार

३ । ए३ । उषसान्दिवए३ । प्राणासाइन्धूर३ । नाङ्क

लाशा७२३ । ए३ । अचिक्रददे३ । इन्द्रस्याच्चा२३ ।

दियावाइशार३न् । ए३ । मनिषिभिरे३४३ । ओर३४५

इ । डा ॥ २१ ॥

(यामम् ॥) वृषामतीनाम्यव । ताइवाशइचार३४ ।

। ञ । णार३४५ः । सोमोअङ्गाम्पुतरी । तोषाशसार३४

म् । दि । वार३४५ः । प्राणासिन्धूनाकल । शा७

आशचार३४इ । क्र । दार३४५त । आइन्द्रस्यच्चादिं

यावि । शान्माशनार३४इ । विभाऽर३ । वा३४५ ॥ २२ ॥

^१ वृषा^१ रमता^{१२} इ । ^{१२} नाम्पवते^{२२१} विचक्षार^२ णाः । ^{१२} सोमो
^१ रञ्जाम् । ^१ प्रतरी^{२२१२} तीषसान्दार^२ इवाः । ^{१२} प्राणा^१ रक्षि
^{१२} न्भू^२ र । ^२ नाङ्गलशा^{२१} अचिक्रा^२ रश्दात् । ^१ इन्द्रा^१ रस्यचा^१ र ।
^{१२} दियाविशन्मनीषा^{२२} रइभा^२ रइइ । ^१ ओर^१ रइपूइ । डा ॥

॥ २३ ॥ ८३

खिगण ऋषिः* । अयं “सोमः” “पवते” अभिषूयते† ।
 कीदृशः सोमः † “मतीनां” मतयः स्तीतारस्तेषां‡ “वृषा” वर्षकः
 कामानाम् । “विचक्षारः” विद्रष्टा ¶ “अञ्जाम्” उषसां “दिवः”
 द्युलोकस्यादित्यस्य वा “प्रतरीता” प्रवर्षयिता§ । किञ्च ।
 “सिन्धूनां” स्यन्दमानानां मुदकानां ॥ “प्राणा” [प्रकर्षेण अनितिः
 च्छेते इति प्राणा] कर्ता सोमः “कलशमन्” “अचिक्रदत्”
 धारया अध्वनयत् प्रवेष्टुम् । यद्वा । “सिन्धूनां” [तृतीयार्थे षष्ठी]

* “ऋषिः भार्गवः”—इति ऋषि-ने० ।

† पशुपात्रेषु चरते इत्यर्थः ।

‡ “मतीनां प्रज्ञानाम्”—इति वि० । “मतयः”—इति मेधावि-नामसु च द्वाविं-
 शतितमं नैषण्डकम् ३, १५ ।

¶ “विचक्षारः विविधं प्रकाशयिता सोमः”—इति वि० ।

§ “प्रतरीता प्रकर्षेण तारयिता”—इति वि० ।

॥ “सिन्धवः”—इ त नदीनामसु एकविंशतितमं नैषण्डकम् १, १३ ।

अथ सप्तमी ।

१ २ २ २ २ २ २
त्रिरस्यैसप्तधेनवोदुद्विरे

२ २ २ २ २ २ २ २
सत्यामाशिरम्परमेव्योमनि ।

२ २ २ २ २ २ २ २
चत्वार्यन्याभुवनानिनिर्णिजे

१ २ २ २ २ २ २ २
चारुणिचक्रोयद्वैरवर्द्धत ॥ ७ ॥ ९४ *

(मरुतान्धेनुसाम ॥) चारु^६३४इः । अस्यै^५सप्तधेन^{४ ५ ६ ७ ८}

५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
वोदुदौ । द्योत्राद्वैराइः । सत्यामाशिरम्परमाइ । वियो
सिन्धुभिरग्निः “प्राणा” [प्रा पूरजे (अ० प०)] पूर्णः “सोमः”
कलशान् “अभि” लक्ष्य क्रन्दते । किं कुर्वन् ? इन्द्रस्य “हार्दि”
हृदयम् “आविन्” प्रविशन् “मनीषिभिः” मनसईशिचीभिः
स्मृतिभिः सदेति शेषः [यहा । व्यवहितमपि मनीषिभिरि-
त्येतत् पवतइत्यनेन सम्बध्यते † ॥

“प्राणा”—इति, “प्राणा”‡—इति, “अचिक्रदद्”—“अवी-
विशत्”—इति पाठाः ॥ ६ ॥ ९३

* उ० ६, २, १०, १ = ऋ० ७, २, २३, १ = ऊ० ८, १, १२ ।

† ‘विनियोमोऽस्य मृतीयेऽग्नि’—इति वि० ।

‡ प्राणाः—इत्यस्य कुर्वाणा इत्यर्थः स्त्रीकृतो यास्मै न न० ४, १८ ।

अथाष्टमी ।

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
इन्द्रायसोमसुषुतःपरिखवा

३ २ ३ १ २ ३ १
पामीवाभवतुरक्षसासह ।

३ १ २ ३ १ २
मातेरसस्यमत्सतद्वयाविनो

१ २ ३ १ २ १ २
द्रविणस्वन्तइहसन्त्विन्दवः ॥ ८ ॥ ८५ *

• उ० ७, ३, १०, १ ।

माध्विन्द्व-तृतीयसवनेषु दुदुश्चिरे । अथवा तिस्रुभिः सवनेः सप्त धेनवः सप्तारोरात्रा
वषट्कारिणः सोता नैत्रावदयः प्राञ्जलाच्छंसी पोता नष्टा अष्टावाक अग्निभः ।
एतेषां वाचः दुदुश्चिरे । अथवा धेनवः दुदुश्चिरे सत्या माशिरम् । आशयषीथं
मित्रचं वा परमे प्रकृष्टे शोमनि स्थाने यज्ञे वा । अलारि अत्यग्निष्टोम उक्त्यः
पोदुग्नी अतिरात्रसुतुर्थः । अथवा प्रथिवी अन्नरिचं शौर्दिग्दति । अथवा सप्तारो
वेदाः । अथवा सप्तारो महर्षिजः । अथवा सप्तारः समुद्राः । भुवनानि
निर्षिजे अतुर्दग् भुवनानि सप्त भूरादयो लोकाः सप्त पातालाणि मान्यपि
चारुषि चक्रे छतवान् । केन प्रकारेण नयतः ऋतैः रत्नेः यज्ञैः सत्यैर्वा अथ-
र्वत । अथवा तन् तच्छे सप्त धेनवः सप्त रश्मयः । दुदुश्चिरे । अथवा सप्तारोः ।
अथवा सप्त पावकजिह्वाः । सप्त मातरो वा सप्त भूरादयो लोकाः । सप्त पाता
लानि सप्त सोमसंस्थाः सप्त समुद्राः सप्त द्वीपानि सप्त खराः । एता दुदुश्चिरे
सप्त । आशिरम् उदकं परमे शोमनि । अलारि अत्याः भुवनानि पृथिव्यादौनि
चारुषि चक्रे । यन् ऋतैः यज्ञैः अथर्वतेत्यथवा विः अद्ये सप्त धेनवः सप्त प्राजाः
श्रीर्षणादति विः उत्पत्ति-स्फिति-प्रसृयेषु स सत्याम् अवितायाम् आशिरं ज्ञानं अलारि
भुवनानि आपत्-स्वप्न-सुषुप्ति-तुरीयासु अद्वैतावस्थे नित्याम् तेर्जनैः अथर्वत विज्ञा-
नाथ'—इति वि० ।

१ १ १ २ ४ २ ४
 (अपामीवम् ॥) इन्द्रा । यसोमसुषुताःपाःरिस्व
 ५ २ १ २ २ २ ४ २ २ २ २ २ २ १
 व । अपा । मौवाभवतुराःचाःसासह । माताइ ।
 २ ४ २ २ २ ५ २ १ २ १
 रसस्यमत्सताःदाःयाविनः । द्रवाइ । णस्वन्तइइस ।
 २ २ ४
 तुवाःइन्द्राप्रवाःइप्रः ॥ २५ ॥

२ १ २ ४ ५ ४ ५ २ ४
 (वायोरभिदः ॥) इन्द्रायसोमसुषुतःपर्यौ ॥ चोइस्वा
 ५ १ २ २ २ २ २ २ १ २ २
 वा । अपामोवाभवतुरक्षसाःसाःहा । मातेरसस्यमत्स
 २ २ २ २ ५ २ ५ १ २ २ २
 तदयाःवीःनो । द्राः२३४वा । णाः२३४खा । ताइइसा
 ३ । चाः२३ । तुवाःइन्द्राप्रवाःइप्रः ॥ २६ ॥ ८५

वेनीभार्जवच्छपिः । हे “सोम !” त्वं “सु सुतः” सन् “इन्द्राय”
 तदर्थं “परिस्व” परितो गच्छ रसं सुख । “अमीवा” रोगः
 “रक्षसा सह” “मा ते रसस्य मत्सत हयाविनो द्रविणस्वन्त इइ”
 “अप भवतु” अपगतो वियुक्ती भवतु “ते” तव “रसस्य” स्वांशं
 रसं पीत्वा “मा मत्सत” मा मद्यन्तु । कः ? “हयाविनः” हयं सत्या-
 नृतं तेन युक्ताः पापिन इत्यर्थः । किञ्च “इन्द्रवः” ते रसाः

अथ नवमी ।

१ २ ३ १ २ २ २ ३ २ २ २
असाविसोमोअरूषोवृषाहरी

१ २ २ २ २ २ १ २ २ २
राजेवदसोअभिगाअचिक्रदत् ।

३ २ ३ २ १ २ २ १ २ २ १ २
पुनानोवारमत्येव्ययश्येनो

१ २ २ १ २ २ १ २
नयोनिङ्गृतवन्तमासदत् ॥ ६ ॥ ६६ *

(यामानि त्रीणि ॥) असाविसो । मोअरूषो २३४ ।

५ २ ४ २ २ २ २ २ १ ५ ४
वृषाहराद् । राजेवदा । सोअभिगा २३४ः । अचिक्र

२ २ २ २ २ २ ५ ४
दात् । पुनानोवा । रामतियार ३४इ । पिअव्ययाम् ।

२ २ २ २ २ २ ४ ४
श्येनोनया । निङ्गृतवार ३ । तमाप्रसदात् । चापुइ ।

डा ॥ २७ ॥

“इह” अस्मिन्वन्ने “द्विणस्वन्तः” अस्माकं धनवन्त “सन्तु”
भवन्तु † ॥ ८ ॥ ६५

* उ० ५, १, १३, १ = ऋ० ७, २, ७, १ = ऊ० ५, १, ८—८, १, १—१७, १, ४—१९, १,
१७—१३, १, १० = ऊ० १, २, ८ ।

† ‘रथवन्तो भवन्तु देवानां न तु राक्षसादीनाम्’—इति वि० ।

^२ ^१ ^३ ^५ ^१ ^२ ^५ ^{१२१२} ^१
 चासावीर३४सा । मोअरु२३४षाः । वाषाहराय
^२ ^१ ^२ ^५ ^१ ^३ ^५ ^{१२} ^१
 ३ः । राजिवार३४दा । सोअभीर३४गाः । आचिक्रदा
^२ ^१ ^३ ^५ ^१ ^२ ^५ ^{१२१}
 २३त् । पुनानोर३४वा । रामातीर३४ये । वीअव्यया
^१ ^२ ^५ ^१ ^२ ^५ ^{३२}
 २३म् । श्येनोनार३४ये । निङ्गात्ता२३४वा । तमा३ ।
^१ ^१ ^{५२२} ^१ ^१ ^{११११}
 सारदार३४शौचावा । दे३ । दिवीर३४पु ॥ २८ ॥

^४ ^{५२} ^{४२} ^{५२} ^४ ^{५२} ^४ ^२ ^{५२} ^{४२}
 असाविसोमोअरुषोवृषाह । राइः । राजेवदसो
^५ ^४ ^२ ^५ ^४ ^{५२} ^{४२} ^२ ^५ ^४ ^{५२} ^४
 अभिगाअचिक्र । दात् । पुनानोवारमलेव्यव्य । याम् ।
^{५२} ^{४२} ^२ ^५ ^४ ^{३२} ^१ ^१ ^{५२}
 श्येनोनयोनिङ्गत । वा । तमा३ । सारदा३४शौ
^२ ^१ ^१ ^{११११}
 चावा । ए३ । दिवीर३४पु ॥ २८ ॥ ८६

भरद्वाजी वसु ऋषिः । “सोमः” “असावि” अभिषुतीऽभूत् ।
 कीदृशः सोमः? “अरुषः” अरोचमानः* “वृषा” वर्षकः “हरिः”

* ‘अरुषः अहिंसितः’—इति वि० । “अरुषम्”—इति रूपनामसु पञ्चदशं विस-
 ष्टकम् ३० ।

अथ दशमी ।

२१७ २ १२ २२ २१
प्रदेवमष्कामधुमन्तइन्दवो

२ २ २२ २७ २१२
सिष्यदन्तगावभानधेनवः ।

२ १२ २ १२ २१२
वर्हिषदोवचनधन्तऊधभिः

२ १२ २ १२ २ १२
परिस्रुतमुखियानिर्षिजन्धिरे ॥ १० ॥ ८७ *

हरितवर्षः† । स च “राजेव” “दक्षः” दर्शनीयः सन् “गाः” उदकानि‡ “अभि” लक्ष्य “अचिक्रदत्” शब्दङ्करोति स्व-रस-निर्गम-समये । पश्चात् “पुनानः” पूयमानः “अव्यम्” अविभवं “वारं” वालं पवित्रम् “अत्येषि”‡॥ हे सोम ! अतिक्रम्य गच्छसि । ततः “श्वेनी न” श्वेन इव “योनिं” स्त्रीयं स्थानं “वृतवन्तम्” उदक-धन्तम् § “आसदत्” वसतीवरीष्वासीदतीत्यर्थः ॥

“अत्येषि”-“पर्येति”—इति, “आसदत्”-“आसदम्”—इति च पाठः ॥ ८ ॥ ८६

* ऋ० ७,२,१८,१ ।

† ‘हरिः हरणशीलः’—इति वि० ।

‡ इह मात्रं व्ययम् ।

§ ‘अत्येषि अत्येति व्यत्ययेन’—इति वि० ।

§ “वृतम्”—इति उदकनामसु दक्षमं नैवष्टु कम् १८१ ।

‡ ‘विनिघोमोऽस्य नवमेऽवनि’—इति वि० ।

(मरुतान्धेनु ॥) प्रादे । वमच्छामधुम । तथा २-
 इन्द्रवाः । आसिध्वार३४दा । तगावषा । नधा २इन्द्र
 वाः । बहिषार३४दाः । वचनावा २ । तज्ज २धभाइः ।
 पारिखू २३४ताम् । उखियानिर्णिजन्धाइराये ३ । धाइ
 रा३४धावा । धाइरा ३३५इ ॥ ३० ॥ ८७

वक्ष्यतिः* । “मधुमन्तः” मद्कर-रस-युक्ताः “इन्द्रवः”
 सोमाः “देव” शीतमानं सोमात्मकम् इन्द्रम् “अच्छ” प्रति
 “प्रासिध्वन्तः” परिस्वन्दन्ते अहादिषु १ प्रक्षरन्ति । [स्वन्दते-
 स्वन्तस्य लुङि चङि रूपम्] तत्र दृष्टातः । “गाव आ न धेनवः”
 पयस्त्रिन्यः प्रीषयित्राः गावो यथा वक्षं प्रति पयांसि प्रक्षरन्ति

* “वक्ष्यतीः मातृवक्षः”—इति ऋषि-ने० ॥

† ब्रह्मीचदेवाहुर्द्विष्कांशमोष्टशीतसोमा तदाधारत्वात्तदीयचुद्रवठादयोऽपि यथा
 सञ्चरन्ते । ते च प्रातःसवने, पञ्चविंशति-सङ्क्रांता भवन्ति । तथाहि—११७पांशुः
 —१२कर्मामः—१३रेन्द्रवाचवः—४ मैत्रवक्षः—५ आश्विनः—६ इन्द्राः—७ मन्थी—
 ८ आप्रवक्षः—९ उक्थः—१० भुक्—११-१२ इन्द्रमुमवांस मचोद्व—१४ रेन्द्राप्रः—
 १५ वैश्वदेवश्चेति । माध्यन्दिनसवने चत्वारि—१६ न, मादलतीयाकयो मासेन्द्रश्च चतुर्थः ।
 ऋतोसवने तु पञ्च, तयवः—१७ आदित्यः—१८ शशिनः—१९ सचाकेसदेवः—२० पालीवतः
 —२१ चारिवोजनश्चेति ।—इत्येव सङ्क्रान्तया प्रसासतुजिंशदिति ।

अथैकादशी ॥

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११
अञ्जतेव्यञ्जतेसमञ्जते

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११
ऋतुपरिदन्तिमध्वाभ्यञ्जते ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११
सिन्धोरुच्छासीपतयन्तमुक्षणात्

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११
धिरण्यपावाःपशुमप्युगृभ्यते ॥ ११ ॥ ८८ *

(शार्गानि त्रीणि ॥) अञ्जताइ । वियञ्जताइ । सम

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११
ञ्जाताइ । ऋतुपरिदा । तीमधुवा । भियञ्जाता

तइत् । किञ्च । “बर्हिषदः” बर्हिषि सीदत । “वचनवन्तः”
हृन्ना-रवादि-शब्दवन्तः [उच्चियेति गोनाम †] तादृशो गावः
जधभिः पयसाधारकैः स्त्रैः स्त्रैरुधोभिः तेभ्यः “परिस्रुत”
परितः स्रवणशीलं “निर्णिजं” शुद्धं पयोभूतं सोमरसं “धिरै”
दधिरै इन्द्रार्थं धारयन्ति ॥ १० ॥ ८७

* उ० ७, १, ११, १ = ऋ० ७, २, १०, १ = ऊ० ११, १, १० ।

† “उच्चिया” — इति गोनामसु वृत्तीयं नैषधुक्त् १, ११ ।

अथ हादगौ ।

२ १ २ २ १ २

पवित्रन्ते विततम्बु द्याप्यस्यते

२ १ २ २ २ १ २ २ १ २

प्रभुर्गात्राणि पर्येषि विश्वतः ।

५ १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १०० १०१ १०२ १०३ १०४ १०५ १०६ १०७ १०८ १०९ ११० १११ ११२ ११३ ११४ ११५ ११६ ११७ ११८ ११९ १२० १२१ १२२ १२३ १२४ १२५ १२६ १२७ १२८ १२९ १३० १३१ १३२ १३३ १३४ १३५ १३६ १३७ १३८ १३९ १४० १४१ १४२ १४३ १४४ १४५ १४६ १४७ १४८ १४९ १५० १५१ १५२ १५३ १५४ १५५ १५६ १५७ १५८ १५९ १६० १६१ १६२ १६३ १६४ १६५ १६६ १६७ १६८ १६९ १७० १७१ १७२ १७३ १७४ १७५ १७६ १७७ १७८ १७९ १८० १८१ १८२ १८३ १८४ १८५ १८६ १८७ १८८ १८९ १९० १९१ १९२ १९३ १९४ १९५ १९६ १९७ १९८ १९९ २०० २०१ २०२ २०३ २०४ २०५ २०६ २०७ २०८ २०९ २१० २११ २१२ २१३ २१४ २१५ २१६ २१७ २१८ २१९ २२० २२१ २२२ २२३ २२४ २२५ २२६ २२७ २२८ २२९ २३० २३१ २३२ २३३ २३४ २३५ २३६ २३७ २३८ २३९ २४० २४१ २४२ २४३ २४४ २४५ २४६ २४७ २४८ २४९ २५० २५१ २५२ २५३ २५४ २५५ २५६ २५७ २५८ २५९ २६० २६१ २६२ २६३ २६४ २६५ २६६ २६७ २६८ २६९ २७० २७१ २७२ २७३ २७४ २७५ २७६ २७७ २७८ २७९ २८० २८१ २८२ २८३ २८४ २८५ २८६ २८७ २८८ २८९ २९० २९१ २९२ २९३ २९४ २९५ २९६ २९७ २९८ २९९ ३०० ३०१ ३०२ ३०३ ३०४ ३०५ ३०६ ३०७ ३०८ ३०९ ३१० ३११ ३१२ ३१३ ३१४ ३१५ ३१६ ३१७ ३१८ ३१९ ३२० ३२१ ३२२ ३२३ ३२४ ३२५ ३२६ ३२७ ३२८ ३२९ ३३० ३३१ ३३२ ३३३ ३३४ ३३५ ३३६ ३३७ ३३८ ३३९ ३४० ३४१ ३४२ ३४३ ३४४ ३४५ ३४६ ३४७ ३४८ ३४९ ३५० ३५१ ३५२ ३५३ ३५४ ३५५ ३५६ ३५७ ३५८ ३५९ ३६० ३६१ ३६२ ३६३ ३६४ ३६५ ३६६ ३६७ ३६८ ३६९ ३७० ३७१ ३७२ ३७३ ३७४ ३७५ ३७६ ३७७ ३७८ ३७९ ३८० ३८१ ३८२ ३८३ ३८४ ३८५ ३८६ ३८७ ३८८ ३८९ ३९० ३९१ ३९२ ३९३ ३९४ ३९५ ३९६ ३९७ ३९८ ३९९ ४०० ४०१ ४०२ ४०३ ४०४ ४०५ ४०६ ४०७ ४०८ ४०९ ४१० ४११ ४१२ ४१३ ४१४ ४१५ ४१६ ४१७ ४१८ ४१९ ४२० ४२१ ४२२ ४२३ ४२४ ४२५ ४२६ ४२७ ४२८ ४२९ ४३० ४३१ ४३२ ४३३ ४३४ ४३५ ४३६ ४३७ ४३८ ४३९ ४४० ४४१ ४४२ ४४३ ४४४ ४४५ ४४६ ४४७ ४४८ ४४९ ४५० ४५१ ४५२ ४५३ ४५४ ४५५ ४५६ ४५७ ४५८ ४५९ ४६० ४६१ ४६२ ४६३ ४६४ ४६५ ४६६ ४६७ ४६८ ४६९ ४७० ४७१ ४७२ ४७३ ४७४ ४७५ ४७६ ४७७ ४७८ ४७९ ४८० ४८१ ४८२ ४८३ ४८४ ४८५ ४८६ ४८७ ४८८ ४८९ ४९० ४९१ ४९२ ४९३ ४९४ ४९५ ४९६ ४९७ ४९८ ४९९ ५०० ५०१ ५०२ ५०३ ५०४ ५०५ ५०६ ५०७ ५०८ ५०९ ५१० ५११ ५१२ ५१३ ५१४ ५१५ ५१६ ५१७ ५१८ ५१९ ५२० ५२१ ५२२ ५२३ ५२४ ५२५ ५२६ ५२७ ५२८ ५२९ ५३० ५३१ ५३२ ५३३ ५३४ ५३५ ५३६ ५३७ ५३८ ५३९ ५४० ५४१ ५४२ ५४३ ५४४ ५४५ ५४६ ५४७ ५४८ ५४९ ५५० ५५१ ५५२ ५५३ ५५४ ५५५ ५५६ ५५७ ५५८ ५५९ ५६० ५६१ ५६२ ५६३ ५६४ ५६५ ५६६ ५६७ ५६८ ५६९ ५७० ५७१ ५७२ ५७३ ५७४ ५७५ ५७६ ५७७ ५७८ ५७९ ५८० ५८१ ५८२ ५८३ ५८४ ५८५ ५८६ ५८७ ५८८ ५८९ ५९० ५९१ ५९२ ५९३ ५९४ ५९५ ५९६ ५९७ ५९८ ५९९ ६०० ६०१ ६०२ ६०३ ६०४ ६०५ ६०६ ६०७ ६०८ ६०९ ६१० ६११ ६१२ ६१३ ६१४ ६१५ ६१६ ६१७ ६१८ ६१९ ६२० ६२१ ६२२ ६२३ ६२४ ६२५ ६२६ ६२७ ६२८ ६२९ ६३० ६३१ ६३२ ६३३ ६३४ ६३५ ६३६ ६३७ ६३८ ६३९ ६४० ६४१ ६४२ ६४३ ६४४ ६४५ ६४६ ६४७ ६४८ ६४९ ६५० ६५१ ६५२ ६५३ ६५४ ६५५ ६५६ ६५७ ६५८ ६५९ ६६० ६६१ ६६२ ६६३ ६६४ ६६५ ६६६ ६६७ ६६८ ६६९ ६७० ६७१ ६७२ ६७३ ६७४ ६७५ ६७६ ६७७ ६७८ ६७९ ६८० ६८१ ६८२ ६८३ ६८४ ६८५ ६८६ ६८७ ६८८ ६८९ ६९० ६९१ ६९२ ६९३ ६९४ ६९५ ६९६ ६९७ ६९८ ६९९ ७०० ७०१ ७०२ ७०३ ७०४ ७०५ ७०६ ७०७ ७०८ ७०९ ७१० ७११ ७१२ ७१३ ७१४ ७१५ ७१६ ७१७ ७१८ ७१९ ७२० ७२१ ७२२ ७२३ ७२४ ७२५ ७२६ ७२७ ७२८ ७२९ ७३० ७३१ ७३२ ७३३ ७३४ ७३५ ७३६ ७३७ ७३८ ७३९ ७४० ७४१ ७४२ ७४३ ७४४ ७४५ ७४६ ७४७ ७४८ ७४९ ७५० ७५१ ७५२ ७५३ ७५४ ७५५ ७५६ ७५७ ७५८ ७५९ ७६० ७६१ ७६२ ७६३ ७६४ ७६५ ७६६ ७६७ ७६८ ७६९ ७७० ७७१ ७७२ ७७३ ७७४ ७७५ ७७६ ७७७ ७७८ ७७९ ७८० ७८१ ७८२ ७८३ ७८४ ७८५ ७८६ ७८७ ७८८ ७८९ ७९० ७९१ ७९२ ७९३ ७९४ ७९५ ७९६ ७९७ ७९८ ७९९ ८०० ८०१ ८०२ ८०३ ८०४ ८०५ ८०६ ८०७ ८०८ ८०९ ८१० ८११ ८१२ ८१३ ८१४ ८१५ ८१६ ८१७ ८१८ ८१९ ८२० ८२१ ८२२ ८२३ ८२४ ८२५ ८२६ ८२७ ८२८ ८२९ ८३० ८३१ ८३२ ८३३ ८३४ ८३५ ८३६ ८३७ ८३८ ८३९ ८४० ८४१ ८४२ ८४३ ८४४ ८४५ ८४६ ८४७ ८४८ ८४९ ८५० ८५१ ८५२ ८५३ ८५४ ८५५ ८५६ ८५७ ८५८ ८५९ ८६० ८६१ ८६२ ८६३ ८६४ ८६५ ८६६ ८६७ ८६८ ८६९ ८७० ८७१ ८७२ ८७३ ८७४ ८७५ ८७६ ८७७ ८७८ ८७९ ८८० ८८१ ८८२ ८८३ ८८४ ८८५ ८८६ ८८७ ८८८ ८८९ ८९० ८९१ ८९२ ८९३ ८९४ ८९५ ८९६ ८९७ ८९८ ८९९ ९०० ९०१ ९०२ ९०३ ९०४ ९०५ ९०६ ९०७ ९०८ ९०९ ९१० ९११ ९१२ ९१३ ९१४ ९१५ ९१६ ९१७ ९१८ ९१९ ९२० ९२१ ९२२ ९२३ ९२४ ९२५ ९२६ ९२७ ९२८ ९२९ ९३० ९३१ ९३२ ९३३ ९३४ ९३५ ९३६ ९३७ ९३८ ९३९ ९४० ९४१ ९४२ ९४३ ९४४ ९४५ ९४६ ९४७ ९४८ ९४९ ९५० ९५१ ९५२ ९५३ ९५४ ९५५ ९५६ ९५७ ९५८ ९५९ ९६० ९६१ ९६२ ९६३ ९६४ ९६५ ९६६ ९६७ ९६८ ९६९ ९७० ९७१ ९७२ ९७३ ९७४ ९७५ ९७६ ९७७ ९७८ ९७९ ९८० ९८१ ९८२ ९८३ ९८४ ९८५ ९८६ ९८७ ९८८ ९८९ ९९० ९९१ ९९२ ९९३ ९९४ ९९५ ९९६ ९९७ ९९८ ९९९ १०००

अत्रिच्छविः* । सोमम् ऋत्विजः “अञ्जते” गोभिः तथा “व्यञ्जते” विविध मञ्जति “समञ्जते” सम्यगञ्जति । स्तुत्वर्थ-त्वादपुनरक्तिः † तथा “क्रतु” बलकर्त्तारं “रिहन्ति” सिहन्ति आस्तादयन्ति देवाः तथा पुनः “मध्वा” मधुना गव्येनाभ्यञ्जते । तमेव सोमं “सिन्धोः” उदकस्य रसस्थाधारभूते “उच्छृङ्खे” उच्छ्रिते देशे “पतयन्तं” गच्छन्तं [पत्ञ्ज गतावित्यस्मात् स्वाधिके षिचि वृद्धभावाद्दत्तः] “उच्छयं” सेत्तारम् “हिरण्यपावाः” हिरण्येन पुनन्तः “पशु” द्रष्टारं ‡ [पशुः पश्यतेरिति निरुक्तम्] “अशु” वसतीवरीषु “वृभ्यते” वृहन्ति ¶ ॥

“मध्वा”—“मधुना”—इति, “अशु”—“आशु”—इति च पाठः ॥ ११ ॥ ८८

* “भौषः”—इति ऋषि-जै० ।

‡ पुनरक्तिद्वेषो जेति भावः ।

† ‘पशु’ शौचम्—इति वि० ।

¶ ‘विनिषोम उपहवे प्रथम्यं च’—इति वि० ।

^{१ २ २ २ ३ १ २}
अतप्रतनूस्तु तदामोअश्रुते

^{१ २ ३ १ २ २ २ २}
श्रुतासद्दृष्टन्तःसन्तदाश्रत ॥ १२ ॥ ८८ *

॥ द्वितीय-दशति ॥

(अर्कपुष्पम् ॥) ^{१ १ २ २ १ १ १ २} पवित्रन्ते विततम्ब्रह्माणस्यतेः । ^१ ऊवे

^{१ २ १} २३ । २ । ^१ होवाश्चाश् । ^२ चाइ । ^{१ २ २ २ १ ० २} प्रभुर्गानाणिपरियेवि

^१ विश्वताश्ः । ^१ ऊवे२३ । २ । ^{१ २ १} होवाश्चाश् । ^१ चाइ । ^१ अत

^{२ २ १ २ १ २ ३} प्रतनूर्नतदारमोअश्रुतेः । ^१ ऊवे२३ । २ । ^{१ २ १ २} होवाश्चाश्चा

^{१ २ १ १ १ २ ३} इ । ^{१ २ १ २ ३} श्रुतासद्दृष्टन्तःसन्तदाश्रत । ^१ ऊवे२३ । २ । ^१ हो

^{१ २ २ ३ ४ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} वाश्चाश् । ^{३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} चाइ४ । ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} होहोवा । ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} अर्कदेवानाश्मरमेवि

^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२}
योश्माश्च४५न् ॥ २४ ॥

(अर्कपुष्पोत्तरम् ॥) ^{१ १ २ २ १ १ १ २} पवित्रन्तेविततम्ब्रह्माणस्यतेः ।

* उ० २,१,१६,१ = अ० ०,२,८,१ = चारणो १,१,११-१,१,११-ऊवे ७,२,१-०,४,२-१५,१,१ = ऊवे १,१,८-४,१,३ ।

१ २२ १ १ २ २२ १ २२ १
 ऊवाइ । औहोवा रे । प्रभुर्गात्राणिपरियेषिविश्वतारः ।

१ २२ १ १ २ २२ २२ २२ २ १
 ऊवाइ । औहोवा रे । अतप्ततनूर्नतदारमोषश्रुतेः । ऊ

२२ १ २२ २२ १ १ २२
 वाइ । औहोवा रे । श्रुतासइहृन्तःसन्तदारशत ।

१ २२ १ २ २२ २ २ २
 ऊवाइ । औ । हो रे । वारः३४ । औहोवा । अर्कस्य

२ २२ १ २२ २२ २ २ २ २ २
 देवाःपरमेवियोरमारः३४५न् ॥ ३५ ॥ ८९

॥ इति ग्रामे गेये षोडशः प्रपाठकः ॥

पवित्रऋषिः* । हे “ब्रह्मणस्पते” मन्त्रस्य स्वामिन् ।
 सोम ! “ते” “पवित्र” शोभन मङ्गं “विततं” सर्वत्र विस्तृतम् ।
 स “प्रभुः” प्रभविता त्वं “गात्राणि” पातुरङ्गानि “पर्येषि” परि-
 गच्छसि । “विश्वतः” सर्वतः तव तत्पवित्रम् “अतप्ततनूः” पयो-
 ब्रतादिना असन्तप्तगात्रः † “आमः” अपरिपक्वः “नाश्रुते” न
 व्याप्नोति । “श्रुतासः ‡ इत्” श्रुताएव परिपक्वाएव “वहन्तः”
 यागं निर्वहन्तः तत् पवित्रं “समासत” व्याप्नुवन्ति ॥

* “आङ्गिरसः”—इति ऋषि-ज्ञे० ।

† ‘अतप्तमरीचः सूक्ष्मैरपि चिद्रैः दग्नापवित्रस्य’—इत्यादि वि० ।

‡ ‘श्रुतासः निष्पन्न-सोमाः’—इति वि० ।

¶ ‘आप्त वन्ति द्योवकस्यस्य’—इति वि० ।

“सन्तदाशत”-“तत्समासत”—इति पाठो * ॥ ६ ॥ ८८
 इति त्रीमन्नायवार्थ-विरचिते माधवीये सामवेदार्य-प्रकाशे
 छन्दोव्याख्याने पञ्चमस्याध्यायस्य नवमः खण्डः ॥

॥ इति आगतम् ॥

—:◊:—

इन्द्रमच्छेतिखण्डेऽग्निन् ऋषी द्वादश संखिताः ।
 सकला उष्णिहस्ता नक्षत्रान्ते ऋषयः पृथक् ॥

तत्र दशमे खण्डे—
 सैषा प्रथमा ।

१ १ १ २ १ २ १ १ २ २ २ १ १ २ १ १ २
 इन्द्रमच्छेत्सुताइमेवुषण्यन्तु हरयः ।

१ १ २ १ २ १ १ २ १ १ २
 श्रुष्टे[†]जातासइन्दवःस्वर्विदः ॥ १ ॥ १०० ‡

(पदे द्वे ॥) इन्द्रमच्छा । सुताइमा । शौचो[‡]रक्षवा ।

* तत्रसुताधारिणां वेदवसन्त्युदाय-विशेषाणां नयेऽप्येव मन्त्रः शरीरे तत्र-चक्रा-
 यकनस्य ; तथाच “सतत्रमन्त्रः” इत्युच्यते इति न तत्रा तन्तू यस्य स पुत्रयः “आमः”
 अपरिपक्वः असंस्कृतः सतरव “तत्” प्रसिद्धं केवलां “न चतुते” इत्यर्थः । यस्तुतोऽस्य
 विनिचोमो श्रोतिहोम-इतीयेऽपि ।

† “शुष्टी”—अ० ।

‡ अ० १,१,१०,१ = अ० ०,५,८,१ = ऊचे १,१,१०—२,१,०—६,१,१०—६,२,५
 —८,१,२०—१०,१,१६—१०,२,१—१२,१,१०—१२,१,१—१२,१,१०—१४,१,११—
 १४,१,१० ।

२६ख,

^{१ २} वृषण्य । ^{१० ३} तूक्षरया । ^{३२ ५} औक्षीर^{२४}वा । ^{११ २२ १} शुष्टाइजाता ।

^{२२२१} इन्द्रवाः । ^{२१} सुवर्वा^३इ^२दा^३इ^३ः । ^१ औ^२र^३इ^४पु^५इ । डा ॥१॥

^५ इन्द्रमच्छा । ^{२१ १} सुताइमाइ । ^{१ २ २} ताइइमाइ । ^१ वृ

^२ षण्य । ^{१०} तूक्षरया^२ः । ^{१ २ २} दारा^३याः । ^{२ २ ३ २} अष्टे^३जाता^३इसा

^० इन्द्रवा^२ः । ^{१ २ २} आइन्द्रा^३वा^३ः । ^{१ २} सुवरा^३इ^४ । ^{५ २ २} औक्षीवा ।

^{२ २} विदो^{१ १ १ १ १}वी^२इ^३दा^३इ^४पुः ॥ २ ॥

(अनुपदे द्वे ॥) ^{४ ५} इन्द्रम् । ^४ इन्द्राम् । ^{१ १ २} अक्शा^३इ^४सता

^१ इमे^२ । ^{१ २} आइमे^३ । ^{१०} वृषण्य । ^१ तूक्षरया^२ः । ^१ राया

^{२ २ ३ २} इ^३ः । ^० अष्टे^३जाता^३इसा^३इन्द्रवा^३ः । ^१ दावा^३इ^४ः । ^{१ २} सुवरा

^{५ २ २} इ^३ः । ^{१ १ १ १ १} औक्षीवा । ^{१ १ १ १ १} विदो^२इ^३विदा^३इ^४पुः ॥ ३ ॥

^{२ ४ ३ ४} इन्द्रमच्छसुताइमेवृषण्यन्तुहा । ^१ औ^{२ २ ३}इ^३इ^४ । ^{१ २ ३} रयथा ।

अथ द्वितीया ।

^{१२} ^{२१ २२ २३} ^{११ २}
पुधन्वासीमजागृविरिन्द्रायिन्दोपरिस्त्रव ।

^{२२२} ^{२२१२} ^{२१२}
द्युमन्तश्शुभ्रमाभरस्वर्विदम् ॥ २ ॥ १०१ *

^{१२} ^{१२} ^{२४५} ^२
श्रुष्टाउवा । जाताउवाश्शु । सइन्दवःसुवा । हो ।

^{१२}
विदत्रोरश्शुपुडा । उा ॥ ४ ॥

^{११२ ४ ५} ^{१२ २ ५}
(पौष्कलम् ॥ इन्द्रमाश्कसु । तार्ईरश्शुसाइ ।

^{११२२} ^{१२} ^५ ^{२१} ^२ ^०
वृषाण्यया । तूष्काराश्शुयाः । श्रुष्टाइजाता । सइर

^३ ^२ ^{१२११११}
न्दारश्शुपुवाइपुडाः । सुवर्विदाश्शुपुः ॥ ५ ॥ १००

अग्निद्याह्वयकृषिः । “शुष्टे” श्रुष्टी क्षिप्रं “जातासः” जाताः
“इन्दवः” पात्रेषु चरन्तः “स्वर्विदः” सर्वज्ञाः । “हरयः”
हरितवर्णाः “सुताः” अभिषुताः “इमे” सोमाः “हृषण” कामानां
सेत्तार मिन्द्रम् “अच्छ यन्तु” अभि गच्छन्तु ॥ १ ॥ १००

* अ० ०, ५, ८, ४ = कश्चे ११, १, १ ।

† ‘स्वर्विदः सर्वज्ञः’ श्लोकं विदन्ति—इति वि० ।

^{१ २ १} षममाभारा२ । ^{१ १ २} औहीहोइ । ^१ सुवः । ^१ वारइ । ^१ दारइ४ ।

^{५ २ २} औहोवा । ^५ ऊरइ४पा ॥ ८ ॥

^१ ऊवारइ । ^१ ऊवारइ । ^१ हुवारइहोयि । ^१ ^१ प्रधन्वासी

^{२ १} २ । ^{२ १} मजागृवी२ः । ^१ इन्द्रायाइन्दा२ । ^१ परिखावा२ ।

^१ सुमन्ता२शु२ । ^{२ १} षममाभारा२ । ^१ सुवर्वाइदा२म् ।

^१ हुवारइ । ^१ हुवारइ । ^१ हुवारइहो२ । ^१ ^{५ २ २} वारइ४औहोवा ।

^१ ^५ ऊरइ४पा ॥ ९ ॥

^{१ १} ^{४ २} ^{५ २} प्रधन्वा२होमजागृवीः । ^१ ^१ इन्द्रारंथारइइन्दी । ^५ ^१ ओइ ।

^१ ^१ ^१ ^१ पारइइखाइवा । ^१ ^१ ^५ सुमारंन्तारइइशु२ । ^१ ^० ओ । ^० षमा

^१ ^१ ^{१ १ १ १} भारइइशुपुराइपुई । ^१ ^१ सुवर्वादारइइइम् ॥ १० ॥ १०१

चक्षुर्मानवच्छिः । हे “सोम !” “जागृविः” जागरण-
शीलस्व “प्रधन्व” प्रधर । हे “इन्दी” सोम ! “इन्द्राय” “परि

^{४ ५२ ४२} सखायानि । ^{५६ ५} षीदाइता । ^{९ २ १२ २} पुनानायप्रगायाता ।

^२ शिगुन्नयज्ञैःपरा२इ । ^{१२ २} भूषार३ताइ । ^{१ १} आर३या३४३इ ।

^१ ओर३४पुइ । डा ॥ १३ ॥

^{५२२ ४ ५२ ४२} ओहाइ । सखायानि । ^{५२ ५ ९ २ १२} षीदाइता । पुनानीहाइ ।

^{१२ १२ ५} पुनानीहोयेइ । ^{४ ५ ४} याप्रायाप्रा । ^{१२ १२} गायतौहोइ । ^{१२ १२ १} गायतौहोयेइ ।

^{४ ५ ४ ५} शाइगुंशाइगुंम् । ^{१२ २} नयज्ञौहोइ । ^{१ ४ ५} नयज्ञौहोयेइ । पारी ।

^{३२ ५२ २} पारा३४औहोवा । ^{१ १२ १२} एइ । भूषत३श्रिये ॥ १४ ॥

^{५२ ३२ १ ५ ११ १ ५ ५} सखा । यथाओर३४वा । निषाइ । दाताओर३४वा ।

^{९ २ १२ १२} पुनानायप्रगायत । ^{१ २ १ ५} शाइशाओर२४वा । ^{१ २} नयज्ञैःपरि

^{२ १ १ ५ ५ १} भूइ । षाताओर३४वा । श्रिये ॥ १५ ॥ १०२

परंततन्वस्त्वष्टी* । हे "सखायः" सखिभूताः ! "स्तोतारः"

* परंततो देवः काश्यापि; नारदस्य शैब्यो अप्सरसः इति क्वचि-नेत्रेण-सखः ।

अथ चतुर्थी ।

^{१ २} तं वः सखायो मदाय पुनानमभिगायत ।

^{१ २ ३ १ २} शिशुञ्जव्यैः स्वदयन्तगूर्त्तिभिः ॥ ४ ॥ १०३ *

(कार्णश्रवसानि त्रीणि ॥) ता^१२३४० वः । सा^५२३४

^३ खा । यो^{१ २ १}मदा^१२३या । पना^{१ २ १}नम । भिगा^{१ २}या^१२३ता ।

^{१ २ १ २} शा^{३ २}शु^{१ २ ३}ञ्जव्यैः । व्यः^{१ २ ३}स्वदया^१२३ । त^{१ २ ३}गूर्त्तिभा^१३४३इ । आ^१२

३४५इ । डा ॥ १६ ॥

ऋत्विजः “आ नि षीदत” स्तोतु मुपविशत । अथ “पुनानाय” पूषमानाय सोमाय “प्रगायत” प्रकर्षेच्च गायत तमभिष्टुत ततः अभिष्टुतं सोमं “यज्ञैः” यजनीयैः हविर्भिः मिश्रितैः “त्रिये” शोभार्थं “परिभूषत” परितोऽसङ्कुचत । तत्र दृष्टान्तः—“शिशुं न” यथा शिशुं बालं पुत्रं पितरः † आभरन् चैरसङ्कुर्वन्ति तद्वत् ॥ ३ ॥ १०२

* उ० ४, १, १८, १ = ऋ० ५, ८, १ = ऋ० १, ११—८, १, १०—८, १, ११—८, २, १०—१८, १, १ ।

† ‘आभरः’—इति वि० ।

^{१ २ ३ ४ ५} ^{१२१} ^{१ २ ३ ४ ५} ^{१ २}
 ओद्दतंवःसखा । योम । दायाओर३४वा । पुना
^{१ २ ३ ४ ५} ^{१ २ ३ ४ ५} ^{१ २ ३ ४ ५} ^{१ २ ३ ४ ५}
 नमभिगा३ । आ । ओर३४वा । यताओर३४वा ।
^{१ २ ३ ४ ५} ^{१ २ ३ ४ ५} ^{१ २ ३ ४ ५} ^{१ २ ३ ४ ५}
 शिप्रुञ्जद । व्यैःखदया३ । आ । ओर३४वा । तगा
^{१ २ ३ ४ ५} ^{१ २ ३ ४ ५}
 ओर३४वा । तीर३४भीः ॥ १० ॥

^{१ २ ३ ४ ५} ^{१ २ ३ ४ ५} ^{१ २ ३ ४ ५} ^{१ २ ३ ४ ५}
 तंवःसखायोमदादया । पुनानमभिगायत । शा
^{० १ २ ३ ४ ५} ^{१ २ ३ ४ ५} ^{१ २ ३ ४ ५} ^{१ २ ३ ४ ५}
 इप्रुञ्जदा३ । व्यैःख । दया३ । ता३३गू३ । ता३३पू३
^{१ २ ३ ४ ५}
 भोददाद ॥ १८ ॥ १०३

पर्वतनारदादधी । हे “सखायः !” ऋत्विजः “वः” यूषं
 “मदाय” देवानां मदार्थं “पुनानं” पूयमानं “तं” सोमम्
 “अभिगायत” अभिष्टुत । तमिमं सोमं “शिष्टं न” शिष्टमिवा-
 खहारैः शीरादिभिश्चालङ्कुर्वन्ति तद्वत् । “ह्व्यैः” हविर्भिर्मित्र-
 यचैः “गूर्तिभिः” स्तुतिभिश्च * “खन्दयन्त” खादूकुर्वन्त ।

“ह्व्यैः”-“यज्ञैः”-इति पाठौ ॥ ४ ॥ १०३

* गूर्तिभिरिति अर्चति-कर्मचो (ने०२, १४) गूर्णचते रूपमिदम् भाष्यकारस्य ।
 “गूर्तिभिः उद्यमाने रघैर्धर्मैर्वा”-इति वि० ।

अथ पञ्चमी ।

^{३ १ २} ^{२ २ १ १ २} ^{३ २ ३ २ ३ १ २}
प्राणाग्निशुर्माहीनाश्चिन्वन्नृतस्यदौधितिम् ।

^{३ १ २} ^{३ १ २ ३ १ २} ^{३ २}
विश्वापरिप्रियाभुवदधदिता ॥ ५ ॥ १०४*

(वाचः सामनी दे ॥) प्राणा । ^{४ ५} ^३ ^५ ^{२ ३}
शा३३४इशूः । महा

^५ ^१ ^३ ^५ ^२ ^{१ २ ३ २}
३३४इनाम् । ^१ ^३ ^५ ^२ ^{१ २ ३ २}
चिन्वारनार३४त्ता । स्या३दाइधी३तीम् ।

^३ ^{२ २ १} ^{१ ३ २ १} ^{१ ३} ^२ ^१
वाइश्वापरि । ^{१ ३ २ १} ^{१ ३} ^२ ^१
प्रियाभुवार३त् । अधदिता३४३ । आ३३

४५इ । डा ॥ १८ ॥

^{४ ५} ^{४ ५} ^१ ^२ ^३ ^२
प्राणाप्राणा । शाइशूरःशाइशूरः । महा३३उवाये३ ।

^{१ १ १ १} ^{२ ३} ^२ ^१
नार३३५म । ^{२ ३} ^२ ^१
चिन्वन्नार्त्तस्यदा३३उवाये३ । धी३३४

^५ ^{१ २} ^२ ^५ ^२
तीम् । ^५ ^२ ^१
विश्वापरिप्रिया३३उवार३ । भू३३४वात् । अधी

^१ ^१ ^१ ^{५ २ २}
३ । ही३ । ऊवाये३ । दा३इता३३४षौहीवा ।

^{२ ५} ^५
ऊ३३३४पा ॥ २० ॥

* उ० ३,२,१८,१ = ऋ० ७,५,४,१ = कहे ३,१,१२-४,१,२- ७,२,१०-७,२,२१
-८,१,१४-८,२,९-१२,१,५-१५,१,८-१६,१,८ ।

(इन्द्रसामनी द्वे ॥) प्राणाग्निशूः । मद्याऽइनाम् ।

शौचोवा । द्विन्वन्नतस्यदीधितिम् । वाइश्चाउवा ।

पाराउवा । प्रियाऽभुवत् । अधाउवाऽ । एऽ । द्विताऽ

॥ २१ ॥

प्राणा । शौचऽइ । इयाच्चाइ । शाइशुर्मद्याइ । ना

रश्म् । आउच्चाउ । शौचवा । द्विन्वन्नृतस्यदीधिता-

इम् । आउच्चाउ । शौचवा । विश्वापा । याँउच्चाउ ।

शौचवा । प्रियाऽऽ । भूरवारऽऽशौचैवा । अधद्वि

ताऽ ॥ २२ ॥

(मरुतां प्रेङ्गम् ॥) प्राणा । च्छौऽइ । शारऽऽइशूः ।

श्छौऽइ । महीनारऽम् । शौवाऽशौयेऽऽ । द्विन्वन् ।

श्छौऽइ । आऽऽऽर्ता । च्छौऽइ । स्यदीधिताऽऽइम् ।

^{१९} होवा^{१९}होये^{३४} । ^५ वि^२श्व^३ । ^१ च^५हो^{१९}इ । ^५ पा^१र^५४^१री । ^५ च^{१९}हो^१
^१इ । ^१ प्रि^१या^१भू^१वा^१र^१इ^१न् । ^१ हो^१वा^१र^१हो^१ये^३ । ^१ आ^१र^१ध^१ार^१ ।
^१ ह्वा^१र^१४^१भू^१इ^१तो^१ई^१श्वा^१इ ॥ २३ ॥ १०४

नितऋषिः* । “प्राया” यज्ञं कुर्वाणा इत्यर्थः † । “महीनां”
 महतीनां मंहनीयानां वा अयां ‡ । “शिशुः” स्थानीयः सोमः ¶ ।
 “ऋतस्य” यज्ञस्य “दीधिति” दीप्तिमन्तं प्रकाशकं वा स्त्रीयं
 रसम् “द्विन्वन्” प्रेरयन् § । “विश्वः” सर्वाणि “मिसा” प्रियाणि
 हवींभि “परि भुवत्” परिभवति व्याप्नोति । अपि च “हिता”
 हिधा भवति ॥ । दिवि पृथिव्यां च वर्त्तत इत्यर्थः । +

“प्राया”-“क्राया”—इति पाठः ॥ ५ ॥ १०४

* “प्रायाः”—इति ऋषि-वे० ।

† भाष्यकारस्तु क्रायाइति ऋत्वेदीयपाठमनुसृत्येवं व्याख्यानवान् ; तथाच बाह्वः
 —“गोभिः क्राया अन्वपत—गोभिः कुर्वाणा असोपत”—इति ४, १९ । सामवेदीय-
 पाठस्तु प्रायाइति अतएव ‘प्राचभूताः’—इति विवरच-व्याख्यानम् ।

‡ ‘जयाम्’—इति वि० ।

¶ ‘मिश्रः संसनीयः—इति वि० ।

§ ‘व्याप्नुवन्’—इति वि० ।

॥ ‘द्वैतवर्षा सोमदेवता एव’—इति वि० ।

+ ‘विनिधेः गोऽस्य षष्ठेऽहनि’—इति वि० ।

अथ षष्ठी ।

१३ ३१२ ३२२ १२ ३१२
पवस्वदेववीतयइन्दोधाराभिरोजसा ।

२२ १ २
आकालशमभुमांस्त्रोमनःसदः ॥ ६ ॥ १०५ *

(ग्राजापत्ये हे ॥) पवस्वदा^१इ^१ । ववीता^{२ २ २}र^५शयाइ ।

१ २ २ ३ २ ५ १२
आइन्दोधारा^२ । भिरोजा^{२ २ २}र^५शसा । आकालशाम् ।

२ २ ५ १ २२ ४ ४
माधूमा^{२ २}र^५श^१स्त्रो^१ । मनसमाना^{१ २ २}र^४शः । सदापु^४र । द्योपु^४
इ । उ ॥ २४ ॥

५ १ १ २ २ १ २
पवस्वदा । ववीतयाइ । इन्दोधार^२शरा^१श^२ । भिरो
३ ५ १ २ २ १ १ २ २
जसा^{३ ५}इ^१र । आका^{१ २ २}इ^१र । लाशा^{१ २ २}र^२म् । माध^{१ २ २}र^२इ^२इ ।
१ २ २ ५ ४ ५
मांस्त्रो^१र^२श । मनो^{२ २}र^५श^४वा । सा^५प्रदो^५पु^५इ^५इ ॥ २५ ॥ १०५

मनुर्ऋषिः † । हे “इन्दो” सोम ! “देववीतये” देवानां भक्ष-

* उ० ५, १, १०, १ = ऋ० ०, ५, १०, ५ = कथे ५, १, १०—११, २, १९—९, १४—२४, १, १२ ।

† “वापुष्यः”—इति ऋषि-भे० ।

अथ सप्तमी ।

^{१ २ ३ २३ २८ ३ २३ १ २}
सोमःपुनानजर्मिणाव्यंवारंविधावति ।

^{१ २ ३ १८ २८ ४ ३ १ २}
अग्नेवाचःपवमानःकनिक्रदत् ॥ ७ ॥ १०६ #

(सुज्ञाने द्वे ॥) ^{५८}सोमःपुना । ^{१ २ १}नजर्मिणा । ^१अव्यं

^१वारारम् । ^{१ १}विधावताइ । ^{१ २ १}अग्नेवाचारः । ^१पव । मार

^१नार३४^{५८ ८}अग्नेवा । ^{१ २ २ १ २ १ १ १ १}कनिक्रददेउपार३४५ ॥ २६ ॥

^{५८}सोमःपुना । ^{१ २ १}नजर्मिणावाइ । ^१चार । ^{१ २}वार३४ । ^{५८}अग्ने

^१वा । ^{१ २ २ २}अव्यंवारंविधावति । ^{३ २}अग्नेइ । ^{१ २}वाइ । ^१वा

णाय “अोजसा” बलेन “धाराभिः” आत्मीयाभिः “पवस्व”
इति । हे “सोम” “मधुमान्” मदकररसवांस्व “नः” अस्म-
दीयं “कस्त्यं” द्रोणाख्यम् “आसद्” आसीद् । [सदेर्लङि क्
पम् † ॥ ६ ॥ १०५

० उ० ३, १, १८, १ = ऋ० ७, ५, १०, ५ = क्वे १, १, १० - ७, १, ८ - ८, ३, ४ - १५, १, ११ ।

† ‘विनिचोमोऽस्य नमनेऽहनि’ - इति वि० ।

२। वा२३४। ^{५२ २} औ॒हो॒वा। ^{२२१ १२} वा॒चःप॒वमा॑नः। ^{२ १} क॒ना३॥

^{१ २} हो॒वा३॥ ^१ हो॒३॥ ^२ वा॒२३४। ^{५२ २} औ॒हो॒वा। ^{१ ५} क्रा॒२३४दा॑त् ॥२०॥

(द्यौते द्वे ॥) ^{४२५ २ ४} सोमःपु॒नान॑ज्ज। ^१ मि॒णा। ^२ अ॒व्यवा॑र-

^{२ १२} वि॒धावा॑र३ती। ^१ अ॒ग्ने॒वा॒चाः। ^{१ २ २} प॒वमा॑नाः। ^{२ ४ ५} का॒श्नि॒क्र।

२११११
दा॒२३४पु॑त् ॥ २८ ॥

^{१२ २ २ २} सोमःपु॒नान॑ज्जर्मि॒णार॑३४ऐ॒ह्यौ। ^{५२ १ २ २ २} अ॒व्यवा॑रंवि॒धाव॑ता

^{५२ १ २ २} २३४ऐ॒ह्यौ। ^{२ ३} अ॒ग्ने॒वा॒चःप॒वमा॑ना॒२३४ऐ॒ह्यौ। ^{५२ ४ ५ २} का॒नी। ^२ क्र

^५ द॒दे॒३४। ^५ द्वि॒याइ॑हा। ^४ हो॒पु॒इ। ^४ डा ॥ २९ ॥

(आतीषादौथे द्वे ॥) ^{३२४ ५ २ २ २ २ ५} सोमःपु॒ना। ^५ न॒ज्ज३२र्मो॒रि३४णा॑।

^{१ २२} अ॒व्यवा॑रम्। ^{१ २} वि॒धाव॑ति। ^{१ ५ १} अ॒ग्रा॒र३इ॑। ^{१ ५} वा॒२३४चाः॥

^{१ ५ १} प॒वा॒३२। ^{१ ५} मा॒२३४नाः॥ ^{३ २ ४} क॒ना॒३इ॒क्रा॒५दा॑इ॒पु॒ईत् ॥ ३० ॥

अथाष्टमी ।

१ १ ३ १ २ २ २ ३ १ १ २ १ २
प्रपुनानायवेधसेत्सोमायवचउच्यते ।

३ १ २ २ २ १ २ ३ १ २
भृतिन्नभरामतिभिर्जुजोषते ॥ ८ ॥ १०७ *

३ २ ४ ५ २ ३ ४ २ ५ ५ १ २ २
सोमःपुना । हो । नऊर्मिणाइए । अव्यंवारविधा

२ १ ३ २ १ १ १ १ १ १ १ २ २
१वाइती । अग्रवारइइ४५ । चारइइ४५ । पवमारइनाइः ।

१ २ ५ २ २ ३ १ १ १ १ १ १
कारनाइइइ४षौहोवा । क्रददेइइइ४५ ॥ ३१ ॥ १०६

अग्निर्हविः † । “पुनानः” पूयमानः “सोमः” “उर्मिणा”
स्त्रीयया धारया “अव्यम्” अविभवं “वारं” वालं पवित्रं “विधा-
वति” विविधं गच्छति । कीदृशः ? “पवमानः” पूतः “वाचः”
स्तोत्रस्य “अग्ने” “कनिक्रदत्” पुनः पुनः शब्दं कुर्वन्
विधावति ‡ ॥

“अव्यम्”—“अव्यः”—इति साञ्च ऋचः पाठः ॥ ७ ॥ १०६

● ऋ० ७, ५, ६, १ ।

† “वाचुषः”—इति ऋवि-ने० ।

‡ दाधन्ति दर्धतेत्यादिना (पा० ७, ४, ६४) सिद्धम् ।

¶ ‘विनियोगोऽस्य चतुर्थोऽहनि’—इति वि० ।

अथ नवमी ।

^{१ २} ^{३ १ २} ^{३ १ २}
गोमन्नइन्दोअश्वत्सुतःसुदक्षधनिव ।

^{१ २ ३} ^{२ १ २ ३ १ २}
शुचिञ्चवर्णमधिगोषुधारय ॥ ८ ॥ १०८ †

^{१ ५} ^२ ^{३ ४ ८} ^{५ ५} ^१
गो०मन्नः । क्षी० । इन्दोअश्ववाइँदे । सुतःसुदक्ष

^२ ^{२ २} ^१ ^३ ^२ ^३ ^{४ ८} ^२
धा१नी०वा । शुचिञ्चवार३४५ । णमधिगो२३४क्षी०क्षी

^३ ^५ ^{२ १} ^३ ^{४ ३} ^३
वा । षु२३४धा । रया । औ३क्षीवा । क्षी५इ । डा ॥

॥ ३४ ॥ १०८

पर्वतनारदावृषी । हे “सुदक्ष” सुबल ! हे “इन्दो” सोम ।
“सुतः” अभिषुतस्ववं “नःअस्माकम्”‡ “गोमत्” यज्ञ-साधन-
गी-युक्तं धनं “धनिव” धन्व [वणविकारः ण] गमय [धन्व-
तिर्गत्यर्थः †] ततो हं “शुचिं” पूतन्दीप्यमानं “वर्णं” रसञ्च
“गोषु” क्षीरादिषु “अधिधारय” अधिकं प्रापयामि ॥

• “ते” — इति ऋ० ।

† उ० ७, ३, १०, १ = ऋ० ७, ५, ८, ४ = कहे १२, १, १४ — १०, १, ९ — १८, २, ६ ।

‡ ‘नः अस्माकम्’ — इति वि० ।

¶ “अत्यथोवञ्जसम् (२, ४, ८८)” — इति पाणिनी-सूत्रस्य-सुप्तिङित्यादिवचने-
नेत्यर्थः ।

‡ नि० जै० २, १४, ६४ ।

अथ दशमी ।

१ १ २ २ १ २ २ १ २ २ २
अस्रभ्यन्त्वावसुविदमभिवाणीरनूषत ।

१ २ २ १ २ २ १ २
गोभिष्टेवर्णमभिवासयामसि ॥ १० ॥ १०८ *

४ ५ ३ ५ २ १ २ ५
द्यावासा । भ्यारश्शन्त्वा । वासवीश्शदाम् ।

१ १ २ ५ २ २ २ ५ २ ५
आभारद्द्वारश्शणीः । अनाओरश्शवा । षारश्शता ।

१ २ २ २ १ २ २ २ १ २ २ १
गोभिष्टेव । णमभिवाश्श । सयामसिष्टोरश्शपुद् । डा ॥

॥ ३५ ॥ १०८

“धनिव”-“धन्व”—इति, “धारय” “दीधरम्”—इति च
छन्दोग-बह्वृचानां पाठभेदः ॥ ८ ॥ १०८

पर्वतनारदाहृषी । सोम ! “वसुविदं” धनस्य दातारं “त्वा”
त्वाम् “अस्रभ्य” धनादिदानार्थं “वाणीः” अस्रदीयावाचः
“अभ्यनूषत” अभिष्टुवन्ति [नू स्तवने (अदा०प०) । वयं
“ते” तव “वर्णम्” आवरकं रसं “गाभिः” गो-विकारैः क्षीरा-
दिभिः “अभिवासयामसि” अभिवासयामः अभित आच्छाद-
यामः ॥ १० ॥

• इ० ७,५,७,४ ।

^१दोइ । ^५औश्दोइ । ^{१२१}औदोइ । ^१रा^१र^१वा^१र^१३४^१औ^१दो^१वा ।

२२ १ १ १ १ १ १

यशोयशार३४पुः ॥ ३७ ॥

^{३४}प^२व^१ते^१ह^१र्य^१तः । ^{३१}च^१रौ^१शः । ^१आ^१र^१३४ । ^{५२}नि^४ह^४रा^४सि^४र ।

^५दिया । ^{२१}अ^१भ्य^१र्षा^१र^१३४ । ^२स्तो^५त्र । ^{३२}भ्यो^२वा^२श^२इ । ^१रा^१र^१वा

^{५२}३४औ^२दो^५वा । ^१या^५र^५३४शाः ॥ ३८ ॥ ११०

अग्निद्याक्षुष ऋषिः । “हर्यतः” स्पृष्टशीयः* “हरिः”
हरितवर्णः सोमः “रश्ना” [हृतीद्याया आकारः†] साधु वेगेन
“हरांसि” कुटिलानि अनृज्जनि पवित्राणि “अति पवते” अती-
त्य गच्छति । अथ प्रत्यक्षसूतिः—हे सोम ! त्वं “स्तोत्रभ्यः”
“वीरवत्” पुत्रयुक्तं “यशः” “अभ्यर्ष” अभिगमय प्रयच्छे-
त्यर्थः ‡ ।

“अभ्यर्ष”-“अभ्यर्षन्”—इति साम्न ऋचः पाठौ ॥ ११ ॥ ११०

* ‘हरिमिर्धना’—इति वि० ।

† “सुपांसुक् (०, १, ३८)” —इत्यादिनेति अथः ।

‡ ‘विनियोगोऽस्य प्रथमेऽहनि’—इति वि० ।

“सोमः पुनानो अर्षति”-“अव्यये वारे अर्षति”—इति साम्न
 ऋचः पाठो ॥ १२ ॥ १११

इति श्रीमत्सायणार्थ-विरचिते माधवीये सामवेदार्थ-प्रकाशे
 छन्दोव्याख्याननि पञ्चमस्याध्यायस्य दशमः खण्डः ॥

॥ इत्यौष्णिहम् ॥

—:◡:—

स्युः पवस्वेति खण्डेऽस्मिन्नृचोऽष्टौ ककुभोऽत्र तु ।

“ससुन्वे”—इति गायत्री यवमध्येति* केचन ।

अक्षरव्यूहनादेशा ककुबेवेति केचन ।

“एष धारयासूतः” प्रगाथः काकुभोऽन्तिमः ।

ऋषीणां विप्रकीर्णत्वात् तत्र तत्राभिदक्षहे ॥

तत्र एकादशे खण्डे—

सैषा प्रथमा ।

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
 पवस्वमधुमत्तमइन्द्रायसोमक्रतुवित्तमोमदः ।

१ २ ३ १ २ ३ १ २
 मद्दिद्युत्तमोमदः ॥ १ ॥ ११२

* “विपरीता यवमध्या (पि० १, ५८)” यदासन्नौ पादौ सप्तचरौ भवतः
 मध्यमश्च वक्षरः तदा यवमध्येति कथ्यते ।

१ उ० १,१,१६,०=३० ०,५,१०,१=कहे १,१,६—०,१,८—९,२,०—१०,१,५—
 १०,१,५—१३,१,४—१३,२,१८—१४,१,८ ।

ओम् ॥ (वासिष्ठम् ॥) पावा । स्वमाधुमा । तामा^१
^३ओर^५३४वा । ई^२र^५३४न्द्रा । य^१सोम^१क्रतु^१वित्त^१मोम^१दा^१ः ।
^१ओइ । मा^१हा^१ओर^१३४वा । द्यु^१क्षत^१मोम^१दा^१र^१३४पुः ॥ १ ॥

(सफम् ॥) पा^१३४ । व^५स्वम । धु^५मत्ता^५इ^५माः । आ^१
^१इन्द्रा^१र । य^१सोमा^१र । क्र^१तुवा^१इ^१त्ता^१र^१मो^१र । मा^१र^१दाः ।
^१म^१द्विद्यु^१क्षा^१ता^१र^१मो^१र । मा^१र^१३४पु^१दो^१ई^१चा^१इ ॥ २ ॥

^४प^४व^४स्वम^४धु^४मा । इ^४हा । त^१मः । इ^१न्द्राय^१सो^१म^१क्र^१तु^१वि^१त्त
^१मो^१मा^१र^१दाः । इ^१हा । म^१हा^१इ^१द्यु^१र^१क्षा । इ^१हा । त^१मो
^१मा^१र^१दा^१र^१३४ः । ओ^१र^१३४पु^१इ । डा ॥ ३ ॥

(वासिष्ठम् ॥) प^४व^४स्वमा । ए^४पू । धु^४मा । त^१माः ।
^१इन्द्राय^१सी^१र । हा । औ^१र^१क्षो । मा^१क्रा^१त^१वौ^१र^१दा^१इ ।

अथ द्वितीया ।

^{३ २ ३ २ ३ २ ७ ३ १ २} ^{३ १ २ ३ २}
अभियुग्मम् च यशइषस्पतेदिदीहिदेवदेबयुम् ।

^{१ २ ३ २ ३ २ ३}
विकोशममध्यमंयुव ॥ २ ॥ ११३ #

^{१ २ ३ ३ २ ३ १ १ १ २}
द्या । औइदोइ३४ । तमोइ३मदाः । मद्यायेइ । द्यूरक्षा ३

^{५ २ ३ २ ३ १ २ १ १ २}
इ३औदोवा । तमोमदाइ३४पुः ॥ ४ ॥

^{३ १ २ ४ ५ २ ३ ५ ३ १ २}
(सफम् ॥) पवस्वाइमधु । मत्ताइ३४माः । इन्द्रा

^{१ १ ३ ४ ५ ३ ५ ३ १}
यसोमाइ३ । क्रतुवाइत्ताइमोइ३ । माइ३इ३४दाः । मद्या

^{३ ४ ३ ५}
इ । द्युक्षाताइमोइ३ । माइ३४पुदोइइचाइ ॥ ५ ॥ ११२

गौरिवीतिः ऋषिः† । हे “सोम” । “मधुमत्तमः” अति-
शयेन माधुर्योपेतस्त्वम् “इन्द्राय” इन्द्रार्थं “मदः” मदकरः सन्
“पवस्व” चर । कीदृशः ? “क्रतुवित्तमः” अत्यन्तं प्रज्ञायाः
कर्मणो वालम्बकः “महि” “महान्” महनीयो वा “द्युक्षतमः”
अत्यन्तदीप्तः “मदः” छष्टः ॥ १ ॥ ११२

० उ० ३,२,१७,१=क० ७,५,१८,४ = ऊच्चे ३,१,२- ५,१,१-८,१,१२-१४,२,१४
† “शाक्ताः”—इति ऋषि-ने० ।

(ऐषिराणि चत्वारि ॥) ^{१ १} अभाइ । ^१ द्यु ^{४ १} म्नाम्बृश्च

^{२ ५} द्यग्ः । ^{१ १} इषाः । ^{२ २} पतेदिदीहिदेश्वाश्देवयुम् । ^{४ १ २ ३ ४} विको । ^{१ १}

^{२ ५} शम्ना । ^{१ १} ध्वमाश्च ^४ वृषुवाइपुई ॥ ६ ॥

^५ अ । ^४ भ्यद्यु ^३ म्नाम् । ^{१ १ १} वृषाद्याश्चाः । ^१ इषास्यता

^{१ २ ३} इ । ^५ दीदीहारश्चइडे । ^{१ १ २ ५} वदाइवारश्चयुम् । ^२ विकौवा

^३ चोरश्चवा । ^५ शम्नाध्यभाश्चवारश्च । ^५ यूरश्चवा ॥ ७ ॥

^{५ ४ ५ ४ ५ ४} अभिद्यु ^१ म्नाम्बृश्चत् । ^१ इषा । ^{२ २} यग्ः । ^२ इषस्यतेदिदीहि

^{२ १ २ २} देवदेवारश्चयुम् । ^{१ २ ३} विकौचीवाश्चाइ । ^{१ २ ३} शम्नारध्यमंयुव ।

^१ इडाश्चभाश्चश्च । ^१ चोरश्चयु । ^१ उा ॥ ८ ॥

^५ अभिद्यु ^५ म्नाम्बृश्चद्यशाः । ^{१ १} इषस्यताइ । ^{१ २ ३} दिदीहिदा

^{२ २ २ २} इ । ^२ वादेवयुम् । ^१ विकोशम्नाध्यभाश्चचोइ । ^१ यूरश्च

^५ वा । ^{५ २} एहियाइहा । ^५ चोपुइ । ^५ उा ॥ ९ ॥ ११३

(कार्णश्रवसानि त्रीणि ॥) ^{५२ २ २} आसोतापा । ^१ रा२इ

^{१ ५२ २} षार३४श्रीहोवा । ^{१ ५} चार३४ता । ^{१ २१ २ २ २ २} अश्वन्नस्तोममपुरार२२

^१ जस्तुरम् । ^२ अये३ । ^१ वना३ । ^{१ १} अये । ^{१ २} प्रशा३४ ।

^{५२ २} श्रीहोवा । ^{२ १ २ १ १ १ १} उदप्रुता२३४५म् ॥ १० ॥

^{५२ २ २} आसोतापा । ^१ रिषि । ^१ चता२ । ^१ ज२ । ^१ हा२इ ।

^{१ २ १ २} ज२ । ^२ अश्वन्नस्तोमम । ^१ पुरार२म् । ^१ ज२ । ^{१ २} हा२इ ।

^१ ज२ । ^१ रज । ^१ स्तुरार२म् । ^१ ज२ । ^१ हा२इ । ^{१ २} ज२ ।

^१ वन । ^{१ २} प्रशा२म् । ^१ ज२ । ^{१ २} हा२इ । ^{१ २} ज२ । ^{१ २} उद ।

^{१ २} प्रुता२३४श्रीहोवा । ^{५ ५} ज२२३४पा ॥ ११ ॥

^{५२ २ २} आसोतापा । ^१ रि । ^१ षाद् । ^१ चता । ^१ अश्वान्नस्तो ।

^{१ २} मामप्रू२३४राम् । ^{१ २ २ ५} रजास्तू२३४राम् । ^४ वनोहाद् । ^१ प्रा

^{१ २} षामू३दा । ^{१ २} इन्माये३ । ^५ प्रू२३४ताम् ॥ १२ ॥

(वाचःसामानि चीणि ॥) आसोतापारीक्षिञ्चता ।

आश्वोरोरश्वा । नस्तोममग्नुरारजस्तुराश्मम् ।

दोद् । वानाओरश्वा । प्रक्षमुदप्रताश्मम् ॥ १३ ॥

आसोश्चौदोवा । तापराइषिञ्चाताश्मम् । आश्वः

नस्तो । मामग्नुराश्मम् । राजस्तुराश्मम् । वनो

दोद् । प्राक्षमुदाश्मम् । प्रूश्मताम् ॥ १४ ॥

आसोतापा । दो । रिषिञ्चताश्मम् । आश्वनस्तो

मामग्नुराश्मम् । राजस्तुरम् । वानप्राक्षारश्मम् । ज

दोद् । प्रूश्मताश्मम् ॥ १५ ॥

ऋजिष्वा ऋषिः* । हे ऋत्विजः ! “आ सोत” सोम मभिषुत
[मुञ् मभिषवे (स्वा०उ०) लोटि छान्दसो विकरणस्य लुक् †

* “भारद्वाजः”—इति ऋषि-जे० ।

† “छ पाठशुक् (१.०, १८)”—इत्यादिनेति भावः ।

^१२दु^५र^१३४^२हाम् । वि^१श्वारे^२हो^१३इ । हो^१इ । वार^२३इ३ ।

^११ नार^२इ^५वार^२३४^२ओ^१हो^५वा । आ^२२३४^५ताम् ॥ १६ ॥

^४३३^४५ ए^२ता^५मु^२त्याम् । म^२दा^५३१^२ओ^५वा^२र^५३ । च्यु^५२३४^२ताम् ।

^११ स^२ह^२स्रु^२धा^२रं^२वृ^२षभ^२न्दि^२वो^२दु^२चा^२३३म् । वा^४इ^५श्वारे^५वा^५ह । नि^२वा

^१३१^५ओ^२वा^५ये^२३ । श्वारे^५३४^२ताम् ॥ १७ ॥

(शङ्ख ॥) ए^५५^४मु^४त्यम् । ए^५५ । म^४दा । च्यु^१ताम् ।

^२२ स^२ह^२स्रु^२धा^२रं^२वृ^२षभं^२दि^२वो^२दू^२र^२३३^२हाम् । वा^१इ^१श्वारे^१वा^१ह३३ ।

^४नि^५वो^५र^५३४^२वा । आ^५पू^५ते^५इ^५हा^५इ ॥ १८ ॥

(कौ^५ल्म^५ल^५वर्षि^५षा^५णि ^५त्री^५णि ॥) ए^५५^५मु^५त्यम् । ओ

^५हा^५इ । म^५द^५च्यु^५तम् । ओ^५हा^५इ । सा^२ह^२स्रा^२३३^५धा ।

^११ र^५वा^५र्षारे^५३४^२भाम् । दि^२वो^२दु^२ह^२मे^२र^२३४^५हा^५इ । वि^१श्वारे^१हा

१इ । वार३इ३ । नार३इवार३४षौडोवा । आ२३४

ताम् ॥ १९ ॥

एतामुत्यम्नदाच्युताम् । साइसुधा । रांवृषाभा-
रम् । दिवो२ । दुधमोइ । विश्वावसूनिवार३इइ ।
भातमा३उवार३ । ज३३३४पा ॥ २० ॥

एता३४म् । उत्यम्नदा । च्युताम् । सहस्रधारर
वृ । षभम् । दिवो२३३२३ । दू२३४हाम् । विश्वा
वसूनिबा३ओये३ । आ२३४ताम् । एक्षियाइहा । होपूइ ।
डा ॥ २१ ॥ ११५

कृतयशाऋषिः* । “दिवः” देवान् कामयमानान्ऋत्विजः† ।

* “आङ्गिरसः”—इति ऋषि ने० ।

† ‘दिवो दुधम—दिव आहत्य इमं लोकं मुदकेन परयति’—इति वि० ।

अथ पञ्चमी ।

१ १ ३ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
ससुन्वेयोवहनांयोरायामानितायद्दानाम् ।

२ २ १ २ ३ २
सोमोयःसुक्षितौनाम् ॥ ५ ॥ ११६ *

(दीर्घम् ॥) साह्व । न्वेयोवह्वरनाम् । योरा

१ २ २ १ २ २ १ २ १ २ १ २ १
रयामार । नेतायद्दाननाम् । सोरश्माः । यःसु

२ १ ५ ५
श्रितारश्छन्दोईचाद् ॥ २२ ॥

“एतं” “त्वसु” सोममेव “दुहम्” अदुहन् [दुहेर्लिङ्गि रूपम्] दुहन्ति अ [छान्दसो नकारस्य मकारः ङ । “यावाणो वप्सा ऋत्विजो दुहन्तीति” तैत्तिरीयक ब्राह्मणम्] कीदृशं सोमम् ? “मदच्युतं” मदस्य प्रेरकं “सहस्रधारं” बहुधारम् “वृषभं” कामानां वर्षकं “विश्वा” सर्वाणि “वसूनि” धनानि “बिभ्रतं” धारयन्तम् ॥

“दिवोदुहम्”—इति, “दिवं दुहम्”—इति पाठो ॥ ४ ॥ ११५

* उ० ४, १, १८, १=ह० ७, ५, १८, १=ऊ० ३, २, २—२०, १, १४ ।

† “दुह प्रपूर्णे”—अदा० प० ।

‡ “अत्यथो ब्रह्मन् (पा० २, ४, ८८)”—इत्यनेनेति भावः ।

(लोमसाम) ॥ ^{४ ५}ससुद्धाउ । ^{११ १ १}न्वेयोवद्धना२३७
^१द्धाउ । ^१योरा^१श्यामा२ । ^{११}नेतायः । ^{१ १}इडाना२३७^१द्धा
^{११ १}उ । ^{१ १}सोमोयः^{१ १}द्धाउ । ^{१ १ १}क्षितीनाम् । ^४और^४द्धो
^४वा । ^४होपुद् । ^४डा ॥ २३ ॥

सोमसामानि त्रीणि ॥) ^४सः । ^{१ १}स्वेसाद्ध । ^{१ १}न्वेयो
^१वसा^{१ १ १ १}शुवार३ । ^{१ १ १ १}नार^{१ १ १ १}द्धुम् । ^{१ १ १}योरारयामारनेताय
^{१ १ १}इडारनाद्धम् । ^{१ १}सोमौवा^{१ ५}ओर^{१ १}द्धवा । ^{१ १}यःसुक्षिता३७
^१वाये३ । ^{१ १ १ १ १}नार^{१ १ १ १ १}द्धुम् ॥ २४ ॥

^{१ १}ससुन्वे^{४ ५}र^{१ १ १}योवद्धनाम् । ^{१ १ १}योरायाशमार^१द्धने । ^१ताय
^१इडार^{१ १ १}द्धुना^{१ १ १ १}द्धुम् । ^{१ १ १}सोमोरयःसुक्षितीनाम् । ^१सो
^{१ १ १ १}मार^{१ १ १ १ १}द्धुः ॥ २५ ॥

^{४ ५ १ १}ससुन्वयाः । ^{४ ५}एवाद्ध । ^{१ १ १}नायोराश्यार^१द्धमा ! ^{१ १}नेता

अथ षष्ठी ।

२ १ २ २ १ २ २ १ २ २ १ २
त्वच्छाशङ्ग*दैव्याम्यवमानजनिमानियुमत्तमः ।

३ १ २ ३ १ २
अमृतत्वायघोषयन् ॥ ६ ॥ ११७ †

१ २ २ २ १ १ २ १
यद्दशरथनाश्रमम् । सोमाशः । यःसुक्षि । तारश्रधुइ ।

३ १ १ १ १
नारश्रधुम् ॥ २६ ॥ ११६

ऋणवऋषिः ॥ । “यः” “सः” “सोमः” “सुन्वे” अभिसुषुवे
ऋत्विग्भिः † । यः सोमः “वसूनां” धनानां “अग्नेता” यश्च
“रायां” [रास्ति प्रयच्छन्ति क्षीरादिकमिति] रायो गावस्तेषा
मानेता विद्यते यश्च सोमः “सुक्षितीनां” शोभन-मनुष्याणाम् ॥
अग्नेता सोऽभिषुतोऽभूदिति + ॥ ५ ॥ ११६

* “शाशङ्ग”—इति
+ “दैव्या”—इति च } ऋ०-पाठौ ।

‡ उ० १, १, १०, १ = ऋ० ०, ५, १०, २ = ऊच्चे २, २, १६—५, १, १६—११, १, १८—१८,

१, ११ ।

¶ “आश्रित्यः”—इति ऋवि-मै० ।

§ “सुन्वे सुसुः”—इति वि० ।

॥ “क्षिन्तयः”—इति मनुष्य-नामसु षष्ठं नैषष्ट्यु कम् २, २ ।

+ ‘विनिबोमोऽस्य षष्ठेऽहनि’—इति वि० ।

(श्रौतोष्णाणि चत्वारि ॥) त्वच्छ्रिया । गदाइवियप

वमानजनिमानीइद्यूमा२ । तामा२ः । आमा२र्त्ता

त्वा२३ । यघोर३४वा । षाप्रयोईच्चाइ ॥ २७ ॥

त्वच्छ्रिया । गदाइविय । पवमान । होवाइच्चाइ ।

जनिमार३नीइ४ । द्युम । ता३माः । अमार३ । ता

इत्वा३इ४चौहोवा । यघोइषया३इ४पुन् ॥ २८ ॥

त्वच्छ्रयाइच्चाइ । धिय । पवमानजनिमानिद्युमत्तार

इमाः । अमार्त्ताइत्वा३ । यघोर३४वा । षाप्रयोइ

च्चाइ ॥ २९ ॥

त्वच्छ्रोइच्चाइइच्चैविया । पवमा२ना । जनिमा२ना

येइ४ । द्युम । ता३माः । अमार्त्ताइत्वाइ । यघोर

इ४वा । षाप्रयोइच्चाइ ॥ ३० ॥ ११७

अथ सप्तमी ।

२१ २२ २३ २४ २५ २६ २७
 एषस्यधारयासुतीव्यावारेभिःपवतेमदिन्तमः ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७
 क्रीडन्मिरपामिव ॥ ७ ॥ ११८ *

४ ५ १ २ ३
 (गायत्रपाश्चम् ॥) एषाः । स्याधारया३१उवा

५ १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८
 २३ । ह्य२३४ताः । अव्यारवारेभिःपवतेमदिन्तमः । क्री

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
 डानू१मी२ः । अपा३म् । इर४वा३ । आइवार३४५ ॥ ३१॥

शक्तिः ऋषिः † । हे “पवमान” पूयमान सोम ! “द्युमत्तमः”
 अतिशयेन दीप्तिमान् “त्वं हि” त्वमेव “दैव्यं” देवसम्बन्धीनि
 “जनिमानि” जन्मानि देवानित्यर्थः । जानासीति शेषः । तानभि
 लक्ष्य “अमृतत्वाय” तेषाम् अमरणाय “अङ्ग” क्षिप्रं ‡ “घोष-
 यन्” ऋत्विजो आवाशोव शब्द मुदपादयन् उत्पादयन्ति ¶ [हि
 योगादनिघातः § ॥

“घोषयन्”-“घोषः”—इति पाठौ ॥ ६ ॥ ११७

● ऋ० ७, ५, १७, ५ = ऊ० ४, १, ११ - १८, १, १ ।

† “वासिष्ठः”—इति ऋषि-ने० ।

‡ “अङ्गेति क्षिप्रनामाक्षितमेवाङ्कितं भवति”—इति यासुः (निरु० ने० ५, १७) ।

¶ ‘घोषयन् खूयसे’—इति वि० ।

§ “अद्विस्तु परम्बन्धसि”—इति पा० ८, १, ५६ ।

॥ ‘विजिघोमोऽस्य ततोयेऽवनि’—इति वि० ।

(सन्तनि) ॥ एषाद्वाउ । ^{४२ ५} स्याधारयाश्उवारश् ।
^५ क्रीडन्ताः । ^{१ १२ १२ २} अव्यारवारेभिःपवतेमदिन्तमाश् । ^{२ १ ३} क्रीडन्
^५ द्वाउ । ^{१ २} जर्मिरपाश्उवारश् । ^५ ईरश्शवा ॥—*

(सोमसामानि चैव चीणि ॥) एषस्यधा । ^{१ १२ २} रायाश्
^{१ २ १२ १} सूतारः । ^{१२} अव्यावाराइ । ^{१ २ १} भाइःपवते । ^{१ २ १} मदिन्तमाः ।
^{१२ १} क्रीडन्तू रश्मीश् । ^{१ ४} आरश्पाश्म् । ^२ आश्शुइवोईद्वाइ ॥३३॥
^{१ १ २} एषस्याश्धारयासुताः । ^{४२ ५} अव्याहोरेइ । ^१ वारेभिःपव
^{२ ०} तेभादिन्तामाश् । ^{१२} क्रीडा रन्द्वाइ । ^{२ २ २} ऊरश्मीः । ^{२ २} अपा
^{१ १} मिवा । ^{२ ४ ५} औश्दोवा । ^४ चोइ । ^४ डा ॥ ३४ ॥

* एतस्यैव सावः परार्द्धं यत्तुचियेत्यष्टमर्षो जामम् । अमयोः सप्तमाष्टमयोः ऋषोः प्रमाथो भवति । सीमांसादर्शनधिक्करवमासायां नवमाथाय-द्वितीयपाद्-षष्ठाधि-क्करवादी तद्वत्तथादयोऽपि विचारिताः । अलि चात्रैव भाष्यततो भूमिकायां तदुल्लेखः समन्तात् (२५ पृ०—३८ पृ०) तेजामयोः त्युक्तं सम्यसते, अतैता इज वि-मिन्-मूलक-जाम-दर्शनस्यासमेव हेतुः । तादृश-त्युक्-मूलक-जामानि चात्र ऊचे (४, १, ११—१८, १, १) एव ङानि ।

४८ ८४ ११८ १२१ १ ३२१
 एषस्यधाप्रयासुताः । अव्यावाराइ । मिःपवताइ

३इ । मदिन्तमाः । क्रीडन्मूर्मिरपोवाइञ्चै३३४वा । आ-

प्रइवोईचाइ ॥ ३५ ॥ ११८

॥ इति ग्रामे गेये सप्तदशः प्रपाठकः ॥

॥ इति गेयगानं सम्पूर्णम् ॥

उरुऋषिः* । “स्यः” सः “एषः” “सुतः” अभिषुतः सोमः
 “अव्या वारेभिः” अवेर्वालैः तेभ्यः पवित्रे “धारया” आक्षीयया
 “पवते” कलश मभिलक्ष्य चरति । क्रीडशः ? “मदिन्तमः”
 मादयिद्वतमः । “अपामिव” उदकानाम् “जर्मिः” सङ्घात इव
 “क्रीडन्” इतस्ततः सङ्घीडमानः पवते † ॥

“अव्यावारेभिः”—“अव्योवारेभिः”—इति साम्न ऋचः
 पाठभेदः ॥ ७ ॥ ११८

* “आङ्गिरसः”—इति ऋषि-ने० ।

† ‘विनिषोगोऽस्य सप्तमेऽवनि’—इति वि० ।

ऋजिष्वाऋषिः * । “यः” सोमः “उस्त्रियाः” उत्तररश्मीलाः †
 “अपियाः” अघ्याः [आपइत्यन्तरिक्षनाम (नै० १, ३, ८) । अस्माद्
 “भवे छन्दसि (पा० ४, ४, ११०)”—इति यत्] अन्तरिक्षस्थाः ।
 अहि-प्रभृतिभिरसुरैः ‡ अपाहृत्य निहिता “गाः” आपः ॥
 “अश्मनि” मेघे § “अन्तः” मध्ये स्थिताइत्यर्थः । “भोजसा”
 बलेन “निरक्तन्तत्” निरच्छिनत् निरगमयत् अन्तरिक्षादृष्टि
 मकार्षीदित्यर्थः । स त्वम् असुरै रपहृतं “गव्यम्” गो-सम्बन्धि
 “अश्वाम्” अघेषु भवं “ब्रजं” समूहं “अभि तन्निषे” अभितो
 व्याप्नोति [तत्तु विस्तारे—छान्दसे लिटि ॥ “तनिपत्योश्छन्दसि
 (पद्म० ६, ४, ६६)”—इत्युपधालोपः] । किञ्च । हे “धृष्यो” शत्रु-
 धर्षणशील + सोम ! स त्वं “वर्मावि” कवचीवः “आरुज”
 असुरान् जहि ॥

* “भारहाजः”—इति ऋषि-नै० ।

† ‘उस्त्रियाः’ आदित्य-रश्मयः अनङ्गा वा—इति वि० । ‘उस्त्रियाः’—इति भोगामसु
 तृतीयं नैषण्डकम् (१, ११) । ‘उसाः’—इति तु रश्मिनामसु नवमं नैषण्डकम्
 (१, ४) । ‘उस्त्रियेति भोगामोत्प्राविशोऽस्या भोगा उचेति च’—इति याज्ञः
 (निब० नै० ४, १६) ।

‡ अहिरिति असुरइति चेन्नो हावेव मेघपर्यायो नै० १, १०, २७-२८ ।

॥ इह मानं मृग्यम् ।

§ “अश्वाम्”—इति मेघनामसु अष्टमं नैषण्डकम् १, १० ।

॥ “छन्दसि लिट्”—इति पा० १, २, १०५ ।

+ ‘धृष्यो धारयन्’—इति वि० ।

+ ‘वर्मा सविता’—इति वि० ।

३१ ख,

“अपियाभन्तरश्मनि”-“अप्याभन्तरश्मनः”-इति छन्दोग-
ब्रह्मसामां पाठभेदः ॥ ८ ॥ ११९

इति श्रीमन्सायणाचार्य-विरचिते सामवेदार्थ-प्रकाशे छन्दो-
व्याख्याने पञ्चमस्याध्यायस्यैकादशः खण्डः ॥ ११ ॥

॥ इति काकुभं समाप्तम् ॥

वेदार्थस्य प्रकाशेन तमो ज्ञाहं निवारयन् ।
पुमर्थांश्चतुरो देयाद्विद्यातीर्थमहेश्वरः ॥ ५ ॥

इति श्रीमद्राजाधिराज-परमेश्वर-वैदिकमार्गप्रवर्त्तक-श्रीवीर-
बुक्क-भूपाल-साम्बान्धुरन्धरेण सायणाचार्येण विरचिते
आधवीये सामवेदार्थप्रकाशे छन्दोव्याख्याने
पञ्चमोऽध्यायः समाप्तः ॥ ५ ॥

॥ सौम्यं पावमानं वा पर्वं काण्डं वा समाप्तम् ॥

॥ इति तृतीयं पर्वं ॥

ॐ नमः सामवेदाय ।

अथ षष्ठोऽध्याय आरभ्यते ॥

यस्य निःश्वसितं वेदा यो वेदेभ्योऽखिलं जगत् ।
निर्ममे तमहं वन्दे विद्यातीर्थ-महेश्वरम् ॥ १ ॥

आरण्यकाभिधः* षष्ठोऽध्यायो व्याक्रियतेऽधुना † ॥ २ ॥
तत्रेन्द्रेत्यादिकानान्तु पञ्चपञ्चाशतां क्रमात् ।
ऋषिं हृन्दी देवतञ्च तत्र तत्राभिदध्महे ॥ ३ ॥

तत्राद्याया ऋषी द्रष्टा भरहाजः प्रकीर्तितः ।
द्वितीयस्या वसिष्ठः स्यात्तृतीयाया ऋचः स्मृतः ॥ ४ ॥
वामदेव स्ततश्छन्दी बृहती त्रिष्टुबेव च ।।
गायत्रीति क्रमादिन्द्रो भवेत्त्रिष्टुषु देवता ॥ ५ ॥

* “आरण्यकग्रन्थे” (४, २, १२९ पा०) । अत्यल्पमिदमन्वयते मनुष्यरति (प०) ।
पथ्यध्यायन्यायविचारमनुष्यहस्तिष्विति वक्तव्यम् (का०) । आरण्यकः पन्थः । आरण्य-
कोऽध्यायः । आरण्यको न्यायः । आरण्यको विहारः । आरण्यको मनुष्यः । आ-
रण्यको वृक्षो (प०) । वा गोमयेषुः (का०) । वा गोमयेष्विति वक्तव्यम् । आरण्यका
गोमयाः आरण्या गोमयाः (प०) ।

† अथ आर्षिक-प्रत्या रति विवरणादि-सकल-पन्थ-सञ्चिता वैदिक-प्रवादादुजताः
पुस्तकाद्यन्त-समीक्षणेनोपलभ्यन्ते । तथाच षडध्यायात्मकहृन्दी नाम हृन्ः, अपरो

तत्र प्रथम-खण्डे—

सैषा प्रथमा ।

१ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
इन्द्रज्येष्ठन्नआभरओजिष्ठम्यपुरिश्रवः

१२ २२ ३ १ २ ३ १२ १२२
यद्दिधृत्तेमवज्रहस्तरोदसीउभेसुशिप्रप्राः ॥ १ ॥ १ *

२२ १२ २ २ २ १ २२
† हाउ । ३ । औहोइन्द्रज्येष्ठन्नआभरा३ण । हाउ ।

१२ १ २ २ १ २ १२ २ २ १ २
३ । औहो२ । ओ२ । जिष्ठम्यूपारा । औहोवाश्रावाः ।

२२ २२ १ २ २ १ २ २
हाउ । ३ । औहो२ । यारत् । दिधृत्तेमाव । ज्र

१२ २ २ २ १ १ २२ १२
हस्त । औहोवारोदासी । हाउ । ३ । औहो२ ।

१ २२ १ २ १२ २ २ १ २ २२
ओ२ । भेसुशाइप्रा । औहोवापाप्राः । हाउ । ३ ।

१२ ११ २ २ २ १
औहो२ । ओ२ । उड्वा३हाउ । वा३ । हस् ॥२४॥१ ‡

नवाध्यायात्मक उत्तरः, ताभ्यामन्यत् एधीःध्यायेकात्मकः चारण्यक इति व्यवहृतः । सायच-
मते तु नैवम् । अयं हि प्रसोपविभागे देव इन्द्रोऽग्रन्थं परिसमाप्य तस्यैव षष्ठीपदान
एष इति मन्यते ।

* ऋ० ४, ७, १०, ५ ।

† “ नारदसवम् ”—इति आ० ब्रा० ३, १, ८ ।

‡ आ० पा० १५० १, १, १४ ।

हे “इन्द्र”!# “ज्येष्ठ” प्रशस्यतमम् “ओजिष्ठम्” अतिशयेन बलकरम् “पुपुरि” पूरकं “अवः” अन्नं “नः” अस्त्रभ्यम् “आभर” आहर प्रयच्छ । हे “वज्रहस्त” वज्रबाहो !† हे “सुशिप्र” शोभन-हतुक ! एवम्भूत ! हे “इन्द्र” ‡ “यत्” “अन्न” “दिधृक्षेम” धारयितु मिच्छेम यच्चानं इमे परिदृश्यमाने “उभे” “रोदसी” द्यावापृथिव्यौ “आ पपाः” आपूरयसि । तदन्न माहुरेत्यन्वयः ।

“येनेमेचिन्नवज्रहस्त”—इति बह्वृचानां पाठः ॥ १ ॥ १

* “इन्द्रतेर्वैश्वर्यं-कर्तृत्वः”—इति मैत्रकम् (३का० १०ष० ८७०) ईश्वरस्वायमिति नङ्गाथम् ।

† “अथाकारचिन्तनन्देवतानां । पुरुषविधाः स्युरित्येकं चेतनवद्वि क्षुतयो भवन्ति तथाभिधानानि । अथापि पौरुषविधिकैरङ्गैः संस्रूयन्ते—‘कृष्णा त इन्द्र स्यविरस्य वाङ्ग यत् संश्लेषा सघवन् काश्रित्ते’ । अथापि पौरुषविधिकैर्द्रवसंयोगैः—‘आ द्वाभ्यां हरिभ्या मित्त्र याहि कस्यासौजाया सुरणं गृहे ते’ । अथापि पौरुषविधिकैः कर्मभिः—‘अहोन्द्र पिब च प्रस्रितस्य आनुत्कर्णं नुधी हवम्’ ॥१॥ अतः पुरुषविधाः स्युरित्यपरमपि तुषट्प्रभेदेऽपुरुषविधकस्यग्निर्वायुरादित्यः पृथिवी चन्द्रमा इति । यद्यो एतच्चेतनावद्वि क्षुतयो भवन्तीत्यचेतनान्येष्वेवं संस्रूयन्ते यथाक्षप्रभृतीन्वोपधिपर्यन्तानि यद्यो एतत् पौरुषविधिकैरङ्गैः संस्रूयन्त इत्यचेतनेष्वप्येतद्भवत्यभि क्रन्दन्ति हरितेभिरासभिरिति प्रावक्षु तिर्य्यथो एतत् पौरुषविधिकैर्द्रवसंयोगैरित्येतदपि तादृशमेव सुखं रयं युजो चिन्वुरश्रित्तमिति नदी-क्षु तिर्य्यथो एतत् पौरुषविधिकैः कर्मभिरित्येतदपि तादृशमेव चोत्सृजित् पूर्वं हरितस्यमाश्रतेति प्रावक्षु तिर्येवापि बोभयविधाः स्युरपि वा पुरुषविधानामेव सतां कर्मात्मान एते स्युर्यथा यज्ञो यजमानस्येषवाख्यानसमयः ॥ ० ॥” —इति निरु० ६० ।

‡ “शिप्रं हन मासिके वा”—इति निरु० मै० ६, १७ ।

अथ द्वितीया ।

२ ३ १ ३ १ २ ३ १२ १२३२ ३ १ २ ३ १ २

इन्द्रो राजा जगत चर्षणी नामधिश्मा विश्वरूपं यदस्य ।

१ २ ३ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ २
ततो ददाति दाशुषेवसूनि चोदद्राध उपस्तु तच्चिद्वर्वाक् ॥ २ ॥ २

* हावीन्द्राः । राजा । जगतः । चर्षणीनाम् । नाम् ।

२ १ २ २ १ २ २ १ २
२ । नाओइनम् । ३ । नाओइनम् । ३ । हावीहो

२ २ १ २ १ २ २ २
हाउ । अधिक्त्मा । विश्वरूपं । यदस्य । स्या । २ ।

२ १ २ २ १ २ १ २ २ १ २
स्याओइनम् । ३ । स्याओइनम् । ३ । औहोहावीहो २ ।

२ १ २ २ १ २ २ २ २
ततो ददा । तीशदाशु । षाश्वसूनी । नी । २ ।

२ १ २ २ १ २ २ १ २ २
नाओइनम् । ३ । नाओइनम् । ३ । हावीहोहाउ ।

२ १ २ २ १ २ २ २ २
चोदद्राधाः । उपस्तु । तच्चिद्वर्वा । र्वा । २ । र्वा

१ २ २ १ २ १ २ २ २ १ २
ओइनम् । ३ । र्वाओइनम् । ३ । औहोहावीहो

२ ३ १ १ १ १
३ । हाउवा ३ । ई २ ३ ४ ५ ॥ ८ † ॥

* "इन्द्रस्यार्को वी"—इति आ० मा० ३, २, १० ।

† आ० मा० १५० १, १, ८ ।

१ २ १२१ २१ २ २ १
इन्द्राद्वाउ । राजा । जगतः । चर्षणीनाम् । नाम् ।

१२२ १२२ २२ २२ २
२ । नोवा । ३ । नोवाद्वाइ । ३ । द्वाओइ । द्वा

१ १ १ १ २ १ १
इद्वाउ । अधिचमा । विश्वरू । पंयदस्या । स्या ।

१२२ १२२ २२ २२ २ १ १
२ । स्योवा । ३ । स्योवाद्वाइ । ३ । द्वाओइ । द्वाइद्वा

१२२ १ १२ १ २ १ १
उ । ततोददा । तीइदाशु । षाइवद्दजी । नी । २ ।

१२२ १२२ २२ २२ २ १ १
नोवा । ३ । नोवाद्वाइ । ३ । द्वाओइ । द्वाइद्वाउ ।

१२२ २ १ १ १ १ १
चोदद्राधाः । उपस्तु । तच्चिद्वर्वा । र्वा । २ । र्वा

२ १२२ २२ २२ २ १ १
वा । ३ । र्वावाद्वाइ । ३ । द्वाओइ । द्वाइद्वाउ ।

१ १ १ १ १
वाइ । ईइइइपु । ॥ १० * ॥ २

यः “इन्द्रः” “जगतः” जङ्गमस्य पञ्चादेः यती “राजा”
ईश्वरो भवति । चर्षणीनां मनुष्याणां च † राजा भवति । किञ्च
“अधि” चमा [सप्तम्येकवचनस्य लक् ‡] चमायां ¶ “विश्व-

* आ० मा०१,१,१० ।

† “चर्षण्यः”—इति मनुष्य-नामस्वरूपं नैषष्टुक्म् २, २ ।

‡ “सुपांसुलुक् (पा० १. १, २६)”—इत्यादिना ।

¶ “चमा”—इति पथिवी-नामसु षष्ठं नैषष्टुक्म् १, १ ।

अथ तृतीया ।

१ ३ २३ १ ३ १ २ ३ २७ ३ २३क २२
 यस्येदमारजोयुजस्तु, जेजनेवनस्वः ।

१ २ २ १ २ ३ २
 इन्द्रस्यरन्त्यम्बृद्धत् ॥ ३ ॥ ३

१ २ १ १ २ २ १ १ २ २
 * द्वाउयास्या । इदमारजोयुजा २ः । तुजेजनेव
 १ १ २ २ ३ ४ ५ ६ ५ ६ ३
 नासूवा २ः । आइन्द्रस्या ३ ४ ५ रा ६ ५ ६ । तियं
 १
 वृद्धत् ॥ ११ + ॥

रूपं “यत्” धन मस्ति “अस्य” तस्यापि राजा भवति । “ततो
 ददाति दाशुषे वसूनि” यजमानाय † वसूनि धनानि ददाति ।
 स इन्द्रः अस्माभिः “उपस्तुतं” सम्यक् स्तुतं “राधः” धनम्
 “अर्वाग्” अस्मद्भिमुखं “चोदत्” प्रेरयतु ।

“अधिचमा” — “अधिचमि” — इति, “विश्वरूपम्” — “विषु-
 रूपम्” — इति, “उपस्तुतम्” — “उपस्तुतः” — इति च साम्न ऋचः
 पाठभेदः ॥ २ ॥ २

० “चर्केशिरः” — इति आ० भा० ३, २, १० ।

† आ० भा० १५० १, २, ११ ।

‡ दाशुषे — इति दानकर्मणो दाशुषेः (जे० ३, २०, १) रूपम् “दाशान् साकाम्
 मीष्टांश्च (ँ) १, १२” — इति सिद्धम् ।

दितयेसिया२३मा३ । द्वा७ । ३ । आयुषसुर्ज्योतिः ।

शौचेवा । ई२ । या२३४ । शौचेवा । ई२३४५

॥ १३* ॥ ४

आये ऋचौ चतुष्पादे छेकपादयुतान्तिमा ।

शौनःश्रेपी गार्हमदी वामदेवीति ताः क्रमात् ।

वारुषी पावमानी च वैश्वदेवीति संस्कृताः ॥

हे “वरुष” † “उत्तमम्” उत्कृष्टं शिरसि बद्धं “पाशम्”
 “अक्षाद्” अस्त्राभ्यम् “उच्छ्रयाय” उत्कृष्टं शिथिलं कुरु । “अधमं”
 निकृष्टं यादेऽवस्थितं पाशम् “अव अथाय” अवाधस्तात् शिथिली-
 कुरु । “मध्यमं” नामिदंशगतं पाशं “विअथाय” विमुच्य शिथि-
 लीकुरु । “अध” अमन्तरं हे “आदित्य” अदितेः ‡ पुत्र !

* आ० मा० १५०१, २, १२ ।

† “इच्छस्य वादिते जन्मनि त्रते राजाना मिवावदद्या विवाससि । अतूर्णं पन्थाः
 पुकरचौ अर्थना सप्तशोता विश्वरूपेषु जन्मसु (ऋक् १००० ६, ४, ४)”—इति सन्-
 क्षिप्तात्—“अचोराच” मिवावदचौ (शका० ११५० १२५०)—मैत्रहभाष्याच्च मिच-
 शब्देन दिवा, वदच-शब्देन च रात्रिः सुपचः । “वदचः इचोतीति सतः (शका०
 १०५०१५०)”—इति युत्पादनात् सर्वेषां षट्पठादीनां तसोरूपेषु आवरकच ।

‡ “अदितिरदीना * * ‘अदितिर्द्यौरदितिरन्तरिचमदितिर्माता स पिता स
 पुत्रः । विश्वे देवा अदितिः पञ्चजना अदितिर्जातमदितिर्जनिजम्”—इत्यदितेर्विभूति
 माचष्ट एमान्यदीनामीति वा”—इति मैत्रहम् २५० ४५० १२-१३५० । दितिः
 अष्टमं तद्भावोऽदितिरिति निष्पन्नोऽसौ भाष्यादि-सन्धः ।

^२ उताद्यौः । ^२ ^{२२१} हपायप्रुह । पा । ^{२२२} ओहा । ^३ ^२ इह्या ।

^{२२१} २ । ^{२२२} हपायप्रुह । पा । ^२ ओहा । ^१ ईर । ^२ यार३४ ।

^{५२२} औहावा । ^{१२} १ । ^१ सुवः । ^२ २ । ^१ १ । ^१ सुवा २३४ पूः ।

॥ ७ • ॥

^{२२१} हपायप्रुह । पा । ^१ ^{२२२} ओहा । (एवं त्रिः) । ^{२२} त्वयावयस्यवमानि

^१ ^२ नसोमा । ^{२२} भरेकृतंविचिनुयामशास्त्रत् । ^{२१} ^१ तन्नोमित्रोक्त्

^{२२१} णोमामहान्ताम् । ^१ अदितिःसिन्धुःपृथिवीउता । ^{२१} द्यौः ।

^{२२१} हपायप्रुह । पा । ^{२२२} ओहा । ^२ २ । ^{२२१} हपायप्रुह । ^{१२} पा ।

^१ ओर । ^१ हार३४ । ^{५२२} औहावा । ^१ सुवः । ^{२२} १ । ^१ सुवः ।

^{३११११} ए२३४पू ॥ ८ † ॥ पू

*; † आ० गा० १५० १, १, ७-८ । † "समुद्रस्य सर्पसाम"—इति आ० गा० १, २, ११ ।

अथ षष्ठी ।

३ १२ १२ ३२७ ३ २

इमं वृषणक्लृणुते कमिन्नाम् ॥ ६ ॥ ६

* इमा^{३ १२ ३२ २}ओवा । ३। इमा^{३ २}३। ओइ^१ । २। इमा^{३ २}

३। ओ^१२३^५४वा । वृषा^{३ १२ ३२ २}ओवा । ३। वृषा^{३ २}३। ओइ^१ ।

हे “सोम !”† पंथमानेन पवित्रेण पूयमानेन “त्वया” सहा-
येन “भरे” [सङ्ग्राम-नाम (नै० २, १७, ६)] सङ्ग्रामे “शश्वद्”
बहु “कृतं” कर्तव्यं “वयं” “विचिनुयाम” विशेषेण कुर्याम ।
यस्मान्त्तव साहाय्येन कर्माणि कुर्मः “तत्” तस्मात्, अस्मान्
“मित्रः वरुणः अदितिः” एतन्नामिकाः । “सिन्धुः”
एतदभिधाना । तथा “पृथिवी” “उत” अपिच “द्यौः” । एते
मित्रादयः “नः” अस्मान् “मा” “महन्तां” पूजयन्तु धनादि-
दानेन ॥ ५ ॥ ५

० “वृषा”—इति आ० ब्रा० ३, २, १२ ।

† “सोमः सुमोतेः घदेन मभिषुषवन्ति । वज्रस्य मस्य नैवष्टु, कं हतमाचर्य मित्र
प्राधान्येन । तस्य पावसानोषु निदर्शनाद्योदाहरिष्यामः”—इत्यादि नैदल्लम् इका०
११७० २७० ।

‡ सिन्धुः समुद्रः । समुद्रइति चान्तरिक्षनामसु पञ्चदशम् पदम् नि० १, १ ।

अथ सप्तमी ।

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
सनइन्द्राययज्यवेवरुणायमरुद्भ्यः ।

१ १८ २२
वरिवीविम्परिस्त्रव ॥ ७ ॥ ७ *

२२ १ ५ २ २८ २२ २२ २२ २२
२। वृषा३। ओर३४वा। षङ्कुषावता। एकाओ
२ २२ १ २२ १ ५
वा। एका३। ओइ। २। एका३। ओर३४वा।

२२ २२२
इन्मा२३४५म् ॥ १३ † ॥ ई

१ ६२ २२ २२ २ २
‡ एजज्ञा । तेजातमन्वसोदिविसङ्गुमिया २८
१ १ १ २ २ २ २ २ २ २
दाइ। इडा। उग्रशर्ममहाशईआश्वाः। सानः।

पूर्वस्था सृचि प्रकृता हे मित्रादयो देवाः । यूयम् “एकम्”
अद्वितीयं दानकर्मणि “इमं” सीमं “वृषचं” कामाना मभिवर्षकं
“कञ्चत” कुरुत । तथा “इमां” क्रियां फलाभिवर्षिकां कुरुत ॥

६ ॥ ई

* ऋ० ७, १, २८, १ ।

† आ० मा० १५० २, १, २२ ।

‡ “आकारवर्षम्”—इति आ० मा० १, २, २२ ।

इन्द्राययज्यवेवरुणायमरुक्ष्णियाः । इडा । वरिवोवि

त्यराइसाश्वा । आइना । विश्वान्ययआद्युक्त्मानिमानुषा

रणाम् । इडा । सिषासन्तोवनाइइ । माहाइउ

वारइ । इट् । इडाइइ४५ ॥ १८ * ॥ ७

गायत्री पावमान्यो तु सन इत्यादिके ऋचौ ।

अमहीयुस्तयोरेवं छन्दोदैवतनिर्णयः ॥

हे सोमः ! † “सः” “नः” “वरिवोवित्” धनस्य लभकस्वं
 “नः” अस्माकं “यज्यवे” यष्टव्यायेन्द्राय “वरुणाय” ‡ “मरुद्भयः” ॥
 च “परिस्रव” धारया चर ॥ ७ ॥ ७

● आ० पा० १५० १, १, १८ ।

† “सोमो वा परा भवति चन्द्रमसो वेतस्य वा”—इति नि० ३का० ११५० ४५० ।

‡ ‘वरुणः कवन्व’ प्र-ससर्जं (ऋ० ५, ६, ११, १)—इत्यादि-मन्त्र-सिद्धात् इह वरुणो
 मेघ-वर्षक-चेतुभूतः । “कवन्वोमेघम्”—इत्यादि निब० दे० १०, ४ ।

॥ “मरुतो सितराचिषो वा, सितरोचिषो वा, मरुद्भवन्तोति वा इति नैदत्तम्
 इका० ११५० १३० । ‘वायु र्वाँ अपिष्टा देवता’—इति च श्रूयते । ततो मरुतो
 वायव इति सिद्धान्तः ।

अथाष्टमी ।

३१२ १२ १२७ १ २ ३ १ १
 एनाविश्वान्यर्यआद्य, न्नानिमानुषाणाम् ।

१ २
 सिषासन्तोवनामहे ॥ ८ ॥ ८

१२ १२ २ २ १ २ २२
 * हाउ । ३ । उच्चतेजातमारश्मसाः । हाउ । ३ ।
 १ २ १ १ २२ १ १
 दिविसङ्गमियारश्मदाश्म । हाउ । ३ । उग्रश्ममहारश्म
 २ १ ३ ५ २२ १ २ १
 अवाउ । वाः । इरश्मडा । हाउ । ३ । सनइन्द्रायया
 १ २२ १ २ १ १ २२
 रश्म्यवाश्म । हाउ । ३ । वरुणायमरुश्मियाः । हाउ ।
 १ २ १ २ १ २ ५ २२
 ३ । वरिवेवित्पराश्मइस्रवाउ । वाः । इरश्मडा । हाउ ।
 २२ २ १ १ २२ १ २ २
 ३ । एनाविश्वानिआरश्म्यआः । हाउ । ३ । द्यु, न्नानिमा
 १ २ २२ १ २ २ १ १
 नुषारश्माम् । हाउ । ३ । सिषासन्तोवनारश्महाउ ।
 १ १ ११११
 वाः । इट् । इडाश्म ४५ ॥ १२ + ॥ ८

* "अपत्यम"—इति आ० मा० १,२,११ ।

† आ० मा० २५० ३, १, १२ ।

अथ नवमी ।

३ १ २ २ १ ३ २ ३
अहमस्मिप्रथमजाहृतस्य

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
पूर्वन्देवेभ्योअमृतस्यनाम ।

२ ३ १ २ ३ २ ३ १ २
योमाद्दातिसइदेवमाव

३ २ ३ ३ १ २ ३ १ २
दहमन्नमन्नमदन्तमद्भि ॥ ८ ॥ ८

॥ प्रथम-दशति ॥

२२ १२२ २ २ १ १२२२
* हाउ । ३ । सेतूत्तर । ३ । दुस्त । रान् । ३ । दाने
१२ २ २ २२ २ २ १
नादानम् । ३ । हाउ । ३ । अहमस्मिप्रथमजाहृतार३
२, १ १ १ १ २२ १२२ २ २ १
स्यार३४५ । हाउ । ३ । सेतूत्तर । ३ । दुस्त । रान् । ३ ।

“एना” एनेनात्नेन सोमेन “मानुषाणां” मनुष्याणां “वि-
ज्ञानि” “द्युज्जानि” अन्नानि “अर्यः” अभि गच्छन्तः † “सिषा-
सन्तः” सशक्तु मिच्छन्तश्च वर्यं “वनामहे” भजामहे ॥ ८ ॥ ८

० खर्गम् । सेतुषाम् । पुरुषगतिर्या । विभोक्तं वा—इति षा०ब्रा० ३,२,१२ ।

† “अर्यः”—इति ईश्वर नामसु द्वितीयं वैषष्ट्यकम् २,१२ । इत्तु तु क्व गता-
वित्यस्य रूपमिदम् ।

यस्मिन् आकाशः ॥ २ ॥ आकाशमुपः शब्द आकाशाहायुर्दिग्बुध स्थमेन वायो
 श्रोत्रिस्त्रिगुणं रूपेण श्रोत्रिष आपश्चतुर्गुणा रसेनाग्नाः पृथिवी पञ्चमुषा मन्त्रेण
 पृथिव्या भूतप्रानस्यारवज्जन्माकदेतद्वर्णमसहस्रं जागर्ति तस्यां ते सुपुञ्जस्रजानि
 प्रत्याहरति भूमिप्रासाः पृथिवी मधि यन्ति पृथिव्यप आपो श्रोत्रिषं श्रोत्रिर्विश्व
 वायुराकाश माकाशो मनो मनो विश्वा विश्वा मन्त्रान् माकाशं मन्त्रानाकाश प्रतिभां
 प्रतिभा प्रकृतिं सा स्रपिति युगसहस्रं रात्रिस्त्रावेतावहोरोवावज्ज्वं परिवर्तते स
 कास्यसदंतद्वर्षयति । युगसहस्रपर्यन्त मध्वयद् ब्रह्मणो विदरात्रिं युगसहस्रानां
 तेहोरात्रविदो जनाइति ॥ ४ ॥ तं परिवर्तमान मन्वोऽनुप्रवर्तते यद्वा इहा विभ-
 क्तानिमात्रोऽ मिति मन्वते स मिथ्यादग्नेदेदं पावकं मन्वाभूतेषु चिरोऽकाशाहायोः
 प्रःश्वसुषुषु वक्त्रारश्च तेजसोऽग्नाः स्त्रेहं पृथिव्या मूर्तिः । पार्थिवांस्त्वष्टौ गुणाश्वि-
 द्यात् चौम्नादतस्त्रीन् पितृती ऽस्त्रिस्त्रायुमन्वानः पितृतस्त्वष्ट्नांसश्रोत्रितानि मातृ-
 तोऽं पान मित्यष्टौ सोयं पुरुषः सर्वमयः सर्वज्ञानोपि कृपः ॥ ५ ॥ स वयसु-
 र्बध्यते तद्भवति । यदि धर्ममनुबध्यते तद्देवो भवति यदि ज्ञानमनुबध्यते तद्भूतो
 भवति यदि काम मनुबध्यते सं श्वते । इमां योनिं सन्दध्यात्तद्विदमत्र मतस्—
 स्त्रेऽका रेतसः सश्वति स्त्रेऽका रसे रसाश्रोत्रितं श्रोत्रिताग्नांसं मांसाम्नेदो
 मेदसः स्त्रावा स्त्रावोस्त्रीन्वस्त्रिभ्यो मन्वा मन्वातो रेतस्त्रिद्विं योनौ रेतः सिद्धं पुरुषः
 सश्वति । शुक्रातिरेके पुमान् भवति श्रोत्रितातिरेके स्त्री भवति हाभ्यां समेन
 नपुंसको भवति शुक्रभिन्नेन यमो भवति शुक्रश्रोत्रितसंशोनाम्नातृपितृसंशोनाश्च
 तत् कश्चिदं शरीरं परं संश्रम्यते सौम्यो भवत्येकरात्रोपितं कश्चलं भवति पञ्च-
 रात्राद्द्वद्वाः सप्तरात्रात्सेत्री द्विसप्तरात्राद्दुर्द्वः पञ्चविंशतिरात्रः सस्त्रिणो यमो
 भवति मासमात्रात् कठिनो भवति द्विमासाभ्यन्तरे शिरः सन्त्यते मासमसेह
 प्रीवाद्यादेशो मासश्चतुष्कं च त्र्यमादेशः पञ्चमे मासे मन्वरोमवादेशः षष्ठमुष
 मासिकाश्विनोत्रं च सश्वति सप्तमे चक्षुमसमर्थो भवत्यष्टमे बुधाध्ववस्वति नवमे
 सर्वाङ्गसम्पूर्णा भवति ॥ मृतश्चाहं पुनर्जातो जातश्चाहं पुनर्मृतः । नामा योनि
 सहस्राणि मयोपितानि यानि वै ॥ आचारा विविधा भुक्ताः पीता मानाविद्या-
 क्षमाः । मातरो विविधा दृष्टाः पितरः सुहृदस्तथा ॥ श्वाङ्मुषः पीडमानो
 अन्धुश्चैव समन्वितः । साङ्गं योमं समभ्यस्येत् पुरुषं वा पञ्चविंशकमिति ॥ ततश्च
 दशमे मासे प्रजायते जातश्च वायुना सृष्टस्त्रज्ज्जरति जन्ममरश्चम् । अन्ते च

प्रमाशुभं कर्मेतच्छरीरस्य प्रामाण्यम् ॥ ६ ॥ अद्योत्तरं सन्निभत महाकपालं शिरः सम्य-
 चते षोडश वपापलाणि नव स्नायुशतानि सप्तशतं पुद्गलस्य मर्मणा मर्द्दयन्तौ रोमाणि
 कोट्यो हृदयं द्वादशकपालानि द्वादशकपालानि जिह्वा दृष्यते द्वादशपुष्पां तथोपस्थ-
 ः द्वापञ्चेतन् मूत्रपुरीषं कक्षादाहारपानसिक्तादादशुपचितकर्माभावान्योन्वं आयेते
 इति । तं विद्याकर्मणी समन्वारभेते पूर्वप्रज्ञा च महत्यज्ञानतमसि मग्नौ ज्वरामर-
 च्युत्यपासाः श्लोक-श्लोभ-श्लोभ-श्लोभ-मद-मय-मत्सर-हर्ष-विषादेक्षास्त्रयात्तकैर्द्दग्दैरभि-
 भूयमानः सोस्त्रादार्जवं जषीभावामाकन्निमुच्यते सोस्त्रात्पात्रं महाभूमिकावच्छरीरादि-
 भेषमादौः प्रकृत्य प्रकृतिरधिपरीत्य तैजसं शरीरं कृत्वा कर्मसोऽशुभं फलं मनु-
 भूय तस्य सङ्ख्ये पुनरिदं श्लोकं प्रतिपद्यते ॥ ७ ॥ अथ ये हिंसा मानित्य विद्यामु-
 त्पृष्य महत्तपस्ते पितरे चित्तेषु वेदोक्तानि वा कर्माणि कुर्वन्ति ते धूम मभि सञ्जवन्ति
 धूमा द्वाविं रात्रेरपक्षीयमाचपच मपक्षीयमाकपवाहृद्विषायनं दद्विषायनात्
 पितृश्लोकं पितृश्लोकाचन्द्रसं चन्द्रमसो वायुं वायोर्दृष्टिं दृष्टेरोषधयश्चैतद्गृत्वा तस्य
 सङ्ख्ये पुनरेवेमं श्लोकं प्रतिपद्यते ॥ ८ ॥ अथ ये हिंसामुत्पृष्य विद्या मानित्य
 महत्तपस्ते पितरे ज्ञानोक्तानि वा कर्माणि कुर्वन्ति तेष्विदं सञ्जवन्त्यधिषोऽहरदृष्यापू-
 र्यमाचपच मापूर्यमाकपवाहृदुदगयनमुदग्रयनाद्देवश्लोकं देवश्लोकादादित्यमादित्या-
 द्वैद्यतं वेद्युतान् मानसं मानसः पुद्गलो भूत्वा ब्रह्मलोकं मभिसञ्जवति न ते पुनरावतन्ते
 त्रिष्टा दन्दुष्टा यत इदं न जानन्ति तस्मादिदं वेदितव्यं मयाप्याह ॥ ९ ॥ न तं
 विद्याय च इमा जजानान्यसुश्याक मन्तरं बभूव । नीचारेण प्राहता जद्व्या
 चासुतृप उक्थब्राह्मणरति ॥ न तं विद्यया विदुषो यमेव विद्वांसो वदत्यचरं
 ब्रह्मवस्यति मन्यसुश्याक मन्तरं मन्यदेशा मन्तरं बभूवेति नीचारेण प्राहतास्तमसा जद्व्या
 चासुतृप उक्थब्राह्मणः प्राचं सूर्यं यत्पथगामिनश्चरन्त्यविद्वांसः श्वेत्तु मनु प्र वदन्त्यथा
 षो विद्वांसः श्वेत्तुशु कसपते तस्य तपसा सदाप्रमादं नेत्ययाप्रभो भवति तेवा सन्तत
 दिक्नेनेन सुखी भिच्छे देव हि सखा श्रेष्ठः सञ्जानाति भूतं भवद्दिव्यदिति । ज्ञाता
 कक्षाव्यायवे सखा कक्षाव्यायवते सङ्ग भूतेन्द्रियैः शरते महाभूतानि सेन्द्रियाणि प्रज्ञया
 कर्मकारयति इति वा तस्य तपः प्रतिष्ठाशीलं मुपक्रम आत्मा ब्रह्मेति स ब्रह्मभूतो
 भवति साच्चिदाचो अचरतिष्ठते च्चो ज्ञानरतः ॥—इति १४,१—१० ।

अथ द्वितीय-खण्डे—

सैषा प्रथमा ।

^{२ ३ १ २} ^{१ २ ३ १ २}
त्वमेतदधारयः कृष्णासुरोद्दिणीषुच ।

^{१ २} ^३ ^{२ ३ १ २}
परुष्णीषुः रुशत्पयः ॥ १ ॥ १० †

^{२ २} ^२ ^{१ २ १ २} ^{१ २ ३ ५}
‡ चाउत्वमेतात् । एतदेतात् । आधारा२३४याः ।

^{२ १ २} ^२ ^{१ २ २} ^{२ १} ^{१ २ १} ^१
कृष्णासुरोद्दिणाश्वेषू३चा । परुष्णा२३ईषू । रुशत् । पा

^{१ ३} ^{५ २ २}
रया२३४औहोवा ॥ २० ॥

^{२ २} ^{१ १} ^१ ^{१ २} ^१
त्वमेतद्वोहोइ । होइ । आधाशराया२ः । होइ ।

^{१ २} ^१ ^{१ २} ^१
कार्ष्णाशसुरो२ । होइ । होइणीश्वुचा२ । होइ ।

^{१ ०} ^१ ^{२ १} ^{१ ३} ^{५ २ २}
पारुष्णाइषू२ । होइ । रुशत् । पारया२३४औहोवा ॥ २१ ॥

^{२ २} ^२ ^१ ^१ ^१
आईत्वमेतात् । आ । आधाशराया२ः । आईका

^१ ^१ ^२ ^१ ^{१ ०}
र्ष्णाशसुरो२ । आइहोइणीश्वुचा२ । आईपारुष्णा

० "पुष्वीषु"—इति ऋ० ।

† ऋ० ०, ६, ११, ३ ।

‡ "नीचि वार्षाहराचि"—इति आ० ब्रा० १, २, १५ ।

१ ११ १ २ ५२२ ११
इषु२। आइ। रुशत्। पारयार३४औहेवा। अभि

२ ११ २१ २२२ २२ ५१ ११ ११ २२
स्फूर्जयं द्विष्मः । समोषाभिस्फूर्जयं द्विष्मः । अस्मभ्यङ्गात्

१ १ २ १ १ १ १
वित्तमार३४पुम ॥ २२ * ॥ १०

श्रुतकञ्चत्षिरिन्द्रो गायत्री । अस्य सामर्थ्यं मेवोपपादयति—
हे इन्द्र ! “कृष्णासु” कृष्णवर्णासु गोषु तथा “रोहिणीषु च” [“वर्णा
दनुदात्तामोपधात्तोः (४,१,२९)”—इति ङीप्] “परुष्णीषु”
रोहितवर्णासु [“परुष्णी पर्ववतीति यास्कः‡] पर्वशः पर्वशी
नामावर्णासु च गोषु “रुशत्” [रोचते दीप्तिकर्मणः॥] दीप्यमानं
श्वेतम् “एतत्” परिदृश्यमानं “पयः” क्षीरं त्वम् “अधारयः”
धारयसि । तस्मात् तद्वत् पूजयाम इति समन्वयः ॥ १ ॥ १०

* आ० २५० २, २, २०—२१ ।

† अनुदात्तस्य “वर्णानाम्बतितिनितानामाम् (२ पा० १० सू०)”—इति सूत्रेण ।

‡ “इरावती परुष्णीत्याहुः पर्ववती भास्वती कुटिलगामिनी”—इति निब० ९, २६ ।

॥ “वज्रदिति वचनेनास रोचतेर्न क्विति व संशः । सूर्यं मखा वत्स माह साहचर्याद्
२ सहरत्वाद्वा”—इति यास्कः नै० १, २०—नै० ६, ११ ।

अथ द्वितीया ।

^{१ २} ^{३ ४ ५ ६ ७ ८ ९}
अहूरुचदुषसःपृश्निरग्रिय

^{१ २} ^{३ ४ ५} ^{६ ७}
उक्षामिमे तिभुवनेषुवाजयुः ।

^३ ^{४ ५} ^{६ ७ ८}
मायाविनोममिरेअस्यमायया

^{३ ४ ५} ^{६ ७ ८ ९ १० ११ १२}
नृचक्षसःपितरोगर्भमादधुः ॥ २ ॥ ११ *

^{१ २} ^{३ ४} ^{५ ६ ७}
† हाउ । ३ । स्वर्विश्वम् । ३ । अहूरुचत् ।

^{१ २} ^{३ ४} ^{५ ६} ^{७ ८}
। ३ । उषसःपृश्निरा रेग्रायाः । हाउ । ३ । स्वर्विश्वम् । ३ ।

^{१ २ ३ ४} ^{५ ६ ७} ^{८ ९} ^{१० ११} ^{१२}
उक्षामिमे । ३ । तिभुवनेषुवा रेजायुः । हाउ । ३ । स्वर्वि

^१ ^{२ ३ ४} ^{५ ६} ^७ ^{८ ९}
श्वम् । ३ । मायाविनः । ३ । ममिरेअस्यमा रेयाया । हाउ

^{१ २} ^{३ ४} ^{५ ६ ७ ८} ^९
। ३ । स्वर्विश्वम् । ३ । नृचक्षसः । ३ । पितरोगर्भमा रेदा

* उ० १,२,१६,२ ।

† “सर्व्वोतिषो ह” — इति आ० ब्रा० ३,२,१६ ।

भवति प्रायुत एनं (नै० २,१४) वर्णः”-इति नैरुक्ताः] “अग्रियः” अग्र्यो मुख्यः सोमः * “अरुरुचत्” रोचयति । सः “उक्षा” जलस्य सेक्ता पजन्यः सन् “मिमिति” शृशं शब्दायते । “भुक्नेषु” भूतजातेषु “वाजयुः” तेषा मन्न मिच्छन् । “मायाविनः” माया प्रज्ञा तदन्तो देवाः “अस्य” सोमस्य “मायया” प्रज्ञया “ममिरे” निर्मितवन्तः [सोमस्य एकैकांश-पान-वशात् अमन्दादयः स्व-स्व-व्यापारेण जगत् सृजन्तीत्यर्थः] । तस्यास्य मायया “नृचक्षसः” नृषां द्रष्टारः “पितरः” पालकाः देवाः † अङ्घ्रिरसः‡ पितरो वा “गर्भम्” “आ दधुः” धारयन्ति ओषधीषु । [स चात्र सूर्यात्मा सोमः स्तूयते । सूर्यरश्मानुगमाधीनवर्धनाच्चन्द्रस्य । यहा । अयमुषसः पृथ्विः सविता अरुरुचत् रोचयति रोचते वा सर्वं शिष्टं समानं तत् सम्बन्धिनो नृचक्षसो नृषां द्रष्टारः पितरो जगद्रक्षकाः रश्मयो गर्भं मादधुर्दध्यर्धम् ॥

“मिमितिभुवनेषु”—“बिभर्तिभुवनानि”—इति साञ्च ऋचः
पाठ-भेदः ॥ २ ॥ ११

* “अपजमनेनेति वा ।मरणेनेति वापसम्यादिन इति वा । अपिवाच मित्येवद-
जर्थक सुपवन्व माददीत”—इति निष० १,१६ ।

† “पिता पाता वा पाञ्चयिता वा”—इत्यारभ्य “पिता दुहितुर्गर्भं दधाति
पजन्यः प्रथिवाः”—इत्यन्तं शास्त्रः नै० ४,२१ ।

‡ “अङ्घ्रारोव्यङ्घ्रारः । अङ्घ्रारो अङ्घना अङ्घना”—इति निष० नै० ३,१७ ।

अथ तृतीया ।

२ २ १ ७ ३ २ ३ १ ९ ३ १ २ ३ १ २
इन्द्रइद्वर्योःसचासन्निष्ठावचोयुजा ।

१ २ ३ १ २ ३ १ २
इन्द्रोवज्रीहिरण्ययः ॥ ३ ॥ १२ *

१ २ १ २ २ १ २ २ १ २ १ २ १ २ २ १ २
+ इन्द्रमिद्गाथिनोवृक्षत् । ए२ । इन्द्रमर्कभिः । अर्किः

१ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
षोवा । औद्देवा औद्देवा औद्देवा । औद्देवाइ । ३। इन्द्रं

२ २ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
वाणीरनूरुषताउ । वाइ । ई२३४डा । औद्देवा । ३। औ

१ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
दोद्देवाइ । ३। इन्द्रइद्वर्योः२३ःसचा३ । सन्निष्ठावचो२३यु

हयोर्मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः द्रष्टा स्याद् गायत्री छन्दः इन्द्रो
देवतेति । “इन्द्र इत्” इन्द्र एव “हर्योः” हरिनामकयोरश्वयोः †
“सचा” सह युगपत् “आ सन्निष्ठः” सर्वतः सम्यक्षिप्रयिता ।
कीदृशयोः हर्योः ? “वचोयुजा” इन्द्रस्य वचनमात्रेण रथे युज्य-
मानयोः सुशिक्षितयोस्त्यर्थः । अयम् “इन्द्रः” ‘वज्री’ वज्रयुक्तः
“हिरण्ययः” हिरण्यमयः ॥ सर्वाभरचैरुपेतइत्यर्थः ॥ ३ ॥ १२

* उ० २, १, ८, २=अ० १, १, १२, २-३ ।
† “वचनम्”—इति आ० ब्रा० ३, २, १३ ।
‡ “हरी इन्द्रस्य”—इति मि० ने० १, १५, १ ।
॥ “हजगवाह्वगवाह्वमाधोर्हिरण्ययानि छन्दसि”—इति पा० ६, ४, १०५ ।

अथ चतुर्थी ।

^{२ २ १ २} ^{२ १ २}
इन्द्रवाजेषुनोवसहस्रप्रधनेषुच ।

^{२ २ २ १ २ २}
उग्रउग्राभिहृतिभिः ॥ ४ ॥ १३ *

^२ जा३ । ^{२ २ २ २} औहोवा । ३ । ^{२ २ १ २} औहोहाइ । ३ । ^{२ २ २ १} इन्द्रोवजूहि

^२ रा२३ण्ययाउ । वा३ । ^५ ई२३४डा । ^{२ २ २ २} औहोवा । ३ । ^{२ २} औ

^{१ २} होहाइ । ३ । ^{२ २ २ २ १} इन्द्रवाजेषुनो२३अवा३ । ^१ सहस्रप्रधना

^२ २३इषुचा३ । ^{२ २ २ २} औहोवा । ३ । ^{२ २ १ २} औहोहाइ । ३ । ^{२ २} उग्रउग्रा

^२ ^२ भिहृ२३तिभाउ । वा३ । ^२ इट् । ^{१ १ १ १ १} इडा२३४पृ ॥ ११ ॥ १२, १३

हे “इन्द्र” ! “उग्रः” शत्रुभिरप्रघृष्यस्व “उग्राभिः” अप्र-
घृष्याभिः “जतिभिः” अस्माहेथपरपक्षाभिः “वाजेषु” युद्धेषु †
“नः” अस्मान् “अव” रक्ष तथा “सहस्रप्रधनेषु च” सहस्र-
सङ्घाक-गजाश्वादि-लाभयुक्तेषु महायुद्धेष्वपि रक्ष ॥ ४ ॥ १३

* ऋ० ८, ८, ३८, १ ।

† आ० गा० १५० १, १, ११ ।

‡ “वाजे”—इति सङ्घासनामसु द्विचत्वारिंशत्तमं नैषष्टकम् २, १० ।

अथ पञ्चमी ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०

प्रथम्यस्यसप्रथम्यनामा

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०

नुष्टुभस्यद्विषोद्विर्यत् ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०

धातुद्युतानात्मवितुश्चविष्णी

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०

रथन्तरमाजभारावसिष्ठः ॥ ५ ॥ १४ *

^१ ^२ ^३ ^४ ^५ ^६ ^७ ^८ ^९ ^{१०}
 † द्वाउप्राथाः । चयस्यसप्रथः । चना२ । मा३उवा३ ।
^१ ^२ ^३ ^४ ^५ ^६ ^७ ^८ ^९ ^{१०}
 ई३हा । ३ । ऊ३वा३ । ओ३र३४वा । ई३र३४डा । आनुष्टुभस्य
^१ ^२ ^३ ^४ ^५ ^६ ^७ ^८ ^९ ^{१०}
 द्विषः । चवा२द्वः । या३उवा ३ । ई३हा । ३ । ऊ३वा३
^१ ^२ ^३ ^४ ^५ ^६ ^७ ^८ ^९ ^{१०}
 ओ३र३४वा । ई३र३४डा । धातुद्यु॑तानात्मवितुः । चवा-
^१ ^२ ^३ ^४ ^५ ^६ ^७ ^८ ^९ ^{१०}
 २द्व । ष्णा३उवा३ । ई३हा । ३ । ऊ३वा३ । ओ३र३४वा ।
^१ ^२ ^३ ^४ ^५ ^६ ^७ ^८ ^९ ^{१०}
 ई३र३४डा । रथन्तरमाजभारा । वसा२द्व । ष्ठा३उवा३ ।
^१ ^२ ^३ ^४ ^५ ^६ ^७ ^८ ^९ ^{१०}
 ई३हा । ३ । ऊ३वा३ । ओ३र३४वा । ई३र३४डा । ए३ ।
^१
 द्युत् ॥ ५ ॥

• अ० १, ८, ०, १ ।

† “वसिष्ठस्यै हौ” — इति आ० भा० २, २, १८ ।

१ १ १ १ १
 प्राथाः । चयस्यसप्रथः । चना२ । मा३१उवार३ ।
 २२२ १ २ २२ १ ५
 इडा । ३ । होइ । हो । वाहा३१उवार३ । इ२३४हा ।
 १२ १ १ २ १ १ १२२
 आनुष्टुभस्यहविषः । हवा२इः । या३१उवार३ । ईडा । ३ ।
 १ २ २२ १ ५ २२ १ २ २२
 होइ । हो । वाहा३१उवार३ । ई२३४हा । धातुद्युताना
 १ १ १ १ १२२
 त्सवितुः । चवा२इ । ष्णा३ । उवा३ । इडा । ३ ।
 १ २ २२ १ ५ १ १
 होइ । हो । वाहा३१उवार३ । ई२३४हा । रथन्तर
 २ २२ २ १ १ २ १२२
 माजमारा । वसा२इ । छा३१उवार३ । इडा । ३ ।
 १ २ २२ १ ५ १ १ १
 होइ । होवाहा३१उवार३ । ई२३४हा । ए३ । द्यूता
 १ १ १ १
 २३४पूः ॥ ६ १ ॥ १४

अपश्यत् प्रथइत्वितां त्रिष्टुभं प्रथनामकः ।

वैश्वदेवीं भवेदेवं छन्दो दैवतनिर्णयः ॥

“यस्य” वसिष्ठस्य “प्रथः” नाम पुत्रः यस्य भरहाजस्य “स
 प्रथः नाम” पुत्रः तयोर्मध्ये “वसिष्ठः” मम पिता “अनुष्टुभस्य”
 अनुष्टुप् छन्दसा युक्तस्य “हविषः” घर्माख्यस्य “यहविः” हविष्ठा

अथ षष्ठी ।

^{३११} ^{३१२} ^{३२} ^{३१२}
नियुत्वान्वायवागद्यय्शुक्रोअयामिते ।

^{१२} ^{३२३२}
गन्तासि*सुन्वतोयुद्धम् ॥ ६ ॥ १५

^{२२} ^{२१} ^{२१} ^२ ^{२१}
†चाउ । ३ । शुक्रम् । ३ । शुक्र्शुक्रम् । ३ । शुक्र्
^२ ^{३२} ^{३१} ^२ ^{२२} ^{१२}
शुक्रम् । २ । शुक्र्शुक्रम् । नियुत्वान्वायाश्वागाश्
^२ ^२ ^{१२} ^{२२}
क्षीरे । अय्शुक्राआश्यामाशतारेइ । गन्तासि
^{१२} ^{२२} ^{२१} ^२
सुन्वाशतोगृहश्चाश्चम् । चाउ । ३ । शुक्रम् । ३ । शु-
^१ ^२ ^{२१} ^२ ^{३२} ^{११}
क्र्शुक्रम् । २ । शुक्र्शुक्रम् । शुक्र्शुक्रम् । २ ।
पादकं “रथन्तरं” साम तद्रथन्तरं “धातुः” धात्वसञ्ज्ञाद्देवात् †
“द्युतानात्” द्योतमानात् सवितुष ॥ विष्णोश्च § “आज-
हार” आहृतवान् । [ह्यग्रहोर्भं इति भत्वं रथशब्दीपपदात्
तरतेः संज्ञायां भृदृद्वीति खच् । अर्द्धिषदजन्तस्येति सुमा-
गमः ॥ ५ ॥ १४

* “गतासि”—इति ऋ० ।

† “शुक्रम्”—इति षा० प्रा० ३, २, १२ ।

‡ “घाता-विघाता” सर्वस्य इति नैदन्तम् ३का० ११७० १०ख० ।

¶ ‘सविता सर्वस्य प्रसविता’-इति नैदन्तम् ३का० १०७० ३१ख० ।

§ ‘विष्णुर्विभ्रतेर्वा व्यभ्रतेर्वा’-इत्यादि नैदन्तम् ३का० ११७० १५ख० ।

रथश्च विष्णुशब्देन सर्ववापी सर्वान्नाशोतीति सिद्धान्तः ।

अथ सप्तमी ।

१ २२ ३११ ३१२
यज्जायथाअपूव्यमिषवन्वृत्रहत्याय ।

१ २ ३ १ २ ३ १ ० ३ १ २ २
तत्पृथिवीमप्रथयस्तदस्तभ्नाउतोदिवम् ॥ ७ ॥ १६ *

॥ द्वितीय-दशति ॥

३ २ १ १ ३ ५ २ १ २ १ १
शुक्रम् । शूर । कार३४ । औँहावा । ए । शुक्रम् ।

३ ॥ ७ † ॥ १५

नियुत्वानिति गायत्र्या वायुं गृह्णमद्दोऽब्रवीत् ॥

हे “वायो” ! † “नियुत्वान्” नियतो वाहनानि [वायोः नियतोरिति (१, १५, १०) निघण्टुः] तैर्युक्तस्त्वं “आगहि” आगच्छ । “अयं” “शुक्रः” दीप्यमानः सोमः ते तुभ्यं “अयामि” [यामेः कर्मणि लुङि रूपम्] नियतो गृहीत आसीत् यतः ‘सुन्वतः’ सोमाभिषवं कुर्वतो यजमानस्य “गृहं” “गन्तासि” यातोसि ॥ ६ ॥ १५

* उ० ६, १, २६, १=७० ६, ६, ११, ५-१-०-ऊँ १, २, १६=२, १, २=३, २, १६ ।

† आ० आ० २५० ३, २, ७ ।

‡ ‘वायुर्वीर्येण वाँस्त्राद् गति-कर्मणः’—इत्यादि नेदक्तम् २का० १०१, १७० ।

^{२२ २} * एयज्जायथाः । ^{१२ १} अपूर्वि^१या । ^१ द्वाउ । ^२ मघवन्वृ । ^१ द्वा-
^२ उ । ^{१२} त्रहत्याया । ^२ द्वाउ । ^२ तत्पृथिवीम् । ^१ द्वाउ । ^२ अ-
^१ प्रथयाः । ^२ द्वाउ । ^{२२ २ २ १ २} ए^२त्री^२हो^२वा^२दी^२शाः । ^{२ १} तदस्त^२म्नाः ।
^२ द्वाउ । ^{२ २ १} उतो^२दि^२वाम् । ^२ द्वाउ । ^{२ २ २ २} ए^२त्री^२हो^२वा^२३ । ^१ अस्
^{१ १ १} पया^२३४^५ः ॥ ८ ॥

^{२२ २} ए^२द्वाउ^२यज्जायथाः । ^{२ २ १} अपूर्वि^१या । ^१ होइ । ^३ द्वाउ द्वाउ-
^१ द्वाउ । ^{२ १} मघवन्वृ । ^१ होइ । ^३ द्वाउ३ । ^{२ १ २} त्रहत्याया ।
^१ होइ । ^३ द्वाउ३ । ^{२ १} तत्पृथिवीम् । ^१ होइ । ^३ द्वाउ
^{२ १} ३ । ^१ अप्रथयाः । ^१ होइ । ^३ द्वाउ३ । ^{२ २ २ २ १ १} ए^२त्री^२हो^२वा^२दी^२शाः ।
^{२ १} तदस्त^२म्नाः । ^१ होइ । ^३ द्वाउ३ । ^{२ २ १} उतो^२दि^२वाम् । ^१ होइ ।
^{२ १} ३ । ^{२ २ २ २} द्वाउ३ । ^२ ए^२त्री^२हो^२वा^२३ । ^{१ १ १ १} अस् पया^२३४^५ः ॥ १० ॥

० "वायोः षट् साराच्च"—इति चा० ब्रा० १, १८ ।

^{२२२} एहाउ । ^{१२} औश्चो२ । ^{१२} यज्जायथा३ः । ^{२२} अपूर्विया । ^१ चो
^१ ववारश्चोइ । ^१ मा । ^१ घनवृत्रहत्याया । ^२ होववारश्चोइ
^१ इ । ^१ तान् । ^२ पृथिवीमप्राथयाः । ^१ होववारश्चोइ । ^२ एचौ
^{२२} होवादीशाः । ^१ होववारश्चोइ । ^१ तात् । ^२ अस्तम्नाउतो
^१ दिवाम् । ^१ होववारश्चोइ । ^२ एचौहोवा३ । ^२ हस्रडापया
 २२२२
 २२४५ः ॥ ११ ॥

^१ याज्जायाज्जा । ^२ यथाअपूर्वियाचौश्चो । ^२ हारइया ।
^२ औश्चो । ^१ माघवन्वृत्रहत्यायाचौश्चो । ^२ हारइया । ^१ औश्
^१ चो । ^२ तात्पृथिवीमप्राथयाचौश्चो । ^२ हारइया । ^१ औश्चो ।
^१ तादस्तम्नाउतोदिवाम् । ^२ मौश्चो । ^२ हारइया । ^१ औ
^२ २२२
 २२४५ः ॥ १२ ॥

^२ ऊ । ^२ वौश्चोइ । ^२ यज्जायथाः । ^२ अपूर्विया । ^१ म

^{१२ २} छाउहोह्राइ । इ । ^{१ १ १ १} अन्तरिक्षं ^१ सुवर्दिवञ्जग । ^१ मा ।

(त्रिः) । ^{१२} परात्पर ^{२ १} मैरय । ^१ ता । ^{१२} परात्पर ^{२ १} मैरय ।

^१ ता । ^{१२} परात्पर ^{२ १} मैरय । ^२ त । ^{१२} औहोवाह्राउ । ^१ वा ।

^{१२ २} ए । ^१ पृथिव्यन्तरिक्षन्द्यौरापः ^{१ १२ २} कनिक्रदात्सिन्धुरापोमरुतोमा

^२ दयन्ताङ्घ्र्मोज्योतिः ॥ १६ ॥

^{१२ २} छाउहोह्राइ (इत्यादिपूर्वपाठः) ^{१५} ता । ^{१ १२ २} दिवोमूर्ध्नि

^{२ १} स ^{१ २} मैरयन् । ^३ होयेइ । ^५ होरइवा । ^{१ २ १ २ २} यशोघर्मोज्यो

^{२ १} तिः । ^{१ २} यशःसमैरयन् । ^३ होयेइ । ^५ होरइवा । ^{१ २ २} तेजो

^{१ १ २ २} घर्मोज्योतिः । ^{१ २} तेजःसमैरयन् । ^{१ १} होये इ । ^३ हो २ ३

^५ इवा । ^{१ १ १ २ २} सुवर्धर्मोज्योतिः । ^१ सुवःसमैरयन् । ^{१ १} होयेइ ।

^३ हो २ ३ इ वा । ^५ २ । ^{१ २ १ २ २} ज्योतिर्धर्मोज्योतिः । ^{१ २} ज्योतिःसमैर

^{१ २} यन् । ^३ होयेइ । ^३ होरइइवाइपुई । ^{२ १ १ २ २} धर्माधर्मोज्यो

तिः ॥ १७ ॥

१२ २ १५ १२ १२२ २
 * छाउचोचाइ (इत्यादि) ता। औचोवाचाउ। वा
 १२ १२२ १ २ १२ १ १२२२ २ १२ १ २
 ए। इडांयच्छदस्कृतिंयच्छ। ए। मनभोजोयच्छ। ए। मनो
 २ १२ २ १२ १ २ १२ १२२ २ २
 महिमानंयच्छ। ए। यशस्विषिंयच्छ। ए। प्रजवर्चयच्छ।
 १२ १२ २ १२ १ १२ २ १२ १ २
 ए। पशुन्विशंयच्छ। ए। ब्रह्मक्षत्रंयच्छ। ए। स्वर्ज्याति-
 यच्छ ॥ १८ ॥

१२ २ १५ २ २ २
 छाउचोचाइ। (इत्यादि) ता। यज्जायथा। अ
 २ २ १ १२ १ २ २ १
 पूर्वाया। मधवन्वृत्रहत्याया। या। तत्पृथिवीमप्राथा
 २ २ २ २ १ २ १२ २
 याः। तदस्तम्नाउतोदाइवाम्। छाउचोचाइ (इत्या
 २ १२ १२२ २ १२ १२२ २ १
 दि) ता। औचोवाचाउ। वा। ए। तेजोघर्मःसङ्गी
 २ २ १ २ २ २ २ १२ १२ २ २ १ २ २
 उन्ते शिशुमतीर्वायुगोपास्तेजस्वतीर्मसङ्गिर्भुवनानिचक्रदुः।
 २ १२२२ २ १२२
 इट् इडा२३४५। ई२३४५ ॥ १९ ॥

* "पञ्चानुवाकम्"—इति चा० प्रा० २, १, २, १९।

^{१२ २} चाउहोवा । ^{१२ २ ३} ३ । ^१ परात्यरमैरय । ^{१२} ता । ^{१२} परात्य
^{२ १} रमैरय । ^{१ १२ २ १} ता । ^१ परत्यरमैरय । ^१ त । ^{१२ १२ १} औहोवाहा
^१ उ । ^{१ २} वा । ^{१२ १} इन्द्रो । ^{१२ २} धेनुः । ^{१२ २} ३ । ^{१२ २} आपो ^{१२ १} धेनुः ।
^{१२} ३ । ^{१२ १} भूमि ^{१२ १} र्धेनुः । ^{२ १} ३ । ^{१२ १} अन्तरिक्षधेनु । ^{१२} ३ । ^{१२} द्यौः
^{१२ १} र्धेनुः । ^१ ३ । ^{१२} परं ^{१ १} धेनु । ^{१२ १} ३ । ^{१२ १} व्रतं ^{१२ १} धेनु । ^{१२} ३ ।
^{१ १} सत्यं ^{१२ १} धेनु ^१ ३ । ^१ षटं ^{१२ १} धेनु । ^१ ३ । ^{१ २} इडा
^{१२ १} धेनुः । ^१ ३ । ^{१२ १} स्व ^{१२ १} र्धेनुः । ^१ ३ । ^{१२} ज्योति ^{१२ १} र्धेनुः ।
 ३ ॥ २० ॥

^{१२ २} चाउहोवा । ^{१२ १२ २} ३ । (इत्यादि) ^{१२} ता । ^{१२} यज्जा ^{१२} यथाः ।
^{१२ २} अपूर्विया । ^{१२ २} अपूर्विया३ । ^{१ २ ३} आपूर्वार३४या । ^{१ २} मघवनक् ।
^{१ २ २} त्रहत्याया । ^{१ २ २} त्रहत्याया३ । ^{१ २ ३} त्राहत्या२३४या । ^१ तत्पृ
^{१२ २} थिवीम् । ^{२ २} अप्राथयाः । ^{१ २} अप्राथया३ः । ^{१ २ ३} आप्राथा२३४याः ।
^{१ २ २} तदस्तम्नाः । ^{१२ २} उत्तोदिवाम् । ^{१ २} उत्तोदिवाम् । ^{१ २} उत्तो

^३ दार३४इवाम् । ^३ चाउहोवा । ^३ ३ । (इत्यादि) ^३ त ।

^{१२} श्रीहोवाचाउ । ^१ वा । ^{१२२} तेजोघर्मःसङ्गौडन्तेवायुगोपास्ते

^{१२} जस्रतीर्म रुद्धिर्भुवनानिचक्रदुः ॥ २१ ॥

^१ चा२ऊवाक् । ^३ ३ । ^१ होवा । ^२ २ । ^१ होवा३ । ^१ चाउवा ।

^{१२} ए । ^{१२१} तोकम्प्रजाङ्गर्भो ^२ नायमदध्ना ^१ च्चाचपराचपथिभिश्चर-

^३ न्ता२३४५ः ॥ २२ ॥

^१ * चा२ऊवाक् । ^३ ३ । ^१ होवा । ^३ ३ । ^१ अयस्सशिङ्ते३ ।

^१ होइ । ^{१२२} यस्माद्यावापृथिवी ^२ भूवनानिचक्रदुः । ^१ हो

^३ इ । ^१ अयस्सशिङ्ते३ । ^३ होइ । ^{१२२} यस्मादापत्रौषधयोभुव-

^{१२} नानिचक्रदुः । ^१ होइ । ^३ अयस्सशिङ्ते३ । ^१ होइ । ^{१२२} यस्मा

^३ त्समुद्रियामुवनानिचक्रदुः । ^३ होइ । ^३ अयस्सशिङ्ते ३ ।

^३ होइ । ^{१२२} यस्मादिश्वाम्भूताभवनानिचक्रदुः । ^३ होइ । ^३ चा

• "चउनामम्"—इति आ० प्रा० ३, ९, १६ ।

१ १ २ २२ १ २
 २जवाक् । ३ । होवा३ । छाउवा । ए । आपः । २ ।

२ ११११
 आपार३४५ः ॥ २३ ॥

१ १ १ २ २२ ३ २२ १
 छा २जवाक् । ३ । होवा । ३ । येभिर्विया । अमैरा
 २२ १ ३ २२ १ २२ २२
 यारः । तेभिर्विया । अहीमादारम् । येभिर्भूताम् ।

२२ १ २२ १२२ १२२ १२ २२ १
 सद्दःसाद्दारः । तेभिस्तेजआपः । आपार । येभिर्व्य

२ २ २ २ १ २ १ २ १ २
 न्तरिक्तमैरया३ः । छाउवा । ए । आपः । २ । आपा

१ १ १
 २३४५ः ॥ २४ ॥

१ १ १ २ २ २
 छारजवाक् । ३ । होवा । ३ । यजजायथा । अ

१ १ १ १ १
 पूक्षार । वीयार । मघवनवृत्रहाहोर । त्यायार । तत्

१ १ १ २
 पृथिवीमप्राहोर । थायाः२ । तदस्तम्नाउतेहोर

१ १ १ १
 रइ । दाइवारम् । छारजवाक् । ३ । होवा । २ ।

१ २ २ २ २ २ १ २ २ १
 होवा३ । छाउवा । ए । तेजोघर्मःसङ्गीडन्नेशि

१२ २ १२ २२ १२ १२ १ २१ २२ १ १ १ १ १
 शुभनीर्वायुगोपास्तजस्वतीर्मरुद्भिभुवनानिचक्रदू २ ३ ४ ५ः
 ॥ २५ * ॥ १६

नृमेध-युद्धमेधो हावृषी ऐन्द्रा अनुष्टुभः ॥

हे “अपूर्व्य” त्वत्तोव्यतिरिक्तेन पूर्वेषु वर्जित ! † । हे “मघ-
 वन्” मंहनीयतम धनवन्निन्द्र । “हव्रहत्याय” ‡ हवासुर-
 हननाय “यद्” यदा त्वं “जायथाः” उत्पन्नः प्रादुर्भूतोसि “तत्”
 तदानीमेव “पृथिवीं” प्रथमानाम् “अप्रथयः” प्रसिद्धां दृढाम-
 क्तरोः । “उत” अपि च “दिवं” द्यां द्यलोकम् अन्तरिक्षेण
 “अस्तन्नाः” निरुद्धा मकार्षीः ॥ ईदृशं वीर्यं त्वदन्वस्व न भवती-
 त्यर्थं द्योतयितुम् अपूर्व्येति पदम् ॥ ७ ॥ १६

इति श्रीमत्सायणार्थ्य-विरचिते माधवीये सामवेदार्थ-प्रकाशे
 छन्दोव्याख्याननिष्ठस्याध्यायस्य द्वितीयः खण्डः ॥ २ ॥

* आ० गा० १५० ६, २, ८—२५ ।

† ‘अपूर्व्या पूर्वेषु मध्वरात्रादिकालेषु विद्यमाना’—इति १५०२, ७, ४र्थे चिं सायणः ।
 ‘यतः पूर्वं नास्ति सा अपूर्वा, अपूर्वा एव अपूर्वा, सार्थिकसहितः ; प्रथमेत्यर्थः’—
 इति च तत्रैव वि० ।

‡ ‘अथास्य कर्म—रसाद्युप्रदानं हव्रहवो या च का च वसुधतिरिन्द्रकर्मैव तत्’—
 इति नैबन्तम् ३का० ७अ० १०ख० । ‘हव्रहवो मेघवधः’—इति च तत्रत्य-भाष्यम् ।
 “तत्कोटवोमेघइति नैबन्ताः । लाट्टोऽसुररत्येतिचासिकाः । अपास्य ज्योतिषस्य मिश्री-
 धावकर्मणो वर्षकर्म आयते तवोपमार्थेन युद्धवर्षा भवन्ति”—इति निब० नै० १, १६ ।

अथ द्वितीया ।

१ ३ २ ३ १ २ १ २ ३
सन्ते पयांसिसमुयन्तुवाजाः

१२ २२ ३ १ २
संवृष्णान्यभिमातिषाद्दः ।

२ ३ १ १ १ १ २२ १ १२ १
तारार२३४पुः । छाउ । ३ । आनो२ब्रु० । ए । रक्ष

२२ २ २ २ २ १ २२२ २ २२ १
तनोरक्षितारोगोपायतगोपायितारः । २ । ए । रक्ष

२२ २ २ २ २ २ २२२ २ ३ १ १ १
तनोरक्षितारोगोपायतगोपायितारा२३४पुः ॥ ७ * ॥ १७

वामदेवच्छषिः प्रीक्षी मयीत्यस्याः प्रजापतिः ।

देवता स्यात्ततश्छन्दोऽनुष्टुप् सद्यइतीरितम् ॥

“परमेष्ठी” परमे लोके तिष्ठतीति परमेष्ठी “प्रजापतिः” †
“दिवि” द्योतमाने स्वर्गे “द्यामिव” द्योतमानां कान्ति मिव ।
“मयि” अस्मदीये शरीरे “वर्चः” तेजः ब्रह्माख्यं “दृंहतु” वर्द्ध-
यतु । “अथी” अपिच “यश्च” दृंहतु । “अथी” किञ्च
“यज्ञस्य” यागस्य सम्बन्धि अतएव स उत्तमं “पयः” हविलक्षणा
मन्त्रं च दृंहतु ॥ १ ॥ १७

• ११० मा० १५० ४, १, ७ ।

† ‘प्रजापतिः प्रजानां पाता पालयिता वा’—इत्यादि नैदक्षम् ३का० १००५० ४२;
४३ च० ।

१ १ २ ३ १ २
 आप्यायमानोऽमृततायसोम

३ १२ २२ ३ १ २
 दिविश्रवाः सुत्तमानिधिष्व ॥ २ ॥ १८ *

१२ २ १२ १ १ १ ३
 † औवार२ । ३ । सन्ते पया । सी३समु । यन्तु
 ४२ ५ १ २ २ १ १२ ३ ४२ ५
 वाजाः । संवृष्ण्या । नी३अभि । मातिषाहाः ।
 २२ १२ २ १ २२ ३ ४२ ५ २ १
 आप्यायमा । नो३अमृ । तायसोमा । दिविश्रवा ।
 २ १ १२ ३ ४ ५ १२ १
 सी३उत्त । मानिधिष्वा । औवार२ । २ । औ२ ।
 ३ ५२ २
 वार३४ । औ३ौवा । ३ ॥ ८ † ॥

१ १ १२ १ १ १ ३ ४२ ५
 † ३ ३ । ३ । सन्ते पया । सी३समु । यन्तुवाजाः ।
 २ १२ २ १ १ ३ ४२ ५ २२ १२
 संवृष्ण्या । नी३अभि । मातिषाहाः । आप्यायमा ।
 २ १ २२ ३ ४२ ५ २ १२ २ १ २२ ३ ४
 नो३अमृ । तायसोमा । दिविश्रवा । सी३उत्तमानिधि
 ५ १ ३ ५२ १ १
 ष्वा । ३ ३ । २ । ३ ३ आ२३४ औ३ौवा । ३ ॥ ११ § ॥ १८

* ऋ० १, ६, २९, २ । † “सोमव्रतम्”—इति आ० ब्रा० ३, ३, २० ।

‡ आ० मा० २५० ४, १, ८ ।

¶ “सोमव्रतम्”—इति आ० ब्रा० ३, २, १४ ।

§ आ० मा० २५० ५, १, ११ ।

अथ तृतीया ।

१ ३ १२ १२ ३ २ १ १ २ ३ १
 त्वमिमाओषधीःसोमविश्वारुत्वमपोअजनयस्त्वङ्गाः ।

१२ २२ ३ २५ १ १ ३ १ २ २ २ १ २ २ २
 त्वमातनोरुर्वा३न्तरि३न्त्वञ्जोतिषावितमोववर्थ ॥ ३॥१९

१२ २ ३ २ २
 * चाउ । ३ । द्यौवा३ । ३ । चाह । द्यौवा३ ।

२२ ४ २ १ १ १ ४ २
 ३ । द्यौवा३ । ३ । द्यौवा३४५ । २ । द्यौवा३४ ।

४ २ २ १ २ २ १ २ २ २ २ २
 औद्यौवा । त्वमिमाओषधीःसोमविश्वारुत्वमपोअज

त्रिष्टुभः पावमान्यः स्यादृषिर्गौतमनामकः ।

हे “सोम !” “अभिमातिषाहः” अभिमातीनां शत्रूणां हन्तुः
 “ते” तव एवभूतं त्वां “पयांसि” अपणार्थानि क्षीराणि “संयन्तु”
 सङ्गच्छन्ताम् । तथा “वाजाः” हविलर्क्षणान्यन्नानि च त्वां सङ्ग-
 च्छन्ताम् । “वृष्णानि” वीर्याणि च सङ्गच्छन्ताम् । हे “सोम !”
 त्वम् “अमृताय” आत्मनः अमृतत्वाय अमरत्वाय “आ” समन्ता-
 हर्षमानः सन् “दिवि” नभसि स्वर्गे “उत्तमानि” उन्नततमानि
 उत्कृष्टानि “अवांसि” अन्नानि अस्माभिर्भोक्तव्यानि हविलर्क्ष-
 णानि “धिष्व” धारयते । [“क्रियाग्रहणं कर्तव्यमिति (पा०२,
 ३,१३) कर्मणः सम्यदानत्वात् चतुर्थ्यर्थे षष्ठी + ॥ २ ॥ १९

० “सोमव्रतम्”—इति आ० ब्रा० ३,२,२४ ।

+ “चतुर्थ्यर्थे षष्ठं छन्दसि”—इति पा०२, ३, १२ ।

^{१ २} नयस्त्वङ्गाः । ^{१ २ ३२ १} त्वमातनोरुर्वन्तरिचं । ^{१ २} त्वञ्ज्योतिषावितमो
^२ ववर्थ । ^{३२} हाउ । ^३ ३ । ^१ द्यौवा३ । ^३ ३ । ^{३२} हाह । ^१ द्यौवा
^३ ३ । ^३ ३ । ^{३२} द्यौवा३ । ^३ ३ । ^{४ १ १ १ १} द्यौश्वा ३ ४ ५ । ^५ २ । द्यौश्
^२ वा३४ । ^{५२ २} अद्यौवा । ^{३२ १} ए । ^{१ १ १ २} जनदिवमन्तरिचम्पृथिवीवि
^{१ २ २} श्वभोजसम्पुरुहृपाअजीजनः । ^१ इट् । ^{१ १ १ १ १} इडा२३४५॥१०*॥१९

हे “सोम !” “त्वम्” “इमाः” भूम्यां वर्तमानाः “विश्वाः”
 सर्वाः “ओषधीः” “अजनयः” उत्पादितवानसि । तथा “त्वम्”
 “अपः” तासां मीषधीनां कारणभूतानि वृष्ट्युदकानि अजनयः ।
 तथा त्वं “गाः” सर्वान् पशून् † उदपादयः । “उरु”
 विस्तीर्णम् “अन्तरिचं” “त्वम्” “आ तनोः” विस्तारितवानसि ।
 तस्मिन्नन्तरिचे यत् “तमः” अस्मद्दृष्टि-निरोधकम् अन्धकारं
 तदपि “त्वं” “ज्योतिषा” आत्मीयेन प्रकाशेन “वि ववर्थ” वि-
 शिष्टं कृतवानसि । [ववर्थं वृञ् वरणे लिटस्थलि, “बभूधातत-
 न्यजगृभ्रववर्थेति” (पा० ७, २, ६४) निपाच्यते ॥

“आतनोः”—“आततन्य”—इति साम्न ऋचः पाठो ॥ ३ ॥ १९

* आ० गा० ३५० ४, १, १० ।

† “अथापि पशुनामेह भवत्येतस्मादेव”—इति निरु० नै० २, ५ ।

अथ चतुर्थी ।

३ १ २ १ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २
अग्निमीडेपुरोहितं यज्ञस्य देवमृत्विजम् ।

१ २ ३ १ २
हीतारं रत्नधातमम् ॥ ४ ॥ २० *

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३
† मनोद्वाउ । वयोद्वाउ । वर्चोद्वाउ । अग्निम् ।

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३
ईडा२इ । पुरोद्वा२३४इताम् । इद्वाउ । इडाद्वा

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३
उ । आयुर्द्वाउ । यज्ञ । स्यदा२इ । वमृत्वी२३४जाम् ।

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३
स्वर्द्वाउ । ज्योतिर्द्वाउ । ऋतं ऋद्वाउ । हीता । रं

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३
रा२३ । रत्नधा३तापुमाद्दुईम् । ए३ । महारा३४पुः ॥ १३ ॥

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३
‡ ऋद्वाउश्वा । अग्निमीडेपुरोहितम् । देवेषु निधिमां

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३
अहम् । ऋद्वाउश्वा । यज्ञस्य देवमृत्विजम् । देवेषु नि

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३
धिमां अहम् । ऋद्वाउश्वा । हीतारं रत्नधातमम् । दे

* ऋ० १, १, १, १ ।

† गवीं व्रतान्निभम् (आ० ब्रा० १, २, २१) ।

‡ आ० गा० ३५० ४, १, १३ ।

¶ यमव्रताद्यम् (आ० ब्रा० ३, ९, ९१) ।

१८ १ १८ १ १ २५ १८ १८१८ १ १८
 वेषुनिधिमाँ अहम् । छाउश्वा । ए । देवेषुनिधिमाँ
 अहम् । (एवं त्रिः) ॥ १८ * ॥ २०

अग्नि मीडे मधुच्छन्दा गायत्रेषाग्नि-संस्तुतिः ।

“अग्नि”-नामकं “देवम्” “ईडे” स्तौमि [ईड स्तुताविति (अदा० आ०) धातुः मन्त्रस्यास्य हीत्रा प्रयुज्यमानत्वात् अहं होता स्तौमीति लभ्यते] कीदृशम् अग्निम् ? “यज्ञस्य पुरोहितं” यथा रात्रः पुरोहितः तदभीष्टं सम्पादयति तथाग्निरपि यज्ञस्यापेक्षितं हीमं सम्पादयति । यदा यज्ञस्य सञ्चन्धिनि पूर्वभागे आहवनीयरूपेणावस्थितम् । पुनः कीदृशम् ? “हीतारम्” ऋत्विजम् [देवानां यज्ञेषु हीटनामक ऋत्विगग्निरेव । तथाच श्रूयते— “अग्निर्वै देवानां होतिति” । पुनरपि कीदृशम् ? “रत्नधातमं” यागरूपाणां रत्नानाम् अतिशयेन धारयितारं पोषयितारं वा † । अत्राग्नि-शब्दस्य यास्की बहुधा निर्वचनं दर्शयति— “अथातीनुक्कमिष्यामीऽग्निः पृथिवीस्थानस्तं प्रथमं व्याख्यास्यामी अग्निः कस्मादयणी भवति, अयं यज्ञेषु प्रणीयतेऽगं नयति सन्नममानोऽक्नोपनो भवतीति स्थीलाष्टौवि र्न क्नोपयति न स्नेहयति त्रिभ्य आस्थानिभ्यो जायतइति शाकपूणिरितादक्ताद्गं धाहानी तात्स खल्वेते रकार मादत्ते गकारमनक्ते र्वा दहते र्वा नीः परस्तस्यैषा भवति(७, ४, १)” इति ॥ ४ ॥ २०

• आ० गा० १५०४, १, १८ ।

† यास्कीस्वमुनेवं व्याख्यातवान्—“अग्निमीडेऽग्निं याचामीहिरध्वेषकर्म पूजा-कर्म वा पुरोहितो व्याख्यातो यज्ञस्य । दंगे दानाद्वा दीपनाद्वा शोतनाद्वा शुश्यानी

अथ पञ्चमी ।

११ १२७ ११ १
तेमन्वतप्रथमस्त्रामगोना

२ ३१२११२ १२
न्त्रिःसप्तपरमस्त्रामजानन ।

१ २ ३१३क१२ ३२
ताजानतीरभ्यनूपतज्ञा

३ १२ ११२ १२३ १ १
आविर्भुवन्नरूपीर्य्यशसागावः ॥ ५ ॥ २१

१२ १२ २ २ २
* द्वाउ । ३ । गावोद्वाउ । ३ । वृषभपत्नीर्द्वाउ । ३ ।

भवतीति वा यो देवः सा देवता । चोतारं क्तारं । जुषोते चैते तीर्थवाभः ।
रत्नघातमम् रमणीयानां चवाभां दानृतमम्—इति ०, १५ । “पुरोहितः पुर रतं
द्वचति”—इति च वाक्छः २, १२ ॥ अत्र ऋचि स्वरसङ्घिवेदविधानप्रकारमित्य-
माह द्वाचितः—“तदाग्निशब्दोऽभ्युत्पत्तिपक्षेऽपि वदत्यनोदानः व्युत्पत्तौ तु मि-प्रत्यय-
स्वरेषु । अम् । सुप्ताद्दुदागः अमिपूर्वदत्येकादेशस्वरे कादेश्चदत्तेनेत्युदागः । इक्षे ।
तिङ्गितिङ्गिति निघान्तः । संज्ञितायां नूदानाद्दुदागस्येतीकारः स्वरितः । स्वरितात्
संज्ञितायामिति खे इत्यस्य प्रचयापरपर्याया एकत्रुतिः । पुरः शब्दोऽनोदागः पूर्वाधरा-
वराशामित्यसि प्रत्ययस्वरात् । चित-शब्दोऽपि धात्वो निघायां दधानेर्चैरिति द्वादेशे
प्रत्ययस्वरेष्वानोदानः । पुरोऽभ्युत्पत्ति मति-सम्ज्ञायां कृत्वतीति समासे समासानो-
दाने तत्पुरुषे तुष्ठाथेत्यस्य-पूर्वपद-प्रकृतिस्वरेषु मतिकारकोपपदात् क्वदिति क्वदु-
त्तरपद-प्रकृतिस्वरे यथादिस्वरे च पूर्वपूर्वापमर्द्धेन प्राप्ते मतिरजकार इति पूर्वपद-
प्रकृतिस्वरः । पुरः-शब्दोकारस्व संज्ञितायां प्रचये प्राप्ते उदानस्वरितपरस्य सञ्चतर
इत्यायदुदागः । ऋत्विक् शब्दः क्वदुत्तर-प्रकृतिस्वरेष्वानोदानः । जोह-शब्दस्वम्-
प्रत्ययान्त्वा नित्स्वरेष्वस्य दानः । रत्न-शब्दो नञ्प्रियस्येत्यादुदागः रत्नानि दधानीति
रत्नधाः । समासस्वरेषु क्वदुत्तरपद-प्रकृतिस्वरेषु वानोदानः । तमपः पिनाद्दुदा-
गन्ते स्वरितप्रचयावित्यादि यथाश्राक् मुञ्जेयम्—इति वै ।

* “मवां व्रते”—इति आ० ब्रा० १, १, ११ । तत्र पूर्वस् ।

३७ख,

^{१२२} ^२ ^२ ^१ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२
 वैराजपत्नीर्द्वाउ । ३ । विश्वरूपाद्वाउ । ३ । अस्मात्पुरम
^२ ^{१२} ^२ ^१ ^१
 ध्वंद्वाउ । ३ । तेमन्वतप्रथमन्नामगोर्नाम् । त्रिःसप्त
^२ ^{१२२} ^२ ^२ ^१ ^{१२}
 परमन्नामजा र्नान् । ताजानतीरभ्यनूषता र्क्षाः । आ
^१ ^२ ^२ ^१ ^{१२} ^{१२} ^२
 विभुवन्नरुणीर्यशसागा र्वाः । द्वाउ । ३ । गावोद्वाउ ।
^१ ^२ ^२ ^{१२२} ^२ ^२ ^२ ^२
 ३ । वृषभपत्नीर्द्वाउ । ३ । वैराजपत्नीर्द्वाउ । ३ । विश्वरूपा
^२ ^२ ^२ ^२ ^२
 द्वाउ । ३ । अस्मात्पुरमध्वंद्वाउ । ३ । अस्मात्पुरमध्वाश्
^२ ^२ ^२ ^{१२२} ^२ ^१ ^{१२२} ^२ ^१ ^२ ^२ ^२
 द्वाउ । वा । ए । गावोवृषभपत्नीर्वैराजपत्नीर्विश्वरूपा
^{१२} ^२ ^२ ^{१२२} ^२ ^१ ^{१२२} ^२ ^२
 अस्मात्पुरमध्वम् । २ । ए । गावोवृषभपत्नीर्वैराजपत्नीर्वि
^{१२} ^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२
 श्वरूपाअस्मात्पुरमध्वाश्श्रुम् ॥ १७ * ॥

^{२२} ^{१२} ^२ ^१
 † द्वाउ । ३ । तेमन्वतप्रथमन्नामगो । नाम् । ३ ।
^{१२} ^१ ^२ ^१ ^२
 द्वाउ । ३ । त्रिःसप्तपरमन्नामजा । नान् । ३ । द्वाउ ३ ।
^{१२२} ^२ ^२ ^१ ^२
 ताजानतीरभ्यनूषता । क्षाः । ३ । द्वाउ । ३ ।

० आ० मा० १५० ४, १, १७ ।

† “गवां व्रते” — इति आ० ब्रा० ३, १, १७ । तत्र पूर्वम् ।

१२ १ २ २ ६ २ २
 आविभुवन्नरुणीर्यशसागा । वाः । ३ । हाउ३ । वा ।

१२ १ २२ १२ १ २ १ १ १ १
 ए । दुघाः । २ । ए । दुघार२३४५ ॥ १८ * ॥ २१

त्रिष्टुभा वामदेवोऽस्तौदग्निं तेमन्वतेति च ।

हे “अग्ने !” “ते” स्तोत्रं कुर्वाणा अङ्गिरसः “गोनां” † गवां वाचां ‡ सम्बन्धि नाम स्तुति-साधकं शब्दमात्रं “प्रथमं” पूर्वम्, “अमन्वत” अजानत पश्चात्तस्या वाचः सम्बन्धीनि “त्रिःसप्त” एकविंशतिसङ्ख्याकानि “परमं” परमान्युक्तानि “नाम” नामानि स्तुति-साधकानि स्तोत्राणि [जातावेकवचनम् १] छन्दांसि वा [तानि च गायत्र्यादीनि जगत्यन्तानि सप्त §, अति-जगत्यादीनि अतिष्टत्यन्तानि सप्त ||, कृतिप्रभृतीन्युत्कृतिपर्यन्तानि सप्त +] ‘जानन्’ अजानन् अलभत एवंविधच्छन्दोयुक्तौ मन्त्रौ दग्निं मस्तुवन्नित्यर्थः । “ताः” वाचः “जानतीः” सर्वं जानत्यः “घाः” [चियन्ति गच्छन्त्युषः कालं प्रापयन्ति ताः] “अभ्यनू-

* आ० जा० १५० ५, २, १८ ।

† “गोः पादान्मे (०, १, ५०)” — इति पा० ।

‡ “जौः” — इति वाङ्नामसु चतुर्थं शेषकम् (१, ११) ।

¶ “जात्याख्यायामेकवचनं बहुवचनमन्वतरस्वाम्” — इति पा० १, २, ६० ।

§ गायत्री, १ उष्यिक, २ अउष्टु, ५, ४ इक्षती, ५ प्रङ्गिः, ६ त्रिष्टुप्, ७ जगती ।

|| अतिजगती, २ शङ्करी, २ अतिशङ्करी, ४ अष्टिः, ५ अत्यष्टिः, ६ छतिः,

७ अतिछतिः ।

+ कृतिः, २ प्रकृतिः, २ आकृतिः, ४ विकृतिः, ५ संस्कृतिः, ६ अतिकृतिः,

७ उत्कृतिः ।

अथ प्रष्टी ।

१३ १८ २२ ३ १

समन्यायन्तु उपयन्त्यन्याः

१ ३ १३ १ १३ १८

समानमूर्ध्वन्नद्यस्पृणन्ति ।

१३ १ ३ १ ३ ३ १ २

तमूष्णुचिष्णुचयोदीदिवात्स

१ १८ १८ ३ १ ३ १ २

मपान्नपातमुपयन्त्यपः ॥ ६ ॥ २२ *

षत' अस्तुवन् । ततः सूर्यस्य "यशसा" तेजसा सह "अरुषोः" अरुषवर्षाः "गावः" + "आविर्भुवन्" प्रादुरभूवन् । यहा "ते" अङ्गिरसः "प्रथमं" पुरातनं "नाम" एहि सुरभि गुग्गुलु-गन्धिनीति धेनु-नामधेयम् "अमन्वत" उच्चारयामासुः । पश्चात् स-भूतानि पथिभिरपहृतानि षिःसप्त-रत्नान्यविन्दन् । तत उच्चारितं जानत्यो "गावः" "अभ्यनूषत" हृन्धारवलक्षणं शब्द-मकुर्वत । तदानी मुषाः प्रादुरभूदिति ॥

"तेमन्वतप्रथमन्नामगोनाम्निःसप्तपरमन्नामजानन् । ता-जानतीरभ्यनूषतश्चाआविर्भुवन्नरुषीर्यशसागावः"—इति छन्दो-गाः । "तेमन्वतप्रथमन्नामगोनाम्निःसप्तपरमन्नामजानन् । ता-जानतीरभ्यनूषतश्चाआविर्भुवन्धेनोङ्गिःसप्तमासुःपरमाणिविन्दन् । तज्जानतीरभ्यनूषतत्राआविर्भुवदरुषीर्यशसागोः" — इति बह्व-चाः ॥ ५ ॥ २१

* ऋ०८,०,१४,२१

† "अरुषो माय उपसासु"—इति निघ० १, १५, ०१

^{१२} ^{१२१} ^{११} ^२ ^१ ^{१२१}
 * छाड । इ । ऐरयत् । इ । अपःसमैरयत् । इ । भूत
^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२
 मैरयत् । इ । अपाङ्गर्भोग्निरिडा । पाङ्गर्भोग्निरिडा । २ ।
^१ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^१ ^१ ^१
 पृथिव्यागर्भोग्निरिडा । ३ । समन्यायन्त्युपयन्तियारश्न्याः ।
^{१२१२} ^{११} ^१ ^{१२} ^२ ^२ ^१
 समानमूर्वन्नद्यस्पृणाश्नती । तमुष्णुचिष्णुचयोदीदिवाश्
^२ ^{११२} ^२ ^{११} ^१ ^{१२}
 श्चसाम् । अपान्नपातमुपयन्तियारश्पाङ्गः । छाड । ३ ।
^{१२१} ^{११} ^२ ^२ ^{१२१२} ^१ ^{१२}
 ऐरयत् । इ । अपःसमैरयत् । इ । भूतमैरयत् । इ । अपा
^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२
 ङ्गर्भोग्निरिडा । पाङ्गर्भोग्निरिडा । २ । पृथिव्यागर्भोग्निरिडा
^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^{१२} ^{११}
 । २ । पृथिव्यागर्भोग्निरिडा इ । छाडवा । ए । अग्निःशि
^{११} ^{१२} ^{११} ^{११} ^{१२} ^{१२} ^{११} ^{११} ^{२२}
 षुक्कः । ए । षुक्कःशिषुक्कः । ए । तेजःशक्रस्यशक्रम् । ए ।
^{१२} ^{११२} ^{२१२} ^{१२} ^{१२१} ^{१२२} ^{१२१} ^{१२} ^१ ^२ ^१
 तेजःसप्राःसमीचीः । ए । तेजउषोनजारः । ए । सुवर्ज्याती
^{११२१}
 २३४५ः ॥ ३ ॥
^{१२} ^{१२} ^{१२१} ^१
 छाड । इ । ऐरयन् । इ । समैरयन् । ३ । सम
^२ ^१ ^२ ^{११} ^१ ^{१२१२}
 खरन् । ३ । समन्यायन्त्युपयन्तियारश्न्याः । समानमूर्व

* “अपां व्रते इ” — इति आ० ब्रा० ३, २, २१ ।

^{२ १} ^२ ^{१२} ^{२ २ १ १}
 न्नद्यस्पृणा^{२३}न्ती । तमू^{१२}शुचिं^२शुचयो^{२ २ १ १}दीदिवार^{३ ५}
^२ ^{२ १२} ^२ ^{२ १} ^२ ^{२२} ^{१२}
 साम् । अपान्नपातमुपयन्तिया^{२३}पा^३ः । द्वा^३ । ३ । ऐर
^२ ^{१ २ २} ^{१ १} ^{१ १}
 यन् । ३ । समैरयन् । ३ । समस्वरन् । २ । समस्वरा^३न् ।
^२ ^{३ १ १ १ १}
 द्वा^३वा^३ । ई^२२३४पू ॥ ४ * ॥ २२

इतीयं त्रिष्टुबाग्नेयी दृष्टा गृह्णमदेन सा ।

“अन्याः” वर्षाणाः “आपः” “संयन्ति” भूम्यां सङ्गच्छन्ते
 “अन्याश्च” “पूर्व” तत्रावस्थिताः “उपयन्ति” उपगच्छन्ति । ताः
 सर्वा आपः “समानं” सह “नद्यः” नदीभूत्वा “ज्व” समुद्र-
 मध्ये वर्तमानं वहवानलं “पृणन्ति” प्रीणयन्ति [पृण प्रीणने(प०)
 तौदादिकः] “तसु” तमेव “अपान्नपातम्” “शुचिं” निर्मलं
 “दीदिवांसं” दीप्यमानं [दीदिवेति छान्दसो दीप्तिकर्मा लिटः
 क्षसुः ॥ वस्त्रेकाजादवसा मिति नियमादडभावः । छन्दसीवेति
 वक्तव्य मिति वचनाद्विवचनाभावः] एवञ्चूतं “शुचयः” शुद्धाः
 “आपः” “उपयन्ति” समीपे गच्छन्ति ॥

एष हि वैद्यताग्निरूपेण मेघे वर्तमानोऽस्मान् अजीजनदिति
 बुध्वा वहवानलरूपेण वर्तमानं तं पर्युपासत इत्यर्थः । यद्वा अन्या

एकधनास्था * आपः संयन्ति । चात्वालीत्करयोर्मध्ये † वस-
तीवरीभिः सङ्गच्छन्ते । अन्या वसतीवर्यास्था आपश्च ‡ उपर्यति
उपगच्छन्ति एकमत्यं प्राप्ता भवन्ति । एताश्च मिलित्वा यज्ञं
साधयन्त्यः तस्माध्य-वृष्टि-द्वारा नद्यो भूत्वा ऊर्वं पृणन्तीत्यादि
समानम् । एवं हि आपो वा अस्यर्षन्त वयं पूर्वं यज्ञं वक्ष्याम
इत्यादिको बह्वच-ब्राह्मण-विनियोगश्चानुगृह्यते ॥

“अपान्नपातमुपयन्त्यापः”—“परितस्थुरापः”—इति साम्न-
ऋचः पाठ-भेदः ॥ ६ ॥ २२

* “सोमकण्ठनाय यैर्जस्रमानीयते ते कुम्भा एकधनाः । एकं धनं सोमरूपं
यवेति”—इति वेददीपः (य० मा० ब्रा० स० ५७० ७क०) ।

† “उत्तरवेदिनिचयार्थं यत्र भूपदेशे ऋदं खनति स प्रदेशस्यात्वाल उच्यते”—
इति वेददीपः (य० मा० ब्रा० स० ५७० ७क०) । “स्मृत्वात्वातां ऋद मुत्करे
त्यजेत्”—इति वेददीपः (य० मा० ब्रा० स० १७० २५क०) ।

‡ “अग्नीषोमीयस्य वषामार्जनात्ने वसतीवरीपक्षस्य स्यान्मानानामनक्षमिते-
ऽस्रमितश्चेन्निनाद्यात्युरेजानश्चेदनीजानोऽन्यस्यापि समीपावसितस्य पुरेजानस्योभया
भाव उल्काशीं हिरण्यं वोपयुं परि धारयन् हविष्मतीरिति”—इति का० सू० ८, ९,
७-१० । अग्नीषोमीयस्य पशोर्वषामार्जनपर्यान्ते कर्मणि ह्यते अन्सङ्गते रवौ
वहन्तीनामपानेकदेशाद् वसतीवरीसञ्ज्ञानां सोमार्थाना मपां पक्षकं कार्यं हवि-
ष्मतीरिति (य० मा० ब्रा० स० ६७० २३क०) मन्त्रेण । यदि रविरस्तङ्गतो यजमानस्य
पुरा ईजानः सोमयाजी तदा गृहे एव निनाद्यान्मणिकाद् वसतीवरीपक्षस्य निनच-
नीयो निनाद्याः । यदि च यजमानः पुरा न सोमयाजी तर्हि समीपस्थितस्य यष्टुः
मणिकाद् पक्षस्य सस्य अन्यस्य च यज्ञकर्तृत्वाभावे उल्कां कनकं वा वहन्तीनामपां
समीपे धारयन् वहन्तीभ्यो वसतीवरीगृहीयादिति सूत्रार्थः ॥

अथ सप्तमी ।

१८ २२ २१-२२ १८ २२ ११ २२
 आप्रागाङ्गद्रायुवतिरङ्गः केतूँत्समीर्त्सति ।

११ २२ २१ २२ १ २ २ १ २ २ १
 अभूङ्गद्रानिवेशनीविश्वस्य जगतोरात्री ॥ ७ ॥ २३ *

१ १८ २ २ २ १८ २ १ १
 † हो२इ । ३ । आप्रागाङ्गद्रायुवतिः । हो२इ । ३ ।

१ २२ १८ २ २ १ १ २ २ १८ २ २ २ २
 षङ्गःकेतूँत्समीर्त्सति । हो२इ । ३ । अभूङ्गद्रानिवेशनी ।

१ १ २ १ २ २ १ २ २ १ १
 हो२इ । ३ । विश्वस्यजगतोरात्री । हो२इ । २ । हो२ ।

२ २ २ २ २ २ २
 वा३ । हाउवा३ । इँ२३४५ ॥ ६ † ॥ २३

अस्तौदनुष्टुभा रात्रिं वामदेव ऋचानया ।

“भद्रा” सूर्यप्रकाशसन्तापं निवारयन्ती सुखकरी “युवतिः”
 तमसो मिश्रयित्रीर्वा “रात्रिः” “आ प्रागाद्” आभिमुख्येन प्रमच्छति ।
 “षङ्गः” § चन्द्रमसः “केतून्” रश्मौन् “समीर्त्सति” सम्यक्सम्बन्धयितु

* ऋ०४,५,१०,१ ।

† “रात्रे इतरम्”—इति आ०ब्रा०३,१,२१ ।

‡ आ०मा०३५०४,२,६ ।

¶ युवतिरिति मिश्रणार्थ-घौते रूपम् ; तथाचैवमर्थः प्रकृति-सम्बन्धः ।

§ “अचर्गामान्युत्तरादि द्वादश । अचः कलादुपाचरन्त्यस्मिन् कर्मादि”—
 इत्यादि निरु० ने० २, १० ।

अथाष्टमी ।

^{३ २ ३ १ २} ^{३ २ ३ २ ७ ३}
 प्रक्षस्यवृष्णो अरुषस्यनूमहः

^{२ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २}
 प्रनोवचोविद थाजातवेदसे ।

^३ ^{१ २ ३ १ २ २ ३ २ ३}
 वैश्वानरायमतिर्नव्यसेशुचिः

^{१ २} ^{३ १ २ ३ १ २}
 सोमइवपवते चारुरग्नये ॥ ८ ॥ २४ *

^{२२} ^१ ^{१५} ^१ ^१
 † हाउ । ३ । ऊ२ । २ । ऊ२ । वा३ । हाउवा३ ।

^{१ २ १ २ १ २} ^{२ २ १ १ २} ^{२ १ २ १ २}
 हस् हहस् अर्चिः शोचिस्तपोहरः । प्रक्षस्यवृष्णो अरुषस्यनूमा

^२ ^{१ २ २} ^{२ २ १ १ २} ^२ ^{१ २ २ १ २}
 २३हाः । प्रनोवचोविदथाजातवेदार्३साइ । वैश्वानराय

^{२ १ २} ^२ ^{१ २} ^{२ २ १ १} ^२
 मतिर्नव्यसेशु२३चीः । सोमइवपवते चारुरग्ना२३य३इ ।

मिच्छति च । अतएव “भद्रा” कल्याणी रात्री “विश्वस्य” सर्वस्य
 “जगतः” “निवेशनी” निवेशकारिणी “अभूत्” भवति ।
 अहनि स्व-स्व-व्यापारात् खिन्नान् सर्वप्राणिनः स्वामक्षेषु स्वाप-
 यतीत्यर्थः ॥ ७ ॥ २३

* अ०४, ८, १९, ३ ।

† “विश्वोर्वातम्”—इति आ०ब्रा०२, २, २२ ।

१२ १२ १५ २ ९ १
 षाउ । ३ । ऊ२ । २ । ऊ२ । वा३ । षाउवा३ । ई२

१११

३४५ ॥ ७ * ॥

१२ १२ ३२ १२ ३२ २२ २ २ १
 † षाउषाउषाउ । ओहा । २ । ओहाइ । वयोहोइ ।

१२ १ १ १ २२ १ २२ १
 ३ । पयोहोइचक्षुर्होइ । ३ । ओत्रहोइ । ३ । आयुर्होइ ।

२२ १ २२ १ २२ २ १ २
 ३ । तपोहोइ । ३ । वर्चोहोइ । ३ । तेजोहोइ । ३ । सुव

१ २२ १ २१ २ २२ १
 होइ । ३ । ज्योतिर्होइ । ३ । प्रक्षस्यवृष्णो अरुषस्यनूमा२३-

१ १ २ २ २ २ २ २ २ १ २ २ २ १ २
 षाः । पुनोवचोविदथाजातवेदार३साइ । वैश्वानरायमति

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 नव्यसेशू२३चीः । सोमइवपवतेचारुग्रा२३या३इ । षाउ

२ ३ २ २ २ ३ २ २ २ २ २ २ २ १
 २षाउ । ओहार । ओहाइ । वयोहोइ । ३ । पयोहोइ ।

२ १ २ २ १ २ २ १
 ३ । चक्षुर्होइ । ३ । ओत्रहोइ । ३ । आयुर्होइ । ३ ।

२ २ १ २ २ १ २ २ १ २ १
 तपोहोइ । ३ । वर्चोहोइ । ३ । तेजोहोइ । ३ । सुवर्हो

२ २ १ २ २ १ ३ ५ २ २
 इ । ३ । ज्योतिर्होइ । २ । ज्योतिर्हार । वा२३४ओहो

* आ० ना०३प० ४, १, ० ।

† “महादेश्वानरप्रते ह्ये”—इति आ० ब्रा० ३, १, २८ । तत्र पूर्वम् ।

२२ १ १ २ १ २ १ २२ २ २ २ २ २ २ २
 वा । ए । अग्निःसमुद्रमाक्षयन् । ए । अग्निमूर्धाभवद्विवः ।

२२ २२ २२ २२ २ २ २२ २२ २ २ २ २
 ए । आयुर्द्वाअस्मभ्यं वर्चोधादेवेभ्याः २३४५ ॥ ३ * ॥ २४

वैश्वानरं जगत्यास्तौन्नरहाजो बार्हस्पत्यः ।

“प्रक्षस्य” सम्पृक्तस्य व्यासस्य [यद्वा पृक्षं हविलक्ष्ण मन्त्रं तद्वतः] “वृष्णः” सेतुः “अरुषस्य”ः‡ आरीचमानस्य “वैश्वानराय”¶ “महः” पूजायुक्तं बलं तेजो वा “नु” चिप्रं स्तोमि । अतएव “नः” अस्मदीयं “वचः” वचनं “विदधे” यागे § “प्रयच्छति” स्तोतौत्यर्थः । “जातवेदसे” जातप्रज्ञाय जातधनाय ॥ वा तसुहृत्स्येत्यर्थः । उक्तमेव प्रकारान्तरेणाद्रादाह—“नव्यसे” नवतराय “वैश्वानराय” अन्नये “द्युधिः” निर्मला स्तोत्रुणां

* आ० मा० २५० ६, १, १ ।

† “पृक्षः”—इति चण्डनामसु पक्षमं जैषष्ठ्युक्त् १, ० ।

‡ “अरुषीरारीचमान” —इति निघ० द्वै० ६, ० ।

¶ वैश्वानरः कक्षाद् विश्वान् नरान् नयति विश्वं एनं नरा नयन्तीति वापि वा विश्वानरा एव ज्ञात् प्रत्युतः सर्वाणि भूतानि तस्य वैश्वानरः । तस्यैवा भवति ० ० इतो जातः सर्वभिक्षमभिविपश्नति वैश्वानरः संयतते सूर्येण राजा यः सर्वेषां भूतानां मभिनयस्वीयस्य वयं वैश्वानरस्य कक्षाणां भनौ ज्ञानेति । तत्को वैश्वानर मध्यम इत्याचार्या वर्षकर्मणाद्धेतं स्तोति”—इति निघ० द्वै० १, २१-२२ ।

§ “विदधः”—इति यामनामसु पक्षमं जैषष्ठ्युक्त् १, २० । “विदधानि वेदजानि । विदधानि प्रचोदयन्त्यपि निजमो भवति”—इति नि० जै० ६, ० ।

॥ “जातवेदाः कक्षाज्जातानि वेद जातानि वैनं विदुर्वाते जाते विश्वत इति वा ज्ञानविनो वा जातधनो जातविधो वा जातप्रज्ञानो वनजातः पशूनविन्दतेति तन्मान-

शोधयित्री वा “चारुः” कल्याणो “मतिः” मननीया स्तुतिश्च
 “पवंति” मत्सकाशात् प्रभवति स्वयमेव गच्छतीत्यर्थः । “सोमः
 इव” यथा सोमो दंशापवित्रात् स्रवति तद्वदित्यर्थः * ॥

“प्रक्षस्य”- “पृक्षस्य”—इति “महः”-“सहः”— इति,
 “प्रनोवोच”-“प्रनुवोचम्”—इति, “जातवेदसे”-“जातवेदसः—
 इति, “नव्यसे”—“नव्यसि”—इति च साम्न ऋचः पाठ-
 मेदः ॥ ८ ॥ २४

वेदसो जातवेदस्त्वमिति ब्राह्मणं तस्मात् सर्वाङ्गान् पश्यवोऽपि मभि संपन्नीति च
 तस्यैवा भवति ॥ जातवेदसे सुगवामसोममरातीयतोमिदहातिवेदः । सनःपदं दति-
 दुर्गाविश्रानावेवसिन्धुं दुरितात्यग्निः । जातवेदस इति जातवेदस्त्वां वेवं जात-
 वेदसेर्चाय सुगवाम सोममिति प्रसवायाभिषवाय सोमं राजान मसुत मराती यतो
 यज्ञाय मनिष्ठो मिदहाति । निषयेन इति भस्मीकरोति सोमोददित्यर्थः ।
 स नः पदं दति दुर्गा वि श्रानि दुर्गमानि स्थानानि जावेव सिन्धुं जावा सिन्धुं
 सिन्धुं जावा मदीं जसुदुर्गा मद्याकुलां तारयति दुरितात्यग्निरिति दुरितानि
 तारयति । तस्यै वा परा भवति ॥ प्रनूतं जातवेदसमञ्चि नोतवाजिनम् । इदं नो
 वर्धिरासदे । प्रक्षिपुत जातवेदसं कर्मभिः समस्रुवान मपि वीपमार्थे स्थादश्रमिष
 जातवेदसमितीदं नो वर्धिरासीदिति तदेतदेक केव जातवेदसज्ञायचं तृषं इश्रत-
 येषु विद्यते । यत् किञ्चिदाग्नेयमज्यातवेदसार्गां स्थाने युष्यते स न मन्येताय मेवाग्नि
 रित्यप्येते चतरे ष्योतिषी जातवेदसो उष्येते । ततो ह मध्यमः । अग्निप्रवक्तसमनेव
 योधा इति तत्पुरस्ताद्ब्राह्मणान् मयासागादित्य उदुत्यज्ञातवेदसमिति तदुपरिष्ठाद्
 व्याख्यास्यामो यत् सृष्टं भजते यस्मै हविर्निबध्यते यमेव सोऽग्निर्जातवेदा निपात-
 मेवैते चतरे ष्योतिषी रतेन नामधेयेन भज्यते—इति निघ० दै० १. १८—२० ।

* “दशापवित्रेषु परिच्छिष्यैव ते योनिरिति प्रक्षसादनमिति का० ८, ५, २५ ।
 दशापवित्रेषु सृष्टीतं प्रक्षं परिच्छिष्य पावाहविर्निगतं सोमं मार्जयिन्ना एष ते योनि-
 रिति मन्त्रेण प्रक्षस्य सादनं करोति । वीप्सा सर्वप्रदार्था इति सूचार्थः ॥

अथ नवमी ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०
विश्वे देवाममष्टण्वन्तु यश्च

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०
मुभेरोदसीअपान्नपाञ्चमन्म ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०
मावोवचात्सिपरिचक्ष्याणि

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०
वोचुम्नि श्विदोअन्तमामदेम ॥ ८ ॥ २५

* चाउ । ३ । आइही । ३ । आइहीर । ३ । आइ-

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०
दिहाइ । २ । आइदिहाइ । विश्वे देवाममष्टण्वन्तुया

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०
२इक्षाम् । उभेरोदसीअपान्नपाञ्चमेरन्मा । मावोव

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०
चात्सिपरिचक्ष्याणिवोरश्चाश्म् । चाउ । ३ । आइही

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०
। ३ । आइहीर । ३ । आइदिहाइ । २ । आइदिहाइ ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०
सुम्नि श्विदोअन्तमामदारइमाउवाश् । इरश्छु ॥ ८ + ॥ २५

* "विश्वेषां देवानां व्रतम्"—इति आ० ब्रा० ३, २, २२ ।

† आ० मा० ३५० ४, १, ८ ।

एषा त्रिष्टुब् वैश्वदेवो भरद्वाजेन वीक्षिता ।

“विश्वे” सर्वे “देवाः” “मम” मदीयं “मम” मननीयं
“यज्ञं” यजनीयं पूजां हवींषि वा “शृण्वतु” गृह्णन्स्वित्थर्षः ।
“अपान्नपात्” मध्यस्थानोऽग्निश्च* “उभे रोदसी” द्यावा-पृथिव्यौ
अस्रदीयं स्तोत्रं शृण्वन्तु चित्ते अवधारयन्तु ।

अथ प्रत्यक्ष-क्षताः—हे “देवाः” ! “वः” युष्माकं “परि-
चक्ष्वाणि” परिवर्जनीयानि यानि “वचांसि” स्त्रीनाणि “मा

• “अपान्नपात् तन्नूना व्याख्यातः”—इत्यादि निरु० दे० ४, १८—१९ । “तन्नू-
पादाद्यं भवति नपादित्यनन्तरायाः प्रजाया नामधेयम्”—इत्यादि निरु० दे० २, ५ ॥
“आपः—इत्यन्तरिक्षनामसु षष्टमं नैघण्टु कम् १, २ । “नपात्”—इति अपत्यनामसु
तयोदरं नैघण्टु कम् २, २ । अग्नेर्मध्यस्थानत्वं ज्ञातत्वादिकञ्च यथा—“अपा मुपस्य
उपस्थाने महत्यन्तरिक्षलोक आसीना महान्त इति वा नृक्षत साध्यमिका देवव्रजा विश्व
इव राजान मुपतस्युर्हृष्यिभ्य मुप्यन्त मिति वार्धनीय मिति वा पूजनीय मिति वा
हरद्यं दूषो देवानां विवसत आदित्यादिवस्त्वान्निवासनवान् प्रेरितवतः परानता-
द्वास्याग्नेवश्चानरस्य मातरिश्चान माहर्तार माह । मातरिश्वा वायुर्मातर्यन्तरिक्षे
प्रसृति मातर्याप्रनितौति वायैनमेताभ्यां सर्वाणि स्थानान्यभ्यापादंतीति ॥
मूर्धाभुवोभवतिनक्तमग्निक्षतसुख्योऽजायतेप्रातश्चयन् । माथामृतुयाञ्चिथानामेतान्-
पोथत्षिंश्चरतिप्रजानम् । मूर्धां मूर्तं मस्त्रिन् धीयते मूर्धा यः सर्वेषां भूतानां
भवति नक्त मग्निक्षतः सूर्यो जायते प्रातश्चयंश्च एव । प्रश्नां मेतां मन्त्रान् चञ्चि-
थानां देवानां यज्ञसम्यादिना मपो यत् कर्म चरति प्रजानन्सर्वाणि स्थानान्यड-
सश्चरति त्वरमाहस्यस्योत्तरा भुयसे निर्वचमाय ॥ सोमेनश्चिद्विदेवासोऽग्निमजी-
जनष्कृत्तिभीरोदसिप्राम् । तन्नूश्चक्षुन्त्रे धामुवेकंसञ्चोषधीःपञ्चतिविश्वरूपाः । सोमेन
यं चिद्वि देवा अग्नि मजनयश्कृत्तिभिः कर्मभिर्द्यावापृथिव्यो रापूरश्चनमकुर्वं
क्षेधा भावाय पृथिव्या मन्तरिक्षे दिवोनि श्राकपृथिर्दस्य दिवि हतौयं तद-
सावादित्य इति चिद्वि प्राक्त्वं तदग्नीक्षत्य सौत्यथैनमेतयादित्यक्षत्य सौति”—इति निरु०
दे० १, २६—२८ ।

अथ दशमी ।

^{१ २ ३ १ २ ३ १८ १८ ३ २}
 यशोमाद्यावापृथिवीयशोमेन्द्रबृहस्पती ।

^{२ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २}
 यशोभगस्यविन्दतुयशोमाप्रतिमुच्यताम् ॥

^{३ २ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २}
 यशस्वप३ःस्याः सत्सदोहम्पवदितास्याम् ॥ १० ॥ २६

^{२५ १८ २८ १८ २ १८ २५}
 * छाउ३वा । यशोमाद्यावापृथिवी । छाउ३वा ।

^{१८ १८ २८ २५ २८ २}
 यशोमेन्द्रबृहस्पती । छाउ३वा । यशोभगस्यविन्दतु ।

^{२ २८ २८ १ १ २ २५ २}
 छाउ३वा । यशोमाप्रतिमुच्यताम् । छाउ३वा । यश

^{१ २ २ १ २५ २१ २ १८ २}
 स्त्रियस्याःसत्सदः । छाउ३वा । अहम्पवदितास्याम् ।

^{२५ १ २ १}
 छाउ३वा । अश्वमिष्टये३हस् ॥ १२ † ॥ २६

वोचं' न ब्रवीमि अपितु समीचीनानीति । अतः, "वः" युष्माकम्
 "अन्तमाः" अन्तिकतमाः सन्तो वयं "सुखेष्वित्" युष्माभि-
 र्दत्तेषु सुखेष्वेव † वर्तमानाः "मदेम" मोदेम ॥

"यज्ञम्"—"यज्ञियाः"—इति पाठौ ॥ ८ ॥ २५

* "यज्ञः"—इति आ० ब्रा० २, १, २३ ।

† आ० मा० २५०४, २, १२ ।

‡ "सुखम्"—इति सुखनामसु षोडशं नैघण्टु, कम् ३, ६ ।

^{१ १ २} # वृचञ्जल्याय होइ । ^{१ १ २} ३ । सुधृष्णवे होइ । ^{१ २ १ २} ४ । अपूर्वे
^{१ २ १} होइ । ^{१ १ २ २} २ । अपूरावारइ । ^{१ १ २} पृथिवीञ्चा होइ । विवर्त्तया हो
^{१ १} इ । ^{१ १} २ । विवर्त्तया २ । ^{१ २ १ २} अन्तरिक्षे होइ । ^{१ २ १ २} ३ । सुधारया
^{१ २ १} होइ । ^{१ १ २ २} २ । सुधाराया २ । ^{१ २ १ २} दिवंवेपा होइ । ^{१ २ १ २} ३ । अवेपयो
^{१ २ १} होइ । ^{१ १} २ । अवेपाया २ । ^{१ २} होइ । ^{१ २} २ । ऊवे २ । हा
^{१ २} ३ । उवार । ^{१ २} इन्द्र २ । ^{१ २} इन्द्र । ^{१ २} स्यनू । ^{१ २} २ । स्यनू ३ । आ
^{१ २ १ २} उ । ^{१ २ १ २} वार । ^{१ २} वीर्याणि । ^{१ २} प्रवा । ^{१ २} २ । प्रवा ३ । ^{१ २} वार ३ ।
^{१ २ १ २ १} चार ३ । ^{१ २ २ २} यानी २ । ^{१ २} २ । यानि । ^{१ २} चका । ^{१ २} २ । चका ३ ।
^{१ २} उ । ^{१ २ २} वार । ^{१ २} रप्रथमा । ^{१ २} निवा । ^{१ २} २ । निवा ३ । ^{१ २} वार ३ ।
^{१ २ १ २ १} और ३ । ^{१ २} अह २ । ^{१ २} २ । अह २ । ^{१ २} अहाइम् । ^{१ २} २ ।
^{१ २} अहा ३ । ^{१ २} वार । ^{१ २ २ २} अम्बपः । ^{१ २} तता । ^{१ २} २ । तता ३ । ^{१ २} वा
^{१ २ १ २ १} २ । ^{१ २ २} दा ३ । ^{१ २} प्रवर । ^{१ २} २ । प्रव । ^{१ २} क्षणाः । ^{१ २} २ । क्षणा ३ ।

* "वार्त्तन्" — इति भा० मा० ३, २, २२ ।

अथ द्वादशी ।

२ १२ ७ १२ २ १२
अग्निरस्मिजम्भनाजातवेदा

२ २ २ १ २ २ १ २ २
घृतम्नेचक्षुरमृतम्भआसन् ।

२ १ १ २ १ २ १ २ १ २
त्रिधातुरर्कोरजसोविमानो

१ २ १ १ २ १ १ २ १ १
जस्रञ्ज्योतिर्षविरस्मि सर्वम् ॥ १२ ॥ २८ *

१ २ १ २ १ २ २ २ १ २ १ २ १ २
+ चाउश्वा । अग्निरस्मिजम्भनाजातवे दाः । इडा ।

१ १ २ २ १ २ १ २ २ १ २ १ २ १
सुवः । इडा । चाउश्वा । घृतम्नेचक्षुरमृतम्भआसन् ।

१ २ १ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १
इडा । सुवः । इडा । चाउश्वा । त्रिधातुरर्कोरजसो

“ततर्ह” द्विसितवान् भूमौ पातितवानित्यर्थः । इदं द्वितीयं
वीर्यम् । “पर्वतानी” सम्बन्धिनीः “वक्षसाः” प्रवहन्शीला नदीः
“प्राभिनत्” क्लृप्तहय-वर्षणेन प्रवाहितवानित्यर्थः । इदं तृतीयं
वीर्यम् † ॥ ११ ॥ २७

* अ० २, १, २१, १—२, १, २७, १—१, २, ५, २ ।

† “अग्नेरिडादग्न्याह्वानम्—इति आ० प्रा० ४, १, २४ । अक्षेव द्वितीयमेतत् ।

‡ “वक्षसाः”—इति नदीनामस्तु नवमं जैषष्ठ्यकम् १, १२ ।

§ “वक्षसाः कर्म रसाह्वयदानं इत्यवधो वा य का च वक्षसति रिन्द्र-कर्म च तत्”—
इति निरु० द्वै० १, १० । इत्यवधो जेव-वच इति च तद्भाष्यम् ।

^{१२२} विमानः । ^{१२} इडा । ^१ सुव । ^{१२} इडा । ^{२५} हाउश्वा । ^१ अजस्र

^{१२} अजोतिर्हविरस्त्रिसर्वम् । ^{१२} इडा । ^१ सुव । ^{१२} इडा ॥ २ * ॥ २८

विश्वामित्रं ऋषिं स्त्रिष्टुपं हृन्वस्वग्निरिति द्वयोः ।

उत्तराग्नेः स्तुतिः पूर्वा स्तुतिः सर्वात्मनात्मनः ।

हे कुशिकाः ! भोक्तृ-भोग्य-मावेन द्विविधम् इदं सर्वं जगत् ।

“एतावद्वा इदमन्नं चैवात्रादश्च सोम एवात्र मग्नि रचादः”—

इति श्रुतेः । तत्र सकल-भोक्तृ-वर्ग-रूपेणात्रादीऽग्निः । स च

अग्निवायादित्य-भेदेन चेषा भूत्वा पृथिव्यन्तरिक्ष-द्युलोकानधि-

तिष्ठति । तदुक्तं वाजसनेयके—“स चेषात्मानं व्यकुर्वतादित्यं

द्वितीयं वायुं तृतीयम्”—इति ।

तत्र सः “अग्निः” अहं “जन्मना” एव “जातवेदाः” “अस्मि”

अवण-मननादि-साधन-नैरपेक्ष्येच स्वभावत एव साक्षात्कृत-पर-

तत्वस्वरूपोऽस्मि । “घृतं मे चक्षुः” यदेतद्विष्णुस्वावभासकं मम

स्वभावभूतप्रकाशात्मकं चक्षुः तद् घृतम् इदानीं मत्पुत्रं दीप्तम् ।

यदेतद् “अमृतं” कर्म-फलं दिव्यादि-विविध-विषयोपभोगात्मकं

तत् “मे” मम “आसन्” आस्थी वर्तते । सकल-भोक्तृ-वर्गात्मना

स्वयमेवावस्थानात् † । एवं स्वात्मनः पृथिव्यधिष्ठात्-रूपता मभि-

धाय वायात्मनान्तरिक्षाधिष्ठात्तां माह—अको जगतः स्रष्टा

प्राणः । “सोर्ध्वचरत्तस्यार्धत आपो जायन्तार्धतैव मेक मभू-
दिति तदेवार्कस्यार्कत्वम्”—इति श्रुतेः । स प्राणः अहं “त्रिधा-
तुः” त्रिधात्मानं विभज्य तत्र वाय्वात्मना “रजसः” अन्तरिक्षस्य
“विमानः” विमाता अधिष्ठातास्मि ॥ तथा आदित्यरूपेण द्युलो-
काधिष्ठातृता माह—“अजस्रं ज्योतिः” अनुपक्षीणं नित्यं
तेजः प्रकाशात्मा द्युलोकाधिष्ठाता आदित्योऽप्यह मस्मि । एवं
भोक्तृ-रूपता मात्मनोसन्धाय भोग्यरूपता मप्यनुसन्धत्ते । यत्
“हविः” भोग्यं प्रसिद्धं मस्ति तत् “सर्वम्” अप्यह मेवास्मि* ।

यद्वा । अहम् “अग्नि रस्मि” देवानां हविः-प्रापणात् अङ्ग-
नादिगुण-युक्तोऽस्मि । किञ्च, “जन्मना” उत्पत्त्या “जातवेदाः”
जातज्ञानोऽस्मि । उत्पत्ति-क्षण एव सर्वज्ञोऽह मस्मि । अथवा
जातं सर्वं स्वात्मतया वेत्तीति जातवेदाः सर्वात्मक इत्यर्थः । तत्
कथम्? इत्युच्यते—“घृतं मे चक्षुः” यदेतद् घृतं प्रसिद्धमस्ति
तस्मै चक्षुः-स्थानीयम्, यथा लोके चक्षुर्भासकम् एवं घृतमपि
प्रसिद्धं ज्वालामुत्पादयत मम भासकम् । “अमृतं” प्रभारूपं यद्-
मृत मविनाशि ज्योतिः “मे” मम “आसन्” आस्ये वर्त्तते ।
‘त्रिधातुः’ प्राणापानव्यानात्मकस्त्रिधा वर्तमानोऽर्कः सोर्ध्वनीयो
यः प्राणोऽस्ति सोऽप्यह मेवास्मि । तथा “रजसः” अन्तरिक्षस्य
“विमानः” विशेषेण माता परिच्छेत्ता वायुद्याह मस्मि ।
किञ्च । “अजस्रं ज्योतिः” नैरन्तर्येण तापकः सूर्यस्याह मस्मि ।
किं बहुना । आज्य-पुरोडाशादिरूपं यदेतद्दिवि रस्ति तदुप-
लक्षितं तत्सर्वं मप्यह मस्मि । “सर्वं स्वस्विदं ब्रह्म”—इति

* अत्र यदौकचित्तम् तत् पुरखादेवाहमस्मिप्रथमजाह्नवस्येत्यत्र डीकितम् ।

अथ त्रयोदशी ।

२ ३ २ ३ १ २ २ २ १ २
पात्यग्निर्विपो अग्रम्यदंवेः

२ २ १ २ २ २ २ २
पातियङ्गश्चरणसूर्यस्य ।

२ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
पातिनाभासप्तशीर्षाणमग्निः

२ २ २ १ २ ३ १ २ २ २
पातिदेवानामुपमादमृषः ॥ १३ ॥ २८ *

॥ तृतीय-दशति ॥

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
+ ङाड । ३ । पात्यग्निर्विपो अग्रम्यदंवेः । ङाड १ ७ वा

२ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३
२३ । सूर३४वाः । इह । ङाड १ ७ वार३ । ज्योर३४

२ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३
तीः । ङाड । ३ । पातियङ्गश्चरणसूरियास्या । ङाड

२ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३
१ ७ वा २३ । सूर३४वाः । इह । ङाड १ ७ वार३ । ज्योर

श्रुतेः । तमनेकधाम्निः सर्वात्मकत्व-प्रतिपादनेन परब्रह्मस्य सुप्तं
भवति ॥

“अजस्र”-“धर्मः”—इति साम्ना षट्षः पाठ-भेदः ॥ १३ ॥ २८

* ङा० २, १, ८, १—२, १, २५, २—३, १, २५, २ ।

+ इदमपि तस्मैव नाम्नं तृतीयम् ।

अथ द्वितीया ।

२ १८ १८ १ १८ १८ १८
वसन्तइक्षुरन्त्योऽग्नीष्वाइक्षुरन्त्यः ।

१ १८ २८ २ १ २ १८ १८ १८ १८
वर्षाण्यनुशरदोऽमन्तःशिशिरइक्षुरन्त्यः ॥ २ ॥ ३१

१ ४ २ ४ ४ १८ २
* वापुसन्तः । ईक्षन्नुक्षरन्तायाः । अग्नीष्वाइक्षुरा१

१ २ २ १८ १ १ २ २ १८
तौऽयाः । वर्षाण्यनुशा३ । ऊम् । रा३दाः । अमन्तः

१ २ २ १ १ १
शिशिरइक्षुरा१रन्तियाड । वा३४५ ॥ ८ १ ॥ ३१

वामदेव ऋषिः पङ्क्तिर्भाजस्यम्नइति द्वयोः ।

आग्नेयी प्रथमतर्व्या द्वितीया दृश्यते तयोः ॥

“समिधान” ऋत्विग्भिः समिध्यमान । दीप्त । हे “अग्ने !”
“आजन्ती” प्रकाशमाना “आसनि” आस्ये “अन्तर्” मध्ये
स्थिता त्वदीया “जिह्वाः” † हवींषि “चरति” भक्षयति । हे
“अग्ने” ! “वसुवित्” ! धनलम्बक ! त्वम् “अस्त्रभ्यम्” “पयसा”
अग्नेन सह “रयिं” रमणीयं धनं “दृशे” दर्शनाय “वर्षः” तेजस
तेजस्वित्व वा “अदाः” देहि ॥ १ ॥ ३०

● “ऋतुष्ठा”—इति आ० मा० १, २, १४ ।

† आ० मा० १५० ५, १, ८ ।

‡ “जिह्वाः”—इति वाङ्मामसु च दृश्यते १, ११ । अग्ने च जिह्वाः सप्त वाही-
कराहोत्येवमादयः प्रसिद्धाः, ता एव पुनः सप्तार इत्यप्युच्यन्ते इत्यत्र ।

४० ख,

“वसन्तः इन्द्रु” वसन्तएव चैत्र-वैशाखरूपो वसन्तऋतुरेव
 “रन्ध्यः” रमणीयः भवति । “शीशइन्द्रु” ज्येष्ठाषाढरूपो शीश-
 ऋतुरेव “रन्ध्यः” रमणीयः । “वर्षाणि” वर्षा आवण-भाद्रपद-
 रूपेषावयवीभूतः प्राष्टत् ऋतुरेव “रन्ध्यः” रमणीयः । “तान्यनु’
 “शरदः” आश्विन-कार्तिकरूपेषावयवीभूत ऋतुः “रन्ध्यः”
 रमणीयः । “हेमन्तः” मार्गशीर्ष-पौषरूप एव “रन्ध्यः” रमणी-
 यः । “शिशिरइन्द्रु” माघ फाल्गुनरूप एव “रन्ध्यः” रम-
 णीयः * ॥ २ ॥ ३१

* अथोपनिषत् तद्वाङ्मयानञ्च वाक्-छन्दस्—सप्तयुञ्जिनिरथनेकचक्रनेकोपस्यो
 वदतिसप्तनामा । चिन्नाभिसक्रसज्जरमंनर्वं यचे माविशशाभुवनाधितस्युः । सप्त युञ्जि
 रथ नेकचक्र नेकवारिषम् चक्रकृतेर्वा अरतेर्वा क्रामतेर्वैको अश्वो वदति सप्तनामा-
 दित्यः सप्ताश्वैरथयो रसानभिसन्नामयन्ति सप्तैन मृषयस्य वन्तीति वेद सपौतरद्वाभै-
 मस्या देवाभिसन्नामात् । संवत्सरप्रथम सप्तरोहं चस्त्रिणाभिसक्रं त्युतुः संवत्सरो ग्री-
 ष्मो वर्षा हेमन्त इति । संवत्सरःसंवत्सरोऽस्त्रिन् भूतानि । ग्रीष्मं यस्यन्ते अस्त्रिन्सा
 वर्षा वर्षात्याहु पर्जन्यो हेमन्तो द्विमशान् । द्विमं पुनर्षन्तेर्वा चिमोतेर्वा न अजर
 मजरएषवर्माए मजर्बमस्र प्रत्युत मन्वस्त्रिन् । अथेमानि सर्वाणि भूतान्यभि सन्निष्ठन्ते
 तं संवत्सरं सर्वमावाभि स्यौति । पक्षारे वक्त्रे परिवर्तमान इति पक्षर्तुतया ।
 पक्षर्तवः संवत्सरस्येति च ब्राह्मणं हेमन्त-शिशिरयोः समासेन पक्षर आऊरपितं मिति
 वदुतुतया । अराः प्रत्युता माभौ । षट् पुनः सचतेः । द्वादशारङ्गद्वित्यवराथ ।
 द्वादशप्रथयश्चक्रनेकमितिसासानां । मासा मानात् । प्रथिः प्रथितो भवति । तस्त्रिन्
 साकन्त्रिभृतानश्चोर्पिताःषष्ठिर्नेचसाससासः । षष्ठिश्च वै व्रीचि च भृतानि
 संवत्सरस्याहोरात्रा इति च ब्राह्मणं समासेन । सप्तभृतानिर्विश्रतिचतस्युः । सप्त
 च वै भृतानि विश्रतिश्च संवत्सरस्याहोरात्रा इति च ब्राह्मणं विभाजेन—इति
 नि० नै० ४, २७ ।

अथ तृतीया ।

११२ २ १२ ३ २ २१२
सहस्रशीर्षाःपुरुषःसहस्राक्षःसहस्रपात् ।

१२ २२ ३१ २३ ० २ ३२
सभूमिं सर्वती*वृत्वात्यतिष्ठद्दशाङ्गुलम् ॥ ३ ॥ ३२ †

२१ २ ११ २ २ २ २
‡ उज्जवाद्वाउ । ३ । सहस्रशीर्षाःपुरु२३षाः । सह-

२१ २२ २ १२ २१२ २ १
स्राक्षःसहस्रा२३पात् । सभूमिं सर्वतीवा२३र्त्वा । अत्यति

२१२ २ २१ २ २१ २
ष्ठद्दशाङ्गु२३लाम् । उज्जवाद्वाउ । २ । उज्जवा३द्वाउ ।

२ १ ११११
वा३ । इट् इडा २३४५ ॥ १३ ॥ ३२

सर्व-प्राणि-समष्टि-रूपी ब्रह्माण्ड-देहो विराडाख्यो यः
पुरुषः सोऽयं "सहस्रशीर्षाः" सहस्र-शब्दस्त्रीपलक्षणत्वात् ॥
अनस्रैः शिरोभिर्युक्त इत्यर्थः । यानि सर्व-प्राणिनां शिरांसि
तानि सर्वाणि तद्देहान्तःपातित्वात्तदीयान्धेवेति सहस्र-शीर्ष-
त्वम् । एवं सहस्राक्षत्वं सहस्रपादत्वं च । स पुरुषो "भूमिं"

० "विश्वतो"—इति ऋ० । † ऋ० ८, ४, १७, १ ।

‡ "इ पुरुषव्रते"—इति ऋ० मा० ३, २, २५ ।

॥ ऋ० मा० ३४० ५, १, १३ ।

॥ "सहस्रम्"—इति षड्जनासु इत्यस्य नैवष्टकम् ३, १ ।

अथ चतुर्थी ।

^{२ २ २ २ ७ २ १ २ २ १ २ २ २ १ २ २ २}
त्रिपादूर्ध्व उदैत्पुरुषःपादोस्येहाभवत्पुनः ।

^{२ २ २ २ २ २ २ २ २ २}
तथा*विष्वङ् व्यक्रामदशना † नशनेअभि ॥ ४ ॥ ३३ †

^{२ १ २ २ २ २ २ २ २ २}
॥ उज्ज्वीहोवा २ । ३ । त्रिपादूर्ध्व उदैत्युद्धर३षाः ।

^{२ २ २ २ २ २ २ २ २ २}
पादोस्येहाभवत्पूर३नाः । तथाविष्वङ् वियक्राम३मात् ।

^{२ २ २ २ २ २ २ २ २ २}
अशनानशनेआर३भौ । उज्ज्वीहोवा २ । २ । उज्ज

^{२ २ २ २ २ २ २ २ २ २}
वौ । होर । वार३४ । औहोवा । ई२३४डा । उज्ज

^{२ २ २ २ २ २ २ २ २ २}
वौहोवा २ । २ । उज्ज्वौ । होर । वार३४ । औहो

ब्रह्माण्ड-गोलक-रूपां सर्वतः “आ” समन्तात् “इत्वा” परिवेष्ट्य
दशाङ्गुल-परिमितं देशम् “अत्यतिष्ठत्” अतिक्रम्य व्यवस्थितः ।
दशाङ्गुलमित्युपलक्ष्यम् । ब्रह्माण्डादहिरपि सर्वतो व्याध्या-
वस्थितइत्यर्थः ॥ ३ ॥ ३२

● “ततो”—इति क० ।

† “आश्रवा”—इति च क० ।

‡ क० ८, ४, १०, ४ ।

¶ तत्र द्वितीयम् ।

अथ पञ्चमी ।

१२ २१७ २२ २२७ २१ २
 पुरुषणवेदः*सवयङ्गुतंयञ्चभाव्यम् † ।

१ ५ २१ २७२ २१ २
 वा । २२४४वाः । उज्ज्वीचोवा२ । २ । उज्ज्वी ।

१ २ ५२ २ २११११
 चो२ । वा२३४ । औचोवा । ऊ२३४५ ॥ १४ ‡ ॥ ३३

योऽयं “त्रिपात् पुरुषः” संसार-स्वर्ग-रहितः बहुल-स्वरूपः सोऽयम् “जर्ध्वं उदैत्” अस्माद्ज्ञान-कार्यात्मसारादृष्टिर्भूतः सन् तत्रत्यैर्गुणदोषै रस्मृष्टः उत्कर्षेण स्थितवान् । “अस्व” योयं “पादः” लेशः सोऽयमिह मायायां प्रादुरभवत् । सृष्टि-संहाराभ्यां पुनः पुनरागच्छदिति [अस्य सर्वस्य जगतः परमात्म-लेशत्वं भगवताप्युक्तम्—“विष्टभ्याह मिदं कृत्स्न मेकांशेन स्थितो जगदिति”] तथा मायाया मागत्वानन्तरं “विष्वङ्” देव-तिर्य्यगादि-रूपेण विविधः सन् “व्यक्तामत्” व्याप्तवान् । किं कृत्वा ? “अशनानशने” अभिलक्ष्य अशनं भोजनादि-व्यवहारो-पेतं चेतनं प्राणि-जातम्, अशनं तद्द्रवित मचेतनं गिरि-नद्या-दिकम् । तदुभयथा यथा स्यात्तथा । यमिव विविधो भूत्वा व्याप्तवानित्यर्थः ॥ ४ ॥ ३३

● “पुरुषणवेदं”—इति

† “अव्यम्”—इति ।

} कर्णेदीप-पाठौ ।

‡ आ० ना० २५० ५, १, १४ ।

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १
पादोस्य सर्वाभूतानि त्रिपादस्यामृतन्दिवि * ॥ ५ ॥ ३४ †

‡ इयौ द्यौर्वा २ । ३ । पुरुष एवे दस्युः सारश्वाम् ।

यङ्गुतं यश्च भावा रश्च याम् । पादोस्य सर्वाभूता रश्चनी । त्रि

पादस्यामृतन्दारश्च इवौ । इयौ द्यौर्वा २ । २ । इयौ द्यौर्

वारश्च । अत्रौ द्यौर्वा । ईरश्च डडा । इयौ द्यौर्वा २ । २ ।

इयौ द्यौर्वा २ । वारश्च । अत्रौ द्यौर्वा । ज्योरश्च डती । इयौ

द्यौर्वा २ । २ । इयौ । द्यौर्वा । वारश्च अत्रौ द्यौर्वा ।

इरश्च डपु ॥ १५ ॥ ३४

यत् “इदं” वर्त्तमानं जगत् तत् “सर्वं” “पुरुष एव” । “य-
ङ्गुतम्” उत्पन्नं जगत् “यश्च भाव्यं” भविष्यज्जगत् तदपि पुरुष एव
यथास्मिन् काले वर्त्तमानाः प्राणिनः सर्वेऽपि चराचरात्मकपुरुष-

* “उतामृतम्”—इत्यादिषु चामेदीयः ।

† ऋ० ८, ४, १०, ४ ।

‡ “त्रौषि लोकाणां त्रयावि, द्वियः”—इति आ० मा० ३, १, १५ ।

॥ आ० मा० १५०५, १, १५ ।

अथ षष्ठी ।

१ २ ३ १७ ३ १ ९ ३ १ २
तावानस्य*महिमाततो † ज्याया७७७पूरुषः ।

३१ २ ३ १ २२ ३ १२ २२ १ १ २
उतामृतत्वस्येशानेयदन्नेनातिरोहतिः ॥ ६ ॥ ३५१

२२ १२ २ १ १ १ २२
§ छाउ । ३ । तावातस्य । मह्या७७३३मा३ । छाउ

स्वावयवाः तथैव गतागामिनो रपि कल्पयोर्द्रष्टव्यमित्यभिप्रायः ।
एतदेवोभयं स्पष्टीक्रियते—“अस्य” पुरुषस्य “सर्वाणि भूतानि”
काल-त्रय-वर्तीनि प्राणि-जातानि “पादः” चतुर्थीऽप्यः । “अस्य”
पुरुषस्यावशिष्टं “त्रिपात्” स्वरूपम् “अमृतं” “विनाश-रहितं”
सत् “दिवि” द्योतनात्मके स्वरूप-प्रकाश-स्वरूपे व्यवतिष्ठत इति
शेषः । [यद्यपि “सत्यं ज्ञान मनन्तं ब्रह्म”-इत्यनन्तस्य परब्रह्म-
योहीयदन्तत्वाभावात् पादचतुष्टयं निरूपयितुं मशक्यं, तथापि
अगदिदं ब्रह्म-स्वरूपापेक्षया अल्पमिति विवक्षितत्वात् पादत्वो-
पचारः ॥ ५ ॥ ३४

• “रतावानस्य”—इति,
† “मतो”—इति,
‡ “पादोस्येषा”—इत्यादिषु
¶ ७७० ७, ४, १७, २ ।
§ “अन्तरिक्षस्य”—इति चा० नः० २, ३, १५ । अतमिति श्लेषः ।

२५ १ २ २ १ २ २ २ २५ १ २ २
 * हाउश्वा । ततोविराडजायत । हाउश्वा । विरा
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ १ २ २ २ २ २
 जोषधिपुरुषः । हाउश्वा । सजातोषत्यरिच्यत ।
 २ १ २ २ २ २ २ २ २ २ १ २ २ १ २ २
 हाउश्वा । पश्चाद्भूमिमथोपुरः । हाउश्वाश् । ईरश्
 १ १
 ४५ ॥ १७ ॥ ३६

“विष्णु व्यक्रामत्”—इति यदुक्तं तदेवात्र प्रपञ्चते—
 “ततः” तस्मादादि-पुरुषात् “विराट्” ब्रह्माण्ड-देहः “अजायत”
 उत्पन्नः । [विविधानि राजन्ते वस्तू न्यत्रेति विराट् †] “विराजो
 अधि”विराड्-देहस्योपरि तमेव देहमधिकारणं कृत्वा “पुरुषः”
 तद्देहाभिमानो कश्चित् पुमानजायत । योऽयं सर्व-वेदान्त-वेद्यः
 परमात्मा स एव रूपेण प्रविश्य ब्रह्माण्डाभिमानो देवतात्मा जीवो
 ऽभवत् [एतच्चाथर्वणिकसंस्तरतापनीये विस्मष्टमामनन्ति—“स
 वा एष भूतानोन्द्रियाणि विराजं देवताः क्रीडांसु सृष्ट्वा प्रविश्य
 मूढो मूढ इव व्यवहरन्नास्ती माययैवेति] । “स जातः” विराट्
 पुरुषः “अत्यरिच्यत” अतिरिक्तोऽभूत् । विराड्-व्यतिरिक्तो देव-
 तिर्यङ्मनुष्यादिरूपोऽभवत् । पश्चाद्देवादि-जीव-भावात्पूर्व” भूमिं
 ससर्जेति शेषः । “अथो” भूमि-सृष्टेरनन्तरं तेषां जीवानां “पुरः”
 ससर्ज [पृथ्यन्ते सप्तभिर्धातुभि रिति पुरः] शरैराणि ॥ ७॥ ३६

* “पृथिव्याः”—इति आ० ब्रा० ३, २, २५ । प्रतमिति शेषः ।

† आ० ब्रा० १५० ५, १, १० ।

‡ “विराट् विरमणाद्विराजन्नाहाविद्यभनाहा”—इति ई० ब्रा० १, १९ ।

मन्येवामिति पञ्चर्षो वामदेवेन वीक्षिताः ।
 अत्रायै कान्तिमे च हे त्रिष्टुभस्तासु चादिमा ॥
 उपरिष्टाञ्जपोतिरिति बह्वृच्चैव विधीयते ।
 अन्ये अनुष्टुभौ द्यावा-पृथिव्योः प्रथमा तथा ॥
 द्वितीयैन्द्री चतुर्थी च तृतीयाशीनिंजात्मनः ।
 स्तुतिर्गवा मन्तिमेति छन्दोदेवत-निर्णयः ॥

अथ अष्टमी ।

^{१ २} मन्येवान्द्यावापृथिवीसुभोजसौ

^{१२ २२ ३१ २ ३ १२ २२}
 येऽप्रथेथाममितमभियोजनम् ।

^{१ २ ३ १ २ ३ १ २ २ ३ १ २}
 द्यावापृथिवीभवत्स्त्रोनेतेनोमुञ्चतमञ्चसः ॥ ८ ॥३७*

^{१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २}
 † ऊवाइ । ३ । रूपम् । मन्येवान्दयावापृथिवीसूइ

^{१ २ ३ १ २}
 भोजा१सा ३उ । येऽप्रथेथाममितमभीइयोजा१ना २म् ।

* ऋ० आ० ५, १८, २०, २१ ।

† “द्यावापृथिव्योः”—इति आ० मा० ३, २, २४ ।

१२ २ २ १ १ १२ २ १
 द्यावापृथिवीभवाश्नात्स्योऽना २इ । तेनोमुच्चताश्मात्

२ १ १२ १ ५२ २
 द्यासा २ः । ऊवाइ । ३ । रूपार । वार३४ औहीवा ।

१२ २ १
 ए । रूपम् । ३ ॥ १८ * ॥

१ १२ १ १ १२ २ २ २
 † प्रतिष्ठासिप्रति । ष्ठा । ३ । वर्चोसिमनोसि । ऐही ।

१ २ २ २ २ २ २ २ २ २ १२ २ २
 मन्येवान्द्यावापृथिवीसुभोजसावैही । येअप्रयेथाममितम

२ २ २ २ १२ २ २ २ २ २ २
 भियोजनामैही । द्यावापृथिवीभवत्स्योना । ऐही ।

१ २ २ २ २ २ १ १२ १ १ १
 तेनोमुच्चतमत्ससाऐही । प्रतिष्ठासिप्रति । ष्ठा । ३ । व

२ २ २ १ १२ १ २ १
 र्चोसिमनोसि । ऐही ३ । द्याउवा । ए । भूतम् । ३ ।

॥ २१ † ॥ ३७

हे “द्यावापृथिवी” द्यावापृथिव्यौ ! “वां” युवां “सुभोजसौ”
 शोभन-पालयिच्यविति “मन्ये” अहं जानामि हे द्यावापृथिव्यौ !
 “अमितम्” अपरिमितं “योजनं” [युज्यते पुरुषोऽनेनेति
 योजनम्] धनादि, तत् “अभ्यप्रयेथाम्” अभिविस्तारयतम् । हे

* आ० मा० १५० ५, १, १८ ।

† “विपरिते”—इति आ० मा० ३, १, १५ । तत्र द्वितीयम् ।

‡ आ० मा० १५० ३, १, २१ ।

अथ नवमी ।

११ २१२ २ १ २ २२ २१२
हरीतइन्द्रश्मश्रूण्यु तोतेहरितौहरी ।

१२ २१२ २१२ २१२
तन्त्वास्तुवन्तिकवयःपुरुषासोवर्गवः ॥ ८ ॥ ३८

१२ १२ २१२२ १ २ २ २१२
* हरीतइन्द्रश्मश्रूणी । उतोतेहरिताश्चहरी । तन्त्वा

स्तुवन्तिकाश् । वायाः । पुरुषासोवर्गाश् । मावाः ।

१२२ १ २ १ २ १ २१ २
श्मश्रूण्युसइन्द्रभुक्तिमघवन्निन्द्रभुक्तिभुक्तिप्रभुक्ति

२२२ २१२१
इत्तसरपूतार३४पुः ॥ २२ + ॥ ३८

“द्यावापृथिवी” द्यावापृथिव्यौ । युवां अस्माकं “स्योने” सुख-रूपेऽ
स्व-सुख-कार्ये “भवतम्” “ते” द्यावापृथिव्यौ “वः” अस्मान्
“अंसः” पापात् “सुञ्चतम्” मीचयतम् ॥ ८ ॥ ३७

हे “इन्द्र !” “ते” तव “श्मश्रूणि” “हरी” सोम-पानेन
हरितवर्णानि [तद्याच श्रूयते—“इन्द्रः श्मश्रूणि हरिताभि
पुञ्चते”—इति । “त्रेण्डसि बहुलम् (१, १, ८०)”—इति हरि-

* “श्मश्रूणि साम व्रतं वा”—इति आ० आ० १, २, २५ ।

† आ० आ० १५० ५, १, २२ ।

‡ “स्योने”—इति सुखनामसु पञ्चदशं नैवष्टकम् १, ६ ।

अथ दशमी ।

^{१७ ३ १२ ३२ ३२३ १२ ३ २}
 यद्दुर्वाहिरण्यस्य यद्वावर्द्धागवामु त ।

^{३२ ३२२ ३ २ ३२ २३ १ २}
 सत्यस्य ब्रह्मणो वर्द्धागवामु तस्य जामसि ॥ १० ॥ ३८

^{१२ २१ २२ १२ १}
 * चाउ । ३ । इहमजम् । ३ । अहमजादो । इम

^{२२ १२ २२ १ २}
 जादो । २ । इविधारयो । २ । इविधारयः । चाउ ।

^{१ २२ १ २ १ १ २२ २२ १ १ १}
 ३ । यद्दुर्वाहिरण्यस्य । स्या । यद्वावर्द्धागवामु । ता । स

^{१ २ २२ १ १ २२ २२ २ १ २}
 त्यस्य ब्रह्मणो वर्द्धागवामु तस्य जामसि । साइ । चाउ

शब्दात्परस्य श्लोकः] । “उतो” अपिच । “ते” “हरी” अश्ली †

“हरितो” हरिद्वर्षी । “कवयः” मेघाविनः “पुरुषासः” ‡

पुरुषाः “वनगवः” [वननीयाः सञ्जनीयाः सेवनीयाः गावो

वेवां ते वनगवः मध्यरेफण्डादसः ¶ । गोश्रितो (१, २, ४८)

रिति स्वत्वम्] तादृशाः “कवयः” “तं” “त्वा” त्वां स्तुवन्ति ॥

॥ ८ ॥ ३८

* “दिशां प्रतं दशानुमानम्”—इति आ० प्रा० १, २, २६ ।
 † “हरी इन्द्रज” —इति निघ० १, १५, १ ।
 ‡ “वाणसेरसुक्”—इति पा० ७, १ ५७ ।
 ¶ “वचान्तोवर्षविषयं वच”—इति पा० १, ४, ८८ पा० ।

१५ १ १२ १ १ १२१ १२१ २१ २१२
हाड । ३ । वा । ए । अह्मसोह्सासहिरह्सासहा

१ १२ १ १ २ १११११
नः । ३ । ए । अह्सुवर्ज्योतीरुधुपुः ॥ २ * ॥

२२ ११ १२ १ २२ १ १२
हाड । ३ । अह्वर्चा । ह्वर्चा । ह्वर्चः । हाड ।

१ २२ १ १ १ २२१ १२ १ २ १ १ १
३ । यद्वर्चाहिरण्य । स्या । यदावर्चागवामू । ता । सत्य

१ १ १२ १ १ १२ २२ १ १२ १ १२
स्यब्रह्मणोव । चाः । तेनमासुहजाम । साइ । हाड ।

१ १२ १ २२ १ १२ १ १२
३ । अह्वर्चा । ह्वर्चा । ह्वर्चः । हाड । ३ । वा । ए ।

१ १ १२ १ २ १११११
अह्वर्चः । ३ । ए । अह्सुवज्ज्योतीरुधुपुः ॥ ३ † ॥

१२ १ १ २ २२ १ २ १२ १ २
हाड । ३ । अहन्तेजो । हन्तेजो । हन्तेजः ।

१२ १ १२ १ १ १ १२१ १२ १ २ १
हाड । ३ । यद्वर्चाहिरण्य । स्या । यदावर्चागवामू ।

१ १ १ १ १ १२ १ १ १ २ १२ १ १२ १
ता । सत्यस्यब्रह्मणोव । चाः । तेनमासुहजाम । साइ ।

१२ १ १ २ १२ १ २ १२ १ २ १२
हाड । ३ । अहन्तेजो । हन्तेजो । हन्तेजः । हाड ।

१ १ २ १ १ २ १ १ १ १ १
ए । अहन्तेजः । ३ । ए । अह्सुवज्ज्योतीरुधुपुः ॥ ४ ‡ ॥

*, †, ‡ चा० गा० ३५० ६, २, २-३-४ ।

^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^{१२}
हाउ । ३ । दिग्मन्दुचे । दिग्मन्दुचे । २ । दिग्मौ

^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^{१२} ^१
दुचे । ३ । दिग्मौदुचे । ३ । सर्वादुचे । ३ । हाउ । यद्वर्चाधिर

^१ ^१ ^{१२१} ^{१२१} ^{१२२} ^१ ^१ ^{१२१} ^{१२१} ^१
ण्य । स्या । यद्वावर्चागवामू । ता । सत्यस्यप्रह्लाषोत्र । चाः ।

^{१२} ^{१२१} ^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^{१२}
तेनमासं हजाम । साइ । हाउ । ३ । दिग्मन्दुचे ।

^१ ^{१२१} ^१ ^{१२१} ^{१२१} ^१
३ । दिग्मौदुचे । ३ । दिग्मौदुचे । सर्वादुचे । ३ ।

^{१२} ^२ ^{१२} ^१ ^{१२१२} ^{१२} ^{१२१} ^{२१२२} ^२
हाउ । वा । ए । दिग्मन्दुचेदिग्मौदुचेदिग्मौदुचेसर्वादुचे ।

^{१२} ^{११} ^२ ^{१११११}
३ । ए । अहं सुवर्ज्योतीरुधुः ॥ ५ * ॥

^{१२} ^{१२१} ^{११}
हाउ । ३ । मनोजयित् । ३ । हृदयमजयित् । ३ ।

^{१२१} ^{११} ^{१२} ^{१२} ^१ ^{१२} ^१
इन्द्रो जयित् । ३ । अहमजैषम् । ३ । हाउ । यद्वर्चाधिर

^१ ^१ ^{१२१} ^{१२१} ^{१२१} ^१ ^२ ^{१२१} ^{१२१} ^१
ण्य । स्या । यद्वावर्चागवामू । ता । सत्यस्यप्रह्लाषोत्र ।

^१ ^{१२} ^{१२१} ^{१२} ^१ ^{१२} ^{१२१}
चाः । तेनमासं हजाम । साइ । हाउ । मनोजयित् ।

^१ ^१ ^{१२१} ^{१२१} ^{१२१} ^१
३ । हृदयमजयित् । ३ । इन्द्रो जयित् । ३ । अहमजैषम् ।

* आ० मा० ३५० ५, २, ५ ।

१५ २ १२ १२१ १ १ १२१ १
३। षाउ३वा। ए। मनोजयिञ्चुदयमजयिदिन्द्रोजयिद्व

१२ १२ २१ २ ३११११
मजौषम् । ३। ए। अच्सुवर्ज्योतीर३४५ः ॥ ६ ॥

१२ १ १२१ १२
षाउ । ३। वयः । ३। वयोवयः । ३। षाउ । ३।

१ १२१ १ १ १२१ १२१ २२ १ ११ २
यद्वर्चाहिरण्य। स्या। यद्वावर्चागवामू। ता। सत्यस्य

१ १२१ १ १२ २२१ २२ १ १२
ब्रह्मणोव। चाः। तेनमासच्छजाम। साइ। षाउ।

१ १२१ १५ १ १२ १२
३। वयः । ३। वयोवयः । ३। षाउ३। वा। ए। वयो

१२ २ १२ २१ २ ३११११
वयोवयः । ३। ए। अच्सुवर्ज्योतीर३४५ः ॥ ७ ॥

१२ १२१ २२१ २२ १२
षाउ । ३। रूपम् । ३। रूपच्छूपम् । ३। षाउ

१ १२१ १ १ १ १२१ १२१ २२ १ १
३। यद्वर्चाहिरण्य। स्या। यद्वावर्चागवामूता। स

१ ११ १२१ १ १२ १२१ २२ १
त्यस्यब्रह्मणोव। चाः। तेनमासच्छजाम। साइ।

१२ १२१ १२१ २२ २२ १२
षाउ । ३। रूपम् । ३। रूपच्छूपम् । ३। रूपम् । ३। ए।

११ २ ३ ११११
अच्सुवर्ज्योतीर३४५ः ॥ ८ * ॥

* चा० ना० १५० ५, २, ६-७-८ ।

^{१ १} द्विद्वियज३ । ^{१ १} ३ । ^{१ २} उदपप्तम् । ^{१ २} उदपप्तम् । २ ।
^{१ १ १ १} जह्वानिभा०स्यकृषि । ^{१ १ १} ३ । ^{१ १} व्यद्यौत्सम् । ^{१ १} ३ । अततनम् ।
^{१ १} ३ । ^{१ १} षाउ । ^{१ १} षाउ । ^{१ १} षाउ । ^{१ १ १ १} यद्वावर्चाहिरण्य । ^१ स्या ।
^{१ १ १ १ १ १ १ १} यद्वावर्चागवामू । ^१ ता । ^{१ १ १ १} सत्यस्यब्रह्मणो व । ^{१ १} चाः । ^{१ १} तेन
^{१ १} मास०हजाम । ^{१ १} साइ । ^{१ १} द्विद्वियज३ । ^{१ १} ३ । ^{१ १} उदपप्तम् ।
^{१ १ १ १} ३ । ^{१ १ १ १} जह्वानिभा०स्यकृषि । ^{१ १} ३ । ^{१ १} व्यद्यौत्सम् । ^{१ १} ३ । अतत
^{१ १} नम् । ^{१ १} ३ । ^{१ १ १ १} षाउश्वा । ^{१ १ १ १} ए । ^{१ १ १ १} उदपप्तमूह्वानिभा०स्यकृषिव्य
^{१ १ १ १ १ १ १ १} द्यौत्समतनम् । ^{१ १ १ १ १ १ १ १} ए३ । ^{१ १ १ १ १ १ १ १} पिन्वस्वार३४५ ॥ ८ * ॥
^{१ १} षाउ । ^{१ १} ३ । ^{१ १} प्रथे । ^{१ १ १ १} ३ । ^{१ १} प्रत्यष्टाम् । ^{१ १} ३ । ^{१ १} षाउ । ^{१ १} ३ ।
^{१ १ १ १ १ १ १ १} यद्वावर्चाहिरण्य । ^{१ १} स्या । ^{१ १ १ १ १ १ १ १} यद्वावर्चागवामूता । ^{१ १} सत्य
^{१ १ १ १ १ १ १ १} स्यब्रह्मणोव । ^{१ १ १ १ १ १ १ १} चाः । ^{१ १ १ १ १ १ १ १} तेनमास०हजाम । ^{१ १} साइ । ^{१ १} षाउ ।

अथ एकादशी ।

१२ १२ १ १२२
सहस्तन्नद्रुद्रधोज

१३ २२१ २
ईशेऽस्यमहतोविरपश्चिन् ।

१२ १ १२ १५ १ २ १२ १२
३। प्रये । ३। प्रत्यष्ठाम् । ३। चाउह । वा । ए । प्रयेप्रत्य
१२ १२ २१ २ १ ११११
ष्ठाम् । ए । अहसुवर्ज्योतीरु४४पुः ॥ १० * ॥ ३८

वामदेव ऋषिः । अनुष्टुप् छन्दः । आशासने विनियोज्या ।

“हिरण्यस्य” हित-रमणीयस्य एतन्नामकस्य “यहर्षः” तेजो-
ऽस्ति । “यद्वा” अपिच । “गवाम्” एतन्नामकानां † “यहर्षः”
तेजोऽस्ति । “उत” अपिच । “सत्यस्य” सर्वैः सम्मतस्य ‡ “ब्रह्मणः”
यहर्षोऽस्ति तेन तैः “मा” “संसृजामसि”॥ सम्पादयामः । धन-
वन्तः पशुमन्तः त्रीत्रिया भवेमेति तात्पर्यार्थः ॥ १० ॥ ३८

* चा० मा० २५० ५, १, १० ।

† “हिरण्यं कक्षाद्भित्तं वायव्यमानमिति वा ह्रियते जनाज्जनमिति वा चित्त-
रमणं भवतीति वा हृदयरमणं भवतीति वा चर्षतेषां ह्यात् प्रेषाकर्षः”—इति निब०
नै०१,१० ।

‡ नौरिति निबन्धौ बर्षः (१,१,१—१,४,४—१,५,२—१,११,४—१,१५,७—
२,११,१० ।

॥ “सत्यं कक्षान् सरसु तापते सतप्रभवं भवतीति वा”—इति निब० नै०२,१२ ।

। “इदन्मोमसि”—इति पा००,१,४६ ।

२३ १ १ १ २ २२ ३ १ २
 क्रतुन्नृम्णस्थविरञ्चवाजं

३ २ ३ १ २ १ १ २
 वृत्रेषुशत्रून्सहनाकृधीनः ॥ ११ ॥ ४०

* हाउ । ३ । आइही । ३ । ओहा । २ । ओ
 हा३ । हाउ । ३ । सहस्तन्नइन्द्रदधोरेजाः । आया
 रेउ । ऊ । आयाउ । ३ । ईशेह्यस्यमहताविरा२
 षायिन् । आया२उ । ऊ । आयाउ । ३ । क्रतुन्न
 नृम्णस्थविरञ्चवा२जाम् । आया२उ । ऊ । आया
 उ । ३ । वृत्रेषुशत्रून्सहनाकृधा२इनाः । आया२
 उ । ऊ । आयाउ । ३ । हाउ । ३ । आइही ।
 ३ । ओहा । ओहा । ओहा३ । हाउ३ । वा । ए
 आयुर्हीअसभ्यं वर्षीधादेवेभ्यार३४५ः ॥ १० † ॥ ४०

० "कक्षपत्रतं हशानुगामम्" * * * गवांमते"—इति आ० ब्रा० १, २, १० तत्र प्रथमं सिद्धम् ।

† "प्राहात्"—इति क० पु० पाठः ।

‡ आ० गा० ३५० ५, २, १० ।

अथ हादशी ।

२ १ २ ३ १ २ ३ १ २
सहर्षभाःसहवत्साउदेत

१ २ ३ २ ३ १ २
विश्वारूपाणिविभ्रतीर्दूग्नीः ।

३ २ ३ २ ३ १ २ ३ २
उरुःपृथरयंवोअस्तुलोक

३ १ २ २ २ ३ २ ३ १ २
इमाआपस्सुप्रपाणाइक्षस्त ॥ १२ ॥ ४१

॥ चतुर्थ-दशति ॥

* हाउश्वा । सहर्षभाःसहवत्स । उदेत । हाउइ

हे “विरप्शिन्” विशेषेण रपणं व्यक्त-वचनं तदस्यास्तीति विरप्शी, तस्य सम्बोधनं हे विरप्शिन् ! विशेषेण स्तोत्र-विषये सत्यवाक्यं ? “इन्द्र !” “ते” तव “सहः” यत्रूणा मभिभवन-रूपम् “शौजः” बलं “नः” अस्मभ्यं “दधि” देहि [ददाते-श्छान्दसं रूपं लोडि हेर्षिभावादिना] यस्मात् त्वं तस्य “अस्य” “महतः” बलस्य “इशे” ईश्वरो भवसि । अतो हे इन्द्र ! “नः” अस्माकं “कतुं न” यन्नमिव “नृम्यं” धनं “स्वविरम्” अतिशयेन प्रवृद्धं, “वाजं” बलं च “कधि” कुरु । किञ्च नोऽस्माकं “यत्रून्” “वृत्रेषु” आवरकेषु उपायेषु “कधि” कुरु ॥ ११ ॥ ४०

* “निरुवाभिनिरुवौ हा वनडुदते वा”—इति आ० प्रा० १, २, २७। त न प्रथम निदम् ।

१ ८ १२ १२ १ १ १२ ८ ८ १५ १ १
 वा । विश्वारूपाणि विभ्रतोद्गृहीः । द्वाउश्वा । उरुः-
 ११ ११ ८ १ ११ १५ ११ ८ १
 पृथुरयम्बो अस्तुलोकः । द्वाउश्वा । इम । आपः सुप्र-
 ११ २१ १५ १ १ १
 पाणाद्दृष्ट्वा । द्वाउश्वा । अश्वमिष्टयेद्दृष्ट्वा ॥ १८ * ॥ ४१

हे “सहस्रभाः” वृषभैः संहिताः ! “सहवक्त्राः” वक्त्रैः संहि-
 ताः ! गावः ! “द्वृषीः” सायं प्रातः काले द्विविधान्यूधांषि
 यासां ता द्वृषीः द्वृषीः ! “विष्वा” सर्वांषि नाना “रूपाणि”
 “विभ्रती” विभ्रत्यः यूयम् “उदेत” उद्गच्छत समृद्धाः प्रागच्छत ।
 किञ्च । “उरुः” बहुः “पृथुः” विस्तीर्णः [उरुः पृथु रिति शब्दा
 भ्याम् आयाम-विस्तारो उच्येते । “अयं लोकः” “वः” युष्मा-
 कम् “अस्तु” भवतु । “इमा आपः” “दृष्ट्वा” लोके भूतले
 अस्मिंस्थाने “सुप्रपाणाः” सुखेन प्रकर्षेण पातुं योग्याः सन्तु
 तस्माद्दिह बह्वीभूताः “स्तु” भवत उपविशतेति पूर्वेषु
 सम्बन्धः ॥ १२ ॥ ४१

इति श्रीमन्वायणाचार्य-विरचिते सामवेदार्थ-प्रकाशे छन्दी-
 व्याख्याने षष्ठ्याध्यायस्य चतुर्थः खण्डः ॥ ४ ॥

अथ पञ्चम-खण्डः—

सैषा प्रथमा ।

२ ३ २ १ ३ २ ३ २ ३ १ १
अग्रभायूँषिपवसभासुवोर्जमिषञ्चनः ।

३ १ २ ३ १ २
आरेबाधखदुक्कुनाम् ॥ १ ॥ ४२ *

† १२ १ २२ १ १ २ १ २ २
‡ भ्राजा । २ । भ्राजाश्शु । वार । अग्रभायूँष

१ २ १ २ १ २ २ १ १ १ २ १ २ २ १ १ २
पिपवसे । आसुवोर्जमिषञ्चनः । आरेबाधखदुक्कुनाम् ।

१ २ १ २ २ १ १ २ १ २
भ्राजा । २ । भ्राजाश्शु । वार । ए । भ्राज ।

३ ॥ ५ † ॥ ४२

चतुर्दशान्नायूँषीत्याद्यास्तत्र जगत्प्रसो ।
विभ्राट् चिष्टुप् चित्रमिति गायत्रो हादशेतराः ॥
आद्याग्नेः पवमानस्य स्तुतिः सौर्यंस्तयोदश ।
ऋषीणां विप्रकीर्णत्वात्तत्र तत्राभिदधहे ॥
शतं वैखानसा एवं दृष्टवन्तो महर्षयः ।

* ऋ० ७, २, १० २=उ० ६, २, १०, २ ।
† “सूर्यस्य भ्राजाभाजे हे” — इति आ० ब्रा० ३, २, २८ । तत्र प्रथममिदम् ।
‡ आ० गा० ३५० ६, १, ५ ।

अथ द्वितीया ।

३२ ३ १ २ ३ २७
विभ्राड्वृहत्पिबतुसोम्यन्माध्वा

३२ २३ १२ ३१ २
युद्धधद्यज्ञपतावविहृतम् ।

१२ ३१ २३ १२ ३ १२
वातजूतोयोअभिरक्षतित्मना

३१ २ ३ १८ २८
प्रजाःपिपर्त्तिबड्ढधाविराजति ॥ २ ॥ ४३ *

१ २ १ २ १ २
† छाहाउ । ३ । इडा । ३ । हस् । षतम्ने ।

१ १८ २ १ १८
३ । विभ्राड्वृहत्पिबतुसोमियाऽन्माधूऽ २ । आयुर्द्धधद्य

२ १ १८ २ २ २
ज्ञपताववाऽइहृतम् । वातजूतोयोअभिरक्षताऽइ

१ २ १८ २ १ २७
त्मानाऽ २ । प्रजाःपिपर्त्तिबड्ढधाविराऽजातीऽ २ । छाहाउ ।

हे “अग्ने” पवमान-रूप ! अस्माक मायुंषि अन्नान्येतन्नाम-
कानि वा “पवसे” क्षरसि “नः” अस्माकम् “जर्जम्” अन्नरसम्
“इधम्” अन्नं च “आसुव” आभिसुख्येन प्रेरय । किञ्च । “दु-
च्छूना” [रक्षीनामैतद्] रक्षांसि “आरे” अस्मात्तो दूरणव †
“बाधस्” सम्पीडय ॥ १ ॥ ४२

* उ० ६, ३, ५, १ = ऋ० ८, ८, १८, २ ।

† “वायोर्विकर्षभासे इ सत्योर्वी”—इति आ० ब्रा० ३, २, २८ । तत्र विकर्षं
वास प्रथममिदम् ।

‡ “आरे”—इति दूरनामस्य प्रथमं नैवष्टकम् ३, १६ ।

३। इडा। ३। इस्। ३। ऋतम्ने। ३। औचो
 वाहाड। वा। फार्ट्। ऋतम्ने। ३। औचोवा
 हाड। वा। फार्ट्। ऋतम्ने। ३। औचोवा
 हाड। वा। फार्ट् ॥ ७ * ॥ ४३

विभ्राण्नामक एतान्तु-सूर्य-पुत्री ददर्श सः ।

“विभ्राट्” विभ्राजमानः विशेषेण दीप्यमानः† सूर्यः “वृहत्” परिवृढं “सोम्य” सोममयं‡ “मधु” पिबतु। किं कुर्वन् ? “यज्ञ-पती” यजमाने “अविद्भुतम्” अकुटिलम्॥ अकण्ठकम् “आयुर्द-धत्” अन्नं वा कुर्वन् § । “यः” सूर्यो “वातजूतः” वातेन वायुना प्रेर्यमाणः सन् ॥ “अना”+ आत्मना स्वयमेव “अभि रक्षति” सर्वं जगद्भिष्टग्नन् पालयति [राशि-चक्रस्य वायु-प्रेर्यत्वात् सूर्यस्यापि तत्प्रेर्यत्वम्] स सूर्यः “प्रजाः” “पिपति” वृष्ट्यादि-प्रदानेन

● आ० आ० २५० ६, १, ७ ।

† विभ्राडिति ऋक्षतिकर्मचो “आजते”—इत्यस्य रूपम् (मै० १, १६, १) ।

‡ “सोम मर्चति यः”—इति पा० ४, ४, १३० ।

§ “ऋक्षौडिस्त्रे (आ० प०)”—इत्यस्यैव रूपमिदं विद्भुतमित्यभिप्रायः ।

“ऋक्षरेन्द्रसि (७, २, २१)”—इति ऋक्षादेशः । “अविद्भुत मच्छित्त मायुः”—इति वेददीपः च० भा० आ० स० २९, ३० ।

§ “वायुः”—इत्यङ्गनामसु चयोर्विशं पदम् १, ७ ।

॥ “अङ् मत्तौ (आ० आ०)” —इत्यस्यैव चिज्जनस्योद् अङ्ग इति रूपमित्यभिप्रायः ।

+ “मन्त्रे आङ्गादेरात्मनः”—इति पा० ६, ४, १४१ ।

४३ ख,

अथ तृतीया ।

१ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २ ३
चित्रन्दे वानामुदगादनीक

१ २ ३ २ ३ १ २ ३ २
ञ्चक्षुर्मित्रस्यवरुणस्याग्निः ।

२ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३
आप्राद्यावापृथिवी अन्तरिक्ष

१ २ ३ १ २ ३ २ १ २
द्वयं आत्माजगत्सुस्थुषश्च ॥ २ ॥ ४४ *

१ १ १ १
† उवी रउवि । उविहो रउवि । त्रिः । इती रइति ।

१ १ १ १
इतिहो रइति । त्रिः । असी रअसि । असिहो रअ

१ २ २ २ १ २ १ २ १ १
सि । त्रिः । अरुचोदिवम्पृथिवीम् । असी रअसि ।

१ १ १ २ २ २ २ २ २ २
असिहो रअसि । एवन्त्रिः । पतिर । स्यामोषधौना

पूरयति पालयति वा । “बहुधा” “विराजति” विशेषेण
दीप्यते च ॥

“पिपति”-“पुषिष”-इति, “बहुधा”-“पुरुधा”-इति च
पाठौ ॥ २ ॥ ४३

● ऋ० १, ८, ७, १ ।

† “आदित्यव्रतम्”-इति आ० ब्रा० २, १, २८ ।

२ २ २ २ २ १ २ २ २ २ २ १ २
व्यख्यन्मद्दिषोदिवामैही । ३ । प्रोएतिप्रोएति । ३ । प्रो ।

१ २ १ १ २ १ ५ २ २ १ १ २ १ २
एति । २ । प्रो २ ३ । एता ३ ४ औहोवा । ३ । देवा

२ २ १ १ १ १ १
दिवाज्योती २ ३ ४ ५ ॥ १ * ॥

१ २ २ १ २ ३ २ १ २ १ २ २ २
† छाउछाउछाउ । भ्राजाओवा । ३ । उदुत्यञ्जा । ३ ।

१ १ २ २ २ ० १ १ २ २ ३ २ १ २
चित्रन्देवानामुदगादनी २ ३ का ३ म् । छाउ २ छाउ । भ्राजा

३ २ २ १ २ १ ०
ओवा । ३ । तवेदसम् । ३ । चक्षुर्मित्रस्यवरुणस्यभा २ ३

१ १ २ २ ३ २ १ २ ३ २ २ १ २ २
ग्रा ३ इः । छाउ २ छाउ । भ्राजाओवा । ३ । देवंवहा ।

१ २ २ २ १ २ ० १ १ २ १ २
३ । आप्राद्यावापृथिवीभान्तरी २ ३ चा ३ म् । छाउ २ छाउ ।

३ २ १ २ ३ २ २ १ २ १ २ २ २
भ्राजाओवा । ३ । तिकेतवः । ३ । सूर्यभात्माजगतस्ता

० २ १ २ २ ३ २ १ २ ३ २ २ १ २
स्थुषार ३ ३ ३ । छाउ २ छाउ । भ्राजाओवा । ३ । हृशे

२ १ २ २ २ ० १ १ २
विश्वः । ३ । सूर्यभात्माजगतस्तास्थुषा १ ३ ३ ३ । छाउ

● आ० मा० १५० ६, १, १ ।

† “सौर्यातिवक्त्रः”—इति आ० मा० ३, २, १८ ।

२५५। भ्राजाओवा । ३। यसूर्यम् । २। यसूरश्चि
 याउ । वा३ । ए३ । देवादिवाज्योतीर३४५ः ॥ ४० ॥

+ षाउ । ३। भ्राजाभ्राज । ३। आयूरायुः ।

३। उदुत्यञ्जा । ३। तवेदसम् । ३। चित्रन्देवाना-

मुदगादनीर३का३म् । षाउ । ३। भ्राजाभ्राज । आ

यूरायुः । देवंवद्वा । ३। चक्षुर्मित्रस्यवरुण । स्यपार३ग्रा

३३ः । षाउ । ३। भ्राजाभ्राज । आयूरायुः । ३।

तिकेतवः । ३। आप्राद्यावापृथिवीआन्तरीर३क्षा३म् ।

षाउ । ३। भ्राजाभ्राज । आयूरायुः । २। इग्नेवि

श्वा । ३। सूर्यआत्माजगतस्तास्युषार३श्वा३ । षाउ । ३।

भ्राजाभ्राज । ३। आयूरायुः । ३। यसूर्यम् । ३।

* आ० मा० २५० ६, २, ४ ।

† "मिषावरुणयोः जोनमित्याचक्षते"—इति आ० मा० २, २, १८ ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११
 यसू २ ३ रियाउ । वा३ । ष३ । देवादिवाज्योती २ ३
 १ १
 ४ ५ ॥ १८ * ॥ ४४

कुत्साः । “देवानां” दीव्यतीति देवा रश्मयः तेषां, देवाना-
 मिव वा प्रसिद्धानाम् † “अनोकं” तेजः समूह रूपं “चिचम्”
 आश्चर्यकरं सूर्यमण्डलम् “उदगात्” उदयाचलं प्रयासीत् । कीदृ-
 शम् ? “मित्रस्य वरुणस्याग्नेश्च चक्षुः” उपलक्षणमेतत्, एतदुपल-
 क्षितानां जगतां चक्षुः प्रकाशकं चक्षुरिन्द्रियस्थानीयं वा । उदयं
 प्राप्यैव “द्यावापृथिवी” दिवं च पृथिवीं च “अन्तरिक्षं” च
 “आप्राः” स्वकीयेन तेजसा “आ” समन्तात् अपूरयत् । ईदृग्-
 भूत-मण्डलान्तर्वर्ती सूर्यः अतर्यामितया सर्वस्य प्रेरकः परमात्मा
 “जगतः” जङ्गमस्य “तस्युषश्च” स्थावरस्य च “आत्मा” स्वरूप-
 भूतः स हि सर्वस्य स्थावर-जङ्गमात्मकस्य कार्य-वर्गस्य [कारणाच्च
 कार्यं नातिरिच्यते । तथाच पारमर्षं सूचम् ‡—“तद्वनन्वत्व
 मारभ्येष शब्दादिभ्यः”—इति] यद्वा । स्थावर-जङ्गमात्मकस्य
 सर्व-प्राणिजातस्य जीवात्मा । उदिते हि सूर्ये घृतप्रायं सर्वं जगत्
 पुनश्चेतनयुक्तं सत् उपलभ्यते ॥ [तथाच चूयते—“योऽसौ तमो
 नुदेति सर्वेषां प्राणानादायोदेतीति” ॥ ३ ॥ ४४

० आ० मा० १५० ६, २, १८ ।

† “देवो दानाद्वा दीपनाद्वा द्योतनाद्वा सुस्थानो भवतीति वा यो देवः । सा
 देवता”—इति निष० ६० १, १५ ।

‡ “साह्यग्रास्य-प्रचेतु-कपिलनामर्षि-कृतमित्यर्थः ।

॥ “वाचनीयं देवाना मुद्वजस दनोकं स्थानं मित्रस्य वरुणस्याग्ने वापूरयद् द्यावाः-

अथ चतुर्थी ।

१२ २२ ३ १२२ ३ १२२२
 आयङ्गौःपृश्निरक्रमौदसदन्मातरम्पुरः ।

३१२ ३१ २
 पितरञ्चप्रथंत्स्वः ॥ ४ ॥ ४५ *

११ ११ १ २
 † उवौ२ । ३ । चिगी२ । ३ । चिगिगि । ३ ।

यिद्यौ चान्तरिच मन्त्रेण तेन सूर्य आत्मा जङ्गमस्य च स्थावरस्य च—इति निरु०
 दे० ६, १६ । अत्र वेददोषकृद्वाख्यानन्वेवम्—“परापररूपेण स्थितः सूर्योऽव
 लुयते । सूर्यः चित्रमाचर्यं यथा तथा उदङ्गात् उदयं प्राप्तः उद्गच्छति वा । कञ्च
 लुक् । उदयमेव स्तनेजसा नैत्रं तयो वृत्ति अन्येषां व्योतींष्यादत्त इत्याचर्यम् ।
 किञ्चतः सूर्यः ? देवानां हीयन्ति स्योतन्ते इति देवाः किरचाखेपा मनीकं मुखमात्रय
 इत्यर्थः । यद्दानीकं समूहः किरचपुञ्ज इत्यर्थः । तथा मित्रस्य वरवृत्त्य अग्नेः वसुः नेत्र-
 वत् प्रकाशक इत्यर्थः । मित्रादय उपसल्लकाः सर्वस्य सदेवमनुष्यस्य विश्वस्य रूपाणि
 सूर्योदयेऽपि बन्धन्ते अतो मित्रादीनां वसुः स सूर्य उद्गतः सन् यावा पृथिवी दिवं
 भूमिं चान्तरिचं चाप्राः चापूरितवान् चापूरयति वा स्तनेजसेति शेषः । इवमपररूपेण
 खुत्वापररूपेण स्तौति—किञ्चतः सूर्यः ? जगतो जङ्गमस्य तस्थुषः स्थावरस्य च जगत
 आत्मा अन्तर्यामी । अनेतमादित्ये पुष्यं वेदयन्ते इन्द्रः स प्रजापतिस्तद्गच्छति ‘त्रुतेः’
 सूर्योऽहेतमनेनोचते इति भावः” (य० भा० ब्रा० सू० ७, ४९) ॥ “चिरश्मयेन पा-
 चो च सत्यस्यापिहितं मुखम् । योसावादित्ये पुष्यः सोऽसावहम्”—इति वाजसनेथो
 पनिषदन्तिमा ऋक् । “पुष्यः पुरिषादः पुरिषयः पूरयतेर्वा पूरयत्यन्तरित्यन्तर
 पुष्यमभिप्रेत्य”—इति निरु० नै० २, ३ ।

* य० ६, १, ११, १=हृ० ८, ९, ४०, १ ।

† “अन्वर्वाप्सरसा मानन्दप्रतिनन्दौ पञ्चौ”—इति आ० ब्रा० ३, २, २९ । तत्रेद
 मानन्दनाम साम ।

१२ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 आयङ्गौःपृश्निरक्रमीदैही । ३ । असदन्मातरम्युराएही ।

३ । पितरञ्चप्रयन्त्स्वा ऐही । ३ । उवीर । ३ । द्विगीर ।

३ । द्विगिगि । ३ ॥ २ * ॥

+ उवी । ३ । द्विगी । ३ । द्विगिगी । ३ । आयङ्गौः

पृश्निरक्रमीदैही । असदन्मातरम्युराएही । पितरञ्चप्र

यन्त्स्वाऐही । उवी । ३ । द्विगी । द्विगिगी ॥ ३ † ॥

‡ हाउश्वा । ईन्दूः । भ्राजाओवा । ३ । आयङ्गौः

पृश्निरक्रमीदैही । हाउश्वा । ईडा । भ्राजाओवा । ३ ।

असदन्मातरम्युराएही । हाउश्वा । सात्यम् । भ्राजाओ

* आ० गा० ३५० ६, १, १ ।

+ "तत्र प्रतिगन्ध"—इति आ० गा० ३, १ २८ ।

‡ आ० गा० ३५० ६, २, १ ।

¶ "तिष्ठः सार्वरात्रः"—इति आ० गा० ३, १, २८ । तत्र प्रथम तिष्ठम् ।

वा । ३ । पितरञ्चप्रयन्त्स्वाऐच्ची । चाउश्वा । दीयौः ।

॥ ७ * ॥ ४५

आयङ्गोः पृश्निरित्यस्य सार्पराज्ञी समैक्षत ।

ऋचस्त्रिस्त्री भवेदासां विकल्पेनात्मदेवता ॥

“गोः” गमनशीलः † “पृश्निः” प्राष्टवर्षः व्यासतेजाः‡ “अयं” सूर्यः “आक्रमीत्” आक्रान्तवान् उदयाचलं प्राप्तवानित्यर्थः । आक्रम्य च “पुरः” पुरस्तात् पूर्वस्यां दिशि “मातरं” सर्वस्य भूतजातस्य निर्मात्रीं “भूमिम्” “असदत्” आसीदति प्राप्नोति [सदेश्चान्दसो लेट् ॥ लृदित्वात् च्चै रडादेशः§] ततः “पितरं” पालकं द्युलोकम्, ; “च” शब्दादन्तरिक्षं “प्रयन्” प्रकर्षणं शीघ्रं गच्छन् “स्वः” सू अरणः ॥ शोभन-गमनो भवति । यथा । पितरं स्वर्दुलोकं प्रवर्त्तते ॥ ४ ॥ ४५

० आ० मा० ३५० ६, २, ७ ।

† “गौरादित्यो भवति गमयति रसान् गच्छत्यन्तरिक्षेऽथ सौर्यत् पृथिव्या च्चि-
दूर् गता भवति यथास्यां ज्योतीषि गच्छन्ति”—इति निरु० नै० २, १४ ।

‡ “पृश्निरादित्यो भवति प्राक्त त एतं वर्षं इति नैबन्नाः संसृष्टा रसान् संसृष्टा
भासं ज्योतिषां संसृष्टो भासेति वाच सौः संसृष्टा ज्योतिर्भिः पुष्पकङ्किच”—इति
निरु० नै० २, १४ ।

॥ “स्त्रिक्थे लेट्”—इति पा० २, ४, ७ ।

§ “पुषादित्युनाचृदितः परस्यैपदेवु”—इति पा० २, १, ५५ ।

॥ “स्वरादित्यो भवति सु अरणः सु रररः सृतो रसान् सृतो भासं ज्योतिषां
स्वतो भासेति वृतेन सौर्याख्याता”—इति निरु० नै० २, १४ ।

४४ख,

अथ पञ्चमी ।

^{१ २ १ १} ^{१ २ ३} ^{१ १ २ १ २}
अन्तश्चरतिरोचनास्यप्राणादपानती ।

^{१ २} ^{१ १} ^{१ २}
व्यख्यन्मद्दिषोदिवम् ॥ ५ ॥ ४६ *

^{१ २ २ २ २ २} ^१ ^{१ २ २ २ २ २} ^२
‡ औहोऔहोवा । होइ । २ । औहोऔहोवा । हा३१

^१ ^१ ^५ ^{२ १ १} ^{२ १ २} ^{१ २} ^{१ २}
ओ । वा२३ । भू२३४वान् । अन्तश्चरतिरोचना । औ

^{२ २ २ २} ^१ ^{१ २ २ २ २ २} ^२
होऔहोवा । होइ । २ । औहोऔहोवा । हा३१उ ।

^१ ^१ ^५ ^{१ १ १ २ १ २} ^{१ २} ^{१ २ २}
वा२३ । जा२३४नात् । अस्यप्राणादपानती । औहो

^{२ २ २} ^१ ^{१ २ २ २ २ २} ^२
औहोवा । होइ । २ । औहोऔहोवा । हा३१उ ।

^१ ^१ ^५ ^{१ १} ^{१ २} ^{१ २ २}
वा२३ । वा२३४र्हान् । व्यख्यन्मद्दिषोदिवम् । औहो

^{२ २ २} ^२ ^{१ २ २ २ २ २} ^२
औहोवा । होइ । २ । औहोऔहोवा । हा३१उ ।

^१ ^{१ २ २ २ २ २} ^१ ^१ ^५ ^{१ २}
वा२३ । कार३४रात् । औहोऔहोवा । होइ । २ । औ

^{२ २ २ २} ^२ ^१ ^१ ^५ ^{१ २}
होऔहोवा । हा३१उ । वा२३ । भू२३४तीः । औहो

* उ० ६, १, ११, २ = ऋ० ८, ८, ४७, १ ।
‡ “मवतां मृतिः” — इति आ० ब्रा० ३, १, २८ ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
ऋहोवा । होइ । २ । ऋहोऋहोवा । हाइउ ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
वार । अभ्राजीज्योतिरभ्राजीत् । ऋहोऋहोवा । हो

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
इ । २ । ऋहोऋहोवा । हाइउ । वारइ । एइ ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
सर्वान्कामानशीमहीरइउ५ ॥ ६ # ॥

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
† हाउश्वा । भूतम् । भ्राजाओवा । ३ । अन्तश्च

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
रतिरोचना । ऐही । हाउश्वा । पृथिवी । भ्राजाओ

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
वा । ३ । अस्यप्राणादपानताऐही । हाउश्वा । साहः ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
भ्राजाओवा । ३ । व्यख्यन्महिषोदिवामैही । हाउश्वा ।

१ १
तेजः ॥ ८ † ॥ ४६

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
¶ अन्तर्देवेषूरोचाशसाइइ । ३ । अन्तश्चरतीइरी

● आ० मा० ३५० ६, २, ६ ।

† तत्र द्वितीयमिडम्—इति (आ० मा० ३, २, २८)

‡ आ० मा० ३५० ६, २, ८ ।

¶ “मिवावदस्योचरित्याचषते” —इति आ० मा० ३, २, २८ ।

१ २ २ २ १ २ २
 चाशना २ । अस्यप्राणादाशपानाशता २इ । व्यख्यन्महीरे
 १ २ २ २ २ २ २
 षोदाशइवारम् । अन्तर्देवेषूश्रोचाशसा २इ । २ । अन्त
 २ २ १ १ ३ ५ २ १ २ २ २ २
 र्देवेषूश्रोरे ३ । चारसा २ ३ ४ औहोवा । ए ३ । देवादिवा
 २ १ १ १ १ १
 ज्योती २ ३ ४ ५ ॥ १८ * ॥ ४६

“अस्य” सूर्यस्य “रोचना” † रोचमाना दीप्तिरन्तःप्ररीर-मध्ये
 मुख्य-प्राणात्मना “चरति” वर्त्तते । किं कुर्वती ? “प्राणादपा-
 नती” [मुख्य-प्राणस्य प्राणाद्याः पञ्च वृत्तयः । तत्र प्राणनं
 नाडीभि रूर्ध्वं वायोर्निर्गमनम्] तथाविधात् प्राणात् प्राणना
 दनन्तरम् अपानती [अपाननं नाडीभि र्वाङ्मुखं वायोर्नयनम्]
 तत् कुर्वन्ती [अपपूर्वादनितेर्लटः श्ल, (३, २, १२४)
 अदादित्वाच्छपो लुक् (२, ४, ७२) । उगितश्चेति (४, १, ६)
 ङोप् । शतुरनुम इति ‡ नद्या उदात्तत्वम् । यद्वा । “अन्तः”
 द्यावापृथिव्योर्मध्ये “अस्य” सूर्यस्य “रोचना” रोचमाना दीप्तिः
 “चरति” गच्छति [रुच दीप्तौ (स्वा० आ०) । अनुदात्तत्वम्

० आ० गा० ३५० ६, ९, १८ ।

† रोचना इति “रोचते”—इति जङ्गति कर्मशौरूपमित्यभिप्रायः (निघ० १
१६, ८) ।

‡ “शतुरनुमस्येयवादी”—इति पा० १, १, १७२ ।

अथ षष्ठी ।

३ २७ ३ १ २ १ १ २ १ २
त्रिंशद्द्वामविराजतिवाक्पतङ्गायधीयते ।

१ २ २ २ २ १ २
प्रतिवस्तोरद्द्युभिः ॥ ६ ॥ ४७ *

२५ १ २, ३२ २२ ३२ २ २
† हाउश्वा । आपः । भ्राजाओवा । ३ । त्रिंशद्द्वामविराजताएद्दी । हाउश्वा । जर्षा । भ्राजाओवा ।
२ २ २ २ २५ १ २, ३२ २२ ३२ २
३ । वाक्पतङ्गायधीयताएद्दी । हाउश्वा । दीशः ।
हलादेरिति (३, २, १४८) युच्] । किं कुर्वन्ती ? “प्राणात्”
प्राणनादुदयादनन्तरम् “अपानती” सायाङ्क-समये अस्तङ्क
च्छन्ती । ईदृश्या दीप्त्या युक्तः अतएव “महिषो” महान् सूर्यः †
“दिवम्” अन्तरिक्षं उदयास्तमयोर्मध्ये “व्यख्यत्” विचष्टे
प्रकाशयति [महे रचि महेष्टिषजिति ओणादिकष्टिषच् प्रत्ययः ।
चक्षिडः ख्याञ् (२, ४, ५४) छान्दसे लुङि ण अस्यतिवक्ति
ख्यातीत्यादिना (२, १, ५२) ल्लेरडादेशः ॥ ५ ॥ ४६

* ७० ६, १, ११, २ = ७० ८, ८, ४०, २ ।

† तद्वैवाक्लिप्तमिदम्—इति आ० ब्रा० ३, २, २८ ।

‡ “महिषः”—इति महद्गामसु अष्टमं नैषष्टकम् ३, २ । “महान् कक्षान्वानेना
ख्यान् जहाकौति शाकपूषि संहनीयो भवतीति वा”—इति निरु० नै० ३, १२ ।

¶ “छान्दसि लुङ् लुङ् छिटः”—इति पा० ३, ४, ६ ।

३२ २२ ३२ २ १ २ २ २ २ २५
 भ्राजाओवा । ३ । प्रतिवस्तोरह्यभाऐहो । हाउ३वा ।

१ २
 ज्योतिः ॥ ८ * ॥ ४७

“त्रिंशद्दाम” धामानि स्थानानि [वचनव्यत्ययः (३, १, ३८)] “वस्तोः” वासरस्य † अहीरात्रस्यावयवभूतानि । “अह” शब्दोऽवधारणे ‡ । “द्युभिः” सूर्यस्य दीप्तिभिरेव ¶ “विराजति” विराजते विशेषेण दीप्यते [व्यत्ययेनैकवचनम् (३, १, ३८)] । सुहृतांन्यत्र धामान्युच्यन्ते । पञ्चदश रात्रेः पञ्चदशाहः] “पतङ्गाय” पतति गच्छतीति पतङ्गः सूर्यः § तस्मै सूर्याय स्तुति-रूपा “वाक्” “प्रतिधीयते” प्रतिमुखं स्तोत्रमिदं विधीयते क्रियते । यद्वा “वस्तोः” अहः “त्रिंशत्” “धाम” धामानि [षटिकाभिप्रायमेतत्] त्रिंशद्दटिकाः [अत्यन्तसंयोगे द्वितीया (२, ३, ५)] एतावत् कालं “द्युभिः” दीप्तिभि रसौ सूर्यो “विराजति” विशेषेण दीप्यते । तस्मिंश्च समये “वाक्” त्रयी-रूपा तस्मै “पतङ्गाय” “प्रतिधीयते” प्रतिमुखं धार्यते तं पूर्वं

० आ० जा० ३५० ६, २, ८ ।

† “वस्तोः”—इति अश्वनामसु प्रथमं नैवष्टु कञ् (१, ८) ।

‡ “अह इति च ह इति च विनिपद्यार्थो पूर्वस्य सम्प्रयुज्यते । अथ सपेदं करोत्यस्मिद् च करिष्यतीद् न करिष्यतीति”—इति निघ० नै० १, ५ ।

¶ “द्योतत इति सतः”—इति निघ० नै० १, ६ ।

§ “पतङ्गाः”—इति अश्वनामसु द्वाविंशं नैवष्टु कञ् १, २४ ।

अथ सप्तमी ।

२ ३ २ ४ १ २ ३ १ २ ३ १ २
 अपत्ये तायवोयथानक्षत्रायन्त्यक्तुभिः ।

१ २ ३ १ २
 स्यरायविश्वचक्षसे ॥ ७ ॥ ४८ *

अथाष्टमी ।

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
 अष्टश्रन्नस्यकेतवोविरश्मयोजनाञ्च अनु ।

१ २ ३ १ २
 भ्राजन्तोऽग्नयोयथा ॥ ८ ॥ ४९ †

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
 † द्वाउद्वाउद्वाउ । भ्राजाओवा । ‡ । दिदीद्विवि

१ १ २ ३ १ २ ३ १ २
 श्वतस्पृथुः । उदुत्यञ्जाताश्वाइदा१सा२म् । देवंवह
 सेवत इत्यर्थः ॥ [श्रूयते हि—“ऋग्भिः पूर्वाङ्गे दिवि देव
 ईयते, यजुर्वेदे तिष्ठति मध्ये अङ्गः । सामवेदेनास्तमये
 मङ्गीयते वेदैरग्न्यस्त्रिभिरेति सूर्यः”—इति । यदा त्विह
 सूक्ते सार्षपराज्या आत्मस्तुतिस्तदा सूर्यात्मना स्तूयत इत्यवगन्त-
 व्यम् ॥ ६ ॥ ४७

* ऋ० १, ४, ७, २ ।

† ऋ० १, ४, ७, २ ।

‡ “वडेन्द्राः परिषयऋतूनाम्”—इति षा० प्र० ३, ९, २९ । तत्र प्रथमं मिदम् ।

^{१ २} न्तीश्काइताश्वा॑रः । ^{१२ २ ११} दृशेविश्वायाश्सूरा॑श्या॒रम् । ^१ अ

^{२२ १ २} पत्ये॑ तायाश्वोया॑श्या॒र । ^{१ २ १ २} नक्षत्रायन्तीया॑क्तू॒भा॒रइः ।

^{१२ २ १ २} सूराय॑विश्वाश्चाक्षा॑शसा॒रइ । ^{१ २} अदृशन्नस्याश्काइता॑शवा॒रः ।

^{१ २ १ २} विर॑म्योजाश्ना॒श्चा॑श॒नू॒र । ^{१२ २ १ २ ५} भाज॑न्तोअग्ना॑शयोया॑श्या

^{१२ २ १२ १२ ३ २} २३ । ^{३२ १ ४} द्वाउ॑श्द्वाउ । ^{३ १ १ १ १} भ्राजा॑ओवा । २ । ^{३ २ ४} भ्राजा॑ओ

^{३ १ १ १ १} इ॒प्रवा॑ई॒पुई । ^{३ १ १ १ १} इ॒ २३४५ ॥ ११ * ॥

^{१२ २ ३ १२ १२ २ २ १ १} † द्वाउ॑श्द्वाउ । ^{३ १ १ १ १} शुक्रा॑ओवा । ३ । ^{२ २ १ १} दिदी॑द्वि॒विश्व॑तस्पृ

^{१ २ २ १ २} युः । ^{३ २} उदु॒त्यञ्जा॑ताश्वाइ॒दा॑शसा॒रम् । ^{३ २} दे॒वंव॑हन्ती॑श्

^{१ २ १ २ १ १ २ १ २} काइता॑शवा॒रः । ^{१ २ १ १ २ १ २} दृशे॑विश्वायाश्सूरा॑श्या॒रम् । ^{१ २} अपत्ये

^{२ १ २ १ २ १ २ १ २} ताया॑श्वोया॑श्या॒र । ^{१ २ १ २ १ २} नक्षत्रायन्तीया॑क्तू॒भा॒रइः । ^{१ २ २} सूरा

^{१ २ १ २} यविश्वा॑श्चाक्षा॑शसा॒रइ । ^{१ २ १ २} अदृशन्नस्या॑श्काइता॑शवा॒रः ।

* आ० गा० २५० ६, २, ११ ।

† तमैवेदं द्वितीयम् । (आ० ब्रा० ३, २, १८)

१ २ १ २ २२ २ १ २
 विरश्मयोजाशनाश्चाश्नू२ । भ्राजन्तोअग्नाशयोयाश्या२३ ।

२२ २ २ २२ २२ २ २ २ ४
 द्वाउ२द्वाउ । शुक्राओवा । ३ । शुक्राओओपुवा६पु६ ।

३११११
 ई२३४५ ॥ १२ * ॥ ४८ ॥ ४९

“त्ये” “तायवः” “यथा” प्रसिद्धास्तस्करा इव “नक्षत्राणि”
 देवगेह्ररूपाणि [“देवगृहा वै नक्षत्राणि”—इति श्रुत्यन्तरात् ।
 यद्वा, इह लोके मानुषा ये स्वर्गं प्राप्नुवन्ति ते नक्षत्ररूपेषु
 दृश्यन्ते । तथाच श्रूयते—“यो वा इह यजते अमुं स लोकं
 नक्षते तन्नक्षत्राणां नक्षत्रत्वम्”—इति । यद्वा, तेषां सुकृतिनां
 ज्योतीषि नक्षत्राण्युच्यन्ते । “सुकृतां वा एतानि ज्योतीषि यन्न-
 क्षत्राणीति”—आज्जानात् । यास्कस्वाह—“नक्षत्राणि नक्षतेर्गति-
 कर्मणो नेमानि नक्षत्राणीति च ब्राह्मणम्”—इति] यथाविधानि
 नक्षत्राणि “अक्षुभिः” रात्रिभिः सह “अप यन्ति” अपगच्छन्ति ।
 “विश्वचक्षसे” विश्वस्य सर्वस्य प्रकाशकस्य “सूराय” सूर्यस्य
 आगमनं दृष्टेति शेषः [तस्करा नक्षत्राणि च रात्रिभिः सह सूर्य
 आगमिष्यतौत्वाकुलायन्त इत्यर्थः । तायुरिति स्तेननाम (नै ३,
 २४, ७) तायुस्तस्कर इति तन्नामसु पाठात् । अक्षुरिति
 रात्रिनाम (नै० १, ७, ४) शर्वरी अक्षुरिति तन्नामसु
 पाठात् ॥ ७ ॥ ४८

● चा० मा० २५० ६, २, १२ ।

अथ नवमी ।

^{३ १ २ ३ १ २} तरणिविश्वदर्शतो ज्योतिष्कृदसिसूर्य ।

^{२ १ १ २} विश्वमाभासिरोचनम् ॥ ८ ॥ ५० ॥

अथ दशमी ।

^{२ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २} प्रत्यङ्देवानां विशः प्रत्यङ्ङुदेपिमानुषान् ।

^{२ २ ७ ३ ३ २ २ ३ १} प्रत्यङ् विश्वस्वर्दृशे ॥ १० ॥ ५१ ॥ †

अथ एकादशी ।

^{१ २ ३ १ २ ३ २ ३ २ ३ १ २} येनापावक्चक्षसाभुरण्यन्तश्चानाञ्चनु ।

^{१ २ ३ १ २} त्वंवरुणपश्यसि ॥ ११ ॥ ५२ ॥ ‡

“अस्व” सूर्यस्व “केतवः” प्रज्ञापकाः “रश्मयः” दीप्तयः “ज-
नान् अनुव्यद्व्यन्” जनान् सर्वान् अनुक्रमेण प्रेक्षन्ते । सर्वं
जगत् प्रकाशयन्तीत्यर्थः । तत्र दृष्टान्तः—“भ्राजन्तः” दीप्य-
माना “अम्य इव” ॥

“व्यद्व्यन्”-“अद्व्यन्”—इति पाठौ ॥ ८ ॥ ४६

० ऋ० १, ४, ७, ४ ।

† ऋ० १, ४, ७, ५ ।

‡ ऋ० १, ४, ७, ६ ।

^{१८} ^८ ^{१८१८१८} ^१ ^८ ^१ ^१
 ‡ छाउरहाउ । भूताओवा । ३ । दिदीद्विविश्वतस्पृ
^१ ^२ ^१ ^२ ^{१८} ^१ ^१ ^१
 युः । तरणिविश्वाहृदाशांशतारः । ज्योतिष्कृदसीसूरा
^१ ^८ ^८ ^१ ^१ ^१ ^८ ^८
 यार । विश्वमाभासीश्रीचाशनारम् । प्रत्यङ् देवाह
^१ ^२ ^१ ^८ ^१ ^१
 नांवाहृशाः । प्रत्यङ् देवीहमानुषारन् । प्रत्यङ्
^१ ^२ ^{१८} ^८ ^१ ^२
 विश्वस्सवार्हृशाः । येनापावकाहृचाज्ञांशार ।
^१ ^१ ^१ ^२ ^१ ^१
 भुरण्यन्तञ्जाहृनांशाशूनर । त्वंवरुणाहृपाश्यांशारहृ ।
^{१८} ^८ ^{१८१८१८} ^{१८} ^२ ^४ ^५
 छाउरहाउ । भूताओवा । २ । भूताओपुवाहृपृहृ ।
^{१११११}
 ईरहृ ॥ १३ † ॥

^{१८} ^८ ^{१८१८१८} ^१ ^८ ^१ ^१
 ‡ छाउरहाउ । तेजाओवा । ३ । दिदीद्विविश्वतस्पृ
^१ ^२ ^१ ^२ ^{१८} ^१ ^१ ^१
 युः । तरणिविश्वाहृदाशांशतारः । ज्योतिष्कृदसीसूरा
^१ ^८ ^८ ^१ ^१ ^१ ^८ ^८
 श्यार । विश्वमाभासीश्रीचाशनारम् । प्रत्यङ् देवाह

* तत्र तृतीयं निदम् (आ० मा० १, १, १८) ।

† आ० मा० १५० ६, २, १२ ।

‡ तत्र चतुर्थं निदम् (आ० मा० १, १, १८) ।

१ २ १ २ १ २ १
 मावाशइशाः२ । प्रृत्यङु देषीइमानूषा२न् । प्रृत्यङ

१ २ २ २ २ १ २
 विश्वसू३वाहृ१शा२इ । येनापावका३चाक्षा१सा२ ।

२ १ २ १ १ २
 मुरण्यन्तञ्जाइना३शा१नू२ । त्वंवरुणा३पाश्या१सार३इ ।

२ २ २ ३ २ २ ३ २ २ ३ २ २ ४ ३ १
 द्वाउ२द्वाउ । तेजाओवा । २ । तेजा३ओपुवाहृ३पु६ । इ३

१ १ १

३४पु ॥ १४ * ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२

हे “सूर्य” त्वं “तरणिः” प्रगन्ता अन्येन गन्तु मशक्यस्य मह-
 रोऽध्वनो गन्तासि † [तथाच स्मर्यते—“योजनानां सहस्रे हे हे
 शते हे च योजने । एकेन निमिषार्द्धेन क्रममाद्यं नमोस्तु ते”
 —इति] यद्वा । उपासकानां रोगात्तारयितासि [“आरोग्यं
 भास्करादिष्केत्”—इति स्मरणात्] तथा “विश्वदर्शतः” विश्वैः
 सर्वैः प्राणिभिर्दर्शनीयः [चादित्य-दर्शनस्य चण्डालादि-दर्शन-
 जनित-पाप-निवर्हण-हेतुत्वात् । तथाचापस्तम्बः—“दर्शने ज्योतिषा
 दर्शनम्”—इति यद्वा, “विश्व” सर्वं भूतजातं “दर्शतं” द्रष्टव्यं
 प्रकाश्यं येन स तथोक्तः] तथा “ज्योतिष्कृत्” ज्योतिषः प्रका-

* आ० मा० ३५० ६, १, १४ ।

† “तरणिः”—इति निघण्टौ तु (२, १४) विप्रनासृपान्तवं पदं । तरचिबोक्त
 नामा (४३० पृ०) मिति मन्त्र-आख्यायान्तव मेव चःचस्यौ तारकमिति ; माघवकु
 ‘चिप्रं दातारं वा’—इति ।

शस्य कर्त्ता, सर्वस्य वस्तुनः प्रकाशयितेत्यर्थः । यद्वा, चन्द्रा-
दीनां [रात्रौ हि अस्तमये चन्द्रादिषु सूर्य-किरणाः प्रतिफलित-
ताः अतीन्धकारं निवारयन्ति । यथा द्वारस्य दर्पणीपरि निप-
तिताः सूर्यरश्मयो गृहान्तर्वर्ति तमो निवारयन्ति तद्वदित्यर्थः]
यस्मादेवं तस्मात् “विश्व” प्राप्तं “रोचनं” रोचमानम् “अन्त-
रिचम्” “आ” समन्तात् “भासि” प्रकाशयसि ॥

यद्वा, हे “सूर्य” अन्तर्यामितया सर्वस्य प्रेरक परमात्मन् !
“तरणिः” संसाराब्धेस्तारकोसि । यस्मात् त्वं “विश्वदर्शतः”
विश्वैः सर्वैर्मुमुक्षुभिर्दर्शतो द्रष्टव्यः साक्षात्कर्तव्यइत्यर्थः [अधि-
ष्ठान-साक्षात्कारे हि आरोपितं निवर्तते] “ज्योतिष्कृत्”
ज्योतिषः सूर्यादेः कर्त्ता [तस्मान्जायते—“चन्द्रमा मनसो जात-
श्चक्षोः सूर्यो अजायत”—इति*] ईदृशस्त्वच्चिद्रूपतया “विश्व”
सर्वं दृश्यजातं “रोचमानं” दीप्यमानं यथा भवति तथा
“आ भासि” प्रकाशयसि [मैवं न्यङ्करणे हि सर्वं जगत् दृश्यते ।†

* “चन्द्रमामनसोजातश्चक्षोःसूर्यो अजायत । ओवाहायुषप्राचक्षमुवाद्गिरिजा-
यत”—इति य० मा० ब्रा० स० ३१ष० १२क० । ‘यथा दध्नादि-प्रत्यासि, जवाद्यः
पञ्चवः, क्वाद्यो वेदाः, त्राह्याद्यो महृष्याश्च तस्मादुत्पन्नाः एवं चन्द्राद्यो देवा
अपि तस्मादेवोत्पन्नास्त्वयाह । मनसः सकाशात् चन्द्रमाः जगतः चक्षोः चक्षुषः सका-
शात् सूर्यः अजायत । वायुः प्राचक्ष ओवात् कर्षादजायत । मुवाद्गिरिजायत’
—इति च तद्वाक्यान् मञ्जीवर-स्तम् ।

† “हे सूर्य ! त्वं ज्योतिष्कृत् तेजसः कर्त्तासि विश्व माभासि प्रकाशयसि च अग्नि-
विद्युश्चक्रवक्त्रप्रवतारकादिषु जदीयं रेजदत्यर्थः । कीदृशं विश्वम् ? रोचनं दीप्यमानं

तथाचान्नायते—“तमेवभान्तमनुभाति सर्वं तस्व भासा सर्वमिदं विभाति”—इति * ॥ ८ ॥ ५०

हे सूर्य ! त्वं “देवानां” “विशः” मरुत्नामकान् देवान् † [“मरुतो वै देवानां विशः”—इति श्रुत्यन्तरात् । तास्मरुत्सञ्जकान्देवान्] “प्रत्यङ् उदेषि” प्रतिगच्छन्नुदयं प्राप्नोषि ‡ । तेषा मभिसुखं यथा भवति तथेत्यर्थः । तथा “मानुषान्” मनुष्यान् प्रत्यङ् उदेषि । तेऽपि यथास्मद्भिसुख एव सूर्यं उदेतीति मन्यन्ते तथा “विश्वं” प्राप्तं “स्वः” स्वां लोकं “दृशे” द्रष्टुं “प्रत्यङ्” उदेषि । यथा स्वर्लोक-वासिनी जनाः स्वस्वाभिसुखेन पश्यन्ति तथा उदेषीत्यर्थः [एतदुक्तं भवति—ये लोकाः

त्वत् प्रकाशेनेति भाषः । कीदृशस्त्वं तरणिः तरत्यतिप्रायति नभोवर्त्तते तरणिः । “अश्वविद्यभ्योऽनिरिति (उद्या० २, ८८) तरन्तेरनिप्रत्ययः । विश्वदर्शनः विश्वस्य दर्शनः दर्शनीयः दृशेरतच् ॥”—इति वेददीपः ।

• चित्प्रमये परे कोशे विरक्तं प्रच्छ निष्प्रसम् । तच्छुभं ज्योतिषां ज्योतिषस्यदा-
काविदो विदुः । न तत्र सूर्यो भाति न चन्द्रतारकं नैसा विद्युतो भास्वि कुतोऽपि सद्भिः ।
तमेव भान्तमनुभाति सर्वं तस्व भासा सर्वं मिदं विभाति”—इति मुख्यकोपनिषत्
२, १० ।

† “विश्वः”—इति, अग्ने अरितरिति आख्यायां (१५० पृ०) प्रजाः । विश्वोविश्व इति आख्यायां (२४४ पृ०) प्रजाः । यद्वाच इति आख्यायां प्रजाः, तथैव विश्वे म् इति च । प्रयोमचे इति आख्यायां (१६० पृ०) प्रजाः । निष्यत्-दिनीय-तृनीये मनु-
ष्यनामस्तु चतुर्थं च ।

‡ “प्रत्यङ्किदं सर्वं मुदेषि । प्रत्यङ्किदं सर्वं मभि विपश्यसीति”—इति विश्व-
दे० ६, १४ ।

पश्यन्ति ते जनाः सर्वेऽपि स्वस्वाभिमुख्येन सूर्यं पश्यन्तीति * ।
तथाचान्नायते—“तस्मात्सर्व एव मन्यन्ते मां प्रत्युद्गात्”—
इति ॥ १० ॥ ५१

हे “पावक” सर्वस्य शोधक ! “वद्वच” अनिष्ट-वारक सूर्य !
त्वं “जनान्” प्राणिनः “भुरख्यन्तं” धारयन्तं पोषयन्तं वा इमं
लोकं † “येन” ‡ “चक्षसा” प्रकाशिनानु पश्यसि अनुक्रमेण
प्रकाशयसि तं प्रकाशं स्तुम इति शेषः । यद्वा, उत्तरस्या मृचि
सम्बन्धः तेन चक्षुसा उदेषीति ¶ । तथाच यास्केनोक्तं §—
तप्ते वयं स्तुम इति वाक्यशेषोऽपिवीत्तरस्या मन्वयस्तेन व्याख्या-
तीति (निरु० दे० ६, २२) ॥ ११ ॥ ५२

* “अपि वैतस्या मेव । येनापावक . . . । तेन नो जनानभि वि पश्यसि”—
इति निरु० ६, २५-२६ ।

† “भुरख्यमिति क्षिप्रनाम भुरख्युः ब्रह्मनिर्भूरि मध्वानं नचति सर्वस्य लोक-
स्यापि योडा तत्सम्पाती भुरख्युरनेन पावकस्यानेन भुरख्यन्तं जनानां सुतुलं वद्वच पश्यसि”
—इति निरु० दे० ५, ११ ।

‡ अचि तु “येना”—इति पाठः । तत्र ह्यच इति (६, २, १२५) दीर्घः ।

¶ “सर्वमेवे पश्चात्कारेणाग्निधीयते तद्रूपं मात्मानं सन्त्याद्य मुक्तिं प्राप्नोति तद्वद
प्राप्यते—इ पावक शोधक येन चक्षसा दर्शनेन न भुरख्यन्तं महुपश्यसि ; क्षिप्रपाती
यची भुरख्युः ; भुरख्यु मात्मानं करोति भुरख्यति, भुरख्यतीति भुरख्यन् तन् ; क्षिप्रनात्
व्रतप्रत्ययः । सर्वमेवेथामिनं भुरख्यपश्चिरुपात्मानं कृत्वा सर्वस्यन्तं येन चक्षसाह-
पश्यतीत्यर्थः । तेन चक्षसा जनानस्यापि भुरख्यतः ये वद्वच नं पश्य वद्वचः सूर्यः”—
इति वेददीपः घ० भा० ब्रा० च० ३२ अ० ३१ क० ।

§ “अपिवीत्तरस्यामित्यन्तमेवः पाष्वा वचनम् । अन्वयेत्यादित्यर्थसम्बन्धः ।

अथ द्वादशी ।

१२ १२३१२३२३ १२ ३१२
उद्यामेधिरजःपृथुहा*मिमानोअक्तुभिः ।

१३१२
पश्यञ्जन्मानिद्वयं ॥ १२ ॥ ५३ †

अथ त्रयोदशी ।

१२ ३२३ २ ३ २ ३ २ २ ३ ३कर
अयुक्तसप्तशुन्धुजवःखरौरथस्यनत्पुत्रः ‡ ।

१२ ३१२
ताभिर्यातिस्वयुक्तिभिः ॥ १३ ॥ ५४ ¶

अथ चतुर्दशी ।

३१२३२३२३१२
सप्तत्वाद्धरितोरथेवहन्तिदेवद्वयं ।

३१२
शोचिष्कोशंविचक्षण ॥ १४ ॥ ५५ §

॥ पञ्चम-दशति ॥

● “रजस्युहा” — इति च क० पाठः । † क० १, ४, ७, ७ ।

‡ “नप्तः” — इति क० पाठः । ¶ क० १, ४, ७, ८ ।

§ क० १, ४, ७, ८ ।

१२ २ ३ २२३२२ २ २ १
 * हाउ२हाउ । सत्याओवा । ३ । दिदीद्विविश्वत
 २ १ २ २ २ १ २ २ २ ७२
 स्पृथुः । उद्यामेधिरा३जाःपार्थ२ । अहामिमानी३
 १ २ २ २ १ २ २ २
 आक्तूभा२इः । पश्यञ्ज्मानी३सूराश्या२ । अयुक्त
 १ २ २ २ १ २ २
 सप्ता३शून्य२श्वा२ः । सूरोरथस्या३नाप्ताश्या२ः । ता
 २ १ २ २ २ १ २
 भिर्यातिस्वा३युक्ता३शुभी२ः । सप्तत्वाच्चरी३तीराश्या२
 १ २ १ २ २ २ १ २
 इ । वदन्तिदेवा३सूराश्या२ । शोचिष्के शंवी३चाक्षा३णा
 २ २ २ २ २ २ २ २
 २३ । हाउ३हाउ । सत्याओवा । ३ । सत्या३ओ५वा६५

३११११
 ६ । ई२३४५ ॥ १५ ॥

१२ २ ३ २२३२२ २ २ १ १
 † हाउ२हाउ । कृताओवा । ३ । दिदीद्विविश्वतस्पृ
 १ २ २ २ १ २ २ २ ७२ १ २
 थुः । उद्यामेधिरा३जाःपार्थ२ । अहामिमानी३आक्तू
 २ २ २ १ २ २ २
 शभा२इः । पश्यञ्ज्मानी३सूराश्या२ । अयुक्तमप्ता३

० तत्र पद्यम सिद्धम् (आ० प्रा० ३, २, २६) ।
 † आ० प्रा० ३५० ६, २, १५ ।
 ‡ तत्रान्तिमं पद्य सिद्धम् (आ० प्रा० ३, २, २६) ।

१ २ २ २ १ २ २ २ २
 शून्ध्युश्वा२ः । सूरोरथस्याश्नाप्ताश्या२ः । ताभिर्याति

१ २ २ २ १ २ २
 स्वाशून्ताशइभी२ः । सप्तत्वाच्चरीशतोरश्या२इ । वच्च

२ १ २ २ २ २ १ २ २ २
 न्तिदेवाश्सूराश्या२ । शोचिष्केश्वीश्चाक्षाशणा२इ । द्वाउ

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ ४ २ १
 द्वाउद्वाउ । चरताओवा । ३ । कृताश्चोप्रवाद्पुद् । ई२

१११

३४५ ॥ १६ * ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५

हे “सूर्य !” त्वं “पृथु” सुविस्तीर्णं “रजः” लोकं [“लोकान्
 रजांस्यच्यते” †—इति यास्क-वचनात्] द्युलोकं “दाम्”
 अन्तरिक्षलोकम् “उदेषि” उदृच्छसि ‡ । किं कुर्वन् ? अहानि
 “अक्तुभिः” रात्रिभिः सह “मिमानः” उन्मानयन् [आदित्यगत्य-
 धीनत्वाद्दहोरात्र-विभागस्य] तथा “जन्मानि” जननवन्ति
 भूतजातानि “पश्यन्” प्रकाशयन् ॥

“उद्याम्”-“विद्याम्”—इति पाठौ ॥ १२ ॥ ५३

● आ० मा० ३५० ६, २, १६ ।

† “रजो रजतेः । ज्योती रज उच्यते । उदकं रज उच्यते । लोका रजांस्यच्यन्ते
 चक्षु मन्वन्ती रजसो उच्यते । रजांसि चिदा विशरन्ति तन्मय इत्यपि निमग्नो भवति”—
 इति निबन् ४, १८ ।

‡ “अपि सां रजस्य पृथु महान्तं लोक महानि च मिमानोऽक्तुभीरात्रिभिः सह
 पश्यन्मिति जातानि सूर्य । २.पि वा पर्वस्याम्”—इति यास्कः दे० ६, २२ ।

“सूरः” सर्वस्य प्रेरकः सूर्यः* “शुभ्रवः” शोधिका चम्र-
स्त्रियः † । तादृशीः “सप्त” सप्त-सङ्ख्याकाः ‡ “अयुक्त” स्व-रथे
योजितवान् ॥ । कीदृशीः ? “रथस्य” “नस्यः” नपातयिचरः ।
याभिर्युक्तो रथो याति न पतति इदंश्रीरित्यर्थः । एवम्भूताभिस्ता-
भिरष्वस्त्रीभिः “स्त्रयुक्तिभिः” स्वकीय-योजनेन रथे सम्बन्धाभिः
“याति” यन्नष्टहं प्रत्यागच्छति । अतस्तस्मै हविर्दातव्य मिति
वाक्यशेषः ॥ १३ ॥ ५४

हे “सूर्य !” “देव” द्योतमान ! “विचक्षण !” सर्वस्य प्रका-

* सूरशब्दः सूर्याद्योऽन सर्वत्र—४०१, २, ४, १—२, १, ४, ४—५, २, २, ७—७०
४, १, ८, १—४, २, १, १९—५, १, ८, २—५, १, ८, १—६, १, २, १—६, १, ४, २
—६, १, ४, १ । सोमार्धदानयोरेव—७० १, १, ५, १—४, १, २०. २॥

† “शुभ्रवः” शुभ्रवृत्तित्यो भवति शोधनात् तस्यैव । * * * । *० शङ्कनिरपि
शुभ्रवृत्तये शोधनादेवोदकचरो भवति । आपोऽपि शुभ्रवृत्तये शोधनादेव
—इति निर० नै० ४, १६ ।

‡ “सप्त सप्त सप्तग्रा सप्तादित्यरश्मय इति वदन्ति”—इति निर० नै० ४, १६ ।
“सप्त युञ्जन्ति रथमेकचक्रमित्यादि निर० नै० ४, २७ । “सप्त प्राचाः प्रभवन्ति तस्मात्
सप्तार्चिषः सप्तभिः सप्त सोमाः । सप्त इमे लोका येषु चरन्ति प्राचा गुहाशया नि-
दिताः सप्त सप्त”—इति मु० उ० १, १ ।

॥ “रथे तिष्ठन्नयति वाजिनः पुरस्तात् समो यत् स च कानयते सुवारथिः । कक्षात्-
सारथि रभौश्रूणां मन्दिमानं पूजयामि मनः पश्चात् समोऽगुथच्छन्ति रश्मयः”—इति
निर० दे० १, १६ । अपिच—“रथं क्षिप्रं भावतं मेघं वधं अवशीय माक्रयामह
आ यस्मिन्मस्यौ सुरमन्वीयान्मुदकानि विभती सवा मदङ्गिः सव रोदसी”—इति
निर० दे० ५, ५० ।

शयितः । “सप्त” सप्त-सङ्ख्याकाः “हरितः” अग्नाः*रस-हरण-
शीला रश्मयो वा†“त्वा” त्वां “वहन्ति” प्राप्नुवन्ति । कीदृशम् ?
“रथे” अवस्थित मिति शेषः । तथा “शोचिष्केशं” शोचीं षि ‡
तेजांस्येव यस्मिन् केशा द्रव ण दृश्यन्ते स तथोक्तस्त मिति § ॥
॥ १४ ॥ ५५

इति सायणाचार्य-विरचिते माधवीये सामवेदार्थप्रकाशे
हृन्दीव्याख्याने षष्ठीऽध्यायस्य पञ्चमः खण्डः ॥

०. “हरितश्चादित्यस्य”—इति अश्वविशेषनामसु निघ० १, १५, २ । “अश्वः
कस्मादङ्गुतेऽध्वानं सहाश्रमो भवतीति वा । * * * । तस्यान्ववन् देवतावच निगमा
भवन्ति”—इत्यादि निघ० नै० २, २० ; दे० ४, २०-२१ ।

† “सप्त ऋचयः”—इति रश्मिनामसु निघ० १, ५, १२ । अत्र च शाब्दः “रश्मिर्य-
जनात्”—इत्यादि निघ० नै० १, १५ ।

‡ “शोचिः”—इति अश्वविशेषणेषु षष्ठं नैघण्टुकम् १, १० ।

¶ “केशी केशा रश्मयस्त्रैस्तद्गान् भवति काशनाहा प्रकाशनाहा । तस्यैवा
भवति * * * । केशीद् सर्वं मिदं मभि विपश्यति केशीद् ज्योतिरुच्यत इत्यादित्य साच ।
अद्याप्येते इतरे ज्योतिषी केशिनी उच्येते धूमनाग्नी रजसा च मध्यमः । ● ● ● ।
एक एवा मित्यग्निः पृथिवीं ददति । सर्वं मेकोऽभि विपश्यति कर्षाभि रादित्यो मति-
रेकस्य दृश्यते न रूपं मध्यमस्य”—इति निघ० दे० ६, १५-१६-२० ।

§ “सप्तोत्तानादित्य रश्मीनयमादित्यो गिरति मध्यस्थानोर्ध्वं शब्दो यत्र एतस्मिंश्चिष्ठति
तानि धीतिभिश्च भगसा च विपर्ययन्ति परि भुवः परिभवन्ति सर्वाणि कर्षाणि वर्ष-
कर्मकेत्यधिदेवतम् । अथाध्यात्मं सप्तोत्तानीन्द्रियाण्यथमात्मा गिरति मध्यस्थानोर्ध्वं शब्दो
यान्स्मिंश्चिष्ठति तानि धीतिभिश्च भगसा च विपर्ययन्ति परि भुवः परिभवन्ति सर्वा-
नीन्द्रियाणि ज्ञानकर्मकेत्यात्मगतिमाचष्टे”—इति निघ० प० १, ११ ।

वेदार्थस्य प्रकाशेन तमो हार्हं निवारयन् ।

पुमर्थांश्चतुरो देयाद्दिव्यातीर्थमहेश्वरः ॥ ६ ॥

इति श्रीमद्राजाधिराज-परमेश्वर-वैदिक-मार्ग-प्रवर्त्तक-
श्रीवीर-वुक्क-भूपाल-साम्राज्य-धुरन्धरेण सायणा-
चार्येण विरचिते माधवीये-सामवेदार्थ-प्रकाशे
छन्दोव्याख्याने आरण्यएवाध्येतव्यः

षष्ठोऽध्यायः समाप्तः ॥

॥ समाप्तम् आरण्यम् पर्व आरण्यङ्गाण्डं वा ॥

॥ इति चतुर्थम्यर्व ॥

॥ सामवेद-संहितायां छन्दप्रार्थिकः समाप्तः ॥

॥ ओं नमः सामवेदाय ॥

॥ सामवेदसंहिता ॥

तत्र

॥ अथ महानाम्न्यार्चिकः ॥ *

(भाष्यकृतोभूमिका)

ऐन्द्रीरथ महानाञ्जीः शक्करीर्वा विकर्षिताः ।

पञ्चभिः संहिता अन्ते पुरीषपदनामभिः ॥

एताः प्रकृतितस्त्रिस्त्र उपसर्गैस्तु संयुताः ।

नव सङ्ख्या इति प्राङ्मुखेदाध्ययनशालिनः ॥

ऐतरेय-ब्राह्मणेऽपि शस्त्रे षोडश-नामके ।

तिस्रः प्रोक्ता महानाम्न्याश्चैलोक्यात्मत्ववर्णनात् ॥

० महानाञ्जीनां पाठस्तु न तु इन्द्र्यार्चिके नापि अतरार्चिके परं इन्द्र्यार्चिके
समाप्ते तत्पुस्तकान्त्यभागे एव सर्वत्र दृश्यते, एव मारुतमाने समाप्ते च ततोऽनन्तरं
महानाञ्जी-सामपाठस्यैव पुस्तके सर्वत्रेति परिशिष्टम् भाषा मस्य च ज्ञायत इति
इन्द्र्यार्चिकान्ते एव व्याख्यातवान् भगवान् सायणः ।

तत्र हि महानाम्नीना मुपसर्गानुपसृजत्ययं वै लोकः प्रथमा
महानाम्नान्तरिचलोको द्वितीयाऽसौ लोकस्तृतीयेति । नन्वेताः
शक्करीच्छन्दस्का व्याक्रियन्त इ युक्ताश्चेत् षट्पञ्चाशदक्षराः स्युः ।
तथा च समान्नातं चतुर्विंशत्यादि चतुरक्षरमिति (पि०) ।
अस्यार्थः—गायत्र्यादीना मतिष्ठत्यन्तानां छन्दसां चतुर्विंशत्यक्षरा
प्यारभ्य उत्तरोत्तरं चतुर्षु चतुर्षु अक्षरेष्वधिकेषु सक्तु उष्णि-
गादि-च्छन्दांसि जायन्ते* । एवं क्रमशोऽक्षराधिक्ये सति शक्करी
षट्पञ्चाशदक्षरा सम्भवतीति । एता ऋचस्तु शक्करीभ्योऽधि-
काक्षरा दृश्यन्ते । तस्मादासा मुपसर्गाक्षरैराधिक्यं न तु स्वत
इति ज्ञायते । तर्हि के पुनरुपसर्गाः ? के पुनः शाक्कराः पादाः ?
इत्युच्यते—

* चन्दांसि		अतिच्छन्दांसि		विच्छन्दांसि	
चन्दोनाम	अक्षरसंख्या	चन्दोनाम	अक्षरसंख्या	चन्दोनाम	अक्षरसंख्या
१ माघवी	२४	१ अतिजगती	५२	१ कृतिः	८०
२ उष्णिक	२८	२ शक्करी	५६	२ प्रकृतिः	८४
३ अतुष्टप	३२	३ अतिशक्करी	६०	३ आकृतिः	८८
४ वृहती	३६	४ अष्टिः	६४	४ विकृतिः	९२
५ पङ्क्तिः	४०	५ अत्यष्टिः	६८	५ संस्कृतिः	९६
६ त्रिष्टुप	४४	६ छृतिः	७२	६ अतिकृतिः	१००
७ जगती	४८	७ अतिछृतिः	७६	७ उत्कृतिः	१०४

प्रथमा । “विदामघवन्विदा”-इति द्विपदा ऋगुपसर्गः । ततः “शिक्षाशचीनाम्यते”—इत्याद्यास्त्रयोऽष्टाक्षराः शाक़राः । ततः “खर्णीशुः”—इति पञ्चाक्षरः पादः । अत्राक्षर-विश्लेषे च पञ्चाक्षरत्वं द्रष्टव्यम् । “प्रचेतनप्रचेतयः”—इत्यष्टाक्षरः । एतौ ङावुपसर्गसञ्ज्ञौ । “इन्द्रद्युन्नायनइषे”—इति पादोऽष्टाक्षरः शाक़रः । “एवाहिशक्रः”—इति पञ्चाक्षर उपसर्गः । “रायेवा-जायवन्धिवः”—इत्याद्यास्त्रयः पादाः शाक़राः । “आयाहिपि-बमत्स्व”—इति पादोऽष्टाक्षर उपसर्गः । इत्येव सूक् प्रथमा ॥

अथ द्वितीया । “विदारारयेसुवीर्यम्”—इति द्विपदा उपसर्गः । “मृष्टिष्ठवज्जिन्वृष्वसे”—इत्याद्यास्त्रयोऽष्टाक्षराः पादाः शाक़राः । ततः “अंशुर्नशोचिः”—इति पञ्चाक्षरः पादः । “चिकि त्वोअभिनीनय”—इति पादः । एतौ ङावुपसर्गौ । “इन्द्रोविदे-तमुस्तुहि”—इति पादोऽष्टाक्षरः शाक़रः । “ईशेहिशक्रः”—इति पञ्चाक्षरः पाद उपसर्गः । “तमूतयेहवामहे”—इत्याद्यास्त्रयोऽष्टाक्षराः पादाः शाक़राः । “ऋतुश्छन्दऋतम्बृहत्”—इति पाद उपसर्गः । इत्येवं द्वितीया ॥

तृतीयस्याः । “इन्द्रन्धनस्यसातयेहवामहे”—इति द्विपदा उपसर्गः । “सनःस्वर्षत्”—इत्याद्यास्त्रयोऽष्टाक्षराः शाक़राः पादाः । “अंशुर्मदाय”—इति पञ्चाक्षरः पादः । “सुन्न आधेहि

नीवसो”—इत्यष्टाक्षरः पादः । एतौ द्वावुपसर्गौ । “पूर्तिः-
शविष्ठशस्यते”—इति पादोऽष्टाक्षरः शाक्तरः । “वशीहिशक्कः”
—इति पञ्चाक्षर उपसर्गः । “नूनन्तन्नव्यंसशसे”—इत्याद्यास्त्रयो
ऽष्टाक्षराः शाक्तराः । “शूरोयोगोषुगच्छति”—इति पादौ
द्वावुपसर्गाविति तृतीया ऋक् सम्पन्ना ॥

अत्र प्रथमायाः सप्त शाक्तराणि पदानि, पञ्चोपसर्गाः ।
एवं द्वितीयस्या अपि पदान्युपसर्गाः । तृतीयायास्तु सप्त शाक्-
तराणि पदानि, षडुपसर्गाः । इत्युक्तार्था निदानकल्पे सूत्रादिकं
सम्यगालोचयद्भिः पूर्वाचार्यैः श्लोकहये सकृद्दृष्टं दर्शितः—

“प्रथमं द्विपदा, त्रीणि शाक्तराणि पदान्यतः ।

पञ्चार्णाष्टाक्षरौ चोपसर्गावेकश्च शाक्तरः ॥ १ ॥

पञ्चार्ण उपसर्गोऽथ त्रयस्ते वहिरन्तिमः ।]

द्वय माद्या ; द्वितीयैवं ; तृतीया पुनरन्तिमः ।

अधिकोऽष्टाक्षरः पाद उपसर्ग इति स्थितिः॥२॥”—इति ॥

अत्र सर्वत्रोपसर्गान् परित्यज्य केवल-पदगताक्षर-सङ्ख्यायां
कृतायां षडधिकपञ्चाशत्-सङ्ख्याकान्यक्षराणि जायन्ते । अतस्तद्-
द्वितीया शक्तरौति न विरोधः ॥ एतासु गीयते साम यत्तच्छा-
क्तर मुच्यते । तत्पञ्चमेऽङ्गि पृष्ठेषु होतुःपृष्ठं विधीयते ।

उपसर्गैः संयुताना मासा मिन्द्रोऽधिदेवता ।

माश्वन्दिनं यत् सवनं सर्वं मैन्द्र मिति स्थितम् ॥

अत्रैवाश्वलायनेन स्व-ब्राह्मण मनुसरता कश्चिद्विधेयोऽनुष्टुब्
गायत्री सम्पादनादिर्दर्शितः—

“प्रचेतनप्रचेतयायाह्विपिबमस्व ।

ऋतुश्छन्दश्चतस्र्वृहत्सुम्नभाघेहिनीवसः ॥”—इति । *

“चिकित्वाअभिनोनयशूरोयोगोषुगच्छति ।

सखासुशेवोअहयुः ॥”—इति । †

गायत्र्यादिरित्वेव मादिः एष तु प्रयोग-सौकर्यार्थः ।
अस्माभिस्त्रिदानी मर्थ-सौकर्यार्थं क्रमेण सोपसर्गा ऋचो
व्याख्याताः । ‡

* एवाठुष्टुप् सम्पन्ना, अष्टाक्षर-चतुष्पदानस्य सम्पादनात् ।

† एषा गायत्री सम्पन्ना, अष्टाक्षर-त्रिपदानस्य सम्पादनात् ।

‡ अन्वकारादयो हि प्रथमीयं व्याख्येयं वा प्रथमं स्व-मनस्त्रेण सम्पाद्यते, ततश्च से-
अन्वादिभिः काश्चतेऽतोऽत्र ‘व्याख्याताः’—इति सूत्रप्रयोगो नासाधुः, “कौमुदीयं विर-
च्यते”—इत्यादावप्येव ज्ञेय ।

॥ हरिः ओम् ॥

(प्रथमास्तिस्रः)

^{३१ २ ३ २ ३ १८ २८ ३ १२}
विदामघवन्विदागातुमनुश्रुसिषो दिशः ।

^{१२ ३ १ २}
शिक्षाशचीनाम्यतेपूर्वीणाम्पूवसो ॥ १ ॥

^{३ २७ ३ २ २ ३ २ २}
आभिद्धमभिष्टिभिःस्वाऽर्त्ताऽश्रुः ।

^{१२ ३ १ २ ३ १ ० ३ २ २ ३ २}
प्रचेतनप्रचेतयेन्द्रद्युम्नायनइषे ॥ २ ॥

^{३ २७ ३ २ ३ १८ २८}
एवादिशक्रौरायेवाजायवज्जिवः ।

^{१२ ३ २ ३ १ २}
शविष्ठवज्जिञ्जुञ्जसेमश्चिष्ठ

^{३ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २}
वज्जिञ्जुञ्जसभायादिपिवमन्स्व ॥ ३ ॥ १

^{१ २ १८ २ १ १८ २}
* ए२ । विदामघवन्विदाः । गातुमनुश्रुसिषः ।

^{१ २ ३ ५ १८ १ २ २८ २}
दाइशाश्उवा२३ । ई३४डा । ए२ । शिक्षाशचीनाम्य

^{१ २ १८ १८ १ २ १ ५ २८}
ताइ । पूर्वीणाम्पूव२ । वसाश्उवा२३ । ई३४डा । आ

महानाम्नी घाम (आ० ब्रा० ३,२,१८) ।

लकारे रूपम् *] यतस्त्वं सर्वज्ञः तस्मात् “गातु” यजमान-
गन्तव्यं देशं † “विदाः” जानीहि । यद्वा, गातुर्गायतेः
स्तुतिकर्मणः ‡ त्वदर्थं क्रियमाणां स्तोतुः स्तुतिं विद्धि । ततो
“दिशः” यजमानस्य साधुमार्गेण स्वर्गं गन्तुं मार्गान् “अनु-
शंसिषः” अनुशंसोऽपदिशं बोधयेति यावत् [शंसतेः
पञ्चम-लकारे (पा० ३, ४, ७,) रूपम् । षडागमः ष]—अथ
सुपसर्गभागः ॥

अथ शास्त्ररभाग माह—“शिक्षायचीनाम्यतेपूर्वीणाम्युरु-
वसो । आभिष्टमभिष्टिभिः”—इति । हे “शचीनाम्यते” शची-
शब्देन कर्म प्रज्ञा वा § “पूर्वीणां” बह्वीनां ॥ शचीनां पते
स्वामिन् । हे “पुरुवसो” पुरु प्रभूतं वसु धनं यस्य तस्य
सम्बोधनं हे प्रभूतधनेन्द्र ! “आभिः” इदानीं क्रियमाणाभिः
“अभिष्टिभिः” अभ्येषणाभिः प्रार्थनाभिः स्तुतिभि रस्मदीयाभि

* स्रोटीत्यर्थः (पा० ३, ४, ७) ।

† “गातुः”—इति पृथिवी-नामसु विंशं नैषष्ट्युक्तम् १, १ । “गातुं यज्ञाय गातुं
यज्ञपतये इत्यपि निगमो भवति । गमनं यज्ञाय गमनं यज्ञपतये”—इति निरु० नै०
४, २ ।

‡ “गायति”—इति स्तुति-कर्मसु द्वितीयं नैषष्ट्युक्तम् १, १४ ।

¶ “स्रोतोऽडावौ”—इति पा० ३, ४, ८४ ।

§ “शची”—इति कर्मनामसु द्वाषत्वार्चिंशत्तमं नैषष्ट्युक्तम् (१, १) ; प्रज्ञानामसु
त्वहमम् (३, ८) ।

॥ “पुरु”—इति वज्रनामसु तृतीयं नैषष्ट्युक्तम् ३, १ ।

हेतुभिः “शिक्ष” * [शिक्षतिर्दानकर्मा (निघ० ३, २०, ८)]
देहि वसुनीति] शेषः । पुरुवसो-इति सम्बोधन-सामर्थ्याद्वसु-
नीति लभ्यते ॥

अधोपसर्गभाग माह—“स्वर्षांशुः । प्रचेतनप्रचेतये”—
इति । स्वः, न, अंशु(रति पदत्रयम् । स्वरादित्यः, † नकार
उपमाधीयः ‡ । स्वः, इव [अंशुः अश्रोतेर्ष्यासिकर्मणः (निघ०
२, १८, १०)] व्याप्तो भवतीन्द्रः । हे “प्रचेतन” प्रकृष्टा चेतना
बुद्धिर्वस्यासौ तस्य सम्बोधनं हे प्रशस्तज्ञानेन्द्र ! “प्रचेतय”
अस्मदीयां भक्ति मवधारय जानीहि ॥

अधोभयभाग माह—“दुन्नायनइषएवाहियक्रः”—इति । हे
इन्द्र ! “नः” अस्मभ्यं “दुन्नाय” [“दुन्नां द्योततेयंशोवाचं वा”
—इति यास्कः (नै० ५, ५)] यशसे यद्वा, दुन्नाय [धननामैतत्
(निघ० २, १०, १३) धनलाभाय] “इषे” अन्नलाभाय च भव
[आख्याताध्याहारः । हि शब्दः कारव-परः] “हि” यस्मात्
त्वं “शक्रः” धन-दाने समर्थ एव भवसि । तस्माद्ग्राहिकं
प्रयच्छ ॥

* मन्त्रे तु “शिक्षा”—इति दीर्घान्तः पाठः “इषोऽश्रितः (पाठ ९, २, १२ ५)
—इति दीर्घः ।

† स्वरादित्यो भवति—इत्यादि निघ० नै० २, (४)

‡ “नेति प्रतिषेधाधीषो भाषाया मुभय मन्त्रध्यायं नेन्द्रं देव मंसुतेति प्रतिषे-

(द्वितीया स्तिस्त्रः)

३ २ ३ २ ३ २ ३ १ २ ३ २ ३ २ ३ १ २
 विदारारये सुवीर्यं भवोवाजानाम्यतिर्वशाञ्चनु ।

३ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २
 मंहिष्ठवज्रिन् वृञ्जसेयः शविष्ठः शूराणाम् ॥ ४ ॥

अथ शाक्तरभाग माह—“रायेवाजायवज्जिवः । शविष्ठवज्रिन् वृञ्जसेमंहिष्ठवज्रिन् वृञ्जसे”—इति । हे “वज्रिवः” वज्रवन्निन्द्र ! एकोमत्वर्धीयोऽनुवादः । यद्वा, वज्रः व्रजनं गमनं तद्वान्वज्री । अथवा वज्रायुधं तद्वन्निन्द्र ! “राये” धनलाभाय “वाजाय” अन्नलाभाय च प्रसन्नो भवेति शेषः । हे “शविष्ठ” अतिशयेन बलवन् ! हे “वज्रिन्” इन्द्र ! “ऋञ्जसे” [ऋञ्जतिः प्रसाधनकर्म। (निघ० ३, ५, ८)] अस्माभिर्धनलाभार्थं प्रसाध्यसे । यद्वा, [ऋञ्जतेः पञ्चमे लकारे (पा० ३, ४, ७) रूपम्] प्रसाधय अस्मान्धनादिभिः समृद्धान् कुर्वित्यर्थः । हे “मंहिष्ठ” [मंहतेर्दानकर्मणः] अतिशयेन दानशील पूज्य ! वा हे “वज्रिन्” “ऋञ्जसे” अस्माभिः प्रसाध्यसे ॥

अथापरभाग माह—“आयाहिपिबमत्स्व”—इति । यस्मादेवं तस्मात् “आयाहि” अस्मादीयं यन्नं प्रत्यागच्छ । आगत्य च पिब । तं सोमं पीत्वा “मत्स्व” हृष्टो भवेति ॥ (१-२-३) ॥

आचीर्षः पुरस्तादुपचारस्तस्मै च प्रतिषेधति । दुर्मदासो न सुराणामित्युपमाचीर्ष चपिरहादुपचारस्तस्मै येनोपनिनौते—इति जिह० नै० १, ४ ।

^{१२ २२ २१ २३ २७ ३ २}
योमच्छिष्टोमघोनामश्शुर्न शोचिः ।

^{१ २ २ १२ २१ २ २२ २२}
चिकित्वोअभिनीनयेन्द्रोविदेतुमुस्तच्चि ॥ ५ ॥

^{२ ३ २ २ २७ २ १ २ १ २ २ २ २}
ईशेच्छिशक्रस्तमूतये हवामहेजे तारमपराजितम् ।

^{१ २ ३ २ ३ २ ३ २ २ ३ २ ३ २}
सनः स्वर्षदतिद्विपःक्रातुश्छन्दश्चतम्बृहत् ॥ ६ ॥ २

^{१ २ १ २ २ २ २ १ १ २ २ २}
ए२ । विदारारयेसुवीरियाम् । भुवोवाजानाम्यतिर्व

^{१ २ २ ५ १ १}
शा२ । अनुआ३शुवार३ । ई३४डा । ए२ । मच्छि

^{२ १ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २}
ष्ठवज्जिन्नुञ्जसाइ । यःश्विष्ठःशूरारणा३शुवार३ । ई३४

^{५ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २}
डा । योमच्छिष्टोमघोर । ना३शुवार३ । ई३४डा ।

^{२ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २}
अश्शुर्नशोचारइः । हा३शुवार३ । ई३४डा । चाइ ।

^{१ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २}
कित्वोअभिनीनया । ईन्द्रो । विदेतमूरस्तुहाइ । इडा ।

^{१ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २}
ईन्द्रो । विदेतमूरस्तुहाइ । अथा । ईन्द्रो । विदेतमू

^{१ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २}
रस्तुहाइ । इडा । ईशेच्छिशक्रस्तमूतये हवाशमा३हाइ ।

^{१ २ १ २} जेतारमपरा३ । ^{४ ५} जाइताम् । ^१ सनःस्वर्षदता२३होइ ।

^{१ २} दाइषा३१उवा२३ । ^{१ १ १ १ १} इट्टइडार३४५ । ^{१ १} क्रातूः । ^{१ १} कन्द

^१ कृतारम्बृहत् । ^{१ १ १ १ १} इडार३४५ ॥--

अथ द्वितीयाया ऋचि प्रथमं द्विपदा माह—“विदाराये सुवीर्यं भुवोवाजानाम्पतिर्वशात् प्रन्विति । हे इन्द्र । “सुवीर्यं” शोभनवीरः पुत्रः शोभनपुत्रोद्भव-सामर्थ्यम् । यद्वा, शोभनवीर्यं युद्धादिष्वपराजयं “विदाः” लभ्य प्रापय । किमर्थम् ? “राये” धनार्थम् धनं रक्षितु मित्यर्थः । “वाजानां” सेनानां बलानां वा “पतिः” स्वामी त्वं “भुवः” भवसि । “वशान्” वशैः कर्मणिवशिरण्योरित्यप्रत्ययः । काम्यमानानर्थान् “अनु” अभिलक्ष्य यथाकाम मित्यर्थः । यद्वा वशांस्वदधीनान् यजमानान् “भुवः” भावयसि [भवतेः पञ्चमलकारे (पा० ३, ४, ७) रूपम् । “भूसुवीस्तिष्ठि” (पा० ७, ४, ८८)—इति गुण-प्रतिषेधः ॥

अथ स्त्रीयमाग माह—“मंहिष्ठवज्रिन्नृक्षसेयः शविष्ठः शूराणाम् । योमंहिष्ठोमघोनाम्”—इति । हे “मंहिष्ठ” अतिशयेन बलवन् ! “यः” च “मघोनां” मघशब्दी धनवाची तद्वतां मध्ये मंहिष्ठः अतिशयेन दाता तस्मात्सामिहिनार्थं प्रसाध्यसे ॥

अधोपसर्गभाग माह—“अंशुर्न शोचिः । चिकित्वाभिभिनो नया”-
इति “अंशुर्न” व्याप्त आदित्य इव शोचिर्दीप्ती भवतीन्द्रः [शुच
दीप्तौ (म्वा० आ०)] शुचः [शुचेर्मत्वर्थीयलोपः] शोचिष्मान् । अथ
प्रत्यक्षस्तुतिः—हे “चिकित्वः” चिकित्वन् [मतुवसोरुसम्बुद्धौ
छन्दसि (पा०८, ३, १)]--इति कत्वम्] ज्ञानवन्निन्द्र ! “नः”
अस्मान् अभि लक्ष्य “नय” धनादि प्रापय ॥

अथ भागद्वयं मिलित्वाह—“इन्द्रो विदेत मुस्तुहि । ईशेहि
शक्रः”—इति । “इन्द्रः” परमैश्वर्ययुक्तः । “विदे” विद्यते सर्वै
र्ज्ञायते “तमु” तमेवेन्द्रं “स्तुहि” स्तुतिं कुर्विति । ऋषिरात्मान-
मेव यास्ति । “हि” यस्मात् “शक्रः” शत्रु-हनन-समर्थ इन्द्रः
“ईशे” ईष्टे सर्वस्येति तस्मात् तमेव स्तुहीति समन्वयः ॥

अथ शाक्तरभाग माह—“तमूतये हवामहे जेतारमपराजितम् ।
सनः स्वर्षदतिद्विषः”—इति । “तम् इन्द्रम्” “जतये” अस्माद्रक्ष-
णार्थं “हवामहे” आह्वयामहे । कौटुम्भम् ? “जितारं” युद्धेषु
शत्रुजयशीलं [ताच्छीष्ये छन् प्रत्ययः (पा० ३, २, १३५)] ।
अतएव अपराजितं न क्षाप्यन्धैः पराजितम् । “सः” इन्द्रः “नः”
अस्माकं “द्विषः” द्वेषन् “अति स्वर्षत्” अत्यर्थं मुपतपतु विना-
शयतु । स्रु शब्दोपतापयोरित्यस्मात् पञ्चम-लकारेरुम् । अथ वा

● “इन्द्रतेव श्वर्य-कर्मणः”—इति निघ० द्वै० ४, ८ ।

(तृतीया स्तम्भः)

२३१२ ३ १२ ३ १ २ ३ १ २
इन्द्रन्धनस्यसातये चवामहेजेतारमपराजितम् ।

१२ ३२ ३ १ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २
सनःस्वर्षदतिद्विषःसनःस्वर्षदतिद्विषः ॥ ७ ॥

१२ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
पूर्वस्ययत्तेअद्रिवोऽशुर्मादाय ।

३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३
सुम्नआधेच्चिनोवसोपूर्तिःशविष्ठशस्यते ॥

३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २
वशीच्चिशक्रोनूनन्तन्नव्यःसन्ध्यासे ॥ ८ ॥

स्वरतिर्गतिकर्मा (निघ० २, १४, ५४) अस्मत्तः शन्नूनतिगमयतु
अतिपारयतु । तथा च बह्वृचाः—“सनःपर्वदित्यामनन्ति ॥

अथोपसर्गभाग माह—“ऋतुश्छन्दश्चतम्बृहत्”—इति ।
शन्नूदनानन्तरं “ऋतुः” अस्माभिरनुष्ठीयमानं कर्म * ।
“छन्दः” † गायत्र्यादिकं शस्त्रलक्षणम् । “चतम्” उदकं ‡
सीमरस इत्यर्थः । यद्वा चतं सत्यभूतं ¶ कर्मफलं तत्सर्वं
“बृहत्” प्रभूत मस्त्विति शेषः ॥ (४-५-६) ॥

* “ऋतुः”—इति कर्मनामसु षकादयं नैषष्ट्यु कम् २, १ ।

† “छन्दांसि छन्दवात्”—इति निघ० दे० १, १९ ।

‡ “चतम्”—इति उदकनामसु अष्टपठितसं नैषष्ट्यु कम् १, १२ ।

¶ “चतम्”—इति सत्यनामसु षष्ठं नैषष्ट्यु कम् २, १० ।

^{३१८ १८ ३ १ १}
 प्रभोजनस्यवृत्रहृत्समर्थेषु ब्रवावहै ।

^{१ ३ १८ ३ १ १ ३ १ २ १ १ ३ १ २}
 गुरोयोगोषु गच्छति सखा सुशेवो अद्दयुः ॥ ६ ॥ ३

^{१ १ २ २ १ १ २ २ २ २}
 ए२ । इन्द्रन्धनस्य सातयाइ । च्वामहे जेतारमप

^{१ १ १ १ १ १}
 रा२ । जितमा३१ उवा२३ । ई३४डा । ए२ । सनः स्वर्ष

^{१ १ १ १}
 दति द्विषाः । सानः स्वर्षदता२इ । द्विषआ३१ उवा२३ ।

^{१ ५ १ २ १ १ १}
 ई३४डा । पर्वस्य यत्तआ२ । द्विवआ३१ उवा२३ । ई३४

^{५ १ १ २ ६ १ १ ५}
 डा । अ७ शुर्मदाया२ । चा३१ उवा२३ । ई३४डा ।

^{१ १ १ २ २ १ १ १ १ १}
 सूम्नआधो हिनोवसाउ । पूर्त्तीः । शविष्ठशा२स्यताइ ।

^{१ १ १ १ १ १ १ १}
 इडा । पूर्त्तीः । शविष्ठशा२स्यताइ । अथा । पूर्त्तीः ।

^{१ १ १ १ १ २ २ २}
 शविष्ठशा२स्यताइ । इडा । वशीहिशक्रोनूनन्तन्नव्यसा

^{२ २ २ १ २ १ ४ ५ १ २}
 शन्याइसाइ । प्रभोजनस्यवा३ । चाहान् । समर्थेषु ब्रवा

^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १}
 र३होइ । वाचा३१ उवा२३ । इट्टडा२३४५ । गुरो ।

१२१२ १ १ १ १ १
योगोषुगाश्चताद् । इडा । साखा । सुशेवो रद्वयूः ।

१ ११११
इडार३४पु ॥—

अथ तृतीयस्या ऋचि प्रथमं द्विपदा माह—“इन्द्रन्धनस्यसात-
येहवामहेजेतारमपराजिम्”—इति । “धनस्य” “सातये”
लाभार्थम् । शेषं स्पष्टम् ॥

अथ शाक्तरभाग माह—“सनःस्वर्षदतिद्विषः । पूर्वस्ययत्ते
अद्रिवः”—इति । “सः” इन्द्रो “नः” अस्माकं “द्विषः” द्वेष्टुन्
“अति स्वर्षत्” विनाशयतु । येऽप्यन्ये स्वयं द्वेषं न कुर्वन्ति
तथापि “द्विषः” अस्माभिर्द्वेष्याः तानप्यति स्वर्षत् [सर्वत्र हि
वेदेषु योऽस्मान् द्वेष्टि यं च वयं द्विष इत्यादौ द्वेष्टृणां द्वेष्या-
णाञ्च विनाशः प्रार्थ्यते] । हे “अद्रिवः” अद्रयः पर्वताः तद्व-
न्निन्द्र ! इन्द्रो यतः पर्वतान् भिनत्ति अतः पर्वतेन्द्रयोर्भेदभेदक-
सम्बन्धः * । यद्वा आदृष्ट्यात्सुररक्षांसीति वा अन्यैः स्वयं न
दीर्यते प्रहृत इति वा अद्रिर्वज्रः तद्वन्निन्द्र ! “पूर्वस्य” पुरा-
तनस्य “ते” तव “यद्” धन मस्ति तदस्माभ्य माहरेति शेषः ॥

अथापरभागमाह—“अंशुर्मदायसूक्तत्राधिहिनोवसः”—इति ।
हे इन्द्र ! योऽयम् “अंशुः” सोमलताखण्डः तज्जन्यः सोमरस
इत्यर्थः [जन्ये जनकव्यवहारः] स च “मदाय” भवति ।

* “ततोपमाद्येन युद्धवर्षा भवति”—इति निरु० नै० २, १६ ।

यस्मादस्माभिर्दत्तः सोमः तव मदाय भवति तस्मात् हे “वसो”
निवासहेतो इन्द्र ! “नः” अस्मान् “सुखे” सुखे धने वा* “आ-
धेहि” स्थापय ॥

अथ स्वीयपरभागौ सहैवाह—“पूर्तिःश्रविष्ठशस्यतेवश्रीहिशक्रः”
—इति । हे “श्रविष्ठ” बलवत्तमेन्द्र ! तव “पूर्तिः” त्वदीयं
धनपूरणं दानमित्यर्थः । “शस्यते” सर्वैः स्तूयते । “हि” यस्मात्
“शक्रः” समर्थ इन्द्रः “वशी” सर्वस्य नियन्ता खलु । यद्वा,
“वशी” वसुविषय-स्त्रीकारवान् । अतएव “शक्रः” दाने शक्ति-
मान् । तस्मात्ते दानं स्तूयते ॥

अथ शाक्तरभाग माह—“नूनन्तन्नव्यं सन्नये । प्रभोजनस्य
वृत्रहन्तत्समर्थेषुब्रवावहे”—इति । हे “प्रभो” सर्वस्य जनस्य
स्वामिन् ! हे “वृत्रहन्” वृत्रो मारकः शत्रुः तदहननवान् शत्रु-
घातिन् † । “नव्यम्” नूतनं‡ बली-पलितादि-लक्षणेन पुराण-
त्वेन वर्जितं तमिन्द्रं त्वां “नूनम्” अवश्यं “सन्नये” अहं सम्यक्
नितरां प्रक्षिपामि । अस्मिन् कर्मणि हविषो भोक्तृत्वेन स्थापया-
मीत्यर्थः [असु चोपणे (दि०प०) । व्यत्ययेनात्मने पदम् (पा० ३, १, -
८५) विकरण-लक्ष् च । सह सुपेत्यत्र सहेति योगविभागात् सन्धि-

* “सुखम्”—इति सुखनामसु चोदयं नैषट् षम् ३, ६ ।

† “वृत्रो मेव इति नैषट्ताः लाट्टोऽसुर इत्येतिहासिकाः”—इति निघ० नै० २, १६ ।

‡ “नव्यम्”—इति नूतननामसु चतुर्थं नैषट् षम् ३, १८ ।

भ्या सुपसर्गाभ्यां सह समासः । यद्वा, हे इन्द्र ! नव्यमिति क्रिया-
विशेषणम् नूतनम् अन्ये रक्षत-पूर्वं यथा भवति तथा “नूनम्”-
इदानीं “सश्रसे” अस्माभिः खेव्यसे । षण सभक्तौ (स्वा०प०) ।
किं रूपम् । “छन्दस्यनेक मपि साकाङ्गम् (पा० ८, १, ३५) —
श्रत्याख्यातस्योदात्तत्वम् । किञ्च । “अर्थेषु” अर्थेषु प्राप्तव्येषु
यज्ञादिषु कर्मसु “सम्प्रवावहै” त्वञ्चाहञ्चावां सभ्राषां करवावहै ।
सर्वस्य यजमानस्येन्द्रसाक्षात्कारो भवति तमर्थं द्योतयितु मेकत्र
सहवदन मित्यर्थः ॥

अथोपसर्गभाग माह—“शूरोयोगोषुगच्छतिसखासुशेवोअ-
हयुः”—इति । य इन्द्रः “शूरः” समर्थः [गोषु निमित्त-सप्तमी
(पा० २, ३, ३७)] “गोषु” गवार्थं युष्वादिषु यञ् भ्यो गवान-
यनार्थं गच्छतीत्यर्थः । कौटुम्भः ? “सखा” समानख्यानः सखि-
वदत्यन्तस्त्रिग्वः । अतएव “सुशेवः” शोभन-सुखः अकच्छे ण
सुखकरः । “अहयुः” ह्यपरहितः सत्यानृतवर्जितः केवल-सत्य-
स्वरूप इत्यर्थः । यद्वा । यहन्द् मनसि वचसि क्रियायां वान्यत्
कार्यं मिति तद्द्रष्टितः । अथवा एतत्सदृशो द्वितीयो नास्तीत्य-
हयुः [मत्वर्थीय उपत्ययः] अपिच । एताभ्यां यजमानेन्द्रयोः
सभ्राषा-प्रकारोऽभिधीयते । हे इन्द्र ! “यः” यजमानोऽस्ति
सोऽयं गोषु दक्षिणारूपेण दातव्यासु उदारः सन् प्रवर्तते, सर्वा
अपि ददातीति । यद्वा, गोषु आश्रयण-क्षीरानयनार्थं गच्छ-

अथ पुरोषपदानि व्याख्यायन्ते—तानि सर्वास्त्रैन्द्रास्त्रैव
तद्गुण-योगात्तत्रत्यद्वितीयपदेन वाग्न्यादिपदैरिन्द्र एव * सम्बोध-
स्तूयते ॥

तत्र प्रथमं पद माह—एवास्त्रेवेति । हे “इन्द्र !” त्वम्
“एव + हि” एव सुक्तगुणोऽसि खलु । यद्वा, एव शब्द इष्-
मत्तो (अदा०प०)—इत्यस्मात् “इष्मतीभ्यावतीति वत्प्रत्ययान्तः ।
सुपो लुक् (पा० ७, १, ३६) । अस्मदीयं यन्नं प्रत्येव आगन्ता
भवेति शेषः । एवेति पुनरुक्तिरादरार्था ॥

अथ द्वितीयं पद माह—एवास्त्रेवेति । हे “अस्त्रे” अथस्त्र
नेतः देवानां पुरतो गन्तरिन्द्र ! एतदात्मक वा इन्द्र ! ‡
“एव हि” एवं गुणयुक्तः खलु यन्नं प्रत्यागन्ता वा भव ॥

अथ तृतीयं पद माह—एवाहीन्द्रेति । हे “इन्द्र” परमै-
श्वर्ययुक्त ! यद्वा, इन्ध्रे प्रकाशयति तेजसा भूतानीतीन्द्रः ।
अथवा इदं सर्वं जगत् प्रथमं मपश्यद्वितीन्द्रः । तथाच
ऐतरेयोपनिषदि श्रूयते—“इदं मदर्शं मिति । तस्मादिन्द्रो

* “इक्ष्वाणो मित्यग्निः पृथिवीं दृष्टति सर्वमेकोमि विपश्चति कर्मभिरादित्योवति-
रेकस्य दृष्टते—इति निघ० द्वे० ५, २७ ।

† मन्त्रे तु “एवा”—इति “मिपातस्त्र च (६, १, १२६)”—इति दीर्घः ।

‡ “इस मेवाग्निं सत्त्वान्नात्मान्नेक मात्मानं वक्षथा मेवाविनो वदन्तीन्द्रं सिचं
वदच मग्निं दिव्यस्य मवक्षन्नाम्”—इति निघ० द्वे० १, १८ ।

नामिन्द्रो ह वै नाम तमिन्द्रत्वं सन्त मिन्द्र इत्याचक्षते षरी-
क्षेणेति । तादृशम् “एव हि” ॥

अथ चतुर्थं पद माह—एवाहिपूषविति । “पूषन्” विश्वस्य
षीषका एतदात्मक वा इन्द्र ! * एव सुक्तगुणः खलु त्वम् ॥

अथ पञ्चमं पद माह—एवाहिदेवाइति । हे “देवाः”
इन्द्रादयः ! यदा सर्वदेवानां बलरूपेण इन्द्रस्त्रास्रस्त्रानात् † इन्द्र
एव बहुत्वेन सम्बोध्यते । हे “इन्द्र” ! एव सुक्तगुणः खलु त्वम् ।
यद्वा, एवशब्दात् सुपांसुलुचिति (पा० ७, १, ३८) जसो लुक् ।
अस्मदीयं यज्ञं प्रागन्तारो भवतेत्यर्थः ॥ (१०) ॥ १

वेदार्थस्य प्रकाशिन तमो हार्हं निवारयन् ।

पुमार्धांसतुरो देयाद्विद्यातीर्थमहेश्वरः ॥ १ ॥

इति श्रीमद्राजाधिराज-परमेश्वर-वैदिकमार्गप्रवर्त्तक-श्रीवीर-
बुक्क-भूपाल-साम्बान्धुरन्धरेण सायणाचार्येण विरचिते
माधवीये सामवेदार्थप्रकाशे छन्दोव्याख्याने
महानाक्षी-व्याख्यानं समाप्तम् ॥

॥ सामवेदसंहितायां महानाक्ष्याधिकः समाप्तः ॥

* “अथ यद्रग्निपोषं पुष्यति तत् पूषा भवति”—इत्यादि निब० दे० १, १६ ।

† “धा च का च बलकतिरिन्द्रकर्मण तत्”—इति निब० दे० १, १० ।

॥ ॐ नमः सामवेदाय ॥

॥ सामवेदसंहिता ॥

तत्र

॥ अथ छन्दोपाधिक-परिशिष्टम् ॥ *

अथवा

॥ अथ अरण्यगानम् ॥ †

॥ हरिः ॐ ॥

२ १ २ २ १ ५ २ २
 ‡ यद्यावर्द्ध । द्रुताश्शुवाश्श । शारश्शताम् । वा
 वाश्शुवाश्श । ईश्शुवा । शतशुमीः । उताश्शुवा

* अथययं भागो न आर्षिकपन्थास्य छन्दोस्यचरुमन्यतात् नत्युतास्य छन्दोसूक्तकान्त-
 नेव सुदुर्लभं परं भेतन्मूर्च्छसु छन्दोसुवाधिके दृश्यतेऽनस्यस्यैव परिशिष्टमिति अथ-
 ववतेऽस्माभिः, छन्दोमनात्मकस्यास्य सामवेदीय-मन्त्र-भागस्य व्याख्यानं छन्दोस्यैव प्राचा-
 न्यम् भाष्यकारादिभिस्तस्यैव अथकारात्, मानपन्थानेव प्रधानीकृत्याच प्रकाशेऽवहतामा-
 दक्षपरिचय-पूर्वकस्यैव मानपरिचयस्य न्याय्यत्वाच्च । न सन्नि चेत् नुतामां सामां
 कतिपयानां अथः, तेषां खोममात्र-सूक्तकलात् ; तेऽखिलखोमाः सायणादिभिर्बोद्धव्याता
 जपेत्यस्यापि न ज्ञायते परं तत्पुस्तकस्यधीतमस्माभिरार्षिकपद-पन्थाध्ययनात् प्रायेणेति
 तस्यपि विशिष्टस्य अथानामनिदं दर्शयिष्ये ।

† अरण्ये जेयनादस्य पूर्वं प्रदर्शितमेयमानात् पार्थक्यमरण्यगानमित्यसिधेति च ।

‡ “अदो वैरुपादि । अजसवैरुपम्”—इति आ० ब्रा० १, १, ८ ।

^{१ २ १२ १२ १ २} ^{१२} ^१ ^{१२ ५ २}
 सप्तसप्तसूर्याभनु । ओवा२ । इ२२ । ३ । ओवा३ । हा
^{१२}
 उवा । नजातमष्टरोदसी । ओवा२ । इ२२ । ३ । ओ
^५ ^२ ^१ ^{१२} ^१
 वा३ । हाउवा । दिशंविश्वस् । ओवा२ । इ२
^{१२ ५ २} ^{१ २} ^{२ २} ^{१२}
 २ । ३ । ओवा३ । हाउवा । अश्वशिष्टमती । ओवा
^१ ^{१२ ५ २} ^{११११}
 २ । इ२२ । ३ । ओवा३ । हाउवा३ । इट्टडा२३४५ ॥३॥

^{१ २ २ २ १} ^{१२ २ १ २ २ २ १} ^{५ ५}
 • यद्यावइन्द्रतेशतम् । ए । शतम्भूमीरुत । स्योवा ।
^{२५ ५ ५} ^{१ २ २} ^{१ २ १२ २ १} ^{२५}
 हाउहाउहाउवा । नत्वावज्जिन्तसप्तसूर्याभनु । हा
^{१ २ २ १ २ २} ^{२५} ^१
 उ३वा । नजातमष्टरोदसी । हाउ३वा । दिशंविश्व
^{२५} ^{१ २} ^{२ २} ^{२५} ^२
 स् । हाउ३वा । अश्वशिष्टमती । हाउ३वा । यु
^{१ २ २ १ २} ^{२५} ^१ ^{११११}
 वतिश्वकुमारिणी । हाउ३वा३ । इट्टडा२३४५ ॥ ४ ॥

^{१ २ २ २ १} ^{१२ २ १ २ २ २ १} ^५
 † यद्यावइन्द्रतेशतम् । ए । शतम्भूमीरुत । स्योवा ।

• “वशिष्यमन्त्र” — इति भा० ब्रा० ३, २, ८ । वैक्यपतिमिति शेषः ।

† “सप्तमिष्यमन्त्र” — इति भा० ब्रा० ३, २, ८ । वैक्यपतिमिति शेषः ।

^{२५} ^{१ २ १} ^{१ २ १ २ २ १} ^{२५}
 षाउश्वा । नत्वावजिन्त्सच्चस्र्चसूर्याभनु । षाउश्वा ।
^{१ २} ^{२ १ २ २} ^{२५} ^१ ^{२५}
 नजातमष्टरोदसी । षाउश्वा । दिशंविश्र्चस्र् । षा
^{१ २} ^{१ २} ^{२५} ^{१ २} ^{२५}
 उश्वा । अश्वाशिष्णुमती । षाउश्वा । सूवः । षाउ
^{१ २} ^{२५} ^१ ^{१ १ १ १}
 श्वा । ज्योतिः । षाउश्वाः । इट्इडा२३४५ ॥ ५ ॥

^{१ २} ^१ ^२ ^१ ^{१ २} ^{१ १ २ २ २ १} ^{२५}
 * यद्यावद्द्रुते शतम् । ए । शतम्भूमीरुत । स्योवा ।
^{२५} ^{१ २ १} ^{१ २ १ २ २ १} ^{२५} ^१
 षाउश्वा । नत्वावजिन्त्सच्चस्र्चसूर्याभनु । षाउश्वा । न
^२ ^{१ १ २ २} ^{२५} ^१ ^{२५}
 जातमष्टरोदसी । षाउश्वा । दिशंविश्र्चस्र् । षाउश्
^{१ २} ^{१ २} ^{२५} ^१ ^१ ^{१ २ १ २} ^२
 वा । अश्वाशिष्णुमती । षाउश्वा । युवतिसकुमारिणी ।
^{२५} ^{१ २} ^{२५} ^{१ २} ^{२५}
 षाउश्वा । सूवः । षाउश्वा । ज्योतिः । षाउश्वाः ।
^१ ^{१ १ १ १}
 इट्इडा२३४५ ॥ ६ ॥

^{१ २} ^१ ^२ ^१ ^{१ २} ^{१ १ २ २ २ १} ^५
 † यद्यावद्द्रुते शतम् । ए । शतम्भूमीरुत । स्योवा ।

● “अष्टानिघण्ट” — इति आ० ब्रा० ३.२.८ । वैक्यमिति शेषः ।

† “द्वादशनिघण्ट” — इति आ० ब्रा० ३.२.८ । वैक्यमिति शेषः ।

१२ ३२ २ १ २ १२ ३२ १ १ २ १ २ ३ ४
हाओवा । २ । ऊवे । हाओवा । ऊवे । हाओ२३४वा ।

१ २ २ १ २ १२ ३२ १ १२ ३२ २ १ २ १२
नत्वावजिन्त्सहस्रसूर्याभनु । हाओवा । ३ । ऊवे । हा

ओवा । २ । हुवे । हाओ२३४वा । नजातमष्टरोदसी ।

१२ ३२ २ १ २ १२ ३२ २ १ २ १ ३ २ १ १
हाओवा । ४ । हुवे । हाओवा । ४ । नाजातमष्टरोदसा

इ । ऐओइ । आ२३४इओ । हाओवा । ५ । हुवे । हाओ

वा । ५ । हैहैहैओवा३ । हाउवा३ । ऊ२३४५ ॥ ८ ॥

एतेषां व्याख्यानम्—१भा० ५०१ षष्ठे ऋचम् । १—८

* हाउपिवास्तुता । स्परसि । नाः । औहैओवा२ ।

इहा । मत्स्वानइन्द्रगोम । ताः । औहैओवा२ । इहा ।

आपिर्नोबोधिसधमाद्येष्टु । धाइ । औहैओवा२ । इहा ।

अस्मात्स्य । वा । औहैओवा२ । इहा । तुताइ । धा

० "अन्तरिक्षे ह्ये"—इति भा० प्रा० १,१,८ । तत्र पर्वसिद्धम् ।

^{१ ३} रया^{४ २}२४^{१ १}श्री^{२ २}होवा । ^२सुष्टु^१भस्तुभोश्वाशिष्टुमक्राश्न् । इट्
^{१ १ १ १}इडा^{२ ३ ४ ५} ॥ ९ ॥

* पिवा^{२ २}सुता । स्यर^२सिनः । मा^{१ २}म्खा^१श्नाई^२ २ । आ । औ^१श्री^२
^{२ २ २}होवा^१हाउवा^३ ३ । ई^{२ ५}३४^{१ १ २}डा । द्र^{१ ०}गोमतः । आपि^१र्नो^२बो^२ २ ।
^१आ । औ^{२ २ २}श्री^{१ ५}होवा^१हाउवा^{२ २ २} ३ । ई^{२ ५}३४^१डा । धिस^{२ २ २}न्धमाद्ये^२वुधे ।
^{१ २}आ^१स्मा^{२ २}श्^१अवा^{२ २ २} २ । आ । औ^{२ ५}श्री^१होवा^{२ २ २}हाउवा^{२ ५} ३ । ई^{२ ५}३४^१डा ।
^{२ १}तुता^१इ । धा^{१ २}रया^{४ २}२४^{१ १}श्री^{२ २}होवा । विष्टु^{२ २}भस्तुभोश्वाशिष्टुम
^१क्राश्न् । इट्^{१ १ १ १}इटा^{२ ३ ४ ५} ॥ १० ॥

अनयोर्वाङ्मानम्—१भा० ४८९ षष्ठे द्रष्टव्यम् । ८, १०

† हाह । होइया । ३ । पावी । चन्ताइ । वितता३
 ‡ ह्लाणस्या२३३ताइ । प्राभूः । गात्रा । षी३परि

० “अन्तरिचे हे”—इति आ० ब्रा० ३, २, ८ । तचोत्तरमिदम् ।

† “अरिहे हे”—इति आ० ब्रा० २, २, ८ । तत्र पूर्वमिदम् ।

५० ख,

१ ११ १ ५ ४ ५ १ १ १
याइ । षिवाइश्चार३४ताः । आता । प्रता । नूर्न

२ १८ १८ २ ५ ४ ५ १ १ २
तदा । मोअश्रू३३४ताइ । शार्त्ता । सआइत् । वदन्तः ।

१ २८ ३ ५ ३८ १८ ३८ १८ ५८ ५८
सन्तदाश्चार३३ता । हाइ । होइया । ३ । होइडा ।

२ । होर३४पुइ । डा ॥ ११ ॥

३८ ११११ ४ ५ १ १ १
* हाइ । हो३४पु । ३ । पावी । चन्ताइ । वितता

१ २ ३ ५ ४ ५ १८ २ १११
३म्रह्णस्पा३४ताइ । प्राभूः । गात्रा । णी३परियाइ ।

२ ३ ५ ४ ५ १ २ १११८ १८ २ ३
षिवाइश्चार३४ताः । आता । प्रता । नूर्नतदा । मोअश्रू

५ ४ ५ १ ११ १ १८ ३
२३४ताइ । शार्त्ता । सआइत् । वदन्तः । सन्तदाश्चार३४

५ ३८ २ १११ ५८ ५८ ३
ता । हाइ । हो३४पु । ३ । होइडा । होर३४पुइ ।

५
डा ॥ १२ ॥

अनयोर्वा।आजम्—२भा० १०० पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ११,१२

० “अरिष्ठे हे”—इति आ० ब्रा० २, २, ८ । तथोत्तरमिदम् ।

१ २ २२ २२ २२ १ १ १ १
 * चावाभी । त्वापूर्वपीत । याइ । इडाइ । चाउ
 ३ ५ २ १ २२ १ २ ३ २ १ १ २
 वाइ । वृ२३४चात् । इन्द्रास्तोमाइ । भिरायवाः । इडा
 २ १ २ ५ २ १ २ २ १ २ ३
 इ । चाउवाइ । वृ२३४चात् । समाइचीना । सप्त
 २१ १ २ १ २ २ १ २ १
 भवाः । समाइखरान् । इडाइ । चाउवाइ । वृ२३४
 ५ २ १ २ १ २ ३ २ १ १ २ २ १
 चात् । रुद्रागृणा । तपूर्वियाम् । इडाइ । चाउवाइ । वृ
 ५ २ २ २ १
 २३४चात् । ए । वृ३त् ॥ १३ ॥

१ ३ २ १ २ २ २ २ १ १ २ १
 † अभीचाउ । त्वापूर्वपीतयाइ । इड । चाइउवा
 २ ५ १ २ २ २ २ १ २ २
 २३ । सू२३४वाः । इन्द्रस्तोमेभिरायवाः । इड । चाइ
 २ ५ २ २ २ २ २ १ २
 उवाइ । सू२३४वाः । समी । चीनासप्तभवःसमखरान् ।
 १ २ १ २ ५ २ २ २ २ २ २
 इड । चाइउवाइ । वृ२३४वाः । रुद्रागृणन्तपूर्विया-

०.† "अक्षरीते इ" - इति अ० ना० २, १, ८।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७
 म् । इह । हाउवाउवाउवा । सूउवाः । एह । सुवा
 १ १ १ १
 उवाः ॥ १४ ॥

अनयोर्वाख्यानम्— १भा० ५२८ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १३, १४

१२ २ ३ ४ ५ ६ ७
 * हाउपिवासुता । स्यरसिनाः । होइ । ३ । हाउ
 १ २ ३ ४ ५ ६ ७
 उवा । सहीनरः । मत्स्वानइन्द्रगोमताः । होइ । ३ । हा
 १ २ ३ ४ ५ ६ ७
 उवा । सत्यमोजः । आपिर्नोबोधिसधमाह । होइ । ३ ।
 १ २ ३ ४ ५ ६ ७
 हाउउवा । स्वर्गोतिः । दियेवधेह । होइ । ३ । हाउ
 १ २ ३ ४ ५ ६ ७
 उवा । एस्यादिदम् । ३ । अस्माअवन्तुतेधियाः । हो
 १ २ ३ ४ ५ ६ ७
 इ । ३ । हाउउवा । द्यौरक्रान्भूमिरततनत्समुद्रसमचू
 १ २ ३ ४ ५ ६ ७
 कुपत् । इइउउउवाः ॥ १५ ॥

अस्य वाख्यानम्— १भा० ४८६ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १५

१ २ ३ ४ ५ ६ ७
 † हाउउ । वृहात् । ३ । वृहात् । ३ । वृहात् । ३ ।

* “वदस्य देवख्यानम्”—इति भा० प्रा० ३, २, ८ ।

† “वदहे वख्यानम्”—इति भा० प्रा० ३, २, ८ ।

^{१ १ १ २} ^{१ २} ^{१ २} ^{१ २}
 वृद्धिन्द्रायाश्गायाश्ताश्च मरुतोवृत्राश्चान्ताश्माश्चम् ।
^{१ २} ^{१ २} ^{१ २} ^{१ २} ^{१ २}
 येनज्योतिरजनयन्दृष्टतावाश्र्वाश्चः । देवन्देवायाश्चागृश्वी
^{१ २} ^१ ^{१ २} ^१
 २३ । द्वाउ३ । वृद्धात् । ३ । वृद्धत् । ३ । वृद्धात् । २ ।
^१ ^१ ^{१ २} ^{१ १}
 वृद्धाश्च । वाश्च । ए । वृद्धत् । ३ ॥ १६ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ५२४ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १६

^{१ २} ^{१ २} ^{१ २} ^{१ २}
 * ऐरायाश्चत् । ३ । ऐरायाश्चत् । सुवराश्च । द्वा
^१ ^{१ २} ^२ ^{१ २} ^{१ २} ^{२ २} ^{१ २}
 द्वाइ । पुनानःसोमाश्चधाराश्याश्च । अपोवसानोश्चाष्वा
^{१ २} ^{२ २} ^{१ २} ^{१ २}
 शसीश्च । आरत्नधायोनिमृत्तस्याश्चाद्वादाश्सीश्च । उत्सो
^{२ २} ^{१ २} ^{१ २} ^{१ २}
 देवोद्दीर्घाण्याश्याश्चः । ऐरायाश्चत् । २ । ऐरायाश्चत् ।
^{१ २} ^{१ २} ^{१ २} ^{१ २} ^{१ २} ^{१ २} ^{१ २}
 सुवराश्च । द्वाद्वाश्च । औद्दीर्घा । ए३ । देवादिवाज्यो
^{१ १ १ १ १}
 तीरश्चपुः ॥ १७ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ७६ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १७

^{१ २} ^{१ २} ^१ ^१ ^{१ २} ^{१ २} ^{१ २}
 † द्वावौद्दीर्घाउ । अभित्वावार्षाश्चभासुताइ । अभि

* † "देववैरिचैवे" — इति आ० ब्रा० ३, १, ८ ।

२ १ २ ५२ २ १२ २२१
 वा । ३ । इडा२३भिरा३४ । औद्दोवा । इडासुवोबृहन्नमा
 ११११
 र३४पुः ॥ २१ ॥

अनयोर्वाङ्मानम्—१भा० ५५० पृष्ठे द्रष्टव्यम् । २०, २१

१२ १२ २ २ २ २ २ १२
 * द्वाउ । ३ । औद्दोवात्वासहस्रमाश्रताम् । द्वाउ
 २१ २ २२ २ २ २ २
 ३ । युक्ताराश्या२३इ । द्वाउ । ३ । क्षिराण्याश्या२३इ ।
 १२ १ २ २ २ २ २ २
 द्वाउ । ३ । ब्रह्मायूजा२३ः । द्वाउ । ३ । क्षारयइ ।
 २१ २ २२ १ २ २ २ २
 द्रक्वाद्गशाश्वना२३ः । द्वाउ । ३ । वद्वान्तुसोर३ । द्वा
 १२ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 द्वाउद्वाउ । मपौ३ । तार३४याइ । उद्दुवा३द्वाउ । वा ।
 १
 चस् ॥ २२ ॥

अस्य वाङ्मानम्—१भा० ५०० पृष्ठे द्रष्टव्यम् । २१

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 † उद्दुवाओद्दोवा । औद्दोवा । शन्नोदेवीः । उद्दुवा ।
 २ २ १२ १२ २ २ १ २ २ २ २
 औद्दोवा । औद्दोवाद्वाउ । वा । आवत् । अभिष्टार३या

● “भारद्वाजश्च”—इति आ० ब्रा० १, ९, ८ ।
 † “वाचर्वश्च”—इति आ० ब्रा० १, ९, ८ ।

१ २ २ २ १२ २ २ २ १ २
 ३३। उद्बुवाओहा। औहोवा। शन्नोभवा। उद्बुवा
 २ २ १२ ३२ २ १ २ २ १२ २
 ओहा। औहोवाहाउ। वा। खवः। तुपीतारश्याह
 १ २ २ २ १२ २ २ २ २ १ २ २
 ३। उद्बुवाओहा। औहोवा। शंयोरभी। उद्बुवाओ
 २ १२ ३२ २ २ १ २ २ २ २ २
 हा। औहोवाहाउ। वा। ज्योतिः। सुवन्तूरुनाः।
 १ २ २ २ १२ ३२ २ २ ३ १ १ १ १
 उद्बुवाओहा। औहोवाहाउ। वाः। ईर३४५ ॥ २३ ॥

अथ बाह्यान्तम्—१भा० १४३ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । २३

२४ (चतुर्विंशतितमं), साम—२भा० २४४ पृष्ठे कुट्टितम् ।

१२ २ १ २ २ २ १ २ २ २
 * हाउ। ३। बृहद्वामम् । ३। बृहत्पार्थिवम् । ३।
 २ १ २ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 बृहदन्तरिक्षम् । ३। बृहद्विवम् । ३। बृहद्वामम् । ३।
 १ २ १ २ १ २ १ २ २ २ १ २
 कयानश्चित्राश्चाभूश्वाः। अतीसदावृद्धाःसाश्वाः।
 २ २ १ २ १ २ २ २ २ २ २ २ २
 कयाश्चिष्ठाश्यावाश्नाः। हाउ। ३। बृहद्वामम् ।
 २ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 ३। बृहत्पार्थिवम् । ३। बृहदन्तरिक्षम् । ३। बृहद्विवम् ।

* “बृहतीवामदेवो ह” — इति आ० ब्रा० १, २, ८। तत्र पूर्वमिदम् ।

३। वृद्धामम् । २। वृद्धामम् । औद्योवाहाउ । वा ।
 ४। वृद्धामम् । ए । वृद्धाम् । ए । वामेभ्यो
 वामम् । ए । वामम् । वामम् । वामम् ॥२५॥

* वृद्धामम् । २। वृद्धामम् । कयानश्वाइ ।
 चकारभूरश्वात् । ऊताइसदा । वाङ्गःसारश्वा । क
 याग्रचाइ । छयारवारश्वात् । वृद्धामम् । २। वृद्धत् ।
 वामाश्वा । ए । वृद्धामम् । ३ ॥ २६ ॥

अनयोर्वाङ्मन्—१भा० १०४ पृष्ठे दृष्टव्यम् । १५, १६

† औद्योर्द्वामिद्विवामहाइए । सातीवाजा ।
 श्याकारारश्वाः । तुवारश्वा । औद्योवा । वृत्राइषुवा
 इ । द्रासाश्वात् । पतिन्वारश्वाः । त्वाङ्गाष्टाश्वा ।

० “वृद्धतीवामेभ्ये”—इति चा० ब्रा० १, ९, ८ । तत्रोत्तरमिदम् ।

† “भरद्वाजस्य वृत्त्” —इति चा० ब्रा० १, ९, ८ ।

३२ ४२ ५ १ ५ ५ १
 औक्षीवा । चरुश्चर्वाश्च । ताः । उक्षुवाश्च ।
 वा । चस् ॥ २७ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा०४८२ पृष्ठे दृश्यम् । २७

॥ इति ग्रामे अरण्यगाने प्रथमस्याह्वं प्रपाठकः ॥

॥ हरिः ॐ ॥

२ २ १ १ १ २२ १ २२ २ ४ ५
 * इयाश्चोइ । ३ । इन्द्रन्नरो । नेश्मधि । ताश्चवन्ताइ ।
 २ १२ २ १ १ २ ४ ५ २२ १२ २ १
 यत्पारियाः । युनज । ताइधियस्ताः । शूरीनृषा । ताश्चव ।
 १ २ ४२ ५ २२ १२ २ १२ २२ २ ४ ५ २ २
 संश्रुकामाइ । आगोमताइ । ब्रजेभ । जातुवन्नाः । इया
 १ ४ २ १ ३ ५ २ २ २ १ २
 श्चोइ । २ । इयाश्चोइ । यारश्चौक्षीवा । ई २ ३
 १ १
 ४ ५ ॥ १ ॥

३२ २२ २२ २ १ २ २ २२ २ ४ ५
 † औक्षीइया । ३ । इन्द्रन्नरो । नेश्मधि । ताश्चवन्ता
 २ १२ २ १ १ २ ४ ५ २२ १२ २
 इ । यत्पारियाः । युनज । ताइधियस्ताः । शूरीनृषा । ता

०, † "वसिष्ठ-जमदग्नी ऋषौ द्वावमख्य-जमदग्नीर्वी" — इति आ० ब्रा० ३, १, १० ।

१ २ १ २ २ २ २ १ २ १ २ १ २
हाउ । हारी । सार्जानोअत्योनस । त्वभीस्त्वभीत्वभीः ।

१ २ २ २ २ २ २ १ २ १ २
हाउ । ३ । औहोवाणहियाहाउ । वार्था । पाजा

२ २ २ १ २ २ १ २ २ २ २
सिहाणुषेनदी । पुवापुवा । पुवा । हाउ । ३ । औहो

२ २ २ २ १ २ १ २ १ २ १ २
वाणहियाहाउ । वा३ । ई२३४५ ॥ ४ ॥

अस्य शास्त्रानम्—१भा० १८५ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ४

२ २ २ २ १ २ १ २
* हाउ । ३ । पूवइन्द्रायवृहाताइ । हाताइ । २ ।

१ २ २ १ २ १ २ २ २
हाउ । ३ । मरुतोब्रह्मअर्चिता । चाता । २ । हाउ ।

२ २ १ २ १ २ २ २
३ । वृत्रह्नतिवृत्रहाशतक्रातूः । क्रातूः । २ । हाउ

२ २ १ २ १ २ २ २
३ । वज्रेणशतपर्वाणा । र्वाणा । २ । हाउ । ३ ।

२ १ १ १ १ १ १ १
वा३ । इट्टडा२३४५ ॥ ५ ॥

२ २ २ २ १ २ २
† हाउ । ३ । सन्त्वानोनवुः । ३ । अनोनवुः । ३ ।

२ १ २ २ २ २ १ २ १
मरुतः । ३ । विश्वस्मात् । ३ । पूवइन्द्रायवृहाताइ । हा-

* "मरुतासर्कौ द्वौ"—इति भा० प्रा० ३, २, १० ।

† "संक्षोभो वीजः"—इति भा० प्रा० ३, २, १० । मरुतामित्येव ।

^१ताई । ^२२ । ^{१ २}मरुतोब्रह्मअर्चिता । ^{१ २}चाता । ^१२ । ^१वृत्रं ह
^२नतिवृत्रहाशतक्रातूः । ^{१ २}क्रातूः । ^{२ २}२ । ^{१ २}वज्रं णशवपर्वाणा ।
^{१ २}र्वाणा । ^{२ २}२ । ^{१ २ २ २}हाउ । ^{१ २ २}३ । ^{१ २ २}सन्त्वानोनवुः । ^{१ २ २}अनोनवुः ।
^{२ १}३ । ^{१ २ २}मरुतः । ^{१ २ २}३ । ^{१ २ २}विश्वास्मात् । ^{१ २}२ । ^{१ २}वाइअस्मात् २३४
^{५ २ २}औहोवा । ^{३ १ १ १ १}ई २ ३४५ ॥ ६ ॥

अनयोर्वाङ्मानम्—१भा० ५२२ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ५, ६

^१* ^१होहोवा । ^१ई । ^१ईया । ^{१ २ २}३ । ^{१ २ २}अग्निमूर्धादीश्वाःकाश्
^१कूरत् । ^२पतिःपृथिवीश्याआश्यारम् । ^{१ २ २ २}अपांरेतांसीश्
^१जाइन्वाशतीर । ^१होहोवा । ^१ई । ^१ईया । ^१२ । ^१होहोवा ।
^१ई । ^१ईर । ^१यार३४ । ^{५ २ २}औहोवा । ^{१ २}२ । ^{१ २ २ २ २ २}अग्निमूर्धाभव
^१द्विः ॥ ७ ॥

अस्य वाङ्मानम्—१भा० १२५ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ७

• “अग्ने रर्क्षः”—इति आ० ब्रा० ३, १, १० ।

^{१ २} * होवा । ^{१ २} ईया । ^{१ २ २} औरश्चोआश् । ^{४ ५} आयाम् । ^{१ २} पूषा
^{२ २ ३} २ । ^५ रयिर्भाश्शगाः । ^{४ ५} सोमाः । ^{१ १} पुनार । ^{२ २ ३} नोअर्षाश्
^५ ४ती । ^{४ ५} पातीः । ^१ विश्वार । ^{३ २ ३} स्यभूमाश्शनाः । ^५ वाया ।
^१ ख्यद्रोर । ^{२ २ ३} दसीऊरश्शभाइ । ^५ होवा । ^{१ २} ईया । ^१ औरश्
^{२ २} होआश्श । ^{५ २ २} औहोवा । ^{५ १ १ १ १} ईरश्शु ॥ ८ ॥

अस्य व्याख्यानम्—२भा० १५५ पृष्ठे दृश्यम् । ८

८, १०, ११ सामानि—२४६, २४७, २४८ पृष्ठेषु मुद्रितानि ।

^१ † पातीरः । ^{१ २ १} ३ । ^१ दिवआ । ^१ पातीरः । ^{१ १} ३ । अन्तरि
^{२ १} षस्या । ^१ पातीरः । ^{१ २ २} ३ । ^१ पार्थिव । ^१ स्या । ^१ पातीरः । ^१ ३ ।
^{२ १ २ २} अपामोषधी । ^१ नाम् । ^१ पातीरः । ^{१ २ २ १} ३ । विश्वस्यभूत ।
^१ स्या । ^१ पातीरः । ^{१ १ ३} पातीरश्श । ^{२ २ २} पारताश्श । औहोवा ।
^{२ २ १} ए । ^{२ १} पतिर्दिवः । ^{२ २} ए । ^{१ २ १} पतिरन्तरिक्षस्य । ^{२ २} ए । ^{१ २ १ २} पतिःपार्थि

०. "प्रजापतेआर्कः"—इति आ० ब्रा० ३, २, १० ।

† "अर्कप्रोवाश"—इति आ० ब्रा० ३, २, १० ।

२ २२ १ २ १२२ २२ २ २२ १ २ १ २ २ १
 वस्य । ए । पतिरपामोषधीनाम् । ए । पतिर्विश्वस्यभूत
 २२ १ २ २ १ १ १ १
 स्य । ए । सुवर्ज्यातीर३४५ः ॥ १२ ॥

अस्य मूलं न क्व, अपि तु सोमः, सचेनः—

१ २२ २ २ ३ १ २ १ २२ ३
 पतिः । दिवः । अन्तरिक्षम् । स्य । पार्थिवस्य । अ
 २ १ २२ १ २२ ३ १ २२
 पाम् । औषधीनाम् । औष । धीनाम् । विश्वस्य ।
 २ १ २ १ २ १ २२ १ २२
 भूतस्य । आयुः । चक्षुः । ज्योतिः ॥ १ ॥ ६ ॥ १२ ॥

१२ साम २भा० २४६ पृष्ठे मुद्रितम् ।

१ १ २ ३ २ १ १ २
 * इय । होइ । इयइयईश्या । इय । होइ । इय
 ३ २ १ १ २ ३ २ २ १
 इयईश्या । इय । होइ । इयइयईश्या । इन्द्रन्नरो ।
 २ १ २२ २४ ५ २ १२ २ १ २
 नेशमधि । ताह्वन्ताइ । यत्पारियाः । युनज । ता
 ३ ४ ५ २२ १२ २ १ २ ३ ४ ५
 इधियस्ताः । शूरोनृषा । ताश्रव । संखकामाइ ।
 २२ १२ २ १२ २२ २४ ५ १ १
 आगोमताइ । ब्रजेभ । जातुवन्नाः । इय । होइ ।

• “अर्कं पुष्ये हो” — इति आ० ब्रा० ३, १, १० । तत्र पूर्वसिद्धम् ।

१ ५ २ १ १ १ १ १
 इयइयईश्या । २ । इयहोइ । इयइय । ई२ । यार३४ ।
 ५२ २ ३ १ १ १ १
 औहोवा । ई२३४५ ॥ १४ ॥

* उव । होइ । उवउवज्जवा । ३ । इन्द्रनरो ।

१ १ २२ ३ ४ ५ २ १ २ १ २ ३ ४
 नेशमधि । ताह्वन्ताइ । यत्पारियाः । युनज । ताइधिय
 ५ २२ १ २ २ ३ ४ ५ २ २ २
 स्ताः । शूरोनृषा । ताहश्रव । सश्वकामाइ । आगो
 २ २ २ २ ३ ४ ५ १ १ २
 मताइ । ब्रजेभ । जातुवन्नाः । उव । होइ । उवउ
 ५ २ १ १ २ १ १ २
 वज्जवा । २ । उव । होइ । उवउव । ऊ२ । वार३४ ।
 ५२ २ ३ १ १ १ १
 औहोवा । ई२३४५ ॥ १५ ॥

अनयोर्बाष्पानम्— १भा० ६४२ पृष्ठे द्रव्यम् । १४, १५

१२ २२ ३ ४ ५ २ २ २ २
 † छाउ । ३ । आज्यदोहम् । ३ । मूर्धानन्दायि ।

२ १ २ ३ ४ ५ २ २ २ २ २ २
 वाहश्र । तिम्यथिव्याः । वैश्वानराम् । छतभा । जात

● “अक्षरपुष्ये इ” — इति आ० ब्रा० १, २, १० । तत्र द्वितीयमिदम् ।

† “वैश्वानरस्य त्रीणां च दोषाणां च दोषानि वा” — इति आ० ब्रा० १, २, ११ । तत्र प्रथममिदम् । ज्येष्ठसामान्यदोषमिति वैदिकसङ्केतः ।

५२ ख,

^{४ ५} मग्नीम् । ^{१ १} कवि॑सम्ना । ^{१ १} जा॒श्मति॑ । ^{१ १ ४ ५} यिञ्ज॑वानाम् ।

^{२ २} आसन्नःपा । ^{१ १} ना॒श्ञ्जन॑ । ^{१ २ ४ ५} यन्त॑देवाः । ^{२ २} हा॒उ । ^{२ २} ३ । ^{२ २} आ॒ञ्च

^{४ ५} दो॒हम् । ^{१ २ ४} २ । ^{५ १ २} आ॒ञ्चदो॑पुहाउ । ^{२ २} वा । ^{१ २} ए । ^{१ २} आ॒ञ्चदो॑ह

^{२ २} म् । ^{२ २} ए । ^{१ २ २ २ २ २} आ॒ञ्चदो॑हार३४५म् ॥ १६ ॥

^{२ २} * हा॒उ । ^{२ २} ३ । ^{१ २} ऊ॒म् । ^{२ २ २} चि॒दो॒हम् । ^{२ २ २} ३ । ^{२ २ २} मूर्धा॑नन्दा

^{१ १} इ । ^{१ २ ४ ५} वा॒श्चर॑ । ^{२ २ ४ ५} ति॒मृथि॒व्याः । ^{२ २ २} वैश्वान॑राम् । ^{२ २ २} ऋ॒त॒श्चा ।

^{२ २ ४ ५} जा॒तम॒ग्नीम् । ^{१ १} कवि॑सम्ना । ^{१ १} जा॒श्मति॑ । ^{१ २ ४ ५} यिञ्ज॑वानाम् ।

^{२ २} आसन्नःपा । ^{१ १} ना॒श्ञ्जन॑ । ^{१ २ ४ ५} यन्त॑देवाः । ^{२ २} हा॒उ । ^{२ २} ३ । ^{२ २} इ॒म॒चि

^{१ २} दो॒हम् । ^{१ २ २} चि॒दो॒हम् । ^{१ २ २} चि॒दो॒श्हा॒उ । ^{१ २} वा॒इ । ^{२ २ २} ई॒र॒इ

^{१ २} ४५ ॥ १७ ॥

^{२ २} + हा॒उ । ^{१ २} ३ । ^{२ २ २} चो॒हम् । ^{२ २ २} ३ । ^{२ २ २} मूर्धा॑नन्दाइ । ^{१ २} वा॒इ

• ई-निचम माण्यदोह मिति वैदिक-संहितः ।
† ऋत-निचम माण्यदोह मिति च वैदिक-संहितः ।

^१ अर । तिम्पृथिव्याः । ^{२ २ ४ ५} वश्वानराम् । ^{२ २ २ २} अतथा । ^{२ २ ४ ५} जातमग्नी
^{२ २} म् । ^{२ २} कविं सग्ना । ^{२ २ ४ २ ५} आश्मति । ^{२ २} यिञ्जमानाम् । ^{२ २} या
^१ सक्त्रःपा । ^{१ १} चाश्ञ्जन । ^{२ २ ४ २ ५} यन्तदेवाः । ^{२ २} चाड । ^१ ३ । ^१ चो
^२ दम् । ^{१ २} २ । ^{१ २} चोश्चाड । ^{२ २ २ २ २ २} वाश् । एश् । चतम् ॥ १८ ॥

एतेषां व्याख्यानं—१भा० २०५ पृष्ठे अष्टमम् । १६-१८

^{२ २} * सुदुपष्टालुमूतये । ^{२ २ २} ३ । ^{२ २ २ २ २ २ २ २} सुदुषामिवगोकुचे । ^{१ २} जुहम
^२ साद् । ^{२ २ २} याविद्यवाद् । ^{२ २ २ २} २ । ^{२ २ २ २} याविद्यवाश्शु । ^{२ २ ३} वाश्श ।
^१ उम् । ^१ उम् । ^१ उम् ॥ १९ ॥

एतेषां व्याख्यानम्— १भा० २६९ पृष्ठे द्वादशम् । १८

^{२ २} † चाड । ^१ ३ । ^२ आयि । ^२ ची । ^१ ३ । ^१ आयि । ^१ ३ । ^१ द्या
^२ चाड । ^{२ २ २ २} ३ । ^१ पिबासोमाम् । ^{२ २ ४ ५} इन्द्र । ^{२ २ २} मन्दतुत्वा । ^{२ २ २} यन्ते-

* “ब्रह्मस्य चय कृपया रैवती वैराजः साकार इति”—इति भा० भा० २,९,११ ।
 तत्रेहं रैवतकृपमम् ।

† वैराजकृपम मिहं द्वितीयम् ।

^{२ १} सुषा । वा३हरि । ^{२ ३ ४ ५} अश्वअग्नीः । ^{२ २ १ २} सोतुर्वा३ । ^{२ १} भ्या३एचुय ।
^{२ २ ३ ४ ५} तोनअर्वा । ^{२ २} द्वाउ । ^{१ १} ३ । ^१ आयिही । ^१ ३ । ^१ आयि । ३ ।
^{१ २} इयाद्वाउ । ^{१ ५ २} २ । ^२ इया३द्वाउ । ^{२ ३ १ १ १ १} वा३ । ई२३४५ ॥ २० ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ८१५ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ९०

^२ * ओ३श्म् । ^{१ २ २ २ २ २ २ १ १} ३ । ^२ स्वादोरेइत्थाएविषूएवतआ । शं
^{१ २} योः । ^{१ २ २ २ २ २ २ १ १} २ । ^{२ १} मधोरेपिवाएन्तिगोएरियआ । ^{२ १} ह्विः । २ ।
^{२ २ २ २ २ २ २ २ २ २} याआएन्ट्रेणाएसयाएवरिया । ^{२ ५} सुवः । ^{१ २ २ २} २ । ^२ वृष्णाएमदा
^{२ २ २ २ २ २ १ १ २} एन्तिशोएभथा । ^{१ २} आ । ^{१ २ २ २ २ २ २ २} ज्योतिः । २ । ^{२ २ २ २ २ २ २ २} वस्तीरेअनूएस्वराए
^{२ १} जियमा । ^{२ १} ओ३श्म् । ^{२ १} २ । ^{५ १} ओ३श्२३४ । ^१ वा । इट्इडा
^{१ १ १ १} २३४५ ॥ २१ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ८२३ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ९१

^{२ २ २} † एपुरोजिती । ^{२ २ १} वोअन्धसःसुतायमादया ^{२ २} २ई३वा ^१

• शाकृत् ऋषभमिति तृतीयम् ।
 † “इन्द्रस्य ऋषोऽनीषद्भाः अयापरं रौद्रः”—इति आ० ब्रा० २, २, ११ ।

^१यि । ^{१ २}इडा । ^{१ २ १ २}ऊच्चा । ^१तेजातमा^१रन्धसाः । ^१अथा ।
^१दायिवी । ^{१ २ १ २}सङ्गुमिया^१रददायि । ^१अथा । ^{१ २}ऊग्रम् । ^१श
^१र्ममहा^१रयि । ^१अवाः । ^१अथा । ^{१ २}अपञ्चान^१अथा^१इष्टार
^१ना । ^{१ २ २ २}सखायोदी^१र्षजार^१होयि । ^{१ २}ह्ययमा^१उवार^१इ
^{१ १ १ १}इडार^१३४५ ॥ २२ ॥

अथ व्याख्यानम्—२भा० १५७ द्रष्टव्यम् । १२

^१* ए^१आसा । ^{१ २}जिव^१कारथ्ये^१यथा^१रजा^१उ । ^१इडा । ^१आ
^१सा । ^{१ २ १}व्य^१शु^१र्मदा^१रया । ^१अथा । ^{१ २}धाया । ^{१ २ १ २}मनोता^१पृथ
^१मामना^१रयिषा । ^१इडा । ^{१ २}आप^१ख । ^{१ २ १ २}दक्षोगिरा^१रदृष्टाः ।
^१अथा । ^{१ २}दाशा । ^{१ २ १ २}खसारो^१अधिसानो^१रअव्यायि । ^१इडा ।
^१श्याइनो । ^{१ २ १ २}नयोनिमा^१रसदात् । ^१अथा । ^{१ २}मार्जा । ^{१ २}तिव
^{१ २}ह्नि^१सदनेषुवार^१ष्का^१३१७ । ^१वा^१र^१इ^{१ १ १ १}इडा^१३४५ ॥ २३ ॥

अथ व्याख्यानम्—२भा० २४५ द्रष्टव्यम् । १२

• “इन्द्रस्य दधोऽतिपद्माः अथापरं • •, वासवः”—इति आ० ब्रा० २, २, ११ ।

२ १२ २ १२ १ १ १ १ २२
 कृषुषेनदीषुवा१ । वा॒ । शीर्वा^१ओ२३४वा । ३ । ४ ।

१२ २ १२ २ १ १२२
 श्रीश्रीश्रीवाहाउ । वा । ईडा ॥ २५ ॥

* वाउ । ३ । शीर्वा^१ओ२३४वा । ए । श्रीश्रीश्रीवा
 २ २ २ १२ २ १ १२ १२ २ २ २ २ २ २
 हाउ । वा । धर्तादिवःपवा । ईडा । तेकन्वोरसः ।

१२ २ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 ईडा । दक्षोदेवानामनुमाद्योनृभिः । ईडा । हरिः

२ २ २ २ १२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 हजानन्ना । ईडा । त्थोनसत्त्वभिः । ईडा । वृथापा-

२ २ २ २ १२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 जासिद्धयुषेनदीषुवा१ । वाउ । ३ । शीर्वा^१ओ२३४वा ।

२२ १२ २ १२ २ २ १२ २
 ए । श्रीश्रीश्रीवाहाउ । वा । ईडा ॥ २६ ॥

+ श्रीश्रीश्रीवा२ । ओवा२ । ए । श्रीश्रीश्रीवाहाउ ।

२ २ १२ २ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 वा । धर्तादिवःपवा । ईडा । तेकन्वोरसः । दक्षोदे

१२ २ २ १२ २ २ १२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 वानामा । ईडा । नुमाद्योनृभिः । हरिःहजानन्ना ।

• षड्विंशत्पदश्लोकमिदं द्वितीयमिति वैदिकसङ्घे तः ।
 † अतुष्टिपदश्लोकमिदं तृतीयमिति वैदिकसङ्घे तः ।

^{१ २ २} ईडा । ^{२ २ १} त्योनसत्वभिः । ^१ वृथापाजा^{१ २ २ १ २ २}सिक्नु । ^{१ २} ईडा । ^१ औ
^{२ २ २} दौदोवा^१इ । ^{१ २} ओवा^{२ २ २ २ २}इ । ए । ^१ औदौदोवा^२इडा । वा । णु
^{२ १ २ १} षेनदीषुवा^१ ॥ २७ ॥

^{१ २ २ ४} * औ^५दौदोवा^{२ २}इडा । ए । ^{१ २ २ २ २ २} औ^१दौदोवा^२इडा । वा ।

^{१ २ २} धर्ता । ^१ दौ^१इ । वःप । वा । ^{२ २ २ २ २ २} तेकृन्व्यः । ^{१ २} रसः । ^{१ २} दक्षो
^{२ २ २ २ २} देवानामनुमाद्योनृभिः । ^{१ २ २} ईडा । ^१ हरिः । ^२ सा । ^{२ २ २ २} जानोच ।

^{२ २ १} त्योन । ^{१ २} सत्वभिः । ^{१ २ २ २ २ २} वृथापाजा^१सिक्नु^{२ २ २ २ २}णुषेनदीषुवा^१ ॥

^{१ २ २ ४} * औ^५दौदोवा^{२ २}इडा । ए । ^{१ २ २ २ २ २} औ^१दौदोवा^२इडा । वा ।

^{१ २ २} ईडा ॥ २८ ॥

एतेषां व्याख्यानम्—२भा०१८४पृष्ठे द्रष्टव्यम् । २५—२८

॥ इति ग्रामे अरण्यगाने प्रथमः प्रपाठकः ॥

* द्विरिड्, पदलोभ निदं चतुर्थं मिति च वैदिकसङ्घेः ।

॥ हरिः ॐ ॥

* अभाइमाहे । ३ । चर्षणीधृतम्नघवानाश्मूक्याश्या
 इम् । इन्द्रङ्गिरोवृद्धतीरभ्याश्नूषाश्ता २ । वावृधानं
 पुरुहत्सुश्वाक्ताश्दभी २ः । अमर्त्यञ्जरमाणन्दीश्वाइ
 दाश्दवे २ । अभाइमाहे । २ । अभाइइ । मा २ । हा
 २३४ । औहोवा । सर्पसुवार२३४पुः ॥ १ ॥

† अभिप्रमञ्चीश्राइमाहे । ३ । चर्षणीधृतम्नघवा
 नाश्मूक्याश्या २म् । इन्द्रङ्गिरोवृद्धतीरभ्याश्नूषाश्ता २ ।
 वावृधानम्पुरुहत्सुश्वाक्ताश्दभी २ः । अमर्त्यञ्जरमाण
 न्दीश्वाइदाश्दवे २ । अभिप्रमञ्चीश्राइमाहे । २ । अ-

● “इन्द्र संसर्पाणि महासर्पाणि सर्पसामानि वा । अथापरमग्नेश्च (सर्पमिति शेषः) । ● ● ● अथापरं वाधवाणि चत्वारि (तत्र प्रथममिदम्)”—इति आ० ब्रा० १,२,१२ ।

† “पुष्यवाच (सर्पमिति शेषः) । ● ● ● अथापरं वाधवाणि चत्वारि (तत्र द्वितीयमिदम्)”—इति आ० ब्रा० १,२,१२ ।

भिप्रुम^१्हीशरार^१३इ । मार^१ । हार^१३४ । औहोवा ।

१ २१ ११११
प्रसर्पसुवार^१३४पुः ॥ २ ॥

२५ १ २ १ २ १ २ २१ २५
* हाउ^१श्वा । चर्षणीधृतम्माघवानमुक्थ्यम् । हाउ
१ २ २ १२ १२ २५ २२ २
श्वा । इन्द्रङ्गिरोवृक्षतीरभ्यनूषत । हाउश्वा । वावृधा
२ २१ १२ १ २५ १ २ १ २२
नम्युह्यत^१सुवृक्तिभिः । हाउश्वा । अमर्त्यञ्जरमाष
१२ २२ २५ १ २१ ११११
न्दिवेदिवे । हाउश्वा । उत्सर्पसुवार^१३४पुः ॥ ३ ॥

इतेषां आख्यानं—१भा० ७६८ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १—२

२५ १ २ १ २ १२ २२ १
† हाउ^१श्वा । सुवःस^१सर्पन्तः । तवेदिन्द्रावमंवसु ।
२५ १ २ १ २ १ २ १
हाउ^१श्वा । सुवःस^१सर्पन्तः । त्वस्युद्यिसिमध्यमम् ।
२५ १ २ १ २ २१२ १ १ २२
हाउ^१श्वा । सुवःस^१सर्पन्तः । सत्राविश्वस्यपरमस्यराजसि ।
२५ १ २ १ २ १ २२ १२ १ २ २५
हाउ^१श्वा । सुवःस^१सर्पन्तः । नकिङ्गागोषुवाण्वते । हाउ-

● “वायोष” —इति आ० ब्रा० ३, २, १२ । सर्पमिति शेषः । किञ्च “अथापरं वाभवाणि चत्वारि” —इति आ० ब्रा० ३, २, १२ । तत्र तृतीयमिदम् ।

† “अनरिचस्य” —इति आ० ब्रा० ३, २, १२ । सर्पमिति शेषः । किञ्च “अथापरं वाभवाणि चत्वारि” —इति आ० ब्रा० ३, २, १२ । तत्र चतुर्थमिदम् ।

१ २ १ २ २२ १ २१ १ १ २२ २
 ह्वा । सुवःसर्पसर्पन्तः । ए । सर्पतप्रसर्पतसुवर्गमेमते-
 वयम् ॥ ४ ॥

* सुवःसर्पसर्पसर्पा२ । २ । सुवःसर्पसर्पसम् ।
 १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००
 सार । पार३४ । औद्योवा । तवेदिन्द्रावमंवसु ।
 त्वस्युध्यसिमध्यमम् । सत्राविश्वस्यपरमस्यराजसि । नक्ति-
 द्वागोषुवृष्वते । सुवःसर्पसर्पसर्पा२ । २ । सुवःसर्-
 सर्पसम् । सार । पार३४ । औद्योवा । ए३ । सुव-
 र्गमेमार३४पू ॥ ५ ॥

अनयोर्थास्त्रानम्—१भा० ५५०पृष्ठे दृष्टव्यम् । ४,५

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००
 † दृषायप्रद । पा । इहा । ईश्या । एवन्निः । अभि-
 प्रियाणिपवतेचा३नोद्वा१इता२ः । नामानियङ्कोअधियेषू-

* “आदित्यस्य च”—इति आ० ब्रा० ३,१,१२ । सर्पमिति शेषः । किञ्च “अ-
 षायपरं * * * पावसानानि चत्वारि । तत्र प्रथममिदम् ।

† “दिवस”—इति आ० ब्रा० ३, २, १२ । सर्पमिति शेषः । किञ्च “अषायपरं
 * * * पावसानानि चत्वारि”—इति आ० ब्रा० ३, २, १२ । तत्र द्वितीयमिदम् ।

^{१ २} श्वाहा^१ १ता^२ २इ । ^{१ २ २} आ^१ख्य^२स्य^३बृ^४हती^५बृ^६हता^७ १धी^८ २ । ^१ रथं
^{१ २} विष्वं च मरु^१हदी^२श्चा^३क्षा^४णा^५ २ः । ^{१ २ १} छपाय^१प्रसृ^२ । ^१ पा ।
^{१ २} इहा । ^१ ई^२या । ^{१ २ १} २ । ^१ सुपाय^१प्रसृ^२ । ^१ पा । ^{१ २ २} इहा । ^१ ई^२ ।
^१ या^२ ३४ । ^{१ २ २} औ^१हो^२वा । ^{१ २ १ २ २} ए । ^{१ २} सुपाय^१प्र^२छपाय^३ । ^{१ २} २ । ^{१ २} ए ।
^{१ २ १} छपाय^१प्र^२छपाया^३ २३४५ ॥ ६ ॥

अस्य आख्यानम्—२भा० १०३ पृष्ठे दृश्यम् । ६

०,८ सामनी २भा० २५१-२५२ षष्ठयोर्मुद्रितौ ।

^{१ २ २} * स्वा^१दो^२रि^३त्या^४वि^५षू^६वता^७ए^८हा^९उ । ^{१ २} म^१धोः^२पि^३बन्ति^४गौ^५रि-
^{१ २ २} या^१ए^२हा^३उ । ^{१ २ २} या^१इ^२न्द्रे^३ण^४स^५या^६व^७रा^८ए^९हा^{१०}उ । ^{१ २} वृ^१ष्णा^२म^३द^४न्ति^५शो-
^{१ २ २} भ^१था^२ए^३हा^४उ । ^{१ २ २ २ २} व^१स्वी^२र^३नु^४स्व^५रा^६जी^७या^८मे^९श्चा^{१०}उ । ^{१ २ २} वा । ^{१ २} ए ।
^{१ २ २ २ २} दि^१शः^२प्र^३दि^४शः^५क । ^{१ २} पा^१ २ । ^{१ २ २ २} ता^१ २ ३ ४ । ^{१ २ २} औ^१हो^२वा । ^{१ २} ए ।
^{१ २ २ २} राज^१ङ्ग^२मे^३म^४स्व^५रा^६ज^७ङ्ग^८मे^९मा^{१०} २ ३ ४ ५ ॥ ८ ॥

* “माखवे द्वे”—इति आ० ब्रा० १,२,१२ । किञ्च “अथापरं • • •” “दिशां संघर्षे द्वे”—इति आ० ब्रा० १,२,१२ ।

२ १ २ १ २ १ २ १ २ २ २ २ २
 द्वाइ । ३ । इदामे । इदामे । पुराए । होवाद्वाइ । ३ ।
 २२ १२ २२ १ २ १ २ १ २ १ २ २ २ २
 श्रीहोवाद्वाइ । ३ । प्रवाए । स्यआए । निनाए । होवाद्वाइ ।
 २ १२ २ १ २ १ २ १ २ १ २ २ २ २
 ३ । श्रीहोवाद्वाइ । ३ । यतामे । उवाए । स्तषाए । होवा-
 २२ २२ १२ २ २ १ २ १ २ २
 द्वाइ । ३ । श्रीहोवाद्वाइ । ३ । सखाए । यआए ।
 १ २ १ २ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 द्रमूए । तथाए । होवाद्वाइ । ३ । श्रीहोवाद्वाइ । २ ।
 २२ १२ २ २ २ १ २ २ १ २ २ २ २ २
 श्रीहोवाद्वाइ । वाइ । हस्बृहन्नमाइ३४५ः ॥ १५ ॥

अस्य व्याख्यानम् अन्त्यम् । १५

२२ २२ २ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 * द्वाउ । ३ । ऊवेविराजस्वराजम् । ३ । द्वाओवा ।
 २ १ २ २ १ २ ५ २ २ २ २
 ३ । द्वाइओर३४वा । द्वाइओर३४वा । द्वाउवा । मद्द
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 त्तामअजीजने । अभातृव्योअनात्वम् । मद्दङ्गद्रमजी-
 २ १ २ २ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 जने । अनापिरिन्द्रजनुषासनाद । स्यभातृव्यमजीजने ।
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 युधेदापित्वमिच्छसे । द्वाउ । ३ । ऊवेविराजस्वराजम् ।

* "भातृव्य" — इति आ० मा० १, २, १३ ।

२४ ३२ २ १ १ ५ २
३। हाओवा । ४। हाओर३४वा । २। हाउवा३।

१ २ १२ ३ १ ११ १
४३। अभिभूरसीर३४पू ॥ १६ ॥

अस्य व्याख्यानम् १भा० ८१६ पृष्ठ द्रष्टव्यम् । १६

१ १ २२ १ १ २ १२ ५ २
* हाउरेवा । तीर्नाः । इहा । सधमादार । हा

१ ५ २ १ १ २ १
४१उवार३ । ई३४डा । इन्द्रा२इसन्नु । इहा । तुवि

२ ५ २ १ ५ १ २ १
वाजारः । हा३१उवार३ । ई३४डा । जुमा२तोया ।

१ २ १ २ ५ १ १ ५
इहा । भिर्मदेमार । हा३१उवार३ । ई३४डा ॥ १७ ।

१ २ १ १ २ २ १ १ १
† रा । वता२इः । नाः । इहा । औहीही । इडा ।

१ २ २ १ १ २ २ १ १ १ २
सधार । मादाइ । इहा । औहीही । इडा । इन्द्रा२इ ।

२ १ १ २ २ १ १ १ २ २ २ १
सन्नु । इहा । औहीही । इडा । तुवा२इ । वाजाः ।

१ २ २ २ १ १ १ २ २ १ १
इहा । औहीही । इडा । जुमा२ । तोया । इहा ।

* , † “ दैवते द्वे ”—इति आ० ब्रा० ३, २, १२ ।

मस्यजगतः । सुवा२३^१ईशाम् । आइशानमा२३इन्द्रा ३ ।

तास्यू२३^२षा । औवा६ । चाउवा । अस् ॥ २१ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ४८० पृष्ठे द्रष्टव्यम् । २१

* अयंवायाउ । २ । अयंवायाउ । त्वामिह्वाइ ।

चावामहाइ । ३ । सातौवाजा । स्याकारवाः । ३ ।

त्वांवृत्राइ । शूइन्द्रसात् । पातिन्नराः । ३ । त्वाङ्गाष्ठा ।

स्र्त्रर्वताः । ३ । अयंवायाउ । २ । अयम् । वार ।

या२३४ । औहोवा । ए । त्रिवृतं प्रवृतम् । २ । ए । त्रि

वृतं प्रवृता२३४५म् ॥ २२ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ४८२ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । २२

आक्रन्दयकुरुघोषम्वहान्तथ

हरीइन्द्रस्याभियोजयाशू ।

मर्माविधन्ददतामन्योअन्यथ

* “जमदग्नेष सप्तचम्”—इति आ० प्रा० १, ९, ११ ।

२ १ २ २ २ २ २ २
शल्यात्मापततुस्लोकमच्छ ।

२ ४ २ २ २ २ २ २ २ २
पुयश्चक्रमराव्णोसनताभभवर्त्तयत् ।

२ ४ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
ज्योगित्तिस्त्रयोद्दत्तैश्रयातैकोशवच्छिरः ॥ २३ ॥

इयमुक्त्वा । नामपन्वेऽस्याः पाठकारणं व्याख्यानञ्च स्वयम् । २२

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
आ । क्रन्दय । कुरु । घोषम् । महान्तम् ।

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
द्वरीद्विति । इन्द्रस्य । अभि । योजय । आशूद्विति ।

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
मर्माविधम् । मर्म । विधम् । ददताम् । अन्यः ।

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
अन् । यः । अन्यम् । अन् । यम् । शल्यात्मा । शल्य ।

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
आत्मा । पततु । स्लोकम् । अच्छ । पु । यत् । चक्रम् ।

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
अराव्णो । अ । राव्णो । सनतै । अभभवर्त्तयत् । अभि ।

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
अवर्त्तयत् । ज्योक्त्वा । इत् । तिष्ठः । ओद्दत्तै । शया

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
तै । कोशवत् । शिरः ॥ २४ ॥

प्रद्वित्तयैः पदपाठ एवः । नामपन्वे पदपठनकारणं स्वयम् । २४

^{१२} * आत्तन्दयोवा । ^१ कुक्षोपक्वाहार । ^{११२} आन्तारम् ।
^{१२} हरीन्द्रस्याभियोजयार । ^१ आशू । ^{१२१} मर्माविधन्ददता
^१ मन्थीर । ^१ आन्यारम् । ^{११२} शल्यात्मापततुस्तोकमा२३ ।
^१ आर । ^१ क्कार३४ । ^{१२२} औहोवा । ^१ अस् ॥ २५ ॥
^{१२} † हाउ । ३ । ^१ अस् । ३ । ^१ फट् । ३ । ^१ मृस् । ३ । ^१ ह्रस् ।
^{१२} ३ । ^१ प्रायरत् । ^१ चक्रम् । ^{१२२} आरार । ^{१२२} आव्णारइ । ^{१२} सानर ।
^{१२} ताअर । ^{१२} भ्याषर । ^{१२} तायत् । ^{१२२} जीयीरक् । ^१ इत्तीर ।
^{१२} स्वाओर । ^{१२२} हतैर । ^{१२२} शायार । ^{१२२} तैकेर । ^{१२} शवरत् ।
^{१२} शाइररः । ^{१२} हाउ । ३ । ^१ अस् । ३ । ^१ फट् । ३ । ^१ मृस् । ३ ।

* “पञ्च पवित्रानि महासामानि (तत्र प्रथमं निदम्) सर्वेषु प्रथमोपनि (तत्र प्रथमं निदम्) * * * अथापरमग्नेर्हरसीद्दे (तत्राष्टमं निदम्)”—इति आ० ब्रा० ३, ९, १३ ।

† “पञ्च पवित्रानि महासामानि (तत्र द्वितीयं निदम्) * * * चतुस्रं ऋषिं (तत्राष्टमं निदम्) * * * अग्नेर्हरसीद्दे (तत्र द्वितीयं निदम्)”—इति आ० ब्रा० ३, ९, १३ ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०
 हस् । २ । चा२३४ । औद्योवा । एअस् । एफट् ।

११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
 एमृस् । एहस् । ई२३४५ ॥ २६ ॥

२१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
 * अभ्याभूः । ३ । प्रायरत् । चक्ररम् । आरार ।

३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४०
 आव्णारइ । ३ । सान२ । ताअ२ । भ्याव२ । ताय२

४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५०
 त् । ३ । जीयोश्क् । इत्ती२ । खाओ२ । हातै२ । ३ ।

५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६०
 शायार । तैके२ । शाव२त् । शाइ२रः । ३ । अभ्याभूः ।

६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७०
 २ । अ । भ्यार । भूर३४ । औद्योवा । हस्प्रहसए३

७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८०
 चक्षूर३४५ः ॥ २७ ॥

८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९०
 + चाउ । ३ । चुरोहरोहरोहरः । ३ । वृक्षप्रवृथ

● “पञ्च पविमन्ति महासामानि (तत्र तृतीय मिदम्) * * * वदुस्त्र त्रीषि (तत्र द्वितीय मिदम्) * * * चुरस्त्र चरसी इ (तत्र प्रथम मिदम्)”—इति आ० प्रा० ३, २, १२ ।

† “पञ्च पविमन्ति सामानि (तत्र चतुर्थ मिदम्) * * * वदुस्त्र त्रीषि (तत्र तृतीय मिदम्) * * * चुरस्त्र चरसी इ (तत्र द्वितीय मिदम्)”—इति आ० प्रा० ३, २, १२ ।

२१८ २१ २१२१८१ १ १
स्वधा॑स्वय॑स्कुण्ड॑इषमूर्ज॑रजःसुवः । ऊम् । ३ । हो ।

१ १ ५८ ८ २८ १८
३ । ह॒ । २ । ह॒२३४ । औ॒होवा । ए । वाक् ।

२८ १८ २८ १ २८ २१ २८ १८ २८ २१
ए । इडा । ए । सुवः । ए । वृ॒हत् । ए । भाः । ए । अर्क

२ ८८११ १
मर्च॑तदेवावृध॑ह॒स् ॥ २९ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ४८० पृष्ठे द्रष्टव्यम् । २९

१ १ २ १ ३२ १११ २८
* होवा॑इ॒हार् । आ॒र॒इ । हिया॑इ॒धु । हा॒उ । ३ ।

२८ २८ ८ १८ २ ८ १ २ ५८ ८
ए॒हिया॑हा॒उ । ३ । ए॒हिया॑हा॒उ । ए॒हिया॑इ॒धु । औ॒होवा ।

२१ ८ ८ २२१ १ २ २ १
इ॒हपू॒जामि॒ह॒रयि॑ररा॒णो॒ह॒स् । होवा॑इ॒हार् । आ॒र॒

३२ १११ २८ १८ २ ८
इ । हिया॑इ॒धु । हा॒उ । ३ । ए॒हिया॑हा॒उ । ३ ।

२ २८ ० १ ५ १ २ २ १
क॒यान॑श्चा॒इ । न॒आ॒र॒भूर॑इ॒धवा॑त् । होवा॑इ॒हार् । आ॒र॒

२ ३ १११ २८ १८ २ ८ १८ २ ८
इ । हिया॑इ॒धु । हा॒उ । ३ । ए॒हिया॑हा॒उ । ए॒हिया॑

२ २८ २ ५८ ८ २२ २ ८ २ १८ २
हा॒उ । ए॒हिया॑इ॒धु । औ॒होवा । रा॒यस्यो॑षायमु॒कृता॒य

० "पञ्चनिधनं वामदेवस" — प्रति भा० प्रा० २, ९, १२३ ।

१८ १८१ १ २ १ १ २ १ १ १ १८
भूयसेहस् । शीवाश्चाश् । आरइ । द्रियाश्छु । चा

१८१ ८ १८१ १ १ १ १ १
उ । ३ । एदियाद्वाउ । ३ । जताइसदा । वाङ्गःसारश्छ

५ १ १ १ १ १ १ १ १ १८
खा । शीवाश्चाश् । आरइ । द्रियाश्छु । ३ । चाउ । ३ ।

१८१ ८ १८१ ८ १८ १ ५८ ८
एदियाद्वाउ । एदियाद्वाउ । एदियाश्छु । शीश्रीवा ।

१८ १८१ १ १ १ १ १ १ १ १
आगन्वाममिदम्बृहस् । शीवाश्चाश् । आरइ । हि

१ १ १ १ १८ १८१ ८ १ १८
याश्छु । चाउ । ३ । एदियाद्वाउ । ३ । कयाश्चाइ ।

१ ५ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
छयारवारश्छर्ता । शीवाश्चाश् । आरइ । द्रियाश्छु ।

१८ १८१ ८ १८१ ८ १८ १
चाउ । ३ । एदियाद्वाउ । एदियाद्वाउ । एदियाश्छु ।

५८ ८ ११ १८१ १ १ १ १ १ १ १
शीश्रीवा । इद्वाममिदम्बृहस् । शीवाश्चाश् । आ

१ १ १ १ १ १ १८ १८१ ८ १ १८
रइ । द्रियाश्छु । चाउ । ३ । एदियाद्वाउ । ३ । कया

० १ ५ १ १ १ १ १ १
श्चाइ । छयारवारश्छर्ता । शीवाश्चाश् । आरइ ।

१ १ १ १ १ १ १८१ ८ १८१ ८ १८१ ८ १८१ ८
द्रियाश्छु । चाउ । ३ । एदियाद्वाउ । एदियाद्वाउ ।

१२ २ ५२ २ २२ १२ २ १ २ १ २ २ १ २ २ २
 एक्षिया३४ । औक्षीवा । चराचरायवृद्धतद्वदं वाममिदम्बु
 १
 दक्षस् ॥ ३० ॥

अथर्वानुष्ठुपपरिशिष्टम्—१ भा० १८४ पृष्ठे दृश्यम् । १०

१२ २ २ २ २ २२ २ २ २ १२
 * क्षीयाक्षीयाक्षीयाक्षीया३४इपि । मत्स्वाहाउ । औ
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 जोहाउ । सक्षीहाउ । बलक्षहाउ । इन्द्रोहाउ । व
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 योहाउ । वृद्धहाउ । अतक्षहाउ । स्वर्हाउ । ज्योतिर्हाउ ।
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 दाक्षे । हाउहाउहाउ । औक्षी१३ । ३ । पिवासोमाम् ।
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 इन्द्रमा । दत्त्वा । ३ । हाउ । २ । हाउ । औक्षी१३ । ३ ।
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 पिवासोमाम् । इन्द्रमा । दत्त्वा । ३ । हाउ२हाउ । औक्षी१
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 इ । ३ । पिवासोमाम् । इन्द्रमा । दत्त्वा । ३ । मत्स्वा
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 हाउ । औजोहाउ । सक्षीहाउ । बलक्षहाउ । इन्द्रो
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 हाउ । वयोहाउ । वृद्धहाउ । अतक्षहाउ । स्वर्हाउ ।

● "इन्द्रस्य महावैराजं वसिष्ठस्य वा"—इति आ० भा० २, १, १२ ।

^{१२} ^२ ^१ ^१ ^{१२} ^२ ^{१२} ^१
ज्योतिर्द्वाउ । दाश्धे । द्वाउ । २ । द्वाउ । औद्दोश्द । ३ ।
^२ ^{१२} ^१ ^१ ^{१२} ^१ ^{१२} ^१
यन्नेसुषा । वाहरिया । श्वाद्दीरः । २ । श्वाद्दिः । द्वाउ ।
^२ ^{१२} ^१ ^१ ^{१२} ^१ ^{१२} ^१
२ । द्वाउ । औद्दोश्द । ३ । यन्नेसुषा । वाहरिया । श्वा
^१ ^{१२} ^१ ^२ ^२ ^{१२} ^२ ^२ ^१ ^२
द्दीरः । २ । श्वाद्दिः । मत्स्वाद्द्वाउ । औजोद्द्वाउ । सद्दो
^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२
द्वाउ । बलद्द्वाउ । इन्द्रोद्द्वाउ । वयोद्द्वाउ । बृह
^२ ^१ ^२ ^{१२} ^२ ^२ ^२ ^१ ^१
द्वाउ । ऋतद्द्वाउ । स्वर्द्वाउ । ज्योतिर्द्वाउ । दाश्धे ।
^{१२} ^२ ^{१२} ^१ ^१ ^२ ^२ ^{१२} ^१ ^१
द्वाउ । २ । द्वाउ । औद्दोश्द । ३ । सोतुर्वाद्द । भ्याद्दु
^१ ^{१२} ^२ ^{१२} ^१ ^{१२} ^२ ^२ ^{१२} ^२
यतो । नार्वाद्द । २ । नार्वा । द्वाउ । २ । द्वाउ । औद्दो
^{१२} ^१ ^१ ^१ ^{१२} ^१ ^१ ^{१२} ^१
श्द । ३ । सोतुर्वाद्द । भ्याद्दुयतो । नार्वाद्द । २ । ना
^२ ^१ ^{१२} ^१ ^१ ^२ ^१ ^{१२} ^१ ^१
र्वा । सुधमे । २ । साधाश्माद्द । ऋतमे । २ । आर्त्ताद्द
^२ ^१ ^२ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१
माद्द । इयाद्द्वाउ । २ । इयपिवमत्स्वाद्द । द्वाउवाद्द ।
१११११
इ२३४५ ॥ ३१ ॥

अथ सामान्यम्—१मा० ८१५ पृष्ठे दृश्यम् । ३१

२२१२ १ १ ५२२ २२ १ २१२
 वीहा । यारं । वा३३४ । औचोवा । ए । संयमन्नव्याय
 २ १ २१२१२ १ १२२ २ २ १ २२१२ १ १ १
 मन्वियमन्नसमायमन् । येकेचोदरसर्पिणस्तेभ्योनमा २ ३
 १ १
 ४ पुः ॥ ३३ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० २२४ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ३३

३४ साम २भा० ५०-५८ पृष्ठयोर्बुद्धितम् ।

॥ इति ग्रामे अरण्यगाने द्वितीयस्यार्हः प्रपाठकः ॥

॥ इति अर्क^०-नाम प्रथमं पर्व समाप्तम् ॥

॥ हरिः ॐ ॥

२२ १२ १२ १ १
 * हाउ । ३ । आयुः । ३ । सात्यम् । ३ । इन्द्र
 २ १ २२ ३४ ५ २१२ २ १
 सरो । नेशमधि । ताद्वन्ताइ । यत्पारियाः । युनज ।
 २५ ३४ ५ २२१२ २ १ २ ३ ४२ ५
 ताद्विधयस्ताः । शूरोनृषा । ताश्श्रव । सश्वकामाइ ।
 २२ १२ २१२ २२ ३४ ५ २२ १२
 आगोमताइ । ब्रजेभ । जातुवन्नाः । हाउ । ३ । आ

* “वसिष्ठस्य प्राजापानौ द्वौ”—इति आ० भा० १,२,१४ ।

युः । ३ । सात्यम् । २ । सत्याश्च । औहोवा । ई२
 १११
 ३४५ ॥ १ ॥

२२ १२ २ २ २ २ १
 षाड । ३ । आनोदिय । ३ । मनदोद्धम् । ३ ।

२ १ २ १ २२ ३४ ५ २१२
 इन्द्रन्नरो । नेश्मधि । ताह्वन्ताइ । यत्पारियाः ।

२ १ २ २ ४ ५ २२ १२ २ १ २२
 युनज । ताह्वधियन्ताः । षूरोनृषा । ताश्श्रव । सञ्च

४२ ५ २२ १२ २ १२ २२ ३४ ५ २२
 कामाइ । आगोमताइ । ब्रजेभ । जातुवन्नाः । षाड ।

१२ २ २ २ १ १ २ २
 ३ । आनोदिय । ३ । मनदोद्धम् । ३ । मनारश्दोहा

५२ २ ४ १ १ १ १ १
 ३४ । औहोवा । ई२३४५ ॥ २ ॥

२२ १२ २ २ २ २ २ १
 * षाड । ३ । एन्यौ । ३ । एन्याषाड । ३ । इन्द्र

२ १ २ २ ४ ५ २१२ २ १ २ १
 न्नरो । नेश्मधि । ताह्वन्ताइ । यत्पारियाः । युनज ।

२ ४ ५ २२ १२ २ २ २ २ ४ ५
 ताह्वधियन्ताः । षूरोनृषा । ताश्श्रव । सञ्चकामाइ ।

२२ १२ २ २ २ २ ४ ५ २२
 आगोमताइ । ब्रजेभ । जातुवन्नाः । षाड । ३ ।

• "इन्द्रसैन्यौ द्वौ"—इति आ० प्रा० ३,९,१४ ।

^{१२२} एन्यौ । ^{१२२ २} ३ । ^{१२} एन्याद्वाउ । ^२ २ । ^२ एन्याश्वाउ । ^२ वा३ ।

^{२११११}
ई२३४५ ॥ ३ ॥

^{१२} वाउ । ^३ ३ । ^{१२ २ १२ २} आहोएन्यौ । ^३ ३ । ^{१२} आहोरेन्याउ । ^{१२} १२

^{२ २} ३ । ^{२ २} इन्द्रसरो । ^{२ १} नेश्मधि । ^{१२ ३ ४ ५} ताद्वन्ताइ । ^{२ १२} यत्पारियाः ।

^{२ १} युनज । ^{२ ३ ४ ५} ताद्वधियस्ताः । ^{२ १ २} शूरोनुषा । ^{२ २} ताश्श्रव । ^{२ ३} सश्च

^{४ २ ५} कामाइ । ^{२ १ २} आगोमताइ । ^{२ १ २} ब्रजेभ । ^{२ २ ३ ४ ५} जातुवन्नाः । ^{१२} वाउ ।

^{१२ २ १२ २} ३ । ^{१२} आहोएन्यौ । ^३ ३ । ^{१२} आहोरेन्याउ । ^२ २ । ^{१२} आहोरे

^{१२} एन्याश्वाउ । ^२ वाउवा३ । ^{२११११} ई२३४५ ॥ ४ ॥

^{१२} * वाउ । ^३ ३ । ^{२ १} इन्द्रसरो । ^३ ३ । ^{२ १} इन्द्र

^{२ १} सरो । ^{२ ३ ४ ५} नेश्मधि । ^{२ १ २} ताद्वन्ताइ । ^{२ १} यत्पारियाः । ^{२ १} युनज ।

^{२ ३ ४ ५} ताद्वधियस्ताः । ^{२ १ २} शूरोनुषा । ^{२ १} ताश्श्रव । ^{२ ३ ४ ५} सश्चकामाइ ।

• "प्रजापतेर्नपचौद्वावचोरावचोवा"—इति आ० प्रा० ३, १, १४ ।

^१ उवा । ^{१ २} ओवा । ^२ उवा । ^{१ २} ओवाश् । ^{४ ५} आइन्द्राम् ।
^{१ २ २} नरोनेमधिताह्वारश्स्ताश्ई । ^२ यान्पा । ^{४ ५} र्यायुनजतेधि
^२ यारश्स्ताश्ः । ^{४ ५} शूरो । ^{१ २ २} नृषाताश्रवसश्चकारश्माश्इ । ^२ आ
^५ गो । ^{१ २} मतिव्रजभजातुवारश्नाः । ^२ उवा । ^{१ २} ओवा । ^२ ।
^१ उवा । ^१ ओश् । ^२ वारश्छ । ^{५ २ २} औहोवा । ^{२ १ १ १ १} ईरश्छपु ॥ ८ ॥

रतेषां व्याख्यानम्—१भा० ६४१ पृष्ठे ऋष्यम् । १—८ ।

^{२ २ २} ओवाइ । ^{२ २} २ । ^{२ २} ओवाश्छाइ । ^{१ २ ४ २ २} उपत्वाजाश्माश्यो
^{२ ५ २ २ २} गिरः । ^{२ २ २} ओवाइ । ^{२ २} २ । ^{२ २} ओवाश्छाइ । ^{४ २} देदिशतीश्चाश्वि
^{२ ५ २ २ २} ष्कृत । ^{२ २ २} ओवाइ । ^{२ २} २ । ^{२ २ २} ओवाश्छाइ । ^४ वायोरनीश्काश्
^{२ २ ५ २ २ २} अस्थिरन् । ^{२ २ २} ओवाइ । ^{२ २} २ । ^{२ २ २} ओवाश्छाइश्छ । ^{५ २ २} औहोवा ।
^{२ १ १ १ १} ईरश्छपु ॥ ८ ॥

^{२ २ २} ओवा । ^{२ २} २ । ^{२ २} ओवाश्छाइ । ^{४ २ २ ५} उपत्वाजाश्माश्योगिरः

• नृचक्षतेषां अभिदो दे, इन्द्रस्य वीक्षिर्द्विजयोः पूर्वम्—इति आ० भा० २, १, १४ ।

^{२२ २} ओवा । २ । ^{२२ २} ओवाश्चाइ । ^{२२ ४ १ ३ ५} देदिशतीश्चाश्चिष्कृतः । ^{२२} ओ
^२ वा । २ । ^{२२ २} ओवाश्चाइ । ^{२२ ४ १ ३ ५} वायोरनीश्काश्चिष्कृतः । ^{२२} ओ
^२ वा । २ । ^{२२ २} ओवाश्चाइ । ^{५२ २ १ १ १ १ १} औहोवा । ई२३४५ ॥ १० ॥

अनयोर्वाक्छानम्—१भा० ११३ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ८, १०

^{२२ २} * ^{२२ २ २ २ २} छाउधामयत् । ^{२२ २} छाउधामधामायत् । ^{२२ २} छाउ
^{२ २२ २} बृहद्वामधामायत् । ^{२ २ २ ३ ५} बृहदिन्द्रा । ^{२ ३ ५} यगारयाश्चता । ^२ मरु
^{२ १ २ ५} तोवृ । ^{२ २ २} त्रहाराश्चामम् । ^{२ २ २} येनज्योतिरजनयन् । ^२ च
^{२ ५ २ २ २ २} तारवारश्चर्वाः । ^{२ २ ५} देवन्देवा । ^{२ २ ५} यजारगृरश्चवी । ^{२ २} छाउ
^{२ २ २ २ २ २} धामयत् । ^{२ २ २ २ २ २} छाउधामधामायत् । ^{२ २} छाउबृहद्वामधा ।
^{२ २ ५ २ १ १ १ १ १} मार । ^{५ २ २} यारश्च । ^{२ १ १ १ १ १} औहोवा । ए३ । ^{१ १ १ १ १ १} भार्गाश्चपुः ॥ ११ ॥

अस्य वाक्छानम्—१भा० ५३४ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ११

^{२२} † ^{२ २ २} छाउ । ३ । ^{२ २ २} यशोछाउ । ३ । ^{२ २ २} वर्चोछाउ । ३ ।

● "भर्गवस्यो ह्ये"—इति आ० ब्रा० ३, २, १५ । तत्रास्य मिदम् भर्गम् ।

† द्वितीयस्यैतद् अक्षरं साम (आ० ब्रा० ३, २, १५) ।

^{१२ १२} औक्षीवा २ । ^{१२} औ । ^१ हो २ । ^१ वार ३४ । ^{१२ २} औक्षीवा ।

^{१२ २२ २ १२} कायमानोवनात्वम् । ^{१ २२ १२} यन्मातृरजगन्नपः । ^{१ १} नतत्तेअग्रो

^{१२ ११ १} प्रमृषेनिवर्त्तनम् । ^{१ २२ १२ २ १२ २} बद्दूरेसन्निधाभवः । ^{१२ १२} औक्षीवा २ । २ ।

^{१२} औ । ^१ हो २ । ^२ वार ३४ । ^{१२ २} औक्षीवा । २ । ^{१२ २१२ २ १२} विराजत्स्वराजा

^{११ ११} २३४५म् ॥ १४ ॥

अनयोर्भाष्यात्मन्-१भा० १८० पृष्ठे दृश्यन् । १२, १४ ।

^{१२} * छाउ । ३ । ^{१२ २ १ २} प्रसोमदेवाश्वाइताश्या २३ई । ^{१२} छाउ ।

^१ ३ । ^{२ १ १} सिन्धुर्नपिये ३आर्षा १सा २३ । ^{१२} छाउ । ३ । ^{२ २} अग्नीः

^{२ २ १ २} पयसामदिसीना ३जागृ १वी २३ः । ^{१२} छाउ । ३ । ^{१ २ २} अष्ठाकोश

^{१ २} म्ना ३धू १शू १ता २३म् । ^{१३} छाउ ३ । ^२ वा । ^{१ २ २ १२} धर्मः प्रवृत्तस्तन्वास

^{२ १ २ १२} मानृधेवृधे सुवा २३४५ः ॥ १५ ॥

^{१ २ २} औक्षीवा । ३ । ^{१ ३ २} ईश्या । ३ । ^१ आइही २ । ३ । ^३ प्र

• "वर्षतम् हे"—इति भा० प्रा० २, १, १५ ।

^२ ^{२१} ^१ ^५ ^२ ^{१२} ^१
 सोमदेववा^२इ^१ता^२३४याइ । सिन्धुर्नपि । ष्ये^१आ^२र^३र्णा^४२४
^२ ^२ ^२ ^१ ^३ ^५ ^१
 सा । अ^२शोःपयसामदिरः । नजा^२र^३गृ^४२४वीः । अ
^२ ^२ ^१ ^५ ^१ ^२ ^२ ^२ ^२
 छाकोशम् । मधूर^२सू^३२४ताम् । औ^१हो^२इवा । ३ । इ^२३
^२ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१
 या । ३ । आ^२इ^३ची^४२ । आ^२इ^३ची^४२३ । आ^२इ^३ । इ^२२४ ।
^{५२२} ^{२१} ^१ ^{१२} ^{२२२} ^{१२} ^{११११}
 औ^१हो^२वा । घर्मःप्रवृ^३क्तस्तन्वासमानशेमहे^४सुवा^५२४५ः॥१६॥

अनघोर्थाख्यानम्—२भा० पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १५, १६

^{१२२} ^१ ^५ ^{२१} ^२ ^{२१} ^१ ^१
 * अयमूषा^२इ^३ओ^४२४वा । रयिर्भगः । रयिर्भागा^२इ^३ओ
^५ ^२ ^५ ^{२२१} ^२ ^१ ^५ ^{२२१}
 २३४वा । आ^२२३४क्षूः । सोमःपुना^३इ^४ओ^५२३४वा । नो^६अ
^१ ^{२२१} ^२ ^{२२१} ^२ ^१ ^५ ^१ ^५
 र्षति । नो^२अ^३र्षति । नो^४अ^५र्षा^६ता^७इ^८ओ^९२३४वा । सू^{१०}२३४वाः ।
^{२१} ^२ ^१ ^५ ^{२१२} ^२ ^{२१२} ^२ ^१
 पतिर्वि^२आ^३इ^४ओ^५२३४वा । स्यभूमनः । स्यभूमाना^२इ^३ओ^४२३४
^५ ^३ ^५ ^{२१} ^२ ^१ ^५ ^{२१२} ^{२२}
 वा । ज्यो^२२३४तीः । वियस्थद्रो^३इ^४ओ^५२३४वा । दसीउभे ।
^{२१२} ^२ ^१ ^५ ^३ ^५
 दसीजभा^२इ^३ओ^४२३४वा । चा^५२३४क्षूः ॥ १७ ॥

* “प्रजापतेर्षोधि चक्षुषि”—इति चा० भा० ३, २, १५ ।

^{२१} अयम् । ^{१ २} पूरुषारश्धौ ^{५२ २} श्रीहोवा । ^{२ १ २} रयिर्भगः । ^{२ १} रयिः ।
^{१ २} भारगारश्धौ ^{५२ २} श्रीहोवा । ^{१ २ १ २} सोमःपुनानो ^१ अर्षति । ^{२ २ १} नोअ ।
^{१ २} धारतारश्धौ ^{५२ २} श्रीहोवा । ^{१ २ १ २ २} पतिर्विश्वस्यभूमनः । ^{२ १ २} स्यभू । ^१ मारु
^२ नारश्धौ ^{५२ २} श्रीहोवा । ^{१ २ १ २ २ २ २} व्यख्यद्रोदसीउभे । ^{२ १ २} दसी । ^{१ २} जम्भा
^{५२ २} रश्धौ ^२ श्रीहोवा । ^५ चारश्धौ ^{२ २ २} ङ् । ^{१ २ २} श्रीहोश्धौ ^{१ २ २} ङ् । ^{१ २ २} श्रीहोश्धौ ^{१ २ २} ङ्
^५ षवा । ^२ सूरश्धवाः । ^५ श्रीहोश्धौ ^{१ २ २} ङ् । ^{१ २ २} श्रीहोश्धौ ^५ षवा । ^२ ज्यो
^५ षश्धतीः । ^{२ २ २} श्रीहोश्धौ ^{१ २ २} ङ् । ^{१ २ २} श्रीहोश्धौ ^५ षवा । ^२ चारश्धौ ^५ ङ् ॥१८॥
^{२ २ २ २} एअयम्पूषारयिर्भगाः । ^{१ २} सोमःपुना । ^१ इहा । ^१ नो
^१ र्अर्षा । ^१ इडा । ^१ ताइपतिर्विश्वस्यभूमामनाः । ^{२ २ २} वियख्य
^२ द्रोदसारश्धौ ^{१ २} ङ् । ^{१ २} जम्भारश्धौ ^१ ङ् । ^{१ २ २ २} इट्इडारश्धौ ^{१ २ २ २} ङ् ॥१९॥

एषां वाक्यान्तम् - २भा० १५५ पृष्ठे दृश्यम् । १०-१८

विभक्त्यादि सामग्र्यं २भा० २६२-२६२ पृष्ठयोर्मुद्रितम् । २०-२२

॥ इति ग्रामे अरण्यगाने द्वितीयः प्रपाठकः ॥

॥ हरिः ॐ ॥

^{२२} ^२ ^{२ १ २} ^५ ^{३ ५ ३}
 * द्याउयक्कासी । पारावार३५ती । ई४य । इया
^४ ^५ ^{२ १ २} ^५ ^{२ १}
 २३४ । इयाद्याइ । याद्वार३४वा । ताइवृत्रार३४
^५ ^{२ ५} ^२ ^{४ ५} ^{२ १ २}
 दान् । ई४य । इयार३४ । इयाद्याउ । आतस्त्वा
^५ ^२ ^{२ १ २} ^५ ^{२ १ २} ^५ ^३
 २३४मी । भाइद्युगार३४दि । द्राकोशार३४इभीः । ई
^५ ^२ ^{४ ५} ^{२ १ २} ^५ ^२
 ४य । इयार३४ । इयाद्याउ । सूतावाल्३४आ । वा
^२ ^५ ^{२ ५} ^२ ^४
 इवासार३४ती । ई४य । इयार३४ । इया५द्याउ ।
^५ ^{२ २} ^१
 वा । अश्रमिष्टये३४स् ॥ १ ॥

^{२ ५} ^{२ २ २ २} ^{४ ५} ^४
 ई४य । इयार३४५ । (एवन्त्रिः) । इयाद्याउ । या
^५ ^२ ^{२ ४ ५ २ ५} ^{४ ५} ^२ ^{२ ४}
 ष्वा । का । सी३पा३रावती । यादा । वा । वा३ता
^{२ ३ ५} ^{४ ५} ^१ ^{१ २ २} ^{४ २ २}
 इवृत्रचन् । आताः । त्वा । गीर्भिद्युगदी३४आ३कोशि
^५ ^{४ ५} ^१ ^{२ ४ २ २ ५} ^{२ ५} ^३
 मिः । सूता । वाल् । आ३वी३वासति । ई३य । इ

* "यौते इ यौगते वा"—इति आ० प्रा० ५, २, १६ ।

११११
 या२३४५ । (त्रिः) । इयापुहाड । वा । अश्वदिष्टये
 १
 इहस ॥ २ ॥

अनयोर्वाञ्छानम्—१ भा० ५४७ इति इन्द्रवम् । १,१

१ १२ १ १ १ १
 * आ । भीनव । तच्चा२१३ । इन्द्रआ३१उवार३ ।
 ३ ५ २ १ १ १ १
 ई२३४डा । प्रा । यमिन्द्र । स्यका२१२ । मियमा३१उवा
 १ १ ५ २ १ २ १ १
 र३ । ई२३४डा । वा । त्मन्नपू । वँचा२१२ । युनि
 २ ३ ५ २ १ १ १
 या३१उवार३ । ई२३४डा । जा । त्परिह । तिमा२
 १ १ १ १ १ १
 १२ । तरचा३१उवार३ । इट् । इडार३४५ ॥ ३ ॥

१ १ २ १ ५ १
 ५भीनव । तच्चा३१उवार३ । द्रूर३४हाः । होइ ।
 १ १ २ १ ५ १ १ १
 हो । वाहा३१उवार३ । ई२३४डा । प्रियमिन्द्र । स्य
 १ १ ५ १ १ १ १ २
 का३१उवार३ । मी२३४याम् । होइ । हो । वाहा३
 १ ५ १ १ २ १ १
 १उवार३ । ई२३४डा । वत्सन्नपू । वँचा३१उवार३ ।
 १ ५ १ १ २ १ १
 यू२३४नी । होइ । हो । वाहा३१उवार३ । ई२३४

• “तास्मिन्ने हं तास्मिन्ने वा”—इति भा० प्रा० ३,१,१६ ।

५ १२१ २ १ ५
 डा । जातर्हिह । तिमाश्शुवारश् । तारश्शराः ।

१ १ २२ १ ११११
 द्योइ । द्यो । वाहाश्शुवारश् । इट्इडाश्शुपु ॥ ४ ॥

अनयोर्वाङ्मानम्—१भा० १६४ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ४

२ २ २ १ २ २२ २ १
 * यदिन्द्रशासोअब्राताम् । च्यावयासदाश्सारश्स्य

१ १ २ १ १ २ १ १
 राइ । आश्शसा । कम । शुम्माघाश्वारश्न् । पूरुश्

२ ५ २१ २ २२ ४२ ५ १ २
 स्पृश्शाम् । वसाव्याचाश्शु । औशोवा । धारश्इवा

१ २ ५२ २ २ ११११
 ३ । हारवारश्शौशोवा । यारश्शुपु ॥ ५ ॥

२ ४ २ ४ ५ २२ २२
 यापुदिन्द्र । शाश्शोश्आब्राताम् । च्यावयासा

२ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 २ । दसास्याश्शरारइ । उवाश् । औशवा । असाका

२ १ २ २ २ २ २ २ २ २
 शमार । शुम्माघाश्वारश्न् । उवाश् । औशवा । पूरु

२ २ २ २ २ २ २ २ २ ४
 स्पृश्शाम् । वसाव्याशयार । उवाश् । औशवाश् । धि

५ ४ ५
 वोवा । चापुयोईहाइ ॥ ६ ॥

अनयोर्वाङ्मानम्—१भा० १०४ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ६

* "तौत्त्वसे ह" — इति आ० प्रा० २, २, १६ ।

^{१२} ^२ ^२ ^{१२ १२} ^{१२ १२} ^१
 * छाउछाउछाउ । ओच्चा । २ । ओच्चाइ । इया
^१ ^१ ^२ ^{१२ २} ^१ ^१
 छाउ । २ । इयाच्चाउ । औच्चीश्इ । ३ । भूवत् । इडा ।
^{१२} ^१ ^{१२ १} ^१ ^१ ^{१ १}
 स्वादिष्ठया । मादिष्ठया । जनत् । इडा । पवस्वसो ।
^{१२ १२} ^१ ^१ ^{१२ १} ^{२२ १}
 माधारया । वृधत् । इडा । इन्द्रायपा । तावाइसुताः ।
^१ ^१ ^{१२} ^२ ^{१२ १२} ^{१२}
 करत् । इडा२३ । छाउ । २ । छाउ । ओच्चा । २ । ओ
^{१२} ^१ ^२ ^१ ^२ ^{१२ २} ^{१२}
 च्चाइ । इयाच्चाउ । २ । इयाच्चाउ । औच्चीश्इ । २ । औ
^{१२} ^१ ^{१२ २} ^१ ^{१२ १}
 च्चो२ । या२३४ औच्चीवा । ३३ । धेनु ॥ ७ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० १० पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ०

^१ ^{१ १} ^१ ^१ ^१ ^१
 † इयो३ । इया । इयो२इया । इयो३ । इया ।
^{१२} ^२ ^{१२} ^{१ १२} ^{२ १२} ^{१ २}
 अग्नेयुङ्क्त्वाच्चीइयेतवा । अग्नेयुङ्क्त्वा । च्चीयेतवा । अग्ने
^२ ^{१२} ^१ ^१ ^१ ^१
 युङ्क्त्वाच्चीइयेतवा । इयो३ । इया । इयो२ । इया ।

● “चेतुपयसी द्वे”—इति आ० ब्रा० २,२, १६ । तत्रेदमाद्यम् चेतुसाम् ।

† द्वितीयमिदम् पयःसाम (आ० ब्रा० २,२, १६) ।

५७ख,

१ १२२ १२ २१२ २२२२२२ २२
* विश्वतोदावन्विश्वतोन्ना । भराओवा । ३ । हा

३२२ १ १ ५ १ १
ओवा । ३ । हाओर३४वा । २ । हाउवा । विश्व

१२२ १२ २१२ २ २२२२२२ १२ ३२२
तोदावन्विश्वतोन्नाभर । भराओवा । ३ । हाओवा ।

२ १ ५ १ १२ १२२
३ । हाओर३४वा । २ । हाउवा । यन्त्वाशविश्विष्टमी

१२ २२२ २२ २ २२२२ २ १ १
महे । महाओवा । ३ । हाओवा । ३ । हाओ

५ १ १२२ २२२ २
२३४वा । २ । हाउवा । ईडा । इडाओवा । ३ ।

१२ ३२२ २ १ ५ २ १२
हाओवा । ३ । हाओर३४वा । २ । हाउवा । सूवः ।

२२२२२ २ २२२२ २ १ १ ५
सुवाओवा । ३ । हाओवा । ३ । हाओर३४वा । २ ।

२ १२ ३२ २२२२ २ २२ ३२२
हाउवा । ज्योतिः । ज्योताओवा । ३ । हाओवा ।

२ १ ५ १ १
३ । हाओर३४वा । २ । हाउवा । इट् इडा

११११
२३४५ ॥ १४ ॥

अनयोर्वाङ्मन्—१भा० षष्ठे इन्द्रम् । १२, १४

* अथकोमम् (भा० प्रा० २, २, १०) ।

* एखादोः । इत्याविषूवतोमधोःपिबन्ति गौरि
 याः । इडा । याइन्द्रे षसयाश्वाहरीः । वृष्णामदन्ति
 श्रोत्र । भाथा । वस्वीरनुस्वरारश्चोइ । जायमाश्शुवा
 रश्च । इट्इडाश्च४५ ॥ १५ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ८३३ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १५

† इन्द्रोमदा । यवावृधेशवसेवुत्रहाश्नुभाइ । अ
 था । तमिन्महत्सुवाश्जाश्चइषू । जतिमर्भेहवाश्च । मा
 हाइ । सवाजेषुप्रनारश्चोइ । वाइषदाश्शुवारश्च ।
 आश्च४६था ॥ १६ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ८४० पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १६

‡ एखादोः । इत्याविषूरश्चोइ । वतारश्च । हा

• “रायोवाजीय-वार्चद्विरे द्वे”—इति आ० ब्रा० ३,१, १० । तत्राद्यमिदम्
 रायोवाजीयं साम ।

† वार्चद्विरम् (आ० ब्रा० ३,१, १०) ।

‡ “सङ्घृतिपार्चुरग्ने द्वे”—इति आ० ब्रा० ३, १, १७ । तत्राद्यमिदम्
 सङ्घृति साम ।

१२ २ २ १ ५ २ १२ २
 औवा । ३ । हा३ओर३४वा । २ । हाउवा । मधोःपिबन्ति

२ १ १२ २२ १२ २२ १२२ १ २२ १२२
 गौर्यः । याइन्द्रेणसयावरीः । वृष्णामदन्तिशोभथा ।

१२२१ २२२ १२ २२ २ २ १ ५
 वस्वीरनुस्वराज्यम् । हाऔवा । ३ । हा३ओर३४वा ।

२ २ १ २ २ १११११
 २ । हाउवा३ । ही३ । आ३ । ज३ । ईर३४५ ॥ १७ ॥

१ २ ५ २ १२ १ १
 * एखादोः । ओर३४वा । इत्याविषू र्वताः । अ

१ २ ५ २ १ १ १
 था । एमधोः । ओर३४वा । पिबन्तिगौरियाः । अ

१ २ ५ २ १ १ १
 था । एयाई । ओर३४वा । द्रेणसया र्वराइ । अ

१ २ ५ २ १ १ १
 था । एवृष्णा । ओर३४वा । मदन्तिशो र्भथा । अ

१ २ ५ २ १ १ १
 था । एवस्वीः । ओर३४वा । अनुस्वरा र्जियाम् । अ

१ १ १ १ १
 थार३४५ ॥ १८ ॥

अनयोर्वाङ्मानम् - १भा० ८२२ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १०, १८

१ २ २ १ १ १ १ १
 † जभाइ । यदिन्द्रो र्दसाइ । इडा । आपा ।

० पार्थुरश्मम् (आ० ब्रा० २, २, १०) ।

† "श्लो-वृषके हे" - इति आ० ब्रा० २, २, १० । तथाचमिदम् श्लोषानम् ।

^{१२१} प्राथउषा^१ रइवा । ^१ इडा । ^१ माहा । ^{१२} तन्वामहा^{१२१} रइनाम् ।
^१ इडा । ^{१२} साम्ना । ^{११} जच्चर्षणा^१ रइनाम् । ^१ इडा । ^{११} देवी ।
^{११} जनित्राजा^१ रइजनात् । ^१ इडा । ^{१२} भाद्रा । ^{११} जनित्राजा^१
^१ रइजनात् । ^{११११} इडा२३४५ ॥ १८ ॥

अथ याज्ञानम्—१भा० ७७८ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १८

^१ * एखादोः । ^१ एखादोः । ^{१२१} इत्याविषू^१ रवताः । ^१ इडा ।
^१ एमधोः । ^{११} २ । ^१ पिबन्तिगौ^१ ररियाः । ^१ इडा । ^{१२} एयाई । ^१ एया
^१ ई । ^{१२१} ट्रेणसया^१ रवराई । ^१ इडा । ^१ एवृष्णा । ^१ एवृष्णा ।
^{११} मदन्तिशो^१ रभथा । ^१ इडा । ^{१२} एवस्त्रीः । ^{१२} एवस्त्रीः । ^{११} अन्नु
^१ खरा^{११११} रजियाम् । ^{११११} इडा२३४५ ॥ २० ॥

अथ याज्ञानम्—१भा० ८३२ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । २०

^{१२} १ । ^१ होइहा । ^{१२१} २ । ^१ इहोइहा । ^{१२} ३ । ^१ औहो^१ र । ^१ इहा ।

* द्रष्टव्यम् (आ० प्रा० २, १, २०) ।

† "मद्रुचेवपी द्वे"—इति आ० प्रा० २, १, १८ । तदायमिदम् भद्रुषाम् ।

^{१२ २२ ३ २} २ । ^{५२ २} श्रीहोइहा३४ । ^{१ १२} श्रीहोवा । ^{२२ २ २} इमानुकम्भुवनासीषधे

^१ मा३ । ^१ इहा । ^{२ १ २ २ २} इन्द्रश्चविश्वे चदेवाः३ । ^१ इहा । ^{१२ २} होइहा । ३ ।

^{१ १२ २} इहोइहा । ३ । ^{१२} श्रीहो२ । ^१ इहा । २ । ^{१२ २२ २ १} श्रीहोइहा३४ ।

^{५२ २} श्रीहोवा । ^२ ए३ । ^{२ १} भद्रम् ॥ २१ ॥

^{१२ २} * होइया । ३ । ^{२ १२ २} इयोइया । ३ । ^{१२} श्रीहो२ । ^१ इया ।

^{१२ २२ ३ २} २ । ^{५२ २} श्रीहोइया३४ । ^{२ १२} श्रीहोवा । ^{१२ २} इमानुकम्भुवनासिष

^२ धेमा३ । ^१ इया । ^{२ १ २ २ २ २ २ २} इन्द्रश्चविश्वे चदेवाः३ । ^१ इया । ^{१२} हो

^२ इया । ३ । ^{२ १२ २} इयोइया । ३ । ^{१२} श्रीहो२ । ^१ इया । २ । ^{१२} श्री

^{२ २ २ २} होइया३४ । ^{५२ २} श्रीहोवा । ^२ ए३ । ^{१२ १ १ १ १} अया२३४५ः ॥ २२ ॥

अनघोर्वाङ्मानम्—१भा० ट०१ पृष्ठे मुद्रितम् । ११, १२

^{२२} † हाउतन्तुः । ३ । ^{२२} हाउविश्वम् । ३ । ^१ अचिक्रददा ^२

० अघःसाम (आ० भा० २, २, १८) ।

† “तन्नोतुगौ ह” —इति आ० भा० २, २, १८ । तत्राचमिदम् तन्नासाम ।

^{१२} र्षाहराईः । ^{१२} महान्मित्रोनादर्शताः । ^२ ^२ ^२ ^१ सञ्चरियेणादियु
^{१२} ताइ । ^{१२} हाउतन्तुः । ३ । ^{२२} हाउविश्वम् । २ । ^{१२} हाउ ।
^१ वाइ । ^१ आ२३४औहोवा । ^२ ए३ । ^१ ^२ ^१ ^१ ^१ ^१ तन्तू२३४५ः ॥ २३ ॥
^{१२} * हावोतुः । ३ । ^{२२} हावैही । ३ । ^१ अचिक्रदद्वार्षाहरा
^{१२} इः । ^२ ^२ ^१ महान्मित्रोनादर्शताः । ^२ ^२ ^२ ^१ सञ्चरियेणादियुताइ ।
^{१२} हावोतुः । ३ । ^{१२} हावैही । २ । ^{१२} हाउ । ^१ आ२इ । ^३ हा२३
^{५२} ४ । ^२ औहोवा । ^१ ए३ । ^१ ^२ ^१ ^१ ^१ ^१ औतूर३४५ः ॥ २४ ॥

अनयोर्बाह्वानम्—१भा० ५५ पृष्ठे दृश्यम् । २३, २४

^{१२} † हाउ । ३ । ^२ ^२ ^२ पिवासीमाम् । ^१ इन्द्र । ^२ ^२ ^४ ^५ मन्दतुत्वा । ^{१२} हा
^२ ^१ उ । ३ । ^२ ^१ यन्तेसुषा । ^२ ^१ वा३हरि । ^२ ^२ ^४ ^५ अश्वअद्रीः । ^{१२} हाउ ।
^२ ^१ ३ । ^२ ^१ सोतुर्बाइ । ^२ ^१ आ३सुय । ^२ ^२ ^४ ^५ तोनअर्वा । ^२ हाउ । ३ ।

० औतुसाम (आ० ब्रा० ३, २, १८) ।

† “सहोमदसो द्वे”—इति आ० ब्रा० ३, २, १८ । तवाश्वम् सपःसाम ।

१ २२ १ १ १ १ ५२ २ १ १
 उ । वाञ्जो णशा । हाउ । तारपा२३४ औहोवा । वर्षा३३
 सु ॥ २७ ॥

२२ १ २ २२ २२ १ २ २ २
 * हाउ । ३ । विश्वेषाम् । ३ । भूतानाम् । ३ । स्तो
 २ २२ २ २ १ २ १ २ २
 भानाम् । ३ । प्रवइन्द्रायबृहाताइ । हाताइ । २ । मरु
 २ १ २ १ २ २ २
 तोब्रह्मअर्चिता । चाता । २ । वृत्रह्नतिवृत्रहाशत
 १ २ १ २ २ २ १ २ १ २
 क्रानूः । क्रानूः । २ । वञ्जो णशतपर्वाणा । र्वाणा । २ ।
 २ २ १ २ २ २ २ २ २ २
 हाउ । ३ । विश्वेषाम् । ३ । भूतानाम् । स्तोभानाम् ।
 १ २ २ २ २ २ २ २ ५ २ २ २ २ २ २ २
 स्तोभानाम् । स्तोभाना३४ । औहोवा । ई२३४५
 ॥ २८ ॥

अनयोः व्याख्यानम्—१भा० ५३२ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । २७, २८

२ २ १ १ ५ ४ ५
 † हाह । षा३ । औ३४वा । (एवन्निः) । आसा ।
 १ २ १ २ २ ४ ५ ४ ५ १
 विदाइ । वा३३गो३३ । जीकमन्धाः । नाया । सिन्ना

● उक्तं वार्कजभम् (आ० ब्रा० २,२, १८) ।

† “इषविश्वोतिषी ह” — इति आ० ब्रा० २,२, १८ । तत्रेदमाद्य निषयाम ।

इ । ^१द्रोश्जनु । ^१षेमुवोचा । ^{१२२२४ ५}बोधा । ^{४ ५}मसाइ । ^१त्वा
^१श्हरि । ^{१२४ ५}अश्वयज्ञैः । ^{४ ५}बोधा । ^१नस्तो । ^{१ १}माश्मन्ध । ^{१२}सो
^{१४२५}मदेषू । ^{१२}हाह । ^१चाह । ^{१ ५}ओश्ठवा । ^{१२}२ । ^१चाह । ^१चा
^१३ । ^{१ १ १ १ १}ओश्ठपुवाइ५६ । ^{१ २ ३ ४ ५ ६}ई२श्ठपुष ॥ २८ ॥

* ^१ईरयो । ^१ईरयो । ^१ईरयो । ^{१२ १२}ऐही । ^{१२ १२}ऐही । ^{१२ १२}ऐही ।
^१चए । ^१चए । ^१चए । ^{१२ १२}ओहा । ^{१२ १२}ओहा । ^{१२ १२}ओहाइ । ^{१ २}असा
^१विदाइ । ^{१ १}वङ्गोऽजी२ । ^{१ १}कमारुन्धा । ^१ईरयो । ^१२ । ^१ई
^{१२ १२}रयो । ^{१२ १२}ऐही । ^१२ । ^{१२ १२}ऐही । ^१चए । ^१३ । ^{१२ १२}ओहा । ^१२ । ^{१२}ओ
^{१२}हाइ । ^१नियस्त्रिन्नाइ । ^{१ १}द्रोजनुषे२म् । ^{१ १}उवो२वा । ^१ई
^१रयो । ^१२ । ^{१ १}ईरयो । ^{१२ १२}ऐही । ^१२ । ^{१२ १२}ऐही । ^१चए । ^१३ । ^{१२}ओ
^१हा । ^१२ । ^{१२ १२}ओहाइ । ^{१ १}बोधामसाइ । ^{१ १}त्वाहरिया२ । ^१श्व
^१यारज्ञैः । ^१ईरयो । ^१२ । ^{१ १}ईरयो । ^{१२ १२}ऐही । ^१२ । ^{१२ १२}ऐही ।

* विद्योक्तिःसाम (आ० प्रा० ४,२,१८) ।

१ २२ २२ २२ २२ २२ २२ २२ २२ २२
 च॒। ३। ओ॒हा। २। ओ॒हाइ। बो॒धान॒स्तो। मा॒म
 १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 न्भ॒सो॒रि। म॒दा॒र॒शू। ई॒रथो॑। २। ई॒रथी॑। ऐ॒धी।
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 २। ऐ॒धी। च॒। ३। ओ॒हा। ओ॒हा। ओ॒र॒हाउ।
 १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 वा॒३। ए॒३। वि॒श्र॒ज्योती॒र॒३५५॥ ३० ॥

अथबोर्षास्त्रायम्—१५० ११८ पू० इ० इ० १८ १०

॥ इति ग्रामे अरण्यगाने तृतीयास्यार्चः प्रपाठकः ॥

॥ हरिः ॐ ॥

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 * हा॒उम॒ही। ३। म॒ही॒र॒महि॑। ३। मा॒हेमा॒हे।
 १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 ३। म॒हि॒नी॒षाम॒वा॒र॒र॒स्र। औ॒दी॒दी॒वा॒र॑। द्यु॒क्ष्मि॒त्र
 १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 स्या॒र॒र्य॒म॒षाः। औ॒दी॒दी॒वा॒र॑। दुरा॒ध॒र्ष॒व॒रु॒र॒ण॒स्या।
 १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 औ॒दी॒दी॒वा॒र॑३। हा॒उम॒ही। ३। म॒ही॒र॒महि॑। ३। मा

० "दविच विस्वर्षो इ" — इति आ० मा० ३, १, १८। तमेवं इ० इ० १८

२२ ३२ २२ २ १ १ ५ ३ ५२ २ २२
हेमाङ्ग । २ । मङ्घि । मारुहा३२३४श्रीश्रीवा । १ ।

१ २२ १ ३ १ १ १ १
मङ्घि । २ । ए । मङ्घी२३४५ ॥ १ ॥

२२ १ २ १ २२ २२ ३२ २२
• छाउदिवी । ३ । दिवी रदिवि । ३ । दाइवेदाइवे ।

१ २ २ १ २ १ १ २
३ । मङ्घिनीणामवा ररख् । अ क्षमिन्नस्या रर्यम्णाः । दु

२ १ १ २२ १ १
राधर्षं वरु रणस्या । छाउदिवी । ३ । दिवी रदिवि ।

२२ २२ ३२ २२ २ १ १ ५ ३ ५२ २
३ । दाइवेदाइवे । २ । दिवि । दारुइवार३४श्रीश्रीवा ।

२२ १ २२ १ ३ १ १ १ १
१ । दिवि । २ । ए । दिवी२३४५ ॥ २ ॥

अनयोर्वास्मानम्—१भा० ४२० पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १,२

२२ २ २ २ २ २२ १ १ १ १ २२ २
† श्रीश्रीइ । इयाङ्गाउ । श्रीश्रीश्रीवा । नाकेसु

२ १ १ २२ २ २ २ २ २ १
या । णमुपयत्यतन्तम् । श्रीश्रीइ । इयाङ्गाउ । श्रीश्री

१ २ १ २२ १२ २२ १ १ २ २२ १ २
श्रीश्रीवा । चार्दवेना । तोअभ्यचक्षतत्वी । श्रीइ । इ

* विश्वद्वंसाम (भा० भा० ३, २, १८) ।

† आस-भाषु-अन्वसे द्वे—इति भा० भा० १, २, १८ । तत्रेदं आसम ।

^{२ २} याहाउ । ^{२२ १ १ १ १ १ १} औक्षीक्षीश्वा । ^{१ १ २} हाइरण्यपा । ^{२ २ २} चंवहृणस्य
^२ दूतम् । ^{२२ २} औक्षीक्षी । ^{२ २ २} इयाहाउ । ^{२२ १ १ १ १ १ १} औक्षीक्षीश्वा । यामस्य
^{२२ १ १} यो । ^{२ २ २} नौशकुनगभुरण्युम् । ^{२ २ २} औक्षीक्षी । ^{२ २ २} इयाहाउ । ^{२ २} औ
^{१ १ १ १} क्षीक्षीश्वा । ^{१ १ १ १ १} हाउवाह । इ२२४५ ॥ ३ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ६४६ षष्ठे द्रष्टव्यम् । ३

^{२ २} * ^{१ २ २ १ २ २ १ २ २ १} सुहृपकल्लुमूतयेसुदुषामा । ^२ वगो२ । ^{१ २} दुहया३१
^{२ ५} उवार३ । ^{१ ५} ई२२४डा । ^{२ २ २} सू२३४वाः । ^{१ १} जुहमार३सी । ^१ द्य
^२ विद्यविया३१उवार३ । ^{१ ५} ज्यो२३४तीः ॥ ४ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० २६६ षष्ठे द्रष्टव्यम् । ४

पञ्चम-षष्ठे सामनी १भा० २६८-२७० षष्ठयोर्मुद्रिते । ५, ६

सप्तमं साम १भा० २७१ षष्ठे मुद्रितम् । ७

^{२ २} १ हाउ । ^{२ १} २ चन्द्रम् । ^{२ १ १} ३ चन्द्रचन्द्रम् । ^{२ १} ४ चन्द्रं

● माधुच्छदसं साम (आ० वा० ३, २, १८) ।

† “ग्रामचन्द्रे द्वे”—इति आ० ब्रा० १, २, १८ । तत्रेह कुत्तरं चन्द्रं साम ।

^१ चन्द्रम् । ^{३ १ १ १} चन्द्रं चान्द्रम् । २ । ^{१ १ १ १} चन्द्रं चान्द्रम् । ^{१ २ २} अत्राहगो
^{१ १} राश्रमाग्व्याश्रता २ । ^{२२} नामत्वद्युराश्रपाइचाश्रया २म् । ^{१ १} इत्या
^{१ १} चन्द्रमाश्रसो गृश्रहारश्रइ । ^{२२} हाउ । ३ । ^{१ १} चन्द्रम् । ३ । ^{१ १} चन्द्रं
^१ चन्द्रम् । २ । ^{१ १} चन्द्रं चन्द्रम् । ^{१ २ १ १} चन्द्रं चान्द्रम् । २ । ^{३ २} चन्द्रम् ।
^१ चार । ^३ द्रा २३४ । ^{५२ २} औहोवा । ^{२२ २ १} ए । चन्द्रम् ॥ ८ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० १४४ पृष्ठे द्रुहन्वम् । ८

मवमादि-पञ्चविंशान्यानि सप्तदश सामानि १भा० २०३ प्रभृति १८२ पृष्ठेषु मुद्रितानि । ८—१५

॥ इति ग्रामे अरण्यगाने तृतीयः प्रपाठकः ॥

॥ इति हन्-नाम द्वितीयं पर्व समाप्तम् ॥

॥ हरिः ॐ ॥

^{१ २ २} ऊवेवाचाम् । ^{१ २ २} वाचंवाचञ्ऊवे २ । ^{१ २} वाक्शृणोतु
^{२ १} शृणोतुवा २क् । ^{१ २ २ २ १} वाक्समैतुसमैतुवा २क् । ^{१ २ १ २} वाग्रमता
^{१ २ २} म् । ^१ रमताम् । ^{१ २ २ २ २} रमा २३ । ^{१ २ २} तुवा ३४ श्रीहोवा । ^{१ २ १ २} ईहा ।
 ३ ॥ १ ॥

^{१ १ १ २ १} ऊवाइवाचाम् । ^{२ २ १} वाचञ्ऊवाइ । ^{१ २ १} वाक्शृणोतु २३ ।
^{४ २ २ २ २ २} शाश्वीतुवाक् । ^{१ २ १ २} वाक्समैतु २३ । ^{४ २ २ २ २ २} साश्वीतुवाक् । ^{१ २} वाग्र
^{२ १} मता २३म् । ^{२ २ २ २ २} रम । ^{२ २ २ २ २} तुवा ३४ श्रीहोवा । ^{२ २ २ २ २} मा २३४५इ ॥ २ ॥

चनयोर्मुञ्चं न क्वक्, अपि तु लोमः सवैकः—

^{१ १} ऊवे । ^{१ २ २} वाचम् । ^{१ २ २} वाचम् । ^{२ १} ऊवे । ^{२ १ २} वाक् । ^{२ १ २} शृणोतु ।

* “वाचोत्रते इ” — इति आ० प्रा० १, १, १० । तथाच सिद्धम् ।

† उत्तरं वाचःसाम (आ० प्रा० १, १, २०) ।

^{३ १ २} ष्टुषोतु । वाक् । वाक् । ^{३ १ २} समैतु । ^{३ १ २} समैतु । वाक् ।

^{१ २ २} वाक् । ^{१ २ २} रमताम् । ^३ रमतु । ^२ वाक् । ^२ मे । वाक् ॥२॥१॥१,२

^{१ २ १ २} * आतूना२३इन्द्रवृत्रघ्नहाउ । ^५ आस्माकमाहाउ । ^{१ २ २} धा

^{१ २ १ २} मागहाहाउ । ^{१ २ २ १ २} माहान्महाहाउ । ^{१ २} भिह्रु । ^१ तार३४इ

^५ भाइ । ^५ उज्जवाईहाउ । ^५ वा । ^{१ १ १ १ १ २} असफट्मृसहस्रवाक् ।

^{२ १ १ १ १} जर३४५ ॥ ३ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ४०४ पृष्ठे द्रष्टवम् । ३

^{१ २ २ २ २ २ २} † औहोवाऔहोवाऔहोश्वा । ^२ अगन्मज्योतिः । २ ।

^{१ १ १ २} अगन्मज्योतिः । ^{२ १ २ १ २} अमृताअभूम । २ । ^{१ १ २ १ २ २} अमृताअभूमा ।

^{१ २} तरिक्षमृथिव्याअध्यारुहामा । २ । ^{१ १ १ २ २} तरिक्षमृथिव्याअध्यारु

^{१ २} हाम । ^{१ १ १ १ २ १ २ २ २} दिवमन्तरिक्षादध्यरुहाम । ३ । ^{१ २ २ २ २ २} अविशामदेवान् ।

* "अस्य कर्तुं अथवा व्रतम्"—इति आ० ब्रा० ३, १, २० ।

† "अवस्यतिः"—इति आ० ब्रा० ३, १, २० ।

१ १२१३ १ १२ २ २ २ २ २ २ १
 ३। समुदेवैरगन्महि । ३। औद्दोवा औद्दोवा औद्दोवा ।

१ २ १११११
 सुवर्ज्योतीर३४५ः ॥ ४ ॥

अस्य मूलं न चक, अवि तु सोमः । स चैवः—

१ १२२ १ २२ १ १ २ ३ १ २२ १
 उ। अगन्म । ज्योतिः । अमृताः । अ। मृताः । अ

१ १ १ १ १ १ १
 भूम । अन्तरिक्षम् । पृथिव्याः । अधि । आ । अरु

१ २२ १ १ २ १ २२ ३
 हाम । दिवम् । अन्तरिक्षात् । अधि । आ । अरु

१ २२ ३ २ ३ १ १
 हाम । अविदाम । देवान् । सम् । उ । देवैः । अग

न्महि ॥ २ ॥ २ ॥ ४

१ २ १ २ १ १ १ २ १ १ २
 * इममूषू । त्वमस्मा । काम् । सनिष्ठा यत्र च व्यात्

१ १ २ २ १ २ १ ३ ५ २ २ १ ३
 सम् । आग्ने देवाद् । धुप्रारवो २३४ औद्दोवा । चार ३

१ १
 ४५ः ॥ ५ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० १२६ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ५

● 'प्रजापतेः प्रतिष्ठा'—इति आ० ब्रा० ३, २, १० ।

१२ १२२ २३ ४२ २ १२१२
• द्वाउ । ३ । एवाद्यियेवा२३४औद्योवा । ए३ । भूताया

११११ २२ १२२ २३ ४२ २ १
२३४५ । द्वाउ । ३ । एवाद्यियेवा२३४औद्योवा । ए३ ।

१२१२ ११११ २२ १२२ २ ३ ४२२
रूपाया२३४५ । द्वाउ । ३ । एवाद्यियेवा२३४औद्योवा ।

२ १२ ३११११ २२ १२२ २ ३ ४२२
ए३ । आयुषे२३४५ । द्वाउ । ३ । एवाद्यियेवा२३४औद्यो

२ १२ ३११११
वा । ए३ । ज्योतिषे२३४५ ॥ ६ ॥

अस्य मूलं न चर्कं, अपितु क्षीमः ; सवैषः—

२२ ३२ ३१२ ३१२ १ २२ १ २२
एव । हि । एव । भूताय । रूपाय । आयुषे । ज्योति

षे ॥ २ ॥ ३ ॥ ६

सप्तमं साम—२भा० २८४ पृष्ठे मुद्रितम् । ०

१२ २ ३ १२१२ १ २
† सोमासोऽमा । ३ । यत्रचक्षुः । तदाभाशरा२ ।

१२१२२ १ २ १२१२२ १ २
यत्रश्रोत्रम् । तदाभाशरा२ । यत्रआयुः । तदाभा

१२२१ १ २ १२१२ १
शरा२ । यत्ररूपम् । तदाभाशरा२ । यत्रवर्चः । तदा

२ १२१२२ १ २ १२१२२
भाशरा२ । यत्रतेजः । तदाभाशरा२ । यत्रज्योतिः ।

• वाद्यमौच—इति आ० प्रा० ६, २, २० ।

† “परमेष्ठिनः प्राञ्जापत्यस्य व्रतम्”—इति आ० प्रा० ७, २, २० ।

तदाभाश्रा^{१ १}३ । सोमासो^{१२ १ १}३मा । २ । सोमारा^{१२ १ १}३जा^{१ १}३न्

हो^{१ १}२हा^{५२२}३४औ^{१ १ ११११}होवा । इट्^{१ १}इडा^{१ १}३४^{१ १}पुवा ॥ ८ ॥

अस्य मूलं न ऋक्. अपितु ङोम; सचैपः—

सोम^{१ १२}सोम । सोम^{१ १२} । सोम^{१ १२} । यत्र । चक्षुः । तत् । आ ।

भर । यत्र । औत्रम् । तत् । आ । भर । यत्र ।

आयुः । तत् । आ । भर । यत्र । रूपम् । तत् । आ ।

भर । यत्र । वर्धः । तत् । आ । भर । यत्र । तेजः ।

तत् । आ । भर । यत्र । ज्योतिः । तत् । आ । भर ।

सोम । राजन् ॥ २ ॥ ५ ॥ ८

नवमं साम १भा० २८४ षष्ठे कुट्टितम् । ८

दशमं साम—१भा० २८५ षष्ठे कुट्टितम् । १०

चा^{१२}उ । ३ । वाग्द^{१ १ १ १}दद । ददा^{१ १ १ १}२या । इन्द्रो^{१ १ १ १}राजा ।

जग^{१ १}तः । चर्ष^{१ १ १ १}णीनाम् । अधि^{१ १}क्षमा । विश्व^{१ १ १ १}रु । पंय^{१ १ १}द

० "भरद्वाजस्य प्रथमं—एति आ० प्रा० ४, ९, ११ ।

५ १ १२ १ १२ १ ३४२५ १२ १२
 स्या । ततोददा । तीक्ष्णदाशु । षाड्वसूनौ । चोदद्रा
 ११ १ ३ ४ ५ २२ १ १
 धाः । उपस्तु । तच्चिद्वार्त्वाक् । द्वाउ । ३ । वाग्ददद ।
 १ १ ३ १ १ १ १
 ददा रया३ । द्वाउवा३ । ई२३४५ ॥ ११ ॥

अस्य शास्त्रानाम्—१भा० २४७ पठे द्रष्टव्यम् । ११

२२ १२ ६ १२ २ १२ १२ ६
 * द्वाउ । ३ । वाजम् । २ । वाजम् । ए । वाजरम् ।
 १२ १ १ १२ ६ १२ २ १
 इ । वाजम् । ए२ । वाजरम् । ३ । वाजम् । ए२ ।
 १२ ६ १२ १ १२ १ १ १
 वाजम् । वाजमो रद्द । (त्रिः) । वाजम् । विवी रवि
 १ १ १ १ २ १ १ १ १
 वि । इ । विविक्षो रद्दविवि । ३ । व्यञ्जवाद्दवि । ३ । अभी
 १ १ २ २ १ १ १
 नवन्तषार । द्रूक्षारः । द्रूक्षोद्दुक्षः । ३ । प्रियमिन्द्रस्य
 १ १ २ १ १ १ १ १
 कार्माया रम् । मियन्मियम् । ३ । वत्सन्नपूर्वषार्युनी
 १ १ २ १ १ २ १ १ १ १
 २ । युनीयुनि । इ । जातर्चिन्तिमा रतारारः । तरो
 १ १ २ १ १ २ १ १ १
 तरः । इ । द्वाउ । इ । वाजरम् । २ । वाजम् । ए२ ।

● "अरहाविनां प्रतम्"—इति भा० प्रा० १, २, २१ ।

^{१८५} वाज२म् । ३ । ^{१८९} वाजम् । ^१ ए२ । ^{१८५} वाज२म् । ३ । ^{१८२} वाजम् ।
^१ ए२ । ^{१८५} वाज२म् । ^{१८९} वाजमो२इ । ३ । ^{१८} वाजम् । ^१ विवी२
^१ विवि । ३ । ^{१९} विविहो२इविवि । ३ । ^{१९} व्यञ्जवाइवि । २ ।
^१ व्या२३ञ्जवाउ । वा । ए । ^२ सुधामधाम । २ । ए । ^{२८ २ १८} सुधाम
^२ धामा२३४पू ॥ १२ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० १६४ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १२

अथोदग्रं साम १भा० २८० पृष्ठे मुद्रितम् । १३

^{१८} * हाउ । ३ । ^१ हाइ । ^१ ओ२३४वाक् । (त्रिः) । ^१ ओम् ।
^१ इ । ^१ ओम् । ३ । ^२ हा३ । ^१ ओ२३४वाक् । ३ । ^{२८८} एषायुः । ३ ।
^{१८} षायु । ३ । ^१ इन्द्रन्नरोनेमधिताहवा२न्ताइ । ^{१८८} यत्पार्यायुन
^२ जतेधिया२स्ताः । ^{१८८} शूरोनुषाताश्रवसंश्रका२माइ । ^१ आगो
^२ मतिव्रजेभजातुवा२जाः । ^१ हाउ । ३ । ^{२८} हा३ । ^१ ओ२३४वाक् ।

* “अस्यप्रते हे” —इति आ० ब्रा० ३, २, २१ । अत्रे इमुत्तरम् । “अद्विषी पौत्तरम्” —इति च आ० ब्रा० ३, २, २१ ।

(त्रिः) । ^१ओम् । ३ । ^१ओम् । ३ । ^२द्वा । ^१ओ२३४वाक् । ३ ।

^{१२ २}एषायुः । ३ । ^{१२}आयुः । २ । ^{१२ १}आयू३४ । ^{५२ २}औक्षोवा । ^{१२}ए ।

^{१२ १२ ११} २ २ १२ २ २ ३ ११ ११

आयुर्द्वाभस्मभ्यं वर्चोधादेवेभ्यार३४पुः ॥ १४ ॥

अस्य व्याख्यानम् - १भा० ६४२ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १४

^{१२} * क्षोइद्वा३ । ^{१ २}इक्षोइद्वा३ । (एवन्त्रिः) । ^{१ २ २}इमाउवा

^{२ १ १}न्दिविष्टयाओद्वाउ । ^{१ २ २}उस्माहवन्तोअश्विनाओद्वाउ । ^१अयं

^{२ २ २ २}वामङ्गवसेशचीवसूओद्वाउ । ^२विशंविशंष्टिगच्छयाओ

^२द्वाउ । ^{१२}क्षोइद्वा३ । ^{१ २}इक्षोइद्वा३ । २ । ^{२ २}क्षोइद्वा३ । ^{१ २}इक्षो

^{५ २ २}इद्वा३४ । ^{१ २ १}औक्षोवा । ^{१ २ ३ २ १}ईपूक्षीक्षीक्षीक्षीच्चि ॥ १५ ॥

^{१ १ १} † क्षोइद्वा । ^{१ २ १}इक्षोइद्वा । (एवन्त्रिः) । ^{१ २ २}इमाउवान्दिवि

^{२ १ १}ष्टयाओद्वाउ । ^{१ २ २}उस्माहवन्तोअश्विनाओद्वाउ । ^{१ २}अयंवा

० "अश्विनोर्त्रते द्वे" - इति आ० ब्रा० ३, १, ११ । तत्रेदमायम् ।

† अश्विनोर्त्र तमत्तरम (आ० ब्रा० ३, १, ११) ।

^{२ २ २ १ १ २} मङ्गवसेशचीवद्योहाउ । ^२ विशंविशंदिगङ्ग्याद्योहा

^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १} उ । द्योइहा । इद्योइहा । २ । द्योइहा । इद्योइहा ३

^{५२ २ १} ४ । औहावा । इँ२ । ३ ॥ १६ ॥

अनयोर्बाष्पानम्—१भा० ११२ पृष्ठे द्रव्यम् । १५, १६

सप्तदशं साम १भा० १८६ पृष्ठे मुद्रितम् । १७

अष्टादशं साम १भा० १८७ पृष्ठे मुद्रितम् । १८

^{१२ १ २ १२ २ १२} * हाउ । ३ । प्सुवन्तरा । ३ । कोज्योतिः । अर्को-

^{२ १ २ १ १} ज्योतिः । २ । सुवर्द्धेनुः । ३ । कश्यपस्यसूत्रवावाश्रुदा२ः ।

^{१२ २ १ १ १ २ १ २} यावाङ्गःसयूत्रजावाश्रुती२ । ययोर्विश्वमाश्रपाइव्राश्रुता२

^{१ २ २ १ १ १ २ १} म् । यज्ञन्वीरानीश्रुचाश्रुयाश्रु २३ । हाउ । ३ । प्सुव

^{२ १ २ १ १ २ १ २} न्तरा । ३ । कोज्योतिः । अर्कोज्योतिः । २ । सुवर्द्धेनुः ।

^{१ २ १ २ १ १ १ १ १ १ १ १} २ । सुवर्द्धेनुः । औहोवाहाउ । वा३ । इट्टडा२३४५ ॥१६

• “कश्यपव्रते द्वे”—रति षा० ब्रा० १, २, ११ । तत्र द्वापचम् ।

^{१२} * षाउ । ^१ ३ । ^१ ऊ२ । ^१ ३ । ^१ कङ्का२उ । ^१ ३ । ^१ कश्यपस्यसुवा
^१ रश्विदाः । ^{१२२} यावाङ्गःसयूश्जावाश्रुती२ । ^१ ययोर्विश्वमपा
^१ रश्रुव्रताम् । ^१ यज्ञन्धीरानीश्चाभाशया२३ । ^{१२} षाउ३ ।
^१ ऊ२ । ^१ ३ । ^१ कङ्का२उ । ^{११} २ । ^१ कङ्का२३उ । ^१ ङाउवा३ ।
^{३११११}
 ई२३४५ ॥ २० ॥

अनयोर्वाङ्मनम्—१भा० ७३० पृष्ठे मुद्रितम् । १९,२०

॥ इति ग्रामे अरण्यगाने चतुर्यस्यार्द्धः प्रपाठकः ॥

॥ हरिः ॐ ॥

^{१२} † षाउ । ^१ ३ । ^१ इन्द्रा३१२३म् । ^{१२} षाउ । ^१ ३ । ^१ नरीन
^१ मधिताह्वान्ताइ । ^१ ह्वान्ताइ । ^१ ह्वान्ता३इ । ^१ औइ ।
^१ ह्वान्ताइ । ^१ वन्ता । ^१ औहोवा । ^१ एहिया । ^१ षाउ । ^१ ३ ।

०. उभयं कश्यपव्रत मिदम् (आ० ब्रा० ३, २, २१) ।

† “अङ्गिरसां व्रते द्वे”—इति आ० ब्रा० ३, २, २१-। तथाच मिदम् ।

^{१ १} यत्पा३१२३ । ^{२८} द्वाउ । ^{२८} ३ । ^{८ १ २} र्यायुनजतेधियास्ताः । ^{१ १ १} धियास्ताः ।
^{१ १ २} धियास्ताः । ^१ ओइ । ^{२ ४ ५} धियस्ताः । ^{१ १८} यस्ता । ^{२८ १ १} औहोवा ।
^{१८ २ ८} ण्दिया । ^{२८} द्वाउ । ^{१८ १} ३ । ^{२८} गुरो३१२३ । ^{२८} द्वाउ । ^{१ ८ ८} ३ । नृषाता
^{१ १} अवसञ्चकामाइ । ^{१ १ १} चकामाइ । ^{१ १ १} चकामाइइ । ^१ ओइ ।
^{१ ४८ ५} चकामाइ । ^{१८ २८} कामा । ^{१८ १ १} औहोवा । ^{१८ १ ८} ण्दिया । ^{२८} द्वाउ । ^{१ १} ३ ।
^{१८ १} आगो३१२३ । ^{२८} द्वाउ । ^२ ३ । ^{८ ८ १ १} मतिव्रजेभजातुवान्नः । ^२ तु
^{१ १} वान्नः । ^{१ १ १} तुवान्नाः । ^१ ओइ । ^{२ ४ ५} तुवन्नाः । ^{१ १८} वन्ना । ^{१ १} औ
^{१ १} होवा । ^{१८ २ ८} ण्दिया । ^{२५} द्वाउ । ^१ ३ । ^{१ १ १ १ १} वा३ । ई२३४५ ॥ १ ॥

अथ व्याख्यानम्—१भा० ६४१ पृष्ठे दृश्यम् । १

^{२८} * द्वाउ । ^{१ १} ३ । ^{१ १} हाद्वाउ । ^{१ १} ३ । ^{१ १} इहाहाउ । ^{१ १} ३ । ^{१ १} इयाहाउ ।
^{१ ५ १} २ । ^१ इयाइहाउ । ^१ वा । ^{१ १ ८ १८ ८} अभित्वागुरोर्नोनुमोहस् । ^१ अदु
^{१८} १ । ^{८ १ ८} म्धाइवधेनवोहस् । ^{१८ ८ १ १} ईशानमस्यजगतःस्वर्ह मण्डस् । ^{१ १ १ १} ईशान

• अङ्गिरसां त्रयं मुत्तरम् (आ० ब्रा० २, १, ११) ।

१२ १ २ १ १२ १२ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
 १। अ॒रु॒च॒द्व॒न्मो॒ अ॒रु॒च॒दु॒षसा॒न्दि॒वि॒सूर्यो॒ वि॒भाती २ ३
 १ १

४ पू ॥ ५ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० १४० पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ५

वचं साम १भा० २९६ पृष्ठे मुद्रितम् । ६

सप्तमं साम १भा० २९० पृष्ठे मुद्रितम् । ७

अष्टमं साम १भा० ३०१ पृष्ठे मुद्रितम् । ८

२ २ १ २ १ २
 * हा॒उ । ३ । ऊ॒र । ३ । षी । ३ । इ॒याहा॒उ । ३ ।
 १ २ १ २ २ १ ४ ५ २ १ २
 उ॒दु॒ब्र॒ह्मा । णी॒रे॒र । त॒श्र॒व॒स्या । इ॒न्द्र॒स॒मा । र्ये॒३
 १ २ २ १ ४ ५ २ २ १ २ १ २ २ ३ ४ २
 म॒ह । या॒व॒सि॒ष्ठा । आ॒यो॒वि॒श्व॒ना । नी॒श्र॒व । सा॒त॒ता
 ५ २ १ २ २ १ २ २ ३ ४ २ ५ २ २
 ना । उ॒प॒श्रो॒ता । म॒ई॒व । तो॒व॒चा॒सी । हा॒उ । ३ ।
 १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
 ऊ॒र । ३ । षी । ३ । इ॒याहा॒उ । २ । इ॒या॒हा॒उ । वा॒३ ।
 ३ १ १ १ १
 ई॒र॒३४५ ॥ ९ ॥

१ २ १ २
 † हा॒उ । ३ । ऊ॒र । ३ । षी । ३ । इ॒यो । ३ ।

० "वसिष्ठप्रते द्वे"—इति आ० ब्रा० १, २, २२ । तत्राद्यमिदम् ।

† उत्तरं वसिष्ठप्रतम् (आ० ब्रा० १, २, २२) ।

^{१ १८ १८} इयोवा । ^{२ १८ ८ ९} इयोवाहाइ । ^{१ ५} उदूर । ^१ उदु । ^{२ १८} उदो
^८ वा । ^{२ १८ ८ ९} उदोवाहाइ । ^१ ब्रह्मा । ^{२ १८ ९} णीश्णेर । ^९ त
^२ अवस्था । ^{१८ ८} स्था । ^{१८ ८ १८} र्थावा । ^{१८ ८ १८} र्थावाहाइ । ^३ इन्द्र
^{१ ५} इन्द्रम् । ^१ इन्द्रम् । ^{२ १८ ८} इन्द्रोवा । ^{२ १८ ८ ९} इन्द्रोवाहाइ ।
^१ इ । ^{२ १} समा । ^{२८} र्येश्मच्च । ^{१८ ८} यावसिष्ठा । ^{१८ ८} षोवा । ^३ षो
^{१८ ८ १८} षोवाहाइ । ^३ आयोर । ^{१८ ५८} र्था । ^{१८} आयः । ^{१८ १८ ८} आयोवा ।
^{२८ १८ ८ ९} इ । ^{१ १} आयोवाहाइ । ^३ विश्वा । ^१ नीश्श्रव । ^{२ १} सातता
^२ ना । ^{१ १८ ८} ना । ^२ नोवा । ^३ नोवाहाइ । ^३ उपर । ^{१ ५} र
^{२ १८ ८} उपोवा । ^३ उपोवाहाइ । ^३ श्रोता । ^{१८} मईव । ^{२ १८ १८} तो
^८ वचाण्सी । ^३ सी । ^२ सोवा । ^३ सोवाहाइ । ^३ हाउ । ^३ ऊर । ^३ षी । ^३ इयो । ^३ इयोवा ।
^{१८} इ । ^१ इयोवाहाइ । ^२ इयोवाश्चाउ । ^{२ १८ ८ ५९} वार । ^१ ईरश्
^{१ १} ४५ ॥ १० ॥

जनयोर्वाक्खानम्—१भा० ६०० पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ६,१०

^{१२} * हाउ । ३ । विश्वाधनानिसञ्चित्यवृत्रहाभूर्यासुतिः ।
^१ ^१ ^२ ^१ ^२ ^{१२२२} ^१
^१ ^१ ^२ ^१ ^२ ^{१२२} ^२ ^१
^१ ^२ ^२ ^१ ^२ ^{१२२२२} ^१ ^२ ^{१२}
^२ ^२ ^२ ^१ ^१ ^{२१२} ^२ ^२ ^२ ^१
^{२१२} ^२ ^२ ^२ ^१ ^{२१२२} ^{२२} ^{१२२} ^१
^२ ^१ ^{२१२२} ^{२२} ^{१२२} ^२ ^२ ^१
^{२१२} ^२ ^{२२२२} ^२ ^२ ^१ ^{२१} ^२
^१ ^{२२२४} ^५ ^{२१२} ^{२१} ^२
^२ ^४ ^५ ^{२२२२} ^२ ^१ ^{२२४२} ^५ ^{२२}
^{१२} ^{२१२} ^{१२२४५} ^{२२} ^{१२}
^{२२} ^१ ^२ ^{१२२२} ^२ ^१ ^{२१} ^२
^२ ^२ ^१ ^२ ^{२२१२} ^२ ^२ ^२

● “इन्द्रस्य सञ्जयम्”—इति आ० ब्रा० २, २, २२ ।

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
 होइ । २ । वृत्रमेभ्यो लोकेभ्यो नु नुदानः । हो २ । वार ३४ ।

५ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 औचोवा । ए । वृत्रञ्जघन्वाँ अपतद्ववारयत्तमः । २ ।

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 ए । वृत्रञ्जघन्वाँ अपतद्ववारयत्तमा २३४५ ॥ ११ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ६४२ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ११

द्वादशं साम २भा० ३०३ पृष्ठे मुद्रितम् । १२

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 * ए३१ । ४ । प्रवोमहाइ । मच्चैवृधाइभरार३४धाम् ।

१ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 औ । ४ । ए३१ । ४ । प्रचेतसाइ । प्रसुमताइङ्गुणर३४

५ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 ध्वाम् । औ । ४ । ए३१ । ४ । विशःपूर्वाइः । प्रचरचर्ष

२ ५ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 णार३४इप्राः । औ । ४ । ए३१ । २ । ए३१२ । चार३४ ।

१ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 औचोवा । ए । व्रतमेसुवसुवरेशकुनः ॥ १३ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ८२२ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १३

१ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 † ए२ । ५ । योवा । ५ । योवाहाइ । ५ ।

● “प्रजापतेः सखिं शन् सन्धितम्”—इति आ० ब्रा० २, २, २२ ।
 † “सतुस्त्रिंशन् सन्धितम्”—इति आ० ब्रा० २, २, २२ । प्रजापतेरित्येव ।

^{२ २} इन्द्रन्नरो । ^{२ १} नेशमधि । ^{२२ १ ४ ५} ताह्वन्ताइ । ^१ ए२ । ^{१२२} पू । ^१ योवा ।
^{१२२ १२} पू । ^{१२२ १२} योवाहाइ । ^४ । ^{१२ ५ २} योवाश्चाउ । ^२ वा । ^१ क्षौ । ^३ ।
^१ ए२ । ^{१२२} पू । ^{१२२ १२} योवाहाइ । ^५ । ^{२ १२} यत्पा
^{२ १} रियाः । ^{२ २ ४ ५} युनज । ^{१२२} ताइधियस्ताः । ^{१२ ५} ए२ । ^{१२२} पू । ^१ योवा ।
^{१२ २ १२} पू । ^{१२ ५ २} योवाहाइ । ^४ । ^२ योवाश्चाउ । ^१ वा । ^१ क्षौ ।
^२ इ । ^{१२ २} ए२ । ^५ योवा । ^{१२२ १२} पू । ^{१२२ १२} योवाहाइ । ^५ । ^{१२} शू
^{१२} रोनुषा । ^{२ १} ताश्श्रव । ^{२ ३ ४ ५} सश्चकामाइ । ^१ ए२ । ^{१२} पू । ^{१२} यो
^२ वा । ^५ योवाहाइ । ^{१२२ १२} । ^४ योवाश्चाउ । ^२ वा ।
^१ क्षौ । ^३ इ । ^१ ए२ । ^५ योवा । ^{१२ २} पू । ^{१२२ १२} योवाहाइ ।
^{१२ १२} पू । ^{२ १२} आगीमताइ । ^{२२ ३ ४ ५} ब्रजभे । ^१ जातुवन्ताः । ^{१२ ५} ए२ । ^५ ।
^{१२ २} योवा । ^५ योवाहाइ । ^{१२ २ १२} । ^४ योवाश्चाउ । ^२ वा ।
^{१२ २ १ २ १} ए । ^१ व्रतमेसुवरेशकुनः ॥ १४ ॥

^{१२} * छाउ। ^{१२} ३। ^{१२} हहाउ। ^{१२} ३। ^{१२} हहहाउ। ^{१२} ३। कपार

^{१२} ३उ। ^{१२} ३। ^{१२} हाहओर३। ^{१२} २। ^{१२} हा३शउवा२। ^{१२} अभित्वा

^{१२} २२। ^{१२} ३। ^{१२} आउ। ^{१२} वा२३। ^{१२} नूर३४माः। ^{१२} ईडा।

^{१२} ३। ^{१२} ज्योतिष्यतस्वपतान्तरिक्तम्पृथिवीम्यञ्चप्रदिशक्वधीन्देवा

^{१२} न्वर्णम्। ^{१२} अदुग्धाद्वधा३शउवा२३इ। ^{१२} नार३४वाः।

^{१२} ईडा। ^{१२} ३। ^{१२} ज्योतिष्यतस्वपतान्तरिक्तम्पृथिवीम्यञ्चप्रदिश

^{१२} ३। ^{१२} ज्योतिष्यतस्वपतान्तरिक्तम्पृथिवीम्यञ्चप्रदिश

^{१२} ३। ^{१२} ज्योतिष्यतस्वपतान्तरिक्तम्पृथि

^{१२} वीम्यञ्चप्रदिशक्वधीन्देवान्वर्णम्। ^{१२} ईशानमिन्द्रवा३शउवा

^{१२} २३। ^{१२} स्थूर३४षाः। ^{१२} ईडा। ^{१२} ३। ^{१२} ज्योतिष्यतस्वपतान्तरि

^{१२} ३। ^{१२} ज्योतिष्यतस्वपतान्तरि

^{१२} ३। ^{१२} ज्योतिष्यतस्वपतान्तरि

० "ज्योतिष्यतस्वपतान्तरिक्तम्"—इति आ० ब्रा० ३, २, २३।

उ। ३। ^{१ १} ह्रह्रहाउ। ३। ^१ कपार३उ। ३। ^{१ १} चा३ओर३।

२। ^१ चा३शुवा२। ए। ^{१२ ११ २ १२ १} व्रतमेसुवरेशकुनः ॥ १५ ॥

अस्य वाचानम्—१भा० ४०८ पृष्ठे ब्रह्मम् । १५

^{१२ २ २ १ १२ १२ १२ १२ २}
* हाउहाउहाउ। ओहा। २। ओहा। हाओवा।

३। ^१ ऊ२। ३। ^१ ओ२। ३। ^{१२ १२} हाउवाक्। ३। ^{१२} आयुर्यन्।

३। ^{१२ २} एआयुः। ३। ^{१२} आयुः। ३। ^{१ १} वयाः। २। वयः।

१ ^{२ २ २ १ १ २ २ २}
इन्द्रन्नरोनेमधिताहवा२न्ताइ। यर्त्वार्यायुनजतेधिया२

१ ^{१ १२ २ २ १ १ १ २ २ २}
स्ताः। षूरोनुषाताश्रवसश्चका२माइ। आगोमतिव्रजेभ

२ ^{१ २ २ २ १ २ २ २ १ २ २ २}
जातुवा२न्नाः। हाउहाउहाउ। ओहा। २। ओहा।

१२ १२ २ ^{१ १ १ २ २ १ २ १ २}
हाओवा। ३। ऊ२। ३। ओ२। ३। हाउवाक्। ३।

१२ ^{१ २ २ १ २ १ १}
आयुर्यन्। ३। एआयुः। ३। आयुः। ३। वयाः। २।

* “यम्यच्च दमसोभम्”—इति आ० भा० २, १, १२ ।

^१ वा२ । ^२ या२३४ । ^{५८ ८} औहोवा । ^{१८} ए । ^{१८ १८ १ १} आयुर्द्धाभसाम्भवं
^{८ १८ ८ ८ १} १११
 र्शीघादेवेभ्या२३४पूः ॥ १६ ॥

अस्य आख्यानम्—१भा० १४१ पृष्ठे द्रुह्यन् । १६

सप्तदशं साम—१भा० १०५ पृष्ठे मुद्रितम् । १७

^१ * अभिप्रज्ञा । ^{१८ १} तमोजसा । ^{१८ १} तमोजासा२ । एवं
^{१८ १} त्रिः । ^{१८ १} तमोजसा । ^{१८ १} सुवोजासा२ । ^{१८ १} २ । ^१ तमोजसा । सु
^८ वो । ^१ जा२ । ^{५८ ८} सा२३४ । ^{१ ८ १८ १} औहोवा । असिप्राणएअसि ।
^{१८ १} ३ । एअसि । ^८ ३ । ^{१ १} सत्यमित्थावृषा२इदा२३४सी । ^{१८ १} एअसि ।
^{१८ १} २ । ए । ^१ आ२ । ^{५८ ८} सा२३४ । ^{१८ १} औहोवा । ^{१८ ११८} इडाङ्गसूर्यङ्गम् ।
^{१८ १} डाङ्गसूर्यङ्गम् । ^{१८ १} डाङ्गसूर्यङ्गम् । ^{१ १} अभिप्रज्ञा ।
^{१८ १} तमोजसा । ^{१८} तमोजासा२ । ^{१८ १} एवन्त्रिः । ^{१८ १} तमोजसा ।
^{१८ १} सुवोजासा२ । ^{११ ८ १} २ । ^{२८} तमोजसा । ^१ सुवो । ^१ जा२ । ^१ सा२३४ ।

* "प्रजापतेषाहाजिषणम्"—इति आ० भा० १, २, १२ ।

^{५८ ८} १ ^{१८ १} २ ^{२८ १} ३ ^१ ४
 औहोवा । असिचक्षुरे असि । ३ । एअसि । ३ । वृष
^३ ^५ ^{२१ ८} ^{२८ १} ^१ ^३
 जूतिर्नो रवार २३४ इता । एविता । २ । ए । वार ३ । ता
^{५८ ८} ^{१ १} ^१ ^{१८ २ १ ८ २}
 २३४ । औहोवा । अन्तरिक्षं च्छनाके विभाहि । ३ ।
^१ ^१ ^{१ ८ १} ^{१ ८ १} ^{१ ८}
 अभिप्रघ्ना । तमोजसा । तमोजासा २ । ३ । तमो
^१ ^{२ ८ १} ^{१ ८ १} ^{१ ८ १}
 जसा । सुवोजासा २ । २ । तमोजसा । सुवो । जार २ ।
^{५८ ८} ^१ ^{८ १ ८ १} ^{२ ८ १}
 सा २३४ । औहोवा । असिश्चोत्रमो असि । ३ । एअसि ।
^{१ ८} ^८ ^{१ ३} ^५ ^{२ ८ १}
 ३ । वृषा द्वायष्टृष्विषे परारवा २३४ तौ । एवति । २ । ए ।
^१ ^३ ^{५८ ८} ^{१ १} ^{१ ८ १}
 वा २ । ता २३४ । औहोवा । स्वर्गं च्छज्योतिर्गच्छ । ३ ।
^{१ १} ^{१ ८ १} ^{१ ८ १} ^{१ ८ १}
 अभिप्रघ्ना । तमोजसा । तमोजासा २ । ३ । तमोजसा ।
^{१ ८ १} ^{१ ८ १} ^{१ ८ १} ^१
 सुवोजासा २ । २ । तमोजसा । सुवो । जार २ । सा २३४ ।
^{५८ ८} ^१ ^{८ १ ८ १} ^{२ ८ १} ^{१ ८}
 औहोवा । असिज्योतिरे असि । ३ । एअसि । ३ । वृषो
^८ ^१ ^५ ^{१ ८ १} ^{२ ८ १} ^१ ^३
 अर्वावितार २ इत्यूर ३४ ताः । एअतः । २ । ए । अूर १ । तार

३४। ^{५२ २} श्रीहोवा । ^{१ २} अतिज्योतिर्विभा ^{२ १२ १} च्छीअति । २। ^१ अति
^२ ज्योतिर्विभा ^{२ १२ १ १ १ १ १ १} च्छीअती२३४५ ॥ १८ ॥

अस्य आख्यानम्—१भा० ५४५ पृष्ठे दृश्यम् । १८

* ^१ ऊम् । ३। ^१ हो । ३। ^१ ह्य् । ३। ^{५२ १२} औहा । ३।
^{१ २} औहाइ । २। ^{५२ १२} औहोइ । ^{१ १} इन्द्रन्नरो । ^{१ १} नेइमधि । ^{१२} ता
^{५४ ५} हवन्ताइ । ३। ^{१ २ १ १} वयोवृहत् । ३। ^{१ २ १ २ १ १ १ २} विधाष्टयेविधर्मणे । ३।
^{१ १ २} यत्पारियाः । ^{१ १} युनज । ^{१ ५ ४ ५} ताइधियस्ताः । ^{१ १ २} सत्यमोजः ।
^१ ३। ^{१ २ १ २} रजःसुवः । ३। ^{१ १} गुरोनृषा । ^{१ २ ४ २ ५} ताइश्रव । ^{१ २ ४ २ ५} सञ्चकामा
^{१ १} इ । ३। ^{१ २} भद्रुसुधा । २। ^{१ १} भद्रुसुधे । ^{१ २} षमूर्जम् । ^१ इष
^२ मूर्जम् । २। ^{२ २ १ २} आगोमताइ । ^{१ १ २} ब्रजभ । ^{१ २ १ ४ ५} जातुवन्नाः ।
^{१ १} ३। ^{१ १} वृहद्यशः । ३। ^{१ १ १ १} दिविदधेइहस् । २। ^{१ १ १} दिविदधेइ ।
^१ चाउवा । ^{१ २ २ २ २ २ १ २ १ १ १} वागीडासूवोवृहद्गा२३४५ ॥ १९ ॥

• “इन्द्रस्य राजन-रौचिषे इ” — इति आ० ब्रा० ३, ९, २३ । तत्र राजनमिदम् ।

^{१२} * हाउ । ३ । ^१ ^१ आइची । ३ । ^१ ^१ आइहिया । ३ । ^१ आ
^१ साउ । ३ । ^१ ^१ आयाम् । ३ । ^१ ^१ नामाः । ३ । ^१ किट् । किट् ।
^१ इन्द्रन्नरोनेमधिताइवाइन्ताइ । ^१ यत्पार्यायुनजतेधियाइ
^१ स्ताः । ^{१२} ^२ शूरोनृषाताश्रवसश्चकाइमाइ । ^{१२} ^२ आगोमति
^२ ^२ ब्रजेभजातुवाइन्नाः । ^१ ^१ मनारइहोइ । ^{१२} ^१ प्राणारइहोइ ।
^१ ^१ चक्षुरइहोइ । ^{१२} ^१ श्रोत्रारइहोइ । ^{१२} ^२ घोषारइहोइ ।
^१ ^१ व्रतारइहोइ । ^{१२} ^१ भूतारइहोइ । ^{१२} ^१ पानारइहोइ ।
^१ ^१ चित्तारइहोइ । ^{१२} ^१ धीतारइहोइ । ^१ ^१ सुवारइहोइ । ^{१२} ^१ ज्यो
^१ ^१ तारइहोइ । ^१ ^{५२} ^२ वारइहोइवा । ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ जरइहोइ ॥ २० ॥

अनयोर्बाह्यावम्—१भा० ६४१ पृष्ठे दृश्यम् । १८, २०

॥ इति ग्रामे अरण्यगाने चतुर्थः प्रपाठकः ॥

* “इन्द्रस्य रावण-रौहिणे इ” — इति आ० ब्रा० ३, १, २१ । तमोत्तरं सिद्धं
 तौ, दृश्यम् ।

२ १ २१ १ १२ २ २१ २ १२ १ २२ १ २२ १
त्सारिभ्यश्चनमःश्री । तेभ्यश्चायिभ्यश्चनमन्तिष्ठञ्चोपति

२ १ २ २१ २ १ २२ १ २ २२ १ २ २ १ २ २ १
ष्ठञ्चश्चनमोयते चवियते चनमःपथे चविपथाय च । अवज्या

२ १ २ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १
मिवधन्वनोविते मन्युन्नयामसिमृडतान्न इह असभ्यम् । इडा

१ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १
२३भा । यद्दं विश्वभूतम् । युयो३ । षाउ । वार३ ।

१
नार३४पुमाः ॥ ७ ॥

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
अधिप । ताइ । मित्रप । ताइ । क्षत्रप । ता

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १
इ । स्वःपताइ । धनपता२इ । नारमाः । नमोन्ना

२ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १
यनमोन्नपतयएकाक्षायचावपन्नादायचनमोनमः । रुद्रा

२ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १
यतीरसदेनमःस्थिरायस्थिरधन्वनेनमःप्रतिपदायचपटरिणे च

१ २ १ २ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १
नमस्त्रियम्बकायचक । पर्दिने चनमन्नाश्रायेभ्यश्चप्रत्याश्रा

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १
येभ्यश्चनमःक्रव्येभ्यश्चविरिम्फेभ्यश्चनमःसंवृतेविवृते च । अ

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १
वज्यामिवधन्वनोविते मन्युन्नयामसिमृडतान्न इह असभ्यम् ।

इडा२३भा । यद्दुद्विश्वभूतम् । युयो३ । आउ । वा
 २३ । ना२३४माः ॥ ८ ॥

एतेषां षष्ठादि-चयाणां चान्तां मूल्यानि न ऋचः, अपितु खोधाः, ते चैते—

अधिपते । अधि । पते । मित्रपते । मित्र । पते । क्षत्र
 पते । क्षत्र । पते । स्वःपते । स्वाऽश्रिति । पते ।
 धनपते । धन । पते । नमः । मन्युना । वृत्रहा । वृत्र ।
 हा । सूर्येण । स्वराट् । स्व । राट् । यज्ञेन । मघ
 वा । दक्षिणा । अस्य । प्रिया । तनुः । राज्ञा । वि
 श्वम् । दाधार । वृषभः । त्वष्टा । वृत्रेण । शची
 पतिः । शची । पतिः । अनेन । गयः । पृथिव्या ।
 छणिकः । अग्निना । विश्वम् । भूतम् । अभि । अ
 भवः । वायुना । विश्वाः । प्रजाः । प्र । जाः । अभि ।
 अपवथाः । वषट्कारेण । वषट् । कारेण । अर्द्धभाक् ।

^२ अर्द्ध । ^१ भाक् । ^{१ २८} सोमेन । ^३ सोमपाः । ^२ सोम । ^२ पाः । ^{१ २८} समि
^३ त्या । ^३ सम् । ^{१ २} इत्या । ^३ परमेष्ठी । ^१ परमे । ^१ स्त्री । ^{१ ८} ये । ^{१ ८} देवाः ।
^३ देवाः । ^{१ २} दिविषदः । ^३ दिवि । ^{१ २८} सदः । ^३ अन्तरिक्षसदः ।
^३ अन्तरिक्ष । ^{१ २८} सदः । ^३ पृथिवीषदः । ^३ पृथिवी । ^{१ २८} सदः ।
^३ अप्सुषदः । ^३ अप्सु । ^{१ २८} सदः । ^३ दिक्षुसदः । ^३ दिक्षु । ^{१ २८} सदः ।
^३ आशासदः । ^३ आशा । ^{१ २८} सदः । ^३ स्थ । ^{१ २८} तेभ्यः । ^३ वः । ^३ देवाः ।
^३ देवेभ्यः । ^३ नमः । ^{१ २८} अव । ^३ ज्याम् । ^३ इव । ^{१ २८} धन्वनः । ^३ वि ।
^३ ते । ^३ मन्युम् । ^३ नयामसि । ^३ मृङ्गताम् । ^३ नः । ^३ इह ।
^{३ १ २} अस्मभ्यम् । ^{३ १} यः । ^{३ २} इदं । ^{१ २८} विश्वम् । ^{३ १} भूतं । ^३ युयो । ^{१ २८} नमः ॥०॥
^{१ २८} नमः । ^३ उत्ततिभ्यः । ^३ उत् । ^३ ततिभ्यः । ^३ च । ^३ उत्तन्वाने
^३ भ्यः । ^३ उत् । ^{३ १} तन्वानेभ्यः । ^३ च । ^३ नमः । ^३ नौषङ्गिभ्यः । ^{३ १ २} नौ ।
^{३ २} सङ्गिभ्यः । ^३ च । ^{३ १} उपवीतिभ्यः । ^३ उप । ^{३ १} वीतिभ्यः । ^३ च ।
^{१ २८} नमः । ^{१ २८} अस्यङ्गः । ^३ च । ^{३ १} प्रतिदधानेभ्यः । ^३ प्रति । ^{१ २८} दधाने

३ १ २२ ३ १ २ ३ १ २ ३ १
 भ्यः । च । नमः । प्रविध्यङ्गः । च । प्रव्याधिभ्यः । प्र । व्याधि

१२ ३ १ २ १ २२ ३ १ २ ३ १ २२
 भ्यः । च । नमः । त्सरभ्यः । च । त्सारिभ्यः । च । नमः ।

३ १ २ ३ १ २ ३ १ २२ १ २२ ३
 श्रितेभ्यः । च । आयिभ्यः । च । नमः । तिष्ठङ्गः । च ।

१ २ ३ १ २२ ३ १ २२ ३ २ ३ ३
 उपतिष्ठङ्गः । उप । तिष्ठङ्गः । च । नमः । यते । च । वि

३ ३ ३ ३ १ २२ ३ २ ३ १ २
 यते । वि । यते । च । नमः । पथे । च । विपथाय । वि ।

३ ३ १ २२ १ २२ १ २२ १ २२
 पथाय । च ॥०॥ नमः । अन्नाय । अन्न । पतये । अन्न ।

३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
 पतये । एकाक्षाय । एक । अक्षाय । च । अवपन्नादाय ।

३ १ २ ३ १ २२ १ २२ ३ १ २ ३
 अव । पन्नादाय । च । नमः । नमः । रुद्राय । तीर

१ २ ३ १ २२ १ २२ ३ १ २ ३ १ २
 सद् । तीर । सद् । नमः । स्थिराय । स्थिरधन्वने ।

३ २ ३ १ २ १ २२ १ २२ ३
 स्थिर । धन्वने । नमः । प्रतिपदाय । प्रति । पदाय ।

३ २ ३ १ २ १ २
 च । पटरिणे । च । नमः । चयम्बकाय । त्रि । अम्ब

१ २ ३ १ २२ ३ १ २
 काय । च । कपर्दिने । च । नमः । आश्रायेभ्यः ।

२ १ २ २ १ २ १ १
 च । प्रत्याश्रायेभ्यः । प्रति । आश्रायेभ्यः । च । न
 २२ २१२ २ १२२ २ १२ २
 मः । संवृते । सम् । वृते । च । विवृते । वि ।
 १२२ २
 वृते । च ॥ २ ॥ १ ॥ ५

नवनमं साम—२ भा० २१२ पृष्ठे मुद्रितम् । ८

२२ १ १ २
 * हाउ । ३ । ऊप् । ३ । विविविविवी३ । ३ । हौ२ ।
 २५ २ १ २ २२ २ २ १ १ २२
 ३ । हाउ३वा । अभित्वाग्दूरनोनुमोहस् । अदुग्धाइव
 २१२ १२२२ १ २ १ १ १२२२
 धेनवोहसं । ईशानमस्यजगतःसर्वशब्दस् । ईशानमि
 १ २ २२ १ १ २
 न्द्रतस्थषोहस् । हाउ । ३ । ऊप् । ३ । विविविविवी३ ।
 १ २५ २२१ २२१ २२१
 हौ२ । ३ । हाउ३वा । एचस् । एफट् । एमृस् ।
 २२१ २१११११
 एहस् । ई२३४५ ॥ १० ॥

अस्य आख्यानम्—१भा० ४०८ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १०

एकादशं साम—२भा० २८५ पृष्ठे मुद्रितम् । ११

१ १ २ २ १ १ १
 † आयाउ । ३ । अक्रांत्समृद्रःप्रथमाइविधर्मान् । वि

* “अजितस्य जितिः”—इति आ० ब्रा० १, २, २४ ।

† “दीर्घतमसश्च प्रतम्”—इति आ० ब्रा० १, २, २४ ।

३। निधाइमाहे । २। निधारइइ । मार । चारइइ ।

४२२
 औहोवा । सुवर्ज्जीतीरइइपुः ॥ १८ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१ भा० १८४ पृष्ठे दृष्टव्यम् । १८

कनविंशतितमं साम—१ भा० ३२२ पृष्ठे मुद्रितम् । १८

१ १ २ १ ३ २ १ १
 * वाक् । २। वागीयम् । कयानश्चित्राश्चाभूश्वा

१ २ २ २ १ १ १ २ १
 रत् । ऊतीसदावृद्धाःसाश्वा २। कयाशचिष्ठाश्या

२ १ १ २ २ १ १ २ ४ २
 वाशर्त्ता २। वाक् । २। वागीया २। वारइइऔहोवा ।

२ २ १ २ १ २ २ १ १ १ १ १
 ए । अन्तरिक्षेसलिलंले लायाइइपु ॥ २० ॥

अस्य व्याख्यानम्—१ भा० ३८४ पृष्ठे दृष्टव्यम् । २०

एकविंशतितमं साम—१ भा० ३२२ पृष्ठे मुद्रितम् । ११

द्वाविंशतितमं साम—१ भा० ३२४ पृष्ठे मुद्रितम् । १२

॥ इति ग्रामे अरण्यगाने पञ्चमस्यार्द्धः प्रपाठकः ॥

* “नौषि लोकानां प्रतामि दिवोऽन्तरीक्षस्य पृथिव्याः”—इति आ० ब्रा० ३,
 २, २५ । तदेदं द्वितीय मन्तरीक्षस्य प्रतमिति ।

॥ हरिः ॐ ॥

प्रथमादीनि दस सामानि—२ भा० ३२५—३२९ पृष्ठेऽमुद्रितानि । १—१०

^{१२} * हाउ । ^१ ३ । ^१ हा२इ । ^१ ऊ२ । ^१ त्रिः । ^१ काङ्कङ्क
^१ कङ्क । ^१ ३ । ^१ हा२इ । ^१ ऊ२ । ^१ ऊ२ । ^{१५} ऊ२ । ^१ एवन्तिः ।
^१ काङ्कङ्कङ्कङ्क । ^{१५} ऊ२ । ^१ एवन्तिः । ^{१२} हाउ । ^१ ३ । ^{१२} यस्येद
^१ मारजोयू२जाः । ^{११२} तुजेजने वन०सू२वाः । ^१ हाउ । ^{१२} ३ ।
^१ हा३इ । ^१ ऊ२ । ^१ ३ । ^१ काङ्कङ्कङ्कङ्क । ^१ ३ । ^१ हा२इ ।
^१ ऊ२ । ^१ ऊ२ । ^१ ऊ२ । ^१ त्रिः । ^१ काङ्कङ्कङ्कङ्क । ^१ ऊ२ ।
^{१२} ३ । ^२ हाउ । ^३ आइन्द्रस्य१ । ^३ तिया३वृ५हा६पु६त् ।
^१ नमःसुवरिडार३४पु ॥ ११ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० २४८ पृष्ठे दृश्यम् । ११

^{१२} † हाउ । ^१ ३ । ^१ अहोअहो । ^१ अहो । ^१ आहोआहो ।

● “कश्यपव्रतं दशानुगामम्”—इति आ० ब्रा० ३, २, २७ ।

† “कश्यपघोषा द्वितीयम्”—इति आ० ब्रा० ३, २, २७ ।

^{१ २} आहो । ^{११ १२} एहोएहो । ^{१२} एहो । ^२ वा३ । ^२ हाउवा । ^{१ १२ २} प्रजाभू

^{२२} तमजीजने३ । ^{१ ११११} इट्इडा२३४५ ॥ १२ ॥

अस्य मूलं न ऋक्. अपितु सोमः ; सवैवः—

^{३२ १ २} अहोइति । ^{१२ १ २} आहोइति । ^{३२ १ २ ३ २} एहोइति । ^२ प्रजाः । ^२ प्र।

^२ जाः । ^{१ २} भूतम् । ^३ अजीजने ॥ २ ॥ १ ॥ ८ ॥

* ^{२२} हाउ । ^३ ३ । ^{१ २} फाल्फल्फल्फल्फल्फल् । ^३ ३ । ^{२२} हाउ ।

^{१ २ २ २} ३ । ^{२ १} इन्द्रन्नरोनिमधिताह्वारन्ताइ । ^{१ २ २ २} यन्पार्यायुनजतेधि

^{१ २ २ २} यारन्ताः । ^{१ २ २ २} शूरोनुषाताश्रवसश्चकारमाइ । ^{१ २ २ २} आगोम

^{२ २ १ २ २} तिव्रजेभजातुवारन्ताः । ^३ हाउ । ^३ ३ । ^{१ २} फाल्फल्फल्फल्फल्फल्

^{२ २ १ १ १ १ १ १} ल् । ^३ ३ । ^३ हाउश्वा । ^{२ १ १ १ १ १} मनःसुवरिडा२३४५ ॥ १३ ॥

अस्य आख्यानम्—१भा० ६४१ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १२

† ^३ हाउ । ^३ ३ । ^{१ २ २ २ २ २} हाउहौहौहौहौहौ । ^३ ३ । ^{२२} हाउ ।

● “कर्मपत्रतं दद्यात्तुमानम्”—इति आ० ब्रा० २, २, २० । तत्रेदं तृतीयम् ।

† “कर्मपत्रतं दद्यात्तुमानम्”—इति आ० ब्रा० २, २, २० । तत्रेदं चतुर्थम् ।

३। योनोवनुष्यन्नभिदातिमा रर्त्ताः । उगणावामन्यमा

नसुरो रवा । क्षिधीयुधाशवसावातमा रइन्द्रा । अभी

व्यामवृषमणस्त्वो रताः । द्वाउ । ३। द्वाउहौद्वौहौद्वौ

हौ । ३। द्वाउ३। वा । एवयःसुवरिडा२३४५ ॥ १४ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ६८० पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १४

* द्वाउ । ३। इमाः । ३। पूजाः । ३। पूजा

पते । द्वाइ । २। पूजापते । द्वाइशुवार । ए । हृदयम् ।

२। ए । हृदयाइशु । वार । पूजारूपमजीजनै ।

इट्इडा२३४५ ॥ १५ ॥

अस्य मूलं न ऋक् अपितु लोभः; सवैषः—

इमाः । प्रजाः । प्र । जाः । प्रजापते । प्रजा । पते ।

हृदयं । प्रजाः । प्र । जाः । रूपम् । अजीजनै ॥२।१।८॥

* “कश्यपव्रतं द्वाउमानम् • • • प्रजापतेर्हृदयं पञ्चमम्”—इति

आ० ब्रा० ३, १, २०।

१२ १२ १ १२
* हाउ । ३ । इडा । ३ । सुवः । ३ । ज्योतिः ।

३२ ९ ५२ २ २९ १२ २ १ १ १
२ । ज्योताश्च । औश्चोवा । ए । इडासुवर्ज्यातो २ ३

१ १
४ पूः ॥ १६ ॥

सप्तदशं साम—२भा० ३३२ पृष्ठे मुद्रितम् । १७

अष्टादशं साम—२भा० २९० पृष्ठे मुद्रितम् । १८

कनविंशं साम—२भा० ३३३ पृष्ठे मुद्रितम् । १९

२२ १ २ १२ २ १ २२
† हाउ । ३ । वाग्घच्चच्चह । ३ । ऐच्ची२ । ३ । ऐच्च

२ १ २ २ १ २ १ २
हाउवाक् । ३ । हाहाउ । ३ । हाउश्वा । पूजातीक

२२ २ १ १ २ १ १ १ १ २२ १ २
मजीजनेच्चस् । इच्चारश्च ५ । हाउ । ३ । वाग्घच्चच्चह ।

१ २ १ २ १ २ १ १ २
३ । ऐच्ची२ । ३ । ऐच्चिहाउवाक् । ३ । हाहाउ । ३ ।

१ २ १ २ १ १ १ १ १
भायाउ । ३ । अग्निरस्मिजन्मनाऔश्चो । चारइया ।

१ २ १ १ १ २ १ २ १
औश्चो । चारइया । औश्चो३ । हाउ । ३ । वाग्घ

० “कथ्यपत्रतं द्वाहातुमानम् * * * इजानां सकृच्चारः षष्ठः”—इति

आ० प्रा० ३, २, २७ ।

† “कथ्यपत्रं द्वाहातुमानम्”—इति आ० प्रा० ३, २, २७ ।

१ १२५८ १२ १ १
 हृहृहृहृ । ३। ऐही२ । ३। ऐहिहाउवाक् । ३। हा

१ २५ १२ २ २२२ १
 हाउ । ३। हाउश्वा । इहृपुजामिहरयिर्हराणोहृस् ।

१ १११११ २२ १ २ १२५८
 इहार३४५ । हाउ । ३। वाग्घहृहृहृहृ । ३। ऐही२ ।

१२ ३ १ १ १
 ३। ऐहिहाउवाक् । ३। हाहाउ । ३। आयाउ ।

२२ १२ १ १ १ १ १ १ १
 ३। जातवेदाऔश्चो । हारइया । औश्चो । हार

१ १ २ १२ १ २
 इया । औश्चो३ । हाउ । ३। वाग्घहृहृहृहृ । ३।

१५ १२१ २ २ २ १२१२२ १२१
 (एवंसर्वत्र) हाउश्वा । रायस्योषायसुकृतायभूयसेहृस् ।

१ १ ११११ १२ १ २ १
 इहार३४५ । हाउ । ३। वाग्घहृहृहृहृ । ३। आयाउ ।

१ १ १ २ १ १ १ १ १
 ३। घृतमोचक्षुरमृतमन्नासानैश्चो । हारइया । औश्

१ १ १ २ १ १२ १ २
 चो । हारइया । औश्चो३ । हाउ । ३। वाग्घहृहृ

१५ २ १२१ १ १११ १ ३
 हृहृ । ३। हाउश्वा । आगन्वाममिदंवृहृस् । इहा

१ १११ १२ १ १ १ १ १
 र३४५ । हाउ । ३। वाग्घहृहृहृहृ । ३। आयाउ ।

१ १२ २ २ २ २ १ १ १ १
 ३। त्रिधातुरकोरजसोविमानाऔश्चो । हारइया ।

^१ औ३हो । ^१ ^१ हारइया । ^१ ^१ औ३हो३ । ^{१८} हाउ । ३ ।

^१ ^२ वाग्घहहहह । ३ । ^{२५} हाउ३वा । ^{२ १ २ १ २ १ २ १} इदं वाममिदं वृहस् ।

^{१ २ १ १ १ १} इहार३४५ । ^{२८} हाउ । ३ । ^१ ^२ वाग्घहहहह । ३ । ^१ आयाउ ।

३ । ^१ अजस्रञ्ज्योताइरौ३हो । ^२ ^२ हारइया । ^१ ^१ औ३हो । ^२ ^२ औ३हो ।

^१ ^१ हारइया । ^२ ^२ औ३हो३ । ^{२८} हाउ । ३ । ^१ ^२ वाग्घहहहहह ।

३ । ^{२५} हाउ३वा । ^{२८ १८ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १} चराचरायवृहत् इदं वाममिदं वृहस् ।

^{१ २ १ १ १} इहार३४५ । ^{२८} हाउ । ३ । ^१ ^२ वाग्घहहहहह । ३ । ^१ आया

उ । ३ । ^{२ १} हविरस्त्रिसर्वामौ३हो । ^२ ^२ हारइया । ^१ ^१ औ३हो । ^२ ^२ औ३हो ।

^१ ^१ हारइया । ^२ ^१ औ३हो३ । ^{२८} हाउ । ३ । ^१ ^२ वाग्घहहहहह ।

३ । ^{२५} हाउ३वा । ^{२८ १ २ २ २ २ १ २} एयशोक्रान्भूतमततनत्प्रजाउसमचूकुप

^{१ २ २ १} त्पशुभ्योहस् । ^{१ २ १ १ १} इहार३४५ ॥ २० ॥

अस्य आख्यानम्—२ भा० २०८ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । २०

॥ हरि ॐ ॥

२२ २ २, २२ २२ २२ २ २ २
 * हाउहाउहाउ । भ्राजाओवा ३ । अग्निर्मूर्धादी
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 श्वाःकाश्कू२त् । पतिःपृथीवीश्याआश्या२म् । अ
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 पा२रेता२सी२जान्वा२तौ२३ । हाउहाउहाउ । भ्राजा
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 ओवा । ३ । भ्राजा३ओपुवा६५६ । ए । विश्वस्यजगतो
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 ज्योती२३४५ः ॥ १ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० १३५ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १

२२ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 † भ्राजा । २ । भ्राजा३१उ । वार२ । अयारूचाह
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 रिण्यापुनानः । विश्वादिषा२सितरतिसयुग्वभिः । स्ररो
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 नसयुग्वभिः । धारापृष्ठस्यरोचते । पुनानोअरुषोहरिः ।
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 विश्वायद्रूपापरियासृक्कभिः । सप्तास्येभिक्कभिः । आ
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 जा । २ । भ्राजा३१उ । वार२ । ए । विश्वस्यैजगते

● “अग्नेर्मूर्धादी” — इति भा० प्रा० ३, २, २८ ।

† “वायोश्च व्रतम्” — इति भा० प्रा० २, २, २८ ।

१२ १२ १ २ ५२ २ १ ११११
ज्योतिः । ज्यो^१र^२ता^३२३४^४ओ^५हो^६वा । इ^७ट्^८इ^९डा^{१०}२३४५ ॥ २ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१ भा० ८२१ पृष्ठे ब्रह्मम् । १

तृतीयं साम—१ भा० २९८ पृष्ठे मुद्रितम् । १

* ओ^१३^२१^३म् । ३ । आ^४यूः । ३ । ज्यो^५तीः । ३ ।

१२ १२२ २२ १२२ १ २२ १२ १२
ज्यो^१तो^२वा । ३ । ज्यो^३तो^४वा^५हा^६इ । २ । ज्यो^७तो^८वा^९३^{१०}हा^{११}उ ।

२ ११ २२२ १२ ११ २२२ १२ ११ ११ ११
वा । इ^१ह^२स्व^३र्वै^४श्वान^५रा^६य^७पु^८दि^९शो^{१०}ज्यो^{११}ति^{१२}वृ^{१३}ह^{१४}त् । इ^{१५}न्दु^{१६}रि

२ २ १ ११ २ १२ २ २ १२ २
उ^१स^२त्य^३म् । स^४त्य^५म् । २ । स^६त्यो^७वा । ३ । स^८त्यो^९वा

२ १ १२ १ २ २ ११ १२२ १२
हा^१इ । २ । स^३त्यो^४वा^५३^६हा^७उ । वा । इ^८ह^९स्व^{१०}र्वै^{११}श्वान^{१२}रा^{१३}य

१ १ १२ १२ १ १ १२ २ २ २ १
पु^१दि^२शो^३ज्यो^४ति^५वृ^६ह^७त् । का^८य^९मा^{१०}नो^{११}व^{१२}ना^{१३}तु^{१४}वा^{१५}म् । तु^{१६}वा^{१७}म् ।

१ १२ २ २ १२ २ १ २ १२ १
२ । तु^१वो^२वा । ३ । तु^३वो^४वा^५हा^६इ । २ । तु^७वो^८वा^९३

२ १ ११ १२२ १२ ११ १२ १२ ११ ११ १२
हा^१उ । वा । इ^२ह^३स्व^४र्वै^५श्वान^६रा^७य^८पु^९दि^{१०}शो^{११}ज्यो^{१२}ति^{१३}वृ^{१४}ह^{१५}त् । द्यौ

१२ १ १ १२ १ १२ १ १२ २ १
भू^१त^२म्^३पृ^४थि^५वी । पृ^६थि^७वौ । २ । पृ^८थि^९व्यो^{१०}वा । ३ । पृ^{११}थि

१२ २ १ १ २ १ १ १ ११ १२
व्यो^१वा^२हा^३इ । २ । पृ^४थि^५व्यो^६वा^७३^८हा^९उ । वा । इ^{१०}ह^{११}स्व^{१२}र्वै

०. "मन्वाविश्वानरप्रतेह"—इति आ० भा० १, १, १८ । अनेकं द्वितीयम् ।

२ १२ २ १२२ १२ २ १ २ २ २ १
 श्वानरायप्रदिशो ज्योतिर्वृहत् । यन्मातृरजगन्नपाः । अ

२ १२२ २ १२२ २ २ १२
 पाः । २ । अपोवा । ३ । अपोवाहाइ । २ । अपो

१ २ २ २ १ २२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 वाइहाउ । वा । इहखर्वैश्वानरायप्रदिशो ज्योतिर्वृहत् ।

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 सइस्तो जभापः । भापः । आपः । आपोवा । ३ । आ

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 पोवाहाइ । २ । आपोवाइहाउ । वा । इहखवश्वा

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 नरायप्रदिशो ज्योतिर्वृहत् । मतत्ते अग्ने प्रमृषे निवर्त्तनाम् ।

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 तनाम् । २ । तनोवा । ३ । तनोवाहाइ । २ । तनो

१ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 वाइहाउ । वा । इहखवश्वानरायप्रदिशो ज्योतिर्वृहत् ।

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 उषादिशो ज्योतिः । ज्योतिः । २ । ज्योतोवा । ३ ।

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 ज्योतोवाहाइ । २ । ज्योतोवाइहाउवा । इहखवश्वा

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 नरायप्रदिशो ज्योतिर्वृहत् । यहू रे सन्निहाभुवाः । भुवाः ।

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 २ । भुवोवा । ३ । भुवोवाहाइ । ३ । भुवोवाइहाउ ।

१ १ १२ २ १२ १२ १ १ १२ १२ १ १ १
 वा । इन्द्रस्वश्चानरायपुदिग्रो ज्योतिर्वृक्षत् । षोडशम् ।

२२ १ १२ १ १२ १२
 इ । आयुः । इ । ज्योतीः । इ । ज्योतीवा । इ ।

१२ १२ २ १ १२ १२ १ १ १२
 ज्योतीवाद्वाइ । २ । ज्योतीवाइडाड । वा । घर्मै

१२ १ १२ १ १ १ १ १
 मरुद्भिर्भुवनेषु चक्रदत् । इन्द्रडाडरइधु ॥ ४ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० १८० पृष्ठे इन्द्रवम् । ४

पञ्चमं साम—१भा० ३१५ पृष्ठे मुद्रितम् । ५

१ १२ १ १ २ २ १ १
 * आ । आज । इ । अग्निर्मूर्धादीश्वाःकाश्कूत् ।

१ २ १ १ २ २ १ १
 पतिःपृथिवीश्वाभाश्यारम् । अघ्रात्प्रेतात्सीश्वाइन्वा

१ १२ १ १ २ २ १ १
 श्नीरे । आ । आज । २ । आ । आज्वाइत्वा । ए ।

१२ २ १
 आभाज । ३ ॥ ६ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ११५ पृष्ठे इन्द्रवम् । ६

सप्तमं साम—१भा० ३२६ पृष्ठे मुद्रितम् । ७

१२ २ २ १२ १२ १२ १२ १
 † डाडडाडडाड । षोड्हा । २ । षोड्हाइ । इड्डीड्डी ।

● “सूर्यस्य भाजाभाजे इ” — इति आ० भा० ३, २८ । तत्रेहं द्वितीय-
 भाजाजं नाम ।

† “वायोर्विक्रवंभासे इ चत्वीर्वा” — इति आ० भा० ३, ९, १८ । तत्रेहं
 द्वितीयं भासं नाम ।

३। इक्षियो । ४। ऊम् । ३। हो । ३। ह्य ।
 ३। इडा । ३। ऋतम् । ३। हस् । ३। प्रस्र
 वृष्णो अरुषस्य नूमा रश्वाः । प्रनोवचो विदया जातवेदार
 रसाइ । वैश्वानरायमतिर्नव्यसेग्रूरश्चीः । सोमइवपव
 ते चारु रग्रा रश्वा रइ । हाउहाउहाउ । ओहा । १।
 ओहाइ । इक्षीहो । ४। इक्षियो । ३। ऊम् ।
 हो । ४। ह्य । ३। इडा । ३। ऋतम् । ३।
 हस् । २। चारु ३४ । औक्षीवा । इक्षीहो । भद्रम् ।
 इक्षीहो । अयः । इक्षीहो । वामम् । इक्षीहो । वरम् ।
 इक्षीहो । सुवम् । इक्षीहो । अस्ति । इक्षीहो । अ
 भ्राजीत् । इक्षीहो । ज्योतिः । अभ्राजीत् । इक्षी
 हो । दीदिवः । ए२३ । त्रियाहाउवा३ । भा२३४पुस॥८॥

अस्य बाह्यात्मन्-१भा० १२८ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ८

^{१२} * हाउ । ^{१२} ३ । ^{१२} आयुः । ^{१२} ३ । ^{१२} ज्योतिः । ^{१२} २ । ^{१२} ज्यो

^२ ता३४ । ^{५२२} औहोवा । ^१ ए३ । ^{१२} वाग्ज्योती२३४पुः ॥ ८ ॥

अस्य मूलं न ऋक्, अपितु सोमः, उपवनः—

^१ वाक् । ^{१२} ज्योतिः ॥ २ ॥ ८ ॥

^{१२२} † एवाहियेवार३४औहोवा । ^{५२२} हाँहँहाँहँहँहँ

^{५२२} २३४ । ^{१२२} औहोवा । (एवन्त्रिः) ^{२२} हियेवा । ^{२२} हियग्नाइ ।

^१ हिरन्द्रा । ^१ हिरपूषान् । ^{१२२} हिरदेवार३४पुः ॥ १० ॥

अस्य मूलं न ऋक्, अपितु सोमः, उपवनः—

^{१२} एव । ^१ हि । ^२ एव । ^३ हि । ^३ अग्ने । ^२ हि । ^३ इन्द्र । ^१ हि ।

^१ पूषन् । ^२ हि । ^१ देवाः ॥ २ ॥ ८ ॥

^{२२} ‡ वयोमनोवयःप्राणाः । ^{१२} वयश्चक्षुर्वयःश्रोत्राम् । ^२ व

* “रेन्द्रं महादिवाकीर्णं सौर्यं वा इत्याहुनामं तस्य गिरस्य प्रीवाच स्वन्व-
कीकसौ च पुरीवाचि च पञ्चो वाक्त्रा चोरु च पुष्णं चैतत् साम सुपणं
मित्याचक्षते”—इति आ० ब्रा० ३, २, १८ । तत्र रेन्द्रं महादिवाकीर्णं
सौर्यं वा प्रथमाहुनामं गिरि नाम ।

† रेन्द्रं महादिवाकीर्णं सौर्यं वा द्वितीयाहुनामं प्रीवा नाम ।

‡ रेन्द्रं महादिवाकीर्णं सौर्यं वा तृतीयाहुनामं स्वन्वो नाम ।

अस्य मूलं न ऋक्, अपितु सोमः ; सर्वैः—

^१ उर्क । ^{१२} धर्मो^१धर्मः । ^{१२} धर्मः । ^१ धर्मः ॥ २ ॥ ८ ॥

^{१२१} * धर्मविधर्म । ^२ ३ । ^{२१} सत्यङ्गाय । ^{२१} ३ । ^{११} ऋतंवद । ^२ ३ ।

^२ ^१ ^{५१} ^{५१}
द्वंवरवंवरवम् । ३ ॥ १४ ॥

अस्य मूलं न ऋक्, अपितु सोमः, सर्वैः—

^{१२२} धर्म । ^{१२२} विधर्म । ^२ वि । ^१ धर्म । ^१ सत्यं । ^१ गाय ।

^१ ऋतं । ^२ वद । ^२ द्वं । ^२ वम् ॥ २ ॥ ८ ॥

^{१२२} † औ^२हौ^१होवा^१होइ । २ । ^{१२} औ^२हौ^१होवा^१होइ ३१७ ।

^१ वा^२३ । ^२ भू^५३४वात् । ^१ विभा^१ड्वृ^१द्धत्यि^१बतु^१सोम्यम् । ^{१२} औ^२हौ^१

^{१२२} होवा^२होइ । ^{१२} औ^२हौ^१होवा^१होइ । ^{१२} औ^२हौ^१होवा^१होइ ३१७ ।

^१ वा^२३ । ^२ जा^५२४नात् । ^{१२} आयु^१र्द्ध^१द्य^१ज्ञप^१ताव^१वि^१द्भु^१तम् ।

^{१२२} औ^२हौ^१होवा^१होइ । २ । ^{१२} औ^२हौ^१होवा^१होइ ३१७ । ^१ वा^२३ । ^१ वा

० ऐन्द्रं महादिव्यौघोर्णं सौर्यं वा वष्ठाहुमानमपि प्रघोनाम ।

† ऐन्द्रं महादिव्यौघोर्णं सौर्यं वा सप्तमाहुमान नाम्ना नाम ।

५ १२ १२२ १२ ११ ११ २ २ २ २
२३४र्द्धात् । वातजूतोयोअभिरक्षतित्मना । औहोहोवा

१२२ १२ २ १ १ ५
होइ । २ । औहोहोवाहा३१उ । वार३ । कार३४रात् ।

१२२ ० १२ २२ १२ २ १२ २
प्रजाःपिपर्त्तिवज्जधाविराजति । औहोहोवाहोइ । २ ।

१२ २ १२ २ १ १ १२ १ २ १२ १२ २ २ ३
औहोहोवाहा३१उ । वार२ । ए । अभाजीञ्जगीतिरधा

१११
जी२३४पुत् ॥ १५ ॥

अस्य वाक्मानम्—१भा० १३० षुष्ठे द्रष्टव्यम् । १५ .

१२ ११ १ १
* भूमिः । ३ । अन्तरिक्षम् । ३ । द्यौः । २ । द्या३

५२ २ १ १२१२ ११११
४ । औहोवा । ए३ । भूताया२३४५ ॥ १६ ॥

१ १ १ १ ५२ २
† द्यौः । ३ । अन्तरिक्षम् । ३ । भूमिः । २ । भूमा

५२ २ १ १२ ३ १११
३४ । औहोवा । ए३ । आयुषे२३४५ ॥ १७ ॥

१२ १२ १२ १ ५२ २
‡ हाउ । ३ । ज्योतिः । २ । ज्योता३४ । औहो

१ १११
वा । ई२३४पु ॥ १८ ॥

• ऐन्द्रं महादिवानीर्त्विं सोर्यं वा अहमाहुमानं मरुनाम ।
† ऐन्द्रं महादिवानीर्त्विं सोर्यं वा नवमाहुमानं मपीद् मरुनाम ।
‡ ऐन्द्रं महादिवानीर्त्विं सोर्यं वा द्वाभमाहुमानं पुष्वं नाम ।

१ २ २२ १२ २२ १ २ २ २ २
 * सन्त्वाभूतान्यैरयन् । होइ । सन्त्वाभव्यान्धैरयन् ।
 १ २ २ २ २ २ १ २ २ २
 होइ । सन्त्वाभविष्यदैरयन् । होइ । सन्त्वाभुवनमैर
 १ २ २ २ २ २ १ २ २ २
 यन् । होइ । सन्त्वाभूतमैरयन् । होइ ॥ १८ ॥

अस्य मूलं न चक, अपितु खोमः ; सचेवः—

१ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 सम् । त्वा । भूतानि । ऐरयन् । सम् । त्वा । भव्यानि ।
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 ऐरयन् । सम् । त्वा । भविष्यत् । ऐरयत् । सम् । त्वा ।
 १ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 भुवनम् । ऐरयत् । सम् । त्वा । भूतम् । ऐरयत् ॥२।१८॥

॥ इति ग्रामे अरण्यगान षष्ठस्यार्द्धः प्रपाठकः ॥

॥ हरिः ॐ ॥

प्रथमं साम—२भा० २३८ पृष्ठादिषु मुद्रितम् । १

द्वितीयं तृतीये सामनि—२भा० २४३-२४४ पृष्ठयो मुद्रिते । २-२

चतुर्थं साम—२भा० २४० पृष्ठे मुद्रितम् । ४

२२ १ २ २ २ २ १ २ २ २ २ २ २ २
 † ङाउ । ३ । सहोभ्राज । २ । सहोभ्राजा । पीभ्रा

● “एतत् साम सुपर्चमित्वाचक्षते”—इति आ० भा० १, २, २८ ।

† “इत्यस्य च षष्ठस्यम्”—इति आ० भा० ३, १, २६ ।

१२ १२ २ १ २ २२ १ २ २२
जा । २ । पोभाज । अभाजीत् । ३ । व्यभाजीत् । ३ ।

१ १ १ २ २ १
अदियत् । ३ । अदियुतद्विअम्भूत्सही । वृत्हात् ।

१ २ १ २ २ १
अदियुत्प्रभाट्प्रभाट् । अदियुत्तर्हर्माअरुत्सहात् ।

१ २ २ १ २ २ १ २ २
अदियुत्तर्हर्मउषसोअरोचरयाः । हाउ । ३ । सहीभा

१ २ २ २ १ २ २ १ २
ज । २ । सहीभाजा । पोभाजा । २ । पोभाज । अभा

१ २ १ २ १ २ १ २
जीत् । ३ । व्यभाजीत् । ३ । अदियुत्तत् । २ । अदियु-

१ २ १ २ १ २ १ २
तात् । हाउवा । ए । अदियुत्तर्हर्माअरुत्सहात्सहा

२ १ २ २ २ १ २ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
न्दिविसर्याविभाती २३४५ ॥ ५ ॥

अस्य मूलं न ऋत्, अपितु लोभः; कर्षणः—

१ २ २ १ २ २ १ २ २ १ २ २ १ २
अदियुत्तत् । विअम् । भूतम् । सहः । वृहत् ।

१ २ २ १ २ २ १ २ २ १ २ २ १ २
अदियुत्तत् । अभाट् । प्र । अभाट् । अदियुत्तत् ।

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
घर्मः । अरुत्सहात् । अदियुत्तत् । घर्मः । उषसः ।

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
अरोचयः । भूतिः । सर्वान् । कामान् । अशीमहि ॥ २।१० ॥

पठं साम—२भा० २७६ पृष्ठे मुद्रितम् । ६

सप्तमं साम—२भा० २७४ पृष्ठे मुद्रितम् । ७

अष्टमं साम—२भा० २७० पृष्ठे मुद्रितम् । ८

नवमं साम—२भा० २४८ पृष्ठे मुद्रितम् । ९

^{१ १ २ २ २ २} * उद्यंलोकानरोचयः । ^१ होइ । ^{२ १ २ २ २ २} इमांलोकानरोच

^१ यः । ^{२ १ २ २ २ २} होइ । ^१ प्रजाभूतमरोचयः । ^१ होइ । ^{२ २ २ २ २ २} विश्वभूतमरो

^{१ २} चयः । ^{५ २ २} होइहार३४भौहोवा । ^{२ १ २ २ ३ १ १ १ १} चर्मोऽज्योती२३४५ः ॥ १० ॥

अस्य मूलं न ऋक्. अपितु ओमः ; पक्षेपः—

^{१ २} उद्यन् । ^१ उत् । ^२ यन् । ^{१ २} लोकान् । ^१ अरोचयः ।

^{१ २} इमान् । ^{१ २} लोकान् । ^१ अरोचयः । ^१ प्रजाः । ^१ प्र । ^१ जाः ।

^{१ २} भूतम् । ^१ अरोचयः । ^{१ २ २} विश्वम् । ^{१ २} भूतम् । ^१ अरोचयः ॥२।१०॥

एकादश-द्वादशे सामनि २भा० २५१—२५३ पृष्ठेषु मुद्रिते । ११-१२

त्रयोदश-चतुर्दशे सामनि—२भा० २५५-२५६ पृष्ठयोर्मुद्रिते । १३-१४

पञ्चदश-षोडशे सामनि २भा० २६१-२६२ पृष्ठयोर्मुद्रिते । १५-१६

^१ वाक् । ^१ मनःप्राणःप्राणोपानोव्यानश्चक्षुःश्रोत्रंशर्म

● “सर्पेण वर्नेरोचन मिन्द्रस्य वा”—इति आ० भा० २, १, १८ ।

† “वामादिपिबजम्”—इति आ० भा० २, १, १८ ।

१ १ १ १ १ १ १ १
 वर्मभूतिःप्रतिष्ठा । आदित्यःपित्रयम् । ३ । आयुःपि
 त्रयम् । ३ ॥ १७ ॥

अस्य मूर्धं न ऋक् अपितु कोमः; सवेपः—

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 वाक् । मनः । प्राणः । प्र । आनः । अपानः ।
 १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 अप । अनः । व्यानः । वि । आनः । चक्षुः । श्रोत्रम् ।
 १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 शर्म । वर्म । भूतिः । प्रतिष्ठा । प्रति । स्था । आदि
 १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 त्यः । आ । दित्यः । पित्रयम् । आयुः । पित्रयम् ॥ २ १ ० ॥

अहादसं साम—२भा० १४६ पृष्ठे मुद्रितम् । १८

जनविभं साम—१भा० १४१ पृष्ठे मुद्रितम् । १८

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 * हाउहाउहाउ । भ्राजाभोवा । ३ । उदुत्यञ्चा ।
 १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 ३ । हाउश्वा । आर्चिः । इन्द्रन्नरोनेमधिताह्वारश्
 १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 न्ताश्इ । हाउरहाउ । भ्राजाभोवा । ३ । तवेदसम् ।
 १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 हाउश्वा । शोचिः । हाउरहाउ । भ्राजाभोवा । ३ ।
 १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 देववहा । ३ । हाउश्वा । तापः । यत्पार्यायुनजता

● “इन्द्रस्य मिरदत्याचक्षते”—इति आ० प्रा० १, १, २८ ।

० १ १५ २ १२ १२ ३२ २ १
 इधियारस्ताः । हाउश्हाउ । भ्राजाभोवा । ३ । ति
 २ १५ १ १ १२ १२ १२
 केतवः । ३ । हाउश्वा । चारः । हाउरहाउ । भ्राजा
 ३२ २ १ २ २ १५ १ १
 भोवा । ३ । ह्येविश्या । ३ । हाउश्वा । साहः ।
 १२ २ २ ० १ १२ २ १२ १२
 गुरोनुषाताश्रवसाश्चकारश्माश्इ । हाउरहाउ । भ्राजा
 ३२ २ १ २ १५ १ १ १२
 भोवा । ३ । यक्ष्यम् । ३ । हाउश्वा । नारः । हाउ
 २ १२ १२ १२ २ १ २ २ १५
 रहाउ । भ्राजाभोवा । ३ । ह्येविश्या । ३ । हाउश्वा ।
 १ १२ २ ० १ १२ २
 भारः । आगोमतिव्रजेभजातुवारश्नाः । हाउरहाउ ।
 १२ १२ ३२ २ १ २ १५
 भ्राजाभोवा । ३ । यक्ष्यम् । ३ । हाउश्हाउवाः ।
 ३ १ १ १ १
 ईरश्वापु ॥ २० ॥

अस्य आख्यानम्—१भा० १३८ पृष्ठे, पुनः तत्रैव १७१ पृष्ठे च क्रमात् दृश्यम् । १०

१ १२ १ १२ १ २ १ १ १ १
 * उन्नयामि । होइ । ३ । आदित्यम्प्राञ्चयन्ममुन्न
 १२ १ १२ २ १२ १
 यामि । होइ । ३ । अक्षोरान्नाण्यरिन्नाणि । होइ ।
 १२ १ १ २ २ २ १ १
 ३ । द्यौर्नीर्हाउ । ३ । तस्यामसावादित्यईयतेहाउ । ३ ।

• “आदित्यस्रोत्रं तदादित्यात्मेत्याचक्षते”—इति आ० भा० १, १, १८ ।

^१ तस्मिन्वयमौयमानईयामहेहाउ । ३ । ^{१२२} ईयामहेहाउ । २ ।
^{१२२} ईयामहे३ । ^२ हाउवा । ^{१२२} प्रियेधामस्त्रियक्षरे । २ । ^{१२२} प्रिये
^{२२} धामस्त्रियक्षरे २३४५ ॥ २१ ॥

अस्य मूलं न क्वः अपितु लोभः ; सर्वेषः—

^१ उत् । ^१ नयामि । ^१ आदित्यम् । ^१ आ । ^१ दित्यम् । ^१ पा
^{२२} च्चम् । ^{१२२} यन्तम् । ^१ उत् । ^१ नयामि । ^१ अक्षोरात्राणि । ^१ अ
^{१२} हः । ^{१२} रात्राणि । ^{१२२} अरित्राणि । ^१ द्यौः । ^१ नौः । ^{१२२} तस्याम् ।
^{१२२} असौ । ^२ आदित्यः । ^१ आ । ^१ दित्यः । ^{१२२} ईयते । ^१ तस्मिन् ।
^{२२} वयम् । ^{१२२} इयमाने । ^{१२२} ईयामहे । ^{१२} प्रिये । ^{१२२} धामन् । ^{२२} अ
^१ क्षरे । ^१ त्रि । ^१ अक्षरे ॥ २ ॥ १० ॥

॥ इति ग्रामे अरण्यगाने षष्ठः प्रपाठकः ॥

॥ इति व्रत-नाम तृतीयं पर्वं च समाप्तम् ॥

॥ समाप्तञ्चारण्यगानम् ॥

॥ सामवेदसंहितायां छन्दार्चिकपरिशिष्टं समाप्तम् ॥

॥ ॐ नमः सामवेदाय ॥

सामवेदसंहिता ॥

तत्र

॥ अथ छन्दसार्चिक-परिशिष्ट-परिशिष्टम् ॥*

अथवा

॥ अथ स्तोमः ॥†

॥ हरिः ॐ ॥

१ २८ ३ १ २ ३ १ २८ १ २८
अथ । स्तोम । प्रकृतिः । प्र । कृतिः । अश्व ।

१ २८ ३ १ २ ३ १ २८ ३ १ २ ३
गावः । ऊवेवसु । ऊवे । वसु । विदावसु । विदाः ।

* छन्दसार्चिकपरिशिष्टेऽरच्यमाने ऋतानां प्रायः सर्वासां मेव सामां मूर्ध
कृद्-स्तोमो तत्र कृद्-परिचयसु छन्दसार्चिकास्तोत्रमेवैव लभ्यते अथान परिशिष्टे
स्तोम-परिचयः ।

† स्तोमस्त्रिविकः, वर्ष-पद-वाक्य-भेदात् “अधिकत्वे सत्यं त्रिविकस्यो वर्षः
स्तोमः”—इति बहुवचनं मौमांसाधिकरणमास्तावा नवमाध्याय-द्वितीयपादेकादशाधिक-
रव-वाक्यानामवसरे माधवेन तदेतल्लक्षणं वर्षस्तोममात्रस्याभिप्रेतम्, तेन आशाक्यादि-
नवविक-वाक्य-स्तोमे, हासकारादि-पञ्चदश-पदस्तोमेषु च नास्तिः । तदुक्तम्
“आशाक्यः कृतिः संख्यानं प्रकृत्यः परिदेवनं प्रैष मन्वे वक्ष्येव कृष्टिराख्यानमेव च”—इति
वाक्यस्तोम-भेदाः तत्र “अमन्मन्त्रोतिरक्षता अभूम”—इति, “ममोज्ञाय ममोज्ञपतये”
—इत्यादिः, “देवेवा देवाः दिविपदः अन्तरिक्षसदः, पृथिवीपदः”—इत्यादिः,

१ १२ १ १२ १ १२ १ १२ १ १२ १
 वसु । दक्षाय । हविष्मते । योनिम् । इन्द्रः । च ।

१ १२ १ १ १ १ १ १ १ १२
 गच्छथः । दाः । वसु । वृधे । महे । अग्निः । षाड्जतः ।

१ १ १ १२ १ १ १ १
 आ । ऊतः । शुक्रः । षाड्जतः । आ । ऊतः । अस्मभ्यम् ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 गातुवित्तमम् । गातु । वित्तमम् । हविष्कृते । हविः ।

१ १२ १ १ १ १ १ १ १ १
 कृते । गोः । पदे । पृट् । उदधिः । उद । धिः । नि

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 धिः । नि । धिः । गावः । अश्वाः । घृतश्रुतः । घृत ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 श्रुतः । आ । गहि । आ । इहि । ते । इमे । अति ।

१ १२ १ १ १ १ १ १ १ १
 द्विषः । सुभृतये । सु । भृतये । जनित्रम् । स्वः ।

१ १२ १ १ १ १ १ १ १ १
 महः । स्वः । मयः । सश्रवसे । सम् । श्रवसे ।

१ १२ १ १ १ १ १ १ १ १
 विश्रवसे । वि । श्रवसे । सत्यश्रवसे । सत्य । श्रव

“एतत्त सं ज्ञानं रिशासदम्”-इति, “अदिन्द्राचं कथा जम्”—इति, “समधिचं दक्ष”
 —इति, “विश्वे वा देवानां समिदम्बं ज्योतिराततनम्”—इति, “प्रजाभूतमजी-
 जने”—इति, “धौरज्ञानं भूमिराततनम् समुद्रं समसुक्रुपतम्”—इति—इत्येष तादृशः
 क्रमेणोदाहाराः । पद-सोम-विषरुद्रम्, मन्त्रास्त्र-तृतीय-प्रपाठकं वयोदर-कथं ;
 तदुदाहरणानि तु सोम पन्थेऽप्यं वक्ष्यन्तरापि प्राग्गानि वक्ष्यन्ति । इमे वय
 वाक्सोमाः पदरुद्र-पदसोमाश्च गानपन्थं प-य ताः सामसु, नवाप्यर्थे षड् ।

से । ^{१ २ २}अवसे । ^{३ १ १}सुश्र्साः । ^३सु । ^{१ २ २}श्र्साः । ^{३ २}महः ।
^{३ १}विशे । ^{१ २ २}दिवम् । ^{३ २}ऋतम् । ^{३ १ २}अमृतम् । ^३अ । ^१मृ
^{२ २}तम् । ^{३ १ २}मधुश्र्पतः । ^३मधु । ^{२ २ २}श्र्पतः । ^{१ २ २}धर्मणे । ^{१ २ २}इन्दुः ।
^{१ २}समुद्रम् । ^३सम् । ^३उद्रम् । ^{३ १}उर्विया । ^३वि । ^३भाति ।
^{१ १}स्वर्तते । ^{१ २ २}धर्म । ^{१ २ २}विधर्म । ^३वि । ^{१ २ २}धर्म । ^{१ २ २}विश्वम् । ^३सम् ।
^{३ १ २}अत्रिणम् । ^३दृह । ^{१ २ २}विश्वम् । ^{३ १ २}वि । ^३अत्रिणम् । ^३द
^{१ २ २}ह । ^{३ १ २}विश्वम् । ^३नि । ^{३ १ २}अत्रिणम् । ^३दृह । ^{१ १}असोइति ।
^{१ २ २}रायः । ^{३ १}उत । ^{१ २ २}अवः । ^{३ १}इषः । ^{३ १}वृधे । ^{३ १ २}सदोविशः । ^३सदः ।
^{१ १}विशः । ^{१ २ २}अति । ^{१ २ २}विश्वानि । ^{३ १}दुरिता । ^३दुः । ^{१ २}इता ।
^३तरेम । ^{१ २ २}अवः । ^{३ १}बृहत् । ^{३ १}वाजी । ^३जिगी । ^३वान् । ^३दीदि
^३हि । ^{३ १ २}दीदयात् । ^{३ १ २}सुवृक्तिभिः । ^{३ १ २}सु । ^{३ १ २}वृक्तिभिः । ^{३ १}नृमा
^३दनम् । ^{३ १ २ २}नृ । ^{१ २ २}मादनम् । ^{३ १ २}भरेषु । ^{३ १}आ । ^{३ १}वाजी । ^{३ १}जिगी ।

^१ वा । ^{१ १८} विश्वा । ^{१ २८} धनानि । ^{३ १} अर्कः । ^{३ १ १} देवानाम् । ^{३ १} परमे ।
^{१ १} व्योमन् । ^१ वि । ^{३ १ १} ओमन् । ^{३ १ १} अर्कस्य । ^{३ २} देवाः । ^{१ २} परमे । ^{१ २} व्योम
 न् । ^१ वि । ^३ ओमन् ॥ १ ॥

^१ औ । ^१ हो । ^१ वा । ^{१ १८} हा । ^१ इडा । ^{१ १८} भा । ^{१ १८} इय । ^{३ १} इयात् ।
^{१ १} ययुः । ^{३ १} इह । ^{३ १} ऊवे । ^{१ १८} इति । ^{१ १८} उप । ^{३ १} ऋतून् । ^{१ १८} ह्य । ^{१ १८} ये ।
^{१ १८} दिवः । ^{१ १८} दिवम् । ^{१ १८} विश्वः । ^{३ १} अद्वा । ^१ वः । ^१ वाहाः । ^१ आ ।
^३ अरुहन् । ^{१ १८} शुधि । ^१ एहि । ^१ इहि । ^{१ १८} इन्द्रः । ^३ अग्ने ।
^१ इह । ^१ इहि । ^{१ १८} बल । ^{३ १} उवै । ^{३ १} इह । ^{३ १} शुधि । ^{३ १} अयम् ।
^{३ १} इदम् । ^{३ १} इदकम् । ^{३ १} रयिष्ठाः । ^३ रयि । ^३ स्थाः । ^{१ १८} ओकः ।
^{१ १८} दद । ^{३ १} अप्सु । ^{१ १८} दक्षुः । ^{३ १} हरित्रीः । ^३ हरि । ^३ श्रीः । ^३ सः ।
^{१ १८} वव । ^{१ १८} वसु । ^{१ १८} भगाय । ^{३ १} ह्ये । ^{१ १८} वयः । ^{१ १८} वयोभिः । ^३ सम् ।
^१ त्वा । ^३ चिन्वन्ति । ^३ रिणन्ति । ^३ ततक्षुः । ^३ शिञ्जन्ति । ^३ धी

१ १ २ १ १ २ १ २ १ २
तिभिः । अष । अभि । दिशः । एतु । खुषे । आ ।

२ २ १ २ १ २ १ २ १ २
अयम् । अयायम् । द्विषः । ए । दिवम् । आ । दिवः ।

२ १ १ २ १ २ १ २ १ २
आ । असौ । का । अविदत् । दिवा । यः । दुरतिनम् ।

३ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
दुः । अतिनम् । दिवि । इति । इव । द्युभिः । इ

२ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
डामिः । स्वरत । श्लोकयत । श्लोकाः । धनम् । धर्म ।

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
वा । अग्निः । तपति । प्रति । दहति । ति । अग्निः । वै ।

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
ममिः । दोषे । द । ज्वर । जुव । आ । इयम् ।

१ २ १ २ १ २
जर्मिः । इव । जनत् ॥ २ ॥

३ १
आ । आइ । हाइ । आज । हाज । ओ । ओइ ।

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २
होइ । वोइ । मोइ । ऊम् । औ । हो । वा । हा ।

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
ए । हे । दे । धे । या । हा । ह्य । ह । हि । या

३ १
व । वा । उप् । ऊप् । इ । उ । ओम् ॥ ३ ॥

२ १ २८ १ २८ १ २८ १ २८ १ २८
इट् । इडा । दिशम् । विशम् । इस् । अश्वा ।

१ २८ २ २ २ १ २ १८ १ २८ १ २८
शिग्नुमती । भुवतिः । च । कुमारिणी । स्वः । ज्योतिः ।

२ १ २ २ १ २८ १ २८ १ २८ १ २८
है । सुहृभः । सु । सुभः । तुभः । अश्वा । शिग्नुम् ।

२ १ २ २ १ २८ २ २
अक्रान् । विष्टुभुः । वि । स्तुभः । बृहत् ॥ ४ ॥

१ २८ १ २८ २ २ १ २८
सहः । नरः । सत्यम् । षोजः । म्नात् ।

२ २ २ १ २८ २
इदम् । द्यौः । अक्रान् । भूमिः । अततनत् । समु

२ २ २ १ २८ २
द्रम् । सम् । उद्रम् । सम् । अचूकुपत् । ऐरयत् ।

२ २ १ २८ १ २८ १ २ २ २
देवाः । दिवा । ज्योतिः । स्वः । जगन्म । महः । पृथि

२ १ २८ २ १ २ २ २ २
व्याः । दिवम् । आ । शक्रेम । वाजिनः । यमम् ।

२ १ २ १ २८ २ २ १ २८ १ २८
देवानाम् । अवसा । वयम् । नमः । आवत् ।

२ २ २ २ २ १ २८ २ २ २ २
बृहत् । वामम् । बृहत् । पार्थिवम् । बृहत् । अन्त

२ २ १ २८ २ १ २ २ २ २
रिषम् । बृहत् । दिवम् । बृहद्भ्यः । वामेभ्यः ।

२ २
वामम् ॥ ५ ॥

^१सम् । ^१त्वा । ^{१ १२}अनोनवुः । ^{१ १ १}अनोनवुः । मरुतः ।

^{१ १२}विश्वस्मात् । ^{१ १}अग्निः । ^{१ १}मूर्धा । ^१अभवत् । ^१दिवः ।

नम् । * * * * * *^(१) ॥ ६ ॥

^१आज्यदोहम् । ^१आज्य । ^१दोहम् । ^{१ १ २}चिदोहम् ।

^१चि । ^{१ १२}दोहम् । ^{१ १२}च्योहम् । ^{१ १}ऋतम् । उम् । शम् ।

^{१ १}योः । ^{१ १}हविः । ^{१ १२}अथ ॥ ७ ॥

^{१ १}अभि । ^१इमहे । ^{१ १२}सर्प । ^{१२}स्वः । ^{१ १}अभिः । ^१प्र । ^१मए

^{१२}हिः । ^१इमहे । ^१प्र । ^१सर्प । ^{१२}स्वः । ^१उत् । ^{१२}सर्प । ^{१२}स्वः ।

^{१२}स्वः । ^{१ १२}सएसर्पन्तः । ^१सम् । ^{१ १२}सर्पन्तः । ^{१ १२}सर्पत । ^१प्र ।

^१सर्पत । ^{१२}स्वः । ^१गमेम । ^१ते । ^१वयम् । ^{१२}स्वः । ^१सम् ।

^१सर्प । ^१हृपाय । ^१प्र । ^१हृप । ^२हृपाय । ^१प्र । ^१हृपाय ।

(१) "पङ्क्ति"—इत्यादिरंजः—१भा० ४०८ पृष्ठे मुद्रितः ।

^{१ १२} दिशः । ^{२ १ २} प्रदिशः । ^{३ १ २} प्रादिशः । ^४ कल्पन्ताम् । ^{१ १२} राजम् ।
^५ गमेम । ^{१ २} खराजम् । ^३ ख । ^{१ १२} राजम् । ^४ गमेम । ^{१ २} उद्दिशः ।
^५ उत् । ^२ दिशः । ^{३ १ २} विदिशः । ^४ वि । ^{१ २} दिशः । ^५ कल्पन्ताम् ।
^{१ १ २} विराजम् । ^३ वि । ^{१ २ २} राजम् । ^४ गमेम । ^{१ २} खराजम् । ^३ ख ।
^{१ १ २} राजम् । ^३ गमेम ॥ ८ ॥

॥ प्रथमस्याहुः प्रपाठकः ॥

॥ हरिः ॐ ॥

^१ वृ । ^{१ १ २} हरिः । ^{१ १ २} मतिः । ^{१ १ २} एकम् । ^३ सम् । ^४ ऐरयत् ।
^५ वृधे । ^{१ १ २} एकम् । ^३ सम् । ^४ ऐरयत् । ^५ महे । ^{१ १ २} एकः । ^{१ १ २} वृषा ।
^३ वि । ^४ राजति । ^५ ऊवे । ^{१ १ २} विराजम् । ^३ वि । ^४ राजम् ।
^{१ १ २} खराजम् । ^३ ख । ^४ राजम् । ^५ महत् । ^{१ १ २} साम । ^३ षजी

जन॑ म॒हत् । भ॒द्रम् । अ॒जी॒जने॑ । अ॒भ्रा॒त्व्यम् ।

अ । भ्रा॒त्व्यम् । अ॒जी॒जने॑ । अ॒भि॒भूः । अ॒भि । भूः ।

अ॒सि । रा । व । रे । अ॒स् । अ॒यम् । वा॒यौ । त्रि॑

वृ॒तम् । त्रि॑ । वृ॒तम् । प्र॒वृ॒तम् । प्र॑ । वृ॒तम् । अ॒

स् । फ॒ट् । मृ॒स् । ह॒स् । अ॒भि । अ॒भूः । ह॒स् ।

प्र॒ह॒स् । प्र॑ । ह॒स् । च॒क्षुः । क॒रुः । ह॒रो॒ह॒रः ।

ह॒रः । ह॒रः । वृ॒श्च । प्र॒वृ॒श्च । प्र॑ । वृ॒श्च । प्र॑ । क्खि॑

न्धि॑ । व॒यः । वृ॒ह॒त् । ष॒तम् । ह॒विः । भ॒द्राम् ।

स्व॒धाम् । स्व॑ । धाम् । स्व॒यम् । स्कु॒ण्वे । इ॒षम् ।

ज॒र्जम् । र॒जः । स्वः॑ । वाक् । इ॒डा । स्वः॑ । वृ॒ह॒त् ।

भाः । अ॒र्कम् । अ॒र्च॒त । दे॒वा॒वृ॒धम् । दे॒वा । वृ॒धम् ।

इ॒ह । प्र॒जाम् । प्र॑ । जा॒म् । इ॒ह । र॒यिम् । र॑

१२ राणः । रायस्योषाय । रायः । पोषाय । सुकृताय ।
 सु । कृताय । भूयसे । आ । अगन् । वामम् ।
 ३२ इदम् । वृद्धत् । इदम् । वामम् । इदम् । वृद्धत् ।
 १२२ मन्स्व । ओजः । सद्दः । बलम् । इन्द्रः । वयः । दधे ।
 १२२ सधम् । अतम् । प्रिय । प्रियम् । ब्राह्मणानाम् ।
 १२२ यत् । मनः । तत् । मयि । ब्राह्मणानाम् । पशू
 १ नाम् । यत् । मनः । तत् । मयि । पशूनाम् । योषि
 २ ताम् । यत् । मनः । तत् । मयि । योषिताम् ।
 ३२ वीहि । यवे । सम् । यमन् । न । व्यायमन् । वि ।
 १२२ आयमन् । वि । यमन् । न । समायमन् । सम् । आ
 २२ यमन् । ये । के । च । उदरसर्पिणः । उदर । सर्पि
 २ षः । तेभ्यः । नमः । सेतून् । तर । दुस्तरान् । कुः ।

^{१ १२} सरान् । ^{१ १२} दानेन । ^{१ १२} अदानम् । अ । ^१ दानम् । ^{१ १२} अक्रो
^१ धेन । अ । ^१ क्रोधेन । ^{१ १२} क्रोधम् । ^{१ १२} अद्भया । ^१ अत् । ^१ ध
^{१२} या । ^{१ १२} अश्रद्धाम् । अ । ^१ अद्दाम् । ^{१ १२} सखेन । ^{१ १२} अनृतम् ।
^१ अन् । ^१ अत्तम् । ^१ एषा । ^{१ १२} गतिः । ^{१ १} एतत् । ^{१ १} अमृतम् ।
^१ अ । ^{१ १२} मृतम् । ^{१२} स्व । ^१ गच्छ । ^{१ १२} ज्योतिः । ^१ गच्छ । ^{१ १२} सेतून् ।
^{१ १} तीर्त्वा । ^{१ १२} चतुरः ॥ ९ ॥

^{१ १२} आयुः । ^{१ १२} सत्यम् । आ । नः । ^१ ह्यि । ^१ मनदो
^१ हम् । ^१ मन । ^१ दोहम् । ^{१ १२} एन्यावेन्यौ । ^{१ १२} एन्यौ । ^१ एन्यीम् ।
^{१ १२ १ २} आहोइति । ^१ एन्यौ ॥ १० ॥

^{१ १२} धाम । ^{१ १२} यत् । ^{१ १२} भर्गः । ^{१ १२} यशः । ^{१ १२} वर्चः । ^१ अस्मिन् ।
^{१ १२} आयुः । ^{१ १२} विश्व । ^{१ १२} आयुः । ^{१ १२} विश्वम् । ^{१ १२} विश्वम् । ^{१ १२} आयुः ।
^१ अश्रीमद्दि । ^१ प्रजाम् । ^१ प्र । ^१ जाम् । ^{१ १२} त्वष्टः । ^{१ १२} अधि ।
^१ नि । ^१ धेहि । ^{१ १} असोइति । ^{१ १} शतम् । ^१ मम । ^{१ १} शरदः । ^१ व
 ६७ख,

^१यम् । ^१ते । ^{१ १२}राजम् । ^{१ १ १}खराजम् । ^१ख । ^{१ १२}राजम् । ^१वि
^{१ १}राजम् । ^१वि । ^{१ १२}राजम् । ^{१ १ १}खराजम् । ^१ख । ^{१ १}राजम् ।
^{३ २}घर्मः । ^{१ १२}प्रवृक्तः । ^१प्र । ^{१ १ १}वृक्तः । ^{१ १}तन्वा । ^१सम् । ^१आ
^१नृधे । ^१वृधे । ^{१ २}खः । ^१आनशे । ^१महे । ^{१ १}अभिः । ^१स्फू
^१र्जी । ^{१ १}यम् । ^{१ १}द्वियः । ^१सम् । ^१षोषा । ^१अभि । ^१स्फूर्ज ।
^१यम् । ^{१ १}द्वियः ॥ ११ ॥

^{१ १२}अश्वमिष्टये । ^{१ १२}अश्वम् । ^१इष्टये । ^{१ १२}अश्वदिष्टये ।
^{१ १२}अश्वत् । ^१इष्टये । ^{१ १२}भुवत् । ^{१ १२}जनत् । ^{१ १२}वृधत् । ^{१ १२}करत् ।
^{१ १}धेनुः । ^{१ १२}पयः । ^{१ १}खः । ^{१ १२}विश्वम् । ^{१ १२}ज्योतिः । ^{१ १२}विश्वम् ॥ १२ ॥
^{१ १}भद्रम् । ^{१ १}श्रेयः । ^{१ १२}तन्तुः । ^{१ १२}षोतुः । ^{१ १२}सहः । ^१भू
^{१ २}मिः । ^{१ १ १}अन्तरिक्षम् । ^{१ १२}द्यौः । ^{१ १२}महे । ^{१ १२}विश्वेषाम् । ^{१ १}भूता
^१नाम् । ^{१ १२}स्तोभानाम् । ^{१ १ १}इष् । ^{१ १ १}विश्वज्योतिः । ^{१ १}विश्व ।
^१ज्योतिः ॥ १३ ॥

^{१ १२} मद्भि । ^{१ १२} दिवि । ^{१ १२} द्युत् । ^{१ २} द्युतः । ^{१ १} शुक्रम् । ^{१ १} शुक्रः

^१ शुक्रम् । ^{१ १} शुक्रम् । ^१ शुक्रम् । ^१ चन्द्रम् । ^{१ १ १} चन्द्रश्चन्द्रम् ।

^{१ १} इन्द्रम् । ^१ चन्द्रम् । ^१ अन्तरिक्षम् । ^{१ २} स्वः । ^{१ १ २} दिवम् । ^१ जग

^{१ १ २} न्म । ^{१ १} परम् । ^{१ १ १} ऐरयत् । ^{१ १} यज्ञः । ^{१ १} दिवः । ^{१ १} मूर्धा ।

^{१ १ १} देवमादनः । ^१ देव । ^{१ १ २} मादनः । ^{१ १} घर्मः । ^{१ १ २} ज्योतिः । ^१ पृथि

^१ वौ । ^{१ १ १} अन्तरिक्षम् । ^{१ १ २} द्यौः । ^{१ १ २} आपः । ^१ कनिक्रदात् । ^१ सि

^१ न्धुः । ^{१ १ २} आपः । ^{१ १ १} मरुतः । ^१ मादयन्ताम् । ^{१ १} घर्मः । ^१ ज्यो

^{१ २} तिः । ^{१ १} दिवः । ^{१ १ १} मूर्धानम् । ^१ सम् । ^१ ऐरयन् । ^{१ १ २} यज्ञः ।

^१ सम् । ^{१ १ २} ऐरयन् । ^१ तेजः । ^१ सम् । ^{१ २} ऐरयन् । ^{१ २} स्वः । ^{१ १ २} सम् ।

^१ ऐरयन् । ^{१ १ २} ज्योतिः । ^१ सम् । ^{१ १ २} ऐरयन् । ^{१ १ २} यज्ञः । ^{१ १} घर्मः ।

^{१ १ २} ज्योतिः । ^{१ १ २} तेजः । ^{१ १} घर्मः । ^{१ १} ज्योतिः । ^{१ २} स्वः । ^{१ १} घर्मः ।

^{१ १} ज्योतिः । ^{१ १ २} ज्योतिः । ^{१ १} घर्मः । ^{१ १ २} ज्योतिः । ^{१ १} घर्मः । ^{१ १} घर्मः ।

^{१ १ २} ज्योतिः । ^{१ १ २} इडाम् । ^१ यच्छ । ^{१ १ २} सुस्कृतिम् । ^१ यच्छ । ^{१ १ २} मनः ।

१ २२ १ १ २२ १ १ १ १ १ १ २२
 षोऽजः । यच्छ । मनः । महिमानम् । यच्छ । यशः ।

१ २२ १ १ १ १ १ १ २२ १
 त्विषम् । यच्छ । प्रजाम् । प्र । जाम् । वर्चः । यच्छ ।

१ १ २२ १ १ २२ १ २ १ २२
 पशून् । विशम् । यच्छ । ब्रह्म । चक्षम् । यच्छ ।

१ २ १ २२ १ १ २२ १ १ १ २
 स्वः । ज्योतिः । यच्छ । तेजः । घर्मः । सम् । क्रीडन्ते ।

१ २२ १ १ २ १ २ १ १ २ २२
 शिशुमतिः । वायुगोपाः । वायु । गोप्ताः । तेजस्वतौ ।

१ १ १ १ २२ १ १ १ २२ १ १ १ २२
 मरुद्भिः । भुवनानि । चक्रदुः । इन्द्रः । धेनुः । आपः ।

१ १ १ २२ १ १ १ २ १ १ १ २ १ २
 धेनुः । भूमिः । धेनुः । अन्तरिक्षम् । धेनु । द्यौः । धेनुः ।

१ २२ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ २२
 परम् । धेनु । व्रतम् । धेनु । सत्यम् । धेनु । ष्यतम् ।

१ १ १ २२ १ १ १ १ १ १ १ २२ १ १
 धेनु । इडा । धेनुः । स्वः । धेनुः । ज्योतिः । धेनुः ।

१ १ १ २२ १ १ १ १ १ २२ १ १ १
 लोकम् । प्रजाम् । प्र । जाम् । गर्भः । नः । वम् ।

१ २२ १ १ २२ १ १ १ १ १ २२
 अदध्महि । आ । च । परा । च । पृथिभिः । चरतः ।

१ १ १ १ २२ १ १ २२ १ २ १ १
 अयम् । सः । शिङ्त् । यस्मात् । द्यावा । पृथिवी

१ १ २ १ २२ १ १ २२ १ १ २२ १ २२
 इति । भुवनानि । चक्रदुः । यस्मात् । आपः । षोष

^{१ २८} धयः । ^३ औष । ^{१ २८} धयः । ^३ भुवनानि । ^{१ २८} चक्रदुः । ^३ यस्मात् ।
^{३ १ २} समुद्रियाः । ^३ सम् । ^{१ २} उद्रियाः । ^{१ २८} भुवनानि । ^{३ २} चक्रदुः ।
^{१ २८} अस्मात् । ^{१ २८} विश्वा । ^{३ २} भूता । ^{१ २८} भुवनानि । ^{३ २} चक्रदुः । ^{१ २८} आपः ।
^{१ २८} येभिः । ^{१८} व्यश्वम् । ^३ वि । ^{१ २८} अश्वम् । ^{१ २८} ऐरयः । ^{१ २८} तेभिः । ^३ वि ।
^३ अश्रुद्धि । ^३ मदम् । ^{१ २८} येभिः । ^{३ २} भूतम् । ^{१ २८} सद्दः । ^३ सद्दः । ^३ स
^{२८} द्दः । ^३ सद्दः । ^{१ २८} तेभिः । ^{१ २८} तेजः । ^{१ २८} आपः । ^{१ २८} आपः । ^{१ २८} येभिः ।
^{३ १ २} वि । ^{१ २८} अन्तरिक्षम् । ^{१ २८} ऐरयः ॥ १४ ॥

॥ इति प्रथमः प्रपाठकः ॥

॥ हरिः ॐ ॥

* *^(१) । * *^(२) । * *^(३) । ^३ आ । ^३ नः । ^३ ब्रुवे ।
^{१ २८} रक्षत । ^३ नः । ^{१ २} रक्षितारः । ^३ गोपायत । ^३ गोपायितारः ।

(१) एषोऽंशः—१भा० ४६४ पृष्ठे मुद्रितः ।

(२)—एषोऽंशः—१भा० ४६६ पृष्ठे मुद्रितः ।

(३)—एषोऽंशः—१भा० ४६७ पृष्ठे मुद्रितः ।

^१ * * * *^१ प्र० । जन० । दि० व० म० । अ० न० त्रि० च० म० । पृ० थि०
^१ वी० म० । वि० श्व० भो० ज० स० म० । वि० श्व० । भो० ज० स० म० । पु० रु०
^२ पाः । पु० रु० । रू० पाः । अ० श्र० वः ॥ १ ॥
^१ वाक् । द० । द० य० । वा० ज० म० । वि० । अ० श्र० वै ।
^२ सु० धा० म० । सु० । धा० म० । धा० म० । म० नः । व० यः । व० र्चः । इ० ह० ।
^१ इ० डा० । आ० युः । स्वः । ज्यो० तिः । ऋ० त० म० । म० हः । आ०
^१ यु० र्हाः । आ० धुः । धाः । अ० स० म० भ० य० म० । व० र्चा० धाः । व० र्चः । धाः ।
^१ दे० वे० भ्य० । गा० वः । वृ० ष० भ० प० त्नीः । वृ० ष० भः । प० त्नीः । वै० रा०
^१ ज० प० त्नीः । वै० रा० ज० । प० त्नीः । वि० श्व० रू० पाः । वि० श्व० । रू० पाः ।
^१ अ० स० मा० सु० । र० म० ह्व० म० । दे० वे० षु० । नि० धि० मा० न् । नि० । धि० मा० न् ।
^१ अ० ह्व० म० । सु० । अ० न्तः । आ० । अ० र्कः । ज्यो० तिः ।
^१ स्वः । धे० नुः । क० ङ्गी । ङ्गी ॥ २ ॥

(१)—एषोऽंशः—१भा० २६८ पृष्ठे मुद्रितः ।

१ १८ १ १८ १ १८ १ १८ ३
 सद्धखान् । सद्धसः । पतिः । अदिद्यवत् । स्व
 १ ३ १ ३ १ १ ३ १ १८
 र्जित् । स्वः । जित् । वाजसातमः । वाज । सातमः ।
 १ १८ १ १८ ३ १ १ १८ ३
 अदिद्यवत् । ऐरयत् । अपः । सम् । ऐरयत् । भू
 १ ३ ३ १ १ १८ ३ १ १ १८
 तम् । ऐरयत् । अपाम् । गर्भः । अग्निः । इडा ।
 १ १ १ १८ ३ १ १ १८ ३ १ १ १
 पृथिव्याः । गर्भः । अग्निः । इडा । अग्निः । शिशुक्कः ।
 ३ १ ३ १ ३ १ ३ १ १ १८
 शि । शुक्कः । शुक्कः । शिशुक्कः । शि । शुक्कः । तेजः ।
 ३ १ १ ३ १ ३ १८ ३ १ ३ १ १ १८
 शक्रस्य । शकम् । तेजः । सप्राः । स । प्राः । समी
 ३ १ १ १८ १ १८ ३ १
 चीः । सम् । इचीः । तेजः । उषः । न । जारः ।
 ३ १८ ३ १ ३ ३ १
 ऐरयन् । सम् । ऐरयन् । सम् । अस्वरन् । प्राक् ।
 ३ १ ३ १ ३ १ १८ ३ ३ १८ १
 अन्यत् । अन् । यत् । अन् । वर्त्तते । रजः । अ
 १८ १ १८ ३ ३ १ ३ ३ १ १ १८
 पाक् । अप । अक् । अन्यत् । अन् । यत् । तमः ।
 ३ १८ ३ १ १ १८ १ १८ ३ १ १
 अप । इषति । भ्यसा । अरुचत् । घर्मः । अरुचत् ।

१ २ १ २ १ २ ८ ३ २
उषसाम् । दिवि । सूर्यः । वि । भाति । हस ।

१ २ १ २ १ २ ८ १ २ ८ १ २ ८
हहस । अर्चिः । शोचिः । तपः । चरः ॥ ३ ॥

१ २ ८ १ २ ८ ३ १ २ ३ १ २ ८ ३
विश्वः । धनानि । सञ्जित्य । सम् । जित्य । वृ

२ ३ २ १ २ ८ १ २ ८ ३
त्रहा । वृत्र । हा । भूर्यासुतिः । भूरि । आसुतिः ।

२ १ २ ८ ३ २ १ २ १ २ ८
उरुम् । घोषम् । चक्रे । लोकम् । वृत्रम् । एभ्यः ।

१ १ २ ३ २ १ २ ३ २ १ २
लोकेभ्यः । नुनुदानः । वृत्रम् । जघन्वान् । अप ।

३ २ १ २ ३ २ १ २ ३
तत् । ववार । यत् । तमः । शौ । व्रतम् । स्वः । श

२ १ २ ८ १ २ ८ ३ १ २ ३ १ २
कुनः । कपौ । ज्योतिः । पत । स्वः । पत । अन्तरि

३ २ १ २ ८ ३ १ २ ३ १ २ ८ ३
क्षम् । पृथिवीम् । पञ्च । प्रदिशः । प्र । दिशः । अ

१ २ ३ २ १ २ ८ ३ २ १ २ ८
षीन् । देवान् । वर्णम् । हाउवाक् । आयुः । यन् ।

१ २ ८ ३ १ २ ३ ३ ३ १ २ ३
वयः । वृत्रहत्याय । वृत्र । हत्याय । अधृष्णवे । अ

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ ३ ३ २
धृष्णवे । अपूरवे । अ । पूरवे । पृथिवीम् । च । वि ।

३ १ २ ३ ३ १ २ ८ ३
वर्षय । अन्तरिक्षम् । सु । धारय । दिवम् । वेप ।

^{१ २} अवेपयः । ^३ अ । ^४ वेपयः । ^५ वृत्रहा । ^६ वृत्र । ^७ हा । ^८ सपत्न
^९ हा । ^{१०} सपत्न । ^{११} हा । ^{१२} अभिप्रपन्नन्तम् । ^{१३} अभि । ^{१४} प्रपन्नतम् ।
^{१५} ओजसा । ^{१६} खोजसा । ^{१७} सु । ^{१८} ओजसा । ^{१९} असि । ^{२०} प्राणः ।
^{२१} प्रा । ^{२२} आनः । ^{२३} असि । ^{२४} असि । ^{२५} चक्षुः । ^{२६} असि । ^{२७} असि ।
^{२८} ओत्रम् । ^{२९} असि । ^{३०} असि । ^{३१} ज्योतिः । ^{३२} असि । ^{३३} इडाम् ।
^{३४} गच्छ । ^{३५} स्वर्यम् । ^{३६} गच्छ । ^{३७} अन्तरित्तम् । ^{३८} गच्छ । ^{३९} नाके । ^{४०} वि ।
^{४१} भाहि । ^{४२} स्वः । ^{४३} गच्छ । ^{४४} ज्योतिः । ^{४५} गच्छ । ^{४६} अति । ^{४७} ज्यो
^{४८} तिः । ^{४९} वि । ^{५०} भाहि । ^{५१} अति । ^{५२} वयः । ^{५३} बृहत् । ^{५४} विश्राष्टये ।
^{५५} वि । ^{५६} आष्टये । ^{५७} विधर्मणे । ^{५८} वि । ^{५९} धर्मणे । ^{६०} सत्यम् । ^{६१} ओजः ।
^{६२} रजः । ^{६३} स्वः । ^{६४} भद्रम् । ^{६५} सुधा । ^{६६} सु । ^{६७} धा । ^{६८} इषम् । ^{६९} ज
^{७०} र्जम् । ^{७१} बृहत् । ^{७२} यशः । ^{७३} दिवि । ^{७४} दधे । ^{७५} असौ । ^{७६} अयम् ।
^{७७} नमः । ^{७८} किट् । ^{७९} मनः । ^{८०} प्राणः । ^{८१} प्रा । ^{८२} आनः । ^{८३} चक्षुः । ^{८४} ओ
^{८५} त्रम् । ^{८६} घोषः । ^{८७} व्रतम् । ^{८८} पानम् । ^{८९} चित्तम् । ^{९०} धीतम् ॥४॥

*^(१) । * * * * * *^(२) ।

^२ ऊप् । वि । द्वि । इ । इए । आर्यौ ॥ ५ ॥

^{२ २} अस्मिन् । ^{२ २ २} नृम्णेनृम्णम् । ^{२ २} नृम्णे । ^२ नृम्णम् । ^२ नि ।

^३ धीमहे । ^{१ २} रूपम् । ^{२ २} वाक् । ^{३ १ २} इयम् । ^{२ २} अन्तरिक्षे । ^{२ २} सलिलम् ।

^२ लेलाय । ^२ प्रतिष्ठा । ^२ प्रति । ^२ स्था । ^२ असि । ^२ प्रतिष्ठा ।

^२ प्रति । ^{२ २} स्था । ^२ वर्चः । ^{२ २} असि । ^२ मनः । ^२ असि । ^२ भूतम् ।

^{१ २ २} ऋश्यासः । ^२ इन्द्र । ^२ भुङ् । ^{१ २ २} इति । ^{१ २ २} मघवान् । ^२ इन्द्र ।

^२ भुङ् । ^{१ २ २} इति । ^{१ २} भुङ् । ^{२ २} इति । ^{२ २} प्रभुङ् । ^{२ २} प्र । ^{१ २ २} भुङ् । ^{१ २ २} इति ।

^{१ २ २} इन्द्रः । ^{१ २ २} तसरपूतः । ^{१ २ २} तसर । ^२ पूतः ॥ ६ ॥

^{२ २} अहम् । ^{१ २ २} अन्नम् । ^{२ २} अहम् । ^{२ २} अन्नादः । ^२ अन्न ।

^२ अदः । ^{२ २} अहम् । ^{२ २} विधारयः । ^२ वि । ^{२ २} धारयः । ^{२ २} अहम् ।

^{१ २ २} सहः । ^{२ २} अहम् । ^२ सा । ^{१ २ २} सच्चिः । ^{२ २} अहम् । ^२ सा । ^२ स

^२ चानः । ^{२ २} अहम् । ^{१ २ २} वर्चः । ^{२ २} अहम् । ^{१ २ २} तेजः । ^{१ २ २} दिशम् ।

(१)—एषोऽंशः—२भा० ४८० पृष्ठे मुद्रितः ।

(२)—एषोऽंशः—२भा० ४८१—४८४ पृष्ठे षु मुद्रितः ।

^३ दुहे । ^{१ २२} दिशः । ^३ दुहे । ^{१ २२} दिशः । ^३ दुहे । ^{१ २२} सर्वाःदुहे । ^{१ २२} मनः ।
^३ अजयित् । ^{१ २२} हृदयम् । ^३ अजयित् । ^{१ २२} इन्द्रः । ^३ अजयित् ।
^३ अहम् । ^{३ १} अजैषम् । ^{१ २२} वयः । ^{१ २२} वयोवयः । ^{१ २२} वयः । ^३ वयः । ^३ ह
^३ पम् । ^{३ १} रूप् रूपम् । ^{३ १} रूपम् । ^३ रूपम् । ^३ चि । ^३ यः । ^३ उ ।
^३ उत् । ^३ अपप्तम् । ^{३ १} ऊर्ध्वा । ^{१ २२} नभाःसि । ^३ अकृषि । ^३ वि ।
^३ अदीप्तम् । ^{१ २२} अततनम् । ^{१ २२} पिन्वस्व । ^{१ २२} प्रथे । ^{१ २२} प्रत्यष्ठाम् ।
^{३ १} प्रति । ^३ अष्ठाम् ॥ ७ ॥

^{१ २२} कङ्के । * * * * * ^३ *^(१) फल् । ^३ चै । *
* * * * * ^{१ २२} *^(१) दुघाः । ^{३ १} वाक् । ^३ ह । ^३ प्रजा । ^३ प्र
^३ जा । ^{३ १} तोकम् । ^३ अजीजने । ^{१ २२} यशः । ^३ अक्रान् । ^३ भू
^{३ २} तम् । ^३ अततनत् । ^३ प्रजाः । ^३ प्र । ^३ जाः । ^३ उ । ^३ सम् ।
^३ अचूकुपत् । ^{१ २} पशुभ्यः । * * * * * ^(१) * * * * * ^(१) ॥ ८ ॥

(१)—एषोऽंशः—२भा० ४६८ पृष्ठे सुद्धितः ।
 (२)—एषोऽंशः—२भा० ४६९ पृष्ठे सुद्धितः ।
 (३)—एषोऽंशः—२भा० ५०३ पृष्ठे सुद्धितः ।
 (४)—एषोऽंशोऽपि २भा० ५०३ पृष्ठे सुद्धितः ।

^{१ २२ १२ १२२ १ १२ १२२}
 भ्राज । विश्वस्य । जगतः । ज्योतिः । विश्वस्यै ।
^{१२२ १ २२ १ २२ १२२ १२२}
 जगते । ज्योतिः । * * *^(१) । आयुः । तपः । वर्चः ।
^{१२२ २ २ २ २ १ २}
 तेजः । अग्निः । समुद्रम् । सम् । उद्रम् । आ ।
^{२ २ १२ २ १२ २ १ २ २}
 क्षयत् । इह । स्वः । वैश्वानराय । वैश्व । नराय । प्र
^{१ २ २ १२ १ २२ २ २ १२२ १२२}
 दिग्ः । प्र । दिग्ः । ज्योतिः । बृहत् । इन्दुः । इडा ।
^{२ २ २ २ २ १ २२ १ २२}
 सत्यम् । द्यौः । भूतम् । पृथिवी । सद्यः । तेजः ।
^{१ २२ १२२ १ २२ १ २२ २ २ २ १ २}
 आपः । उषा । दिग्ः । ज्योतिः । घर्मः । मरुद्भिः ।
^{१ २२ २ १ २२ २ २}
 भुवनेषु । चक्रदत् । भ्राज । आ । भ्राज । ऋतम् ।
^{२ २ २ २ २ १ २ २}
 मे । फश् । फट् । धाट् । भद्रम् । श्रेयः । वामम् ।
^{१२२ १ २२ १२२ १ २२ २}
 वरम् । स्वम् । अस्ति । अभ्राजीत् । ज्योतिः । अध्रा
^{१ २२}
 जीत् । दीदिवः । भस् । * * *^(२) । * *
 * * * * * * * * *^(३) ।

(१)—एषोऽंशः—२भा० ५१० पृष्ठे सुदितः ।

(२)—एषोऽंशः—२भा० ५०९ पृष्ठे नवम-मूलात्वेन सुदितः ।

(३)—एषोऽंशः—२भा० ५०९ पृष्ठे दशम-मूलात्वेन सुदितः ।

* * *^(१) । * * *^(२) । दिदीहि । विश्वतः । पृथुः ।
 * * *^(१) । अन्तः । देवेषु । रोचसे । भाः ।
 * * * * *^(४) ॥ १० ॥

^{१ २२} अथ । ^{१ २२} असम्प्रोक्तानाम् । ^{२ १ २} प्रकृतिः । ^{२ १ २} प्र । ^{२ १ २} कृतिः ।

^{१ २} द्यौ । ^{१ २} द्यौ । ^{१ २} द्यौ । ^{१ २} स्वः । ^{१ २} ज्योतिः । ^{१ २} ज्योतिः । ^{१ २} भाः ।

^{१ २} शिशुः । ^{२ २} वाजी । ^{१ २} अश्वः । ^{१ २} मेधः । ^{१ २} स्ववते । ^{१ २} भूः । ^{१ २} भुवः ।

^{१ २} स्वाऽरिति । ^{२ २} सत्यम् । ^{१ २} पुरुषः । ^{१ २} ए । ^{१ २} इडा । ^{१ २} अथ ।

^{१ २} इट् । ^{१ २} इडा । ^{२ २} द्यौ । ^{२ २} द्यः । ^{१ २} वा । ^{१ २} द्यौ । ^{१ २} इडा । ^{१ २} द्यौऽइ ।

^{१ २} द्यौऽ । ^{१ २} वाचाऽऽजवारऽ । ^{१ २} इऽऽऽडा ॥ ११ ॥

॥ इति स्तोत्रग्रन्थे-द्वितीयः प्रपाठकः ॥

॥ समाप्तोऽयं ग्रन्थः ॥

(१)—एषोऽंशः—२भा० ५१४ पृष्ठे मुद्रितः ।

(२)—एषोऽंशः—२भा० ५१५ पृष्ठे मुद्रितः ।

(३)—एषोऽंशः—२भा० ५१६ पृष्ठे मुद्रितः ।

(४)—एषोऽंशः—२भा० ५१८ पृष्ठे मुद्रितः ।

॥ ॐ नमः सामवेदाय ॥

सामवेदसंहिता ॥

तत्र

॥ अथ छन्दश्चार्षिक-द्वितीय-परिशिष्टम् ॥ *

अथवा

॥ अथ भारण्ड-साम ॥†

॥ हरिः ॐ ॥

^५ उदयाम् । ^{२ १} तमसस्पारी^२ । ^{१२} ज्योतिःपश्यन्तउत्त
^१ रा^२म् । ^{१ २ २ २ २ २ २} स्वःपश्यन्तउत्तरा^२म् । ^{२ १ २ १} देवन्देवत्रा^२स्त्र^२३४
^५ रीम् । ^{१ २ २ २ २ २ २} अगन्मज्योतिरुत्तमाशम । ^{२ २ २ २} स्वसारः । आतोतुनआतो
^{२ ३ ४ २ ५} तू^३४ । औहोवा । औ^{१२}श्वातः । ३ । वातोवातः । २ ।

* ग्रन्थोऽथ मेकसामात्मकः, जेयादिगानप्रत्यात् पृथग्भूतः छन्दश्चार्षिक-मूलक-
त्वात् छन्दश्चार्षिक-परिशिष्टत्वेनैव व्यवह्रियतेऽस्माभिः; किञ्च छन्दश्चार्षिक-परिशिष्ट-
रूपस्यारण्यगानस्येवाद्यन्तकोभ-युक्तत्वात्तदीयत्वमप्रैति द्वितीयत्वेमापीति ।

† पितृयज्ञादावस्य अथवारो दृश्यतेऽतोऽसौ पितृसामेत्यपि, पितृपदघटितत्वज्ञान
वीजम् ।

१२२२ १२ २ २ १ २ १ २
 वातोनुम्णानिपूश्याः । यमोहाउ । ३ । पितरोहाउ ।

१२ १२२ ३ १ ३ ५ २ ३
 ३ । भारण्डोहाउ । ३ । इमांस्तोरुशमां । अर्हति

५ १२२१२ १ १२ १२ ४ ५
 २३४जा । तावेदसे ३ । होइ । होइये ३ । होइये ।

१२ १२२१२ १२२१ १२ २
 ३ । उरवातः । ३ । वातोवातः । २ । वातोनुम्णानिपुरा

२ १ २ १ २ १२ १२२
 श्याः । यमोहाउ । ३ । पितरोहाउ । ३ । भारण्डोहा

३ ३ ३ ५ २ ३ ५ १ १२१२
 उ । ३ । रथामीरुशवा । सम्नाचेरुशमा । मानीषया

१ १२ १२ ४ ५ १२
 ३ । होइ । होइये ३ । होइये । ३ । उरवातः ।

१२२१२ १२२ १ १२ २ २ १
 ३ । वातोवातः । २ । वातोनुम्णानिपुराश्याः । यमो

१ १ २ १२ २२ २ ३
 हाउ । ३ । पितरोहाउ । ३ । भारण्डोहाउ । ३ । भ

३ ३ ५ १ ३ ५ १ १ १२ १
 द्राहीरुशनाः । प्रमातीरुशरा । स्यासुसदे ३ । होइ ।

२२ १२ ४ ५ १२ १२ १२ १२ १२
 होइये ३ । होइये । ३ । उरवातः । ३ । वातोवा

१२२ १ १२ १ २ १ २ १
 तः । २ । वातोनुम्णानिपुराश्याः । यमोहाउ । ३ । पि

॥ ॐ नमः सामवेदाय ॥

सामवेदसंहिता ॥

तत्र

॥ अथ छन्दार्चिक-तृतीय-परिशिष्टम् ॥ *

अथवा

॥ अथ तवश्वावीथं साम ॥†

॥ हरिः ॐ ॥

^{१ १ ११११ १ २ २ २ १ १}
ओंहृ०२३४५। ओंभूः। ओंभूमिर्द्विमन्तरिक्षम्।

^{१ २ २ २ २ १ १ २}
ओंभुवः। ओंञ्चोयजू०पिसामानि। ओंभार्गोदिवस्य

^{२ ११११ १ २ २ २ २ २ २}
धीमाक्षीर३४५। ओंस्वः। ओंप्राणोपानोव्यानःसमान

^{१ २ १ १ १ २ २ १ १ १ १ १}
उदानः। ओंधियोयोनःप्रचोर३४५। ओंमहः। ओं

● अथमपि अन्यो द्वितीय-परिशिष्टरूप-भारख-सामेव वेदादि-ज्ञान-पन्थाद्
वह्निः श्रूयते, ततोऽयं तृतीयमेव कश्चित्।

† अस्य विधायकं ब्राह्मणं त्वेवं श्रूयते—“तवश्वावीथं प्रयुञ्जानः श्रुधिः पुतो
ब्रह्मलोकं मभिसन्वसते न च पुनरावर्तते न च पुनरावर्तते”—इति।

